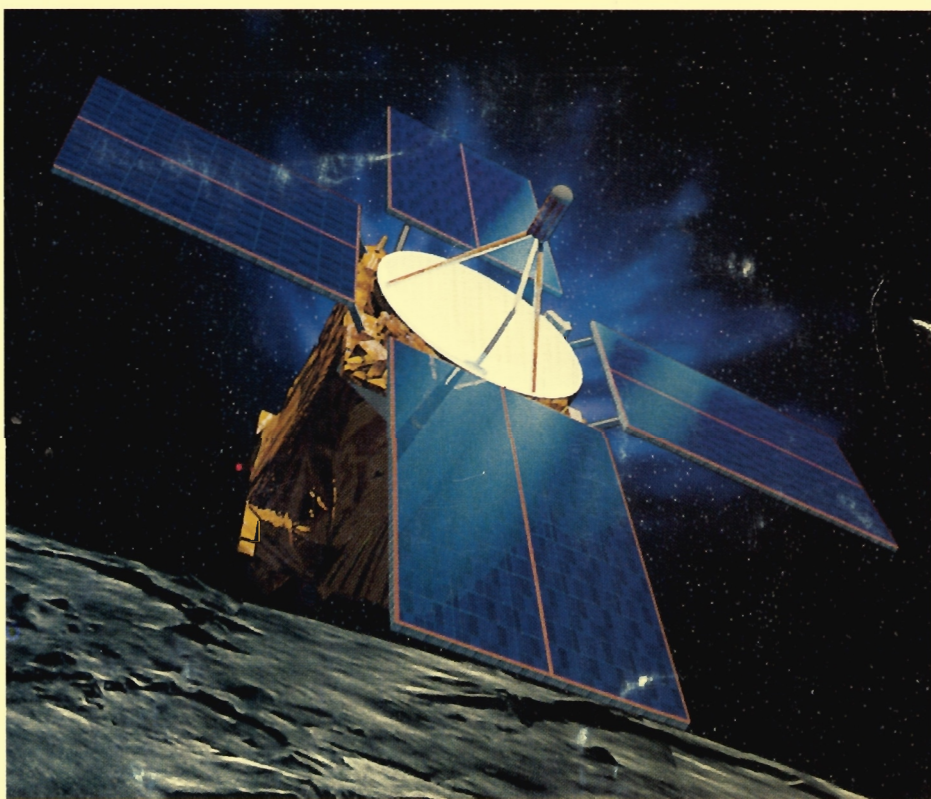

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ
«ΣΑΠΛΑ»
ΣΤΑ Α.Ε.Ι.

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1500

**ΕΝΑΣ ΧΙΩΤΗΣ Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ
ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΝΑΣΑ**

**«Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι Ἑλληνικά»:
Τὸ ἀπαγορευμένο βιβλίο ἑνὸς Ἑβραίου**

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομοιοτύπος: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική Άλληλογραφία:
davlos@otenet.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Άχιλλεύς - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοχαιοθεσία - Άετιέ:
PRESS LINE
Μάγερ 11, 'Αθήνα, τηλ.: 5221792.
Εκτυπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΟΣ

- Τιμή αντίτυπου: 1.500 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομή: 14.000 δρχ.
- Οργανισμών κλπ.: 20.000 δρχ.
- Φοιτητών: 10.000 δρχ.
- Εξωτερικού: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται
αυτόματα μετά την λήξη του
12μήνου. Διακοπή της συνδρομής
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος του ενδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ**

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά εμβάσματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, 'Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
ανάδημοσίευση ή αναμετάδοση
καθ' οιονδήποτε τρόπον
δημοσιευμάτων του «Δαυλού»
χωρίς την γραπτή άδεια του εκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

- ΣΕΛΙΣ 12896:
Πικρή αίσθηση
Δ.Ι.Α.
- ΣΕΛΙΣ 12898:
ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
**Π. ΤΣΙΝΑΣ, Τ. ΚΑΚΟΥΡΟΣ, Κ. ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Δ. ΑΘΜΟΝΕΥΣ,
Γ. ΧΑΤΖΗΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, Α. ΦΙΛΙΠΠΑΣ, Ι. ΦΩΤΟΔΗΜΗΤΡΑ-
ΚΗΣ, Γ. ΚΟΥΣΟΥΝΕΛΟΣ**
- ΣΕΛΙΣ 12903:
Πρωτοφανής «σαπίλα» στὰ Πανεπιστήμια
ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ
- ΣΕΛΙΣ 12911:
Ένας Χιώτης ό εγκέφαλος της ΝΑΣΑ
ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ
- ΣΕΛΙΣ 12919:
Μεταλλουργία στην Έλλάδα από τὸ 5.300 π.Χ.
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΕΣΗΣ
- ΣΕΛΙΣ 12923:
*Ένας Κύπριος διομήχανος ύψηλῆς
πολεμικῆς τεχνολογίας στὶς ΗΠΑ*
ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ
- ΣΕΛΙΣ 12926:
Κολέγιο, ὄχι κολέγιο
ΘΩΜΑΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
- ΣΕΛΙΣ 12927:
100.000.000 Έλληνογενεῖς σ' ἄλη τῇ Γῇ
Σ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ
- ΣΕΛΙΣ 12931:
*«Τὰ Έβραϊκά εἶναι Έλληνικά»
τὸ διβλίο τοῦ Έβραίου Ι. Γιαχούντα*
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ
- ΣΕΛΙΣ 12938:
Σ' ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ ὑπογράψουν...
Γ. ΔΕΠΟΣ
- ΣΕΛΙΣ 12939:
*Τὰ «πιράξενα» τοῦ ῥόλου τοῦ Παύλου
καὶ ὁ ἐμπρησμός της Ρώμης ἐπὶ Νέρωνος*
ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ
- ΣΕΛΙΣ 12946:
Η τηλεόρασις καὶ ὁ Διόνυσος
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ
- ΣΕΛΙΣ 12950:
Ποία μουσική εἶναι ἑλληνική;
Π. ΣΤΟΥΠΗ - Β. ΠΕΛΑΣΓΟΣ ΓΟΥΣΙΟΣ
- ΣΕΛΙΣ 12951:
*Η ἄγνωστη ὑψηλὴ κοσμολογικὴ
γνώσι τῶν Έλευσινίων Μυστηρίων*
Μ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ - ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ
- ΣΕΛΙΣ 12959:
Ό διάλογος γιὰ τὸν τετραγωνισμό τοῦ κύκλου
ΚΩΝ. ΚΑΡΜΙΡΑΝΤΖΟΣ
- ΣΕΛΙΣ 12961:
Γιατὶ δὲν ἀπέδρωσε ὁ Άλ. Ύψηλάντης
ΔΗΜ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
- ΣΕΛΙΣ 12967:
*Η αἰμάσσουσα Έκκλησιαστικὴ Δικαιοσύνη
Πρωτοπρεσβύτερος ΕΥ. ΣΚΟΡΔΑΣ*
- ΣΕΛΙΣ 12971:
Ό Ίονλιανός - καὶ μία κινηματογραφικὴ ταῖνια
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΗΤΣΙΟΥ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 12909 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ
ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 12918 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 12922 • ΟΙ
ΓΕΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 12969
• Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 12971

Πικρή αίσθηση

Οί Νεοέλληνες ἔχομε κατακτήσει **μία** καὶ **μοναδική** παγκόσμια πρωτιά. Εἶναι ἐκείνη τῆς Ἐμπορικῆς μας Ναυτιλίας. Διερωτηθήκατε ποτὲ ποιά εἶναι ἡ αἰτία; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ φυσικὰ μποροῦν νὰ ἀπαντήσουν ἔγκυρα οἱ ἀρμοδιώτεροι ὅλων, δηλ. οἱ δημιουργοί της (πλοιοκτῆτες). Ὁ λόγος λοιπὸν γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ ναυτιλία μας κατέχει σταθερὰ τὴν κορυφὴν εἶναι ἓνας καὶ μοναδικός: Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ποντοπόρος Ἑλλήν ἐπιχειρηματίας δρᾷ **ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ρωμαίου Κρατιδίου**. Οἱ ἴδιοι, οἱ ἀρμοδιώτεροι ὅλων, στὸ (ἐντελῶς ὑποθετικὸν δεδαίως) ἐρώτημα, ποιά θὰ εἶναι ἡ τύχη τους ἂν τεθοῦν κάτω ἀπὸ τὸν (νομικόν, γραφειοκρατικόν, πολιτικόν καὶ οἰκονομικόν) ἔλεγχον τοῦ Ρωμαίου, θὰ σᾶς ἀπαντήσουν ἀνενδοίαστα ὅτι σὲ ἐλάχιστα χρόνια θὰ ἔχουν καταστραφῇ.

Στὸ παρὸν τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» ὑπάρχει ἀπολύτως πειστικὴ τεκμηρίωση τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ρόλος τοῦ Ρωμαίου Κρατιδίου στὴν πορεία καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἑλλήνα εἶναι ὀλέθριος, σ' ἓνα τουλάχιστον ἀκόμη σημαντικὸν τομέα, τὸν ἐπιστημονικόν. Θὰ διαβάσετε ὅτι ἀπόδημοι Ἑλληνες ἐπιστήμονες μὲ ἐπικεφαλῆς ἓνα Χιώτη καθηγητὴ σ' ἓναν «ἐλληνοκρατούμενον» γῶρον ἐνὸς ἀμερικανικοῦ ιδρύματος, τὸν Τομέα Διαστημικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης, εἶναι ἡ παγκόσμια πρωτοπορία τῶν ἐρευνῶν γιὰ τὶς ἀποστολὰς στὸ Διάστημα καὶ ταυτόχρονα οἱ κορυφαῖοι ἐγκέφαλοι τῶν πλανητικῶν προγραμμαμάτων τῆς ΝΑΣΑ ἐδῶ καὶ δεκαετίες. Καὶ ταυτόχρονα θὰ πληροφορηθῆτε γιὰ μιὰ τέτοια σαπίλα καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνυπαρξία ὅλων τῶν κορυφαίων ἐπιστημονικῶν ιδρυμάτων τῆς Ἑλλάδος, πὺν ἂν δὲν κλείσετε τὴ μύτη σας ἀπὸ τὶς λοιμώδεις ἀναθυμιάσεις της, θὰ αἰσθανθῆτε θλίψη, ἴσως καὶ ντροπὴν.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς κράτους εἰκόνας τοῦ στίβου, ὅπου οἱ Ἑλληνες ἀγωνίζονται στοὺς προμνησθέντες τομεῖς εἶναι τόσο ἀδυσσαλέα καὶ κραυγαλέα, ὥστε ἡ ἐπίκληση καὶ ἄλλων ἀναλόγων συγκρίσεων – καὶ μποροῦν νὰ γίνουν πολλές – εἶναι περιττή. Εἶναι προφανὲς ὅτι κάποια ἀόρατη δύναμις ἐπενεργεῖ ἐντὸς τῶν ἐλλαδικῶν συνόρων καὶ παραλύει τὶς ζωτικὰς καὶ δημιουργικὰς δυνάμεις τοῦ Ἑλλήνα, αὐτὲς ἀκριβῶς πὺν ἀπελευθερώνονται καὶ ἐνεργοποιοῦνται μὲ τόσο σπουδαῖα ἀποτελέσματα, μόνις ἀναπτύσσονται σὲ ἄλλα περιβάλλοντα – καὶ μάλιστα ξένα, ἐπομένως δυσμενῇ.

Τί συμβαίνει; Είναι πράγματι τὸ Ρωμαϊκὸ Κρατίδιο ἐχθρὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ; Ἀληθεύει αὐτὸ πὺν τὸ κατηγοροῦν πολλοί, ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος συρρικνώθηκε ὀριστικὰ χάνοντας τὶς προαιώνιες ἐστίες του (Ἀν. Ρωμυλία, Ἰωνία, Κωνσταντινούπολη, Καππαδοκία, Πόντος, Κύπρος – κατὰ τὸ ἡμῖς μέχρι στιγμῆς... – Ἀν. Θράκη κ.λπ.) – ἓνας ξεριζωμὸς πὺν δεδαίως δὲν προκάλεσαν οἱ Τοῦρκοι κ.λπ., ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες ζοῦσαν ἐκεῖ καὶ ἤκαζαν οἰκονομικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἀνενόχλητοι πολλοὺς αἰῶνες κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία ξένων, πρὸ τῆς συγκροτήσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ χωρὶς τὴν... «προστασία» του; Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος κατεδρόχθισε τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος;

Ἀλίμονο τὰ ἐρωτηματικὰ αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα παρεμφερῆ, ὅσο κι ἂν φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως «παράδοξα», ἔχουν στέρεη δάση, τὴν δάση τῆς ἴδιας τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας ἀλλὰ καὶ τῆς ἴδιας τῆς χειροπιαστῆς πραγματικότητος. Ὅπως ἔχει στέρεη δάση καὶ τὸ ἐρώτημα, ἂν ὁ Ἑλληνισμὸς μπορῇ νὰ ζῇ χωρὶς κράτος – ὅσο πικρὸ κι ἂν εἶναι γιὰ ὅσους ἀπὸ μᾶς πάσχουμε καὶ ὑποφέρουμε γιὰ τὰ δάσανα καὶ τὴν θλιθερὴν κατάρρευση τοῦ ἔθνους μας –, ἀφοῦ μέχρι τὸ 1922 ὁ «Ἑλληνισμὸς τῶν Τριῶν Ἡπειρῶν καὶ τῶν Πέντε Θαλασσῶν» ἐπεδίωξε χωρὶς νὰ συρρικνωθῇ καὶ νὰ ξεριζωθῇ ζώντας ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες ὑπὸ ξένη κατοχὴ (Ρωμαιοκρατία, Τουρκοκρατία, ἀλλὰ καὶ Βυζαντινοκρατία – ἡ τελευταία ἀνθελληνικώτερη τῶν ἄλλων δύο...).

Σήμερα ὑπάρχει μία πραγματικότητα, ἔστω αὐτὴ πὺν ὑφιστάμεθα ὅλοι μας. Ὅμως ὑπάρχει καὶ ἡ ἱερὴ Ἑλληνικὴ μας Γλῶσσα – αὐτὴ ἀκριδῶς πὺν **μὲ νόμους του** ἀκρωτηριάζει καὶ καταστρέφει τὸ Ρωμαϊκὸ – καὶ ὑπάρχουν οἱ Ἅγιοί μας Τόποι τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὑπέροχη αὐτὴ γῆ, ὅπου εἴχαμε τὴν τύχη νὰ γεννηθοῦμε καὶ νὰ κατοικοῦμε. Τὰ δύο αὐτὰ πολυάκριδα δῶρα ἀρκοῦν, γιὰ νὰ ἀνεχθοῦμε τὸ Ρωμαϊκὸ καὶ νὰ θυσιασθοῦμε ἐν ἀνάγκῃ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ του, ἐν ὅσῳ διατηρεῖ τὴν μητρίδα Ἑλληνικὴ ὡς ἐπίσημη γλῶσσα του καὶ ἐν ὅσῳ ἡ πατρίδα γῆ μας εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς ἐπικρατείας του. Καὶ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἀπελευθέρωση τῶν ζωτικῶν καὶ δημιουργικῶν δυνάμεών μας ὡς Ἑλλήνων, ἃς τὶς ἀναπτύξουμε ὡς ἀτομικότητες καὶ προσωπικότητες, ἔξω ἀπὸ τὸ τρισάθλιο ὀργανωτικὸ σχῆμα πὺν συνιστᾷ τὸ κράτος. Ἀς διώσουμε τὴν πικρὴ αἴσθησις ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλληνικὸ κράτος... Αὐτὸ εἶναι ἓνας ρεαλισμὸς δημιουργικὸς.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἡ δῆθεν εὐλόγησις τῆς ἐπαναστάσεως στὴν Ἁγία Λαύρα

Κύριε διευθυντά,

Μετά τὸ δελτίο εἰδήσεων τῆς ET1 κατὰ τὴν ἑσπέρα τῆς 11/12/98 ἔγινε μία λιγύλογη ἀναφορὰ τοῦ δημοσιογράφου κ. Παπαδοπούλου στὸ ἀναφνὲν προσφάτως θέμα ὅτι οὔτε ἐξομολόγησι τῶν πρώτων Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἔλαβε χώρα οὔτε εὐλόγησι τῶν ὅπλων τους στὴν μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ ἦλθε ὡς συνέχεια ἐκπομπῆς γενομένης στὸ «ΜΕΓΑ» ἐξ ἀφορμῆς διδύλου ἐκδοθέντος πρόσφατα στὴν Πάτρα. Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι παλαιό, διότι ἀναφέρεται λεπτομερῶς στὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς ἐπαναστάσεως Φωτάκου, ἀλλὰ παρογκωνίσθηκε· προοβλήθηκε τὸ πρῶτον ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ «Δαυλοῦ» στὸ τεῦχος 147, Μάρτιος 1994, σελ. 8633-8636, ὑπὸ τὸν τίτλο «Κρυφὸ Σχολεῖο – ἡ κακοποίηση τοῦ μύθου». Ἐγράφη δὲ τότε ὅτι, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Φωτάκος, ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὁρισκόταν ὅλες τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες στὴν Πάτρα καὶ ὅτι ἕνας τολμηρὸς Ἑλληνας, ὁ Σωτῆρης Χαλαλάμπης, εἰσῆλθε μὲ πενήντα περίπου ἄνδρες στὴν κωμόπολιν τῶν Καλαβρυτῶν καὶ τοὺς διέταξε νὰ ρίξουν σποραδικoὺς πυροβολισμοὺς,

σὰν νὰ πῆγαιναν σὲ γάμο ἢ πανηγύρι. Τὸ γεγονός ἐκεῖνο θορύβησε τοὺς Τούρκους τοὺς κατοικοῦντες στὴν κωμόπολιν καὶ κλείσθηκαν στὰ σπίτια, μόλις δὲ ἦλθαν σὲ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, παρέδωσαν τὴν πόλιν, παραδοθέντες καὶ οἱ ἴδιοι σ' αὐτοὺς. Εἶναι δὲ γνωστὸ ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως – ὡς μηδόλως ἀναφερόμενον ὑπ' αὐτῆς – ὅτι οὔτε στὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν, ἢ ὅποια κατελήφθη ἐπίσης κατὰ τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες, οὔτε σὲ ἄλλην πόλιν ἔλαβε χώρα πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς εὐλογίας τῶν ὅπλων, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία ἐξῆλθε, ὅπως λέγει ὁ ποιητής, «ἀπ' τὰ κόκκαλα θγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά».

Ἡ παρούσα ἀναφορὰ γίνεται γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐπὶ τοῦ θέματος, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἕναν ἄλλο λόγο: Γίνεται, γιὰ νὰ ὑπομνήσῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴ – καὶ πολλὰς ἄλλας – σ' ἐκείνους οἱ ὅποιοι θέλουν τοὺς Ἕλληνας νὰ εἶναι ὑποχέριτοι δοξασίων, ποὺ ἀνῆκουν πλέον στὸ παρελθόν καὶ βοοῦν «τρομάρα!» σ' ὅσους δὲν σκύβουν τὸν αὐχένα.

Μετά τιμῆς

Πάνος Τσίνας

Ἐπίτιμος διευθυντῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης

Ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Διονυσιακὸς ἄνθρωπος

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,

Τὸ προεδρεῖο τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Ἑνωμένων Λακωνικῶν Σωματείων Ἀμερικῆς παρακολουθεῖ μὲ ἐνδιαφέρον τὰ διάφορα ἄρθρα τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ συγχαίρει ἐσᾶς καὶ τοὺς συνεργάτες σας διὰ τὶς ὥραιες προσπάθειές σας. Εἶχαμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναντηθοῦμε μὲ δύο συνεργάτες σας, τὸν κ. Κουβαλάκη καὶ τὸν κ. Μπεξῆ, ποὺ μᾶς ἔκαναν τὴν τιμὴ νὰ μᾶς ἐπισκεφθοῦν μαζί μὲ τὸν Γιάννη Φωτοδημητράκη (Ἰαπετὸ) εἰς τὰ γραφεῖα μας. Ἀκούσαμε ἐπίσης ἀπὸ ὠρισμένους ἀπὸ τοὺς συνεργάτες σας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κ. Μαμανέα, νὰ ὁμι-

λοῦν σὲ μία διάλεξιν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Τὸ ἀφιέρωμά σας «Ὁ Χαμένος Διόνυσος» (τεῦχος 200-201) εἶναι μία ὥραία προσπάθεια. Προσωπικὰ θὰ ἤθελα νὰ κάνω ὠρισμένες κριτικὰς παρατηρήσεις γιὰ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Μ. Μαμανέα καὶ νὰ προσφέρω μερικὰς σκέψεις γιὰ τὸ θαυμάσιο καὶ γενεσιουργὸ Ἀπολλώνιο καὶ Διονυσιακὸ φαινόμενο.

[...]Σύμφωνα μὲ τὸν κ. Μαμανέα, ὁ Ἀπόλλων ἀντιπροσωπεύει τὸ συνειδητὸ καὶ λογικὸ μέρος μας καὶ δι' αὐτοῦ ἀντιλαμβανόμεθα τὸν κόσμον ὅπως πραγματικὰ ὑφίσταται. Ὁ Διόνυσος, σὺν ἐξί, βάζει τὸ ἐγὼ στὶς ἐμπειρίες τῆς ζωῆς

μας, πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ συναισθήματα καὶ ἐπιθυμίες, πού προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἐρεθισμοὺς τοῦ περιβάλλοντος. Ὁ Δίας, ὁ κοινὸς πατὴρ τῶν δύο θεϊκῶν ροπῶν, ἐνοποιεῖ τὶς ἀντιθέσεις ζευγαρώνοντας καὶ διαιρώντας. Ὁ ἁρμονικὸς συνδυασμὸς τῶν δύο θεῶν ἀποτελεῖ τὸν χρυσὸ κανόνα τῆς ἰσορροπημένης ζωῆς, πού ἔχει καὶ τὰ δύο στοιχεῖα, ὅπως ὑποδηλώνεται στὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ἱερὸ τῶν Διονύσου καὶ Ἀπόλλωνα, μὲ τὴν ἐπιγραφή «Γνωθι σαυτὸν».

Μεγάλο λάθος εἶναι κατὰ τὴν γνώμη μου ἡ ἐξήγηση αὐτή. Θὰ ἤθελα νὰ δηλώσω ὅτι τὰ θεῖα δὲν ἐξηγοῦνται, ἀλλὰ φανερώνονται στοὺς μύστες ἀπὸ τοὺς ἱεροφάντες ὁδηγοὺς. Ὁ Διόνυσος δὲν εἶναι τὸ ὑποκείμενο οὔτε ὁ ὑποκειμενικὸς κόσμος τοῦ ἀνθρώπου. Συνδέεται καὶ δημιουργεῖ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι δημιούργημα ἢ σύμβολον αὐτοῦ. Ὁ Διονυσιακὸς ἄνθρωπος, ἔχοντας σπάσει τὶς ἄλυσίδες τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ὑπάρξεως, ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὴν τυραννικὴ μερικὴ ἐνατένιση τοῦ εἶναι, σὲ ἔκσταση (ἐκτὸς ἑαυτοῦ) καὶ ἓνα μὲ τὸ θεῖον (ἐνθουσιασμένος), ὑπάρχει ὅχι σὰν ὑψίστη ἐκφραση τοῦ ἐγὼ του, ἀλλὰ χωρὶς ἐγὼ, ἔστω καὶ ἐὰν ἐξ ἀνάγκης ἐκφράζεται ἐγωκεντρικὰ καὶ ὑποφέρει ἢ χαίρεται. Ὁ Διονυσιακὸς ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος πού ὁρίζεται σὲ θεῖα ἔκσταση καὶ ἐνθου-

σιασμό, εἶναι μία ἀπὸ τὶς πολλὰς θεῖες ἐκφράσεις τοῦ Ἀγαθοῦ ἢ τοῦ ἀνείπωτου καὶ προὑπαρξιακοῦ. Σὲ αὐτὸ τὸ στάδιο ὁ Διονυσιακὸς ἄνθρωπος εἶναι ἓνα μὲ τὸν ὕλικὸ Νοῦ καὶ ἐκφράζει τὴν παγκοσμιότητα μέσα ἀπὸ τὴν ἀτομικότητά του. Ἐκφράζει τὸ αἰώνιον χρονικῶς καὶ τὸ πᾶν μερικῶς.

[...]Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ θεὸς Ἀπόλλων δὲν εἶναι σύμβολο τῆς ἀντικειμενικότητος ἀλλὰ μᾶλλον ἡ πηγὴ τῆς. Ὁ θεὸς Ἀπόλλων γνωρίζεται ἀπευθείας μόνον ἀπὸ τοὺς μετρημένους, πού εἶναι αὐτοὶ εἰς τοὺς ὁποίους τὸ πέρας βάζει τὰ καλυτέρα σύννορα στὴν ἀπειρία τῆς ὑπάρξεώς τους. Ἡ ἀρίστη ἐκφραση τῆς σχέσεως τοῦ πέρατος καὶ τῆς ἀπειρίας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ μέτρον καὶ δι' αὐτὸ ὁ μετρημένος ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἀνώτερος ἀκόμη καὶ τοῦ διανοητοῦ, ὁ ὁποῖος ἐρχεται τρίτος στὴν σειρά ἀριστείας σύμφωνα μὲ τὸν Πλάτωνα («Φίληδος»). Δι' αὐτὸ καὶ στοὺς Δελφοὺς δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ ἐπιγραφή «Γνωθι σαυτὸν» ἀλλὰ καὶ «Πᾶν μέτρον ἄριστον». Ὁ Ἀπολλώνιος ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀντίθετος τοῦ Διονυσιακοῦ καὶ οὔτε οἱ ἄνθρωποι πού συμμετέχουν στὰ Διονυσιακά μυστήρια ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν ἀρετή.

Μετὰ τιμῆς

Τιμολέων Κακοῦρος

Ὁμοσπονδία Λακωνικῶν Σωματείων
Νέα Ὑόρκη, ΗΠΑ

Πῶς φαίνεται ἡ «πυραμίδα» τοῦ Ταῦγέτου ἀπὸ διάφορες πλευρὲς

Ἡ «πυραμίδα» ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν Σπάρτη (Β.Α.)

Κύριε διευθυντά,

Στὶς 4 Ἰουλίου τοῦ '98 ἀνέβηκα μὲ ἄλλους δύο συμφοιτητές μου (τὸ ἀνέδασμα δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλῃ ὑπόθεσις) στὸν Ταῦγετο, γιὰ νὰ δοῦμε ἀπὸ κοντὰ αὐτὸ πού φημιολογεῖται ὡς πυραμίδα, δηλαδὴ αὐτὸ πού ὑποστηρίζουν ὠρι-

σμένοι ὅτι ἡ ὑψηλότερη κορυφὴ τοῦ Ταῦγέτου Πρ. Ἡλίας (2.407 μ.) ἀποτελεῖ σκαλιστὴ πυραμίδα. Αὐτὸ πού διαπιστώσαμε (ὅπως πολὺ εὐκόλα θὰ μπορούσε νὰ διαπιστώσῃ ὅποιοσδήποτε ἀνέβαινε ἕως ἐκεῖ) εἶναι ὅτι ἀπὸ τὰ Β.Α. παραπλανά ὅποιοσδήποτε, δηλαδὴ ὅτι πρόκειται γιὰ

Ἡ ὄψη τῆς «πυραμίδας» ἀπὸ τὴν Ἀνατολή.

τεχνητὸ ἔργο, ἀπὸ ἄλλες ὁμως διευθύνσεις τὸ σχῆμα τῆς κορυφῆς ξεφεύγει κατὰ πολὺ τοῦ πυραμιδοειδοῦς. Στὴν κορυφή αὐτὴ ὑπάρχουν πέτρινα κτίσματα, ἀγνωστῆς ἡλικίας, ἓνα ἐκ τῶν ὁποίων χρησιμοποιεῖται κάθε 29 Ἰουλίου ἀπὸ τοὺς ντόπιους ὡς ναὸς τοῦ Πρ. Ἡλίου.

Οἱ ντόπιοι, οἱ ὅποιοι ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ξέρουν πολὺ καλὰ τόσο τὴν παράδοσι, ὅσο καὶ τὴν ἱστορίαν τους, ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ προελληνικὲς (ἢ πρωτοελληνικὲς γιὰ ἄλλους) φυλὲς ποὺ ζοῦσαν ἐκεῖ στὰ προϊστορικὰ χρόνια ἀνέβαιναν κάθε τέλος Ἰουλίου στὴν κορυφή τοῦ Ταῦγέτου καὶ ἔκαναν τελετὲς στοὺς θεοὺς τῆς φωτιᾶς. Ἡ παράδοσις αὐτὴ διατηρήθηκε ἀπὸ τὸν χριστιανισμό ἕως τὶς ἡμέρες μας μὲ τὴν ἴδια μυσταγωγία.

Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἡλικία τῶν κτισμάτων ποὺ βρίσκονται στὴν κορυφή, προφανῶς αὐτὴ ἀνάγεται στὰ προϊστορικὰ χρόνια. Οἱ ἴδιοι οἱ ντόπιοι λένε πὼς κάθε καλοκαίρι ἐπισκευάζουν τὶς φθορὲς ποὺ προκαλοῦν οἱ παρατεταμένες ἄγριες συνθῆκες τοῦ χειμῶνα. Ἐπιπλέον ἡ ὀριζόντια

λαξευτὴ θάσι, ποὺ πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι δρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν «πυραμίδα», δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ὀριζόντια πακέττα στρωμάτων φλύσχης καὶ ἀσβεστολίθου.

Οἱ πανάρχαιοι κάτοικοι τῆς Β.Α. Λακωνίας γνώριζαν ὅτι ἡ «πυραμίδα» - κορυφή εἶναι φυσικὸς σχηματισμός. Ἡ ἀνάγκη τους νὰ κάνουν τελετὲς στοὺς θεοὺς τοῦ «πυρ-ὸς» θὰ ἦταν λογικὸ νὰ τοὺς δδηγήσῃ στὸ νὰ κάνουν τελετὲς σὲ μία «πυρ-αμίδα»· καὶ ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε τεχνητὴ πυραμίδα, ἡ πυραμιδοειδὴς κορυφή τοῦ Ταῦγέτου ἴσως ἀποτελοῦσε τὸν ἰδανικώτερο τόπο γιὰ τελετὲς. Ταυτόχρονα ἡ ἀπόλυτη κανονικότητα ποὺ παρουσιάζει ἀπὸ τὰ Β.Α. θὰ τοὺς θύμιζε τὶς πυραμίδες ποὺ ὑπῆρχαν στὸ μυαλό τους, σὰν μία εἰκόνα μιᾶς πιθανόν προκατακλυσμαίας ἐποχῆς.

Μὲ τιμὴ

Κωνσταντῖνος Ἀθανασᾶς
Φοιτητὴς Γεωλογίας Παν. Ἀθηνῶν

Ἀλῆ πασσᾶς: Ἡ ἄλλη ὄψη – καὶ οἱ ἐνστάσεις ἀναγνωστῶν

Ἀγαπητὲ κ. διευθυντά.

Ἀφορμὴ τῆς παρουσίης ἐστάθησαν ἔνια ἐξ ὧσιν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν «Δ», τ. 199, ὡς ἐνστάσεις καὶ διαφωνίαι ἐναντι τῶν ὧσων ὁ κ. Κουκοβίστας περὶ Ἀλῆ ἔγραψεν («Δ», τ. 195). Οὔτω ἔχω νὰ τὰ σχολιάσω. Ἀρχικῶς δὲ θέλω νὰ σημειώσω ὅτι, εἴτε τὸ θέλουν ὠρισμένοι εἴτε ὄχι, ὁ Ἀλῆς ὑπῆρξε μία ὄντως ἰσχυρὰ καὶ μεγάλη προσωπικότης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὲ ὅλα θεαίως τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, τὰ ὁποῖα συνθέτουν ἡ χαρακτηρίζουν μιὰν τοιοῦτου εἶδους ἰσχυρὰν

προσωπικότητα.

Διὰ τὴν 4ην ἐνστασιν τοῦ κ. Δημητριάδη, ὅτι δὲν εἶχε προσφέρει ἐλληνικὴν παιδείαν ὁ Ἀλῆς εἰς τοὺς ὑπηκόους του, ἀπλῶς ἠνείχετο τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν, ἐρωτᾶται: Τὸ πανταχοῦ παρὸν τότε πατριαρχεῖον ἠνείχετο ἢ κατεδίωκεν ἀπηνῶς τε καὶ ἀνηλεῶς τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν; Τί λοιπὸν ἦτο τότε προτιμότερον; Ἡ ἀνοχὴ ἢ ἡ ἀνηλεὲς καταδίωξις τῆς;

Διὰ τὴν 5ην ἐνστασιν, ὅτι εἰς τὴν αὐλήν του ἐξεπαιδεύθησαν σκληρῶς μεταγενέστεροι με-

γάλοι άνδρες του άγώνος, δέον νά παρατηρηθῇ ὅτι σωρεία ἐπιφανῶν καί ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, ἡρώων τῆς Ἐπανάστασεως, ἐξεπαιδεύθησαν σκληρῶς, οὐχί ὁμως ἐν τῇ αὐτῇ τουτου, ἀλλ' εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται καί αἱ μάχαι ἐναντίον τῶν Σουλιωτῶν καί τῶν Βλαχαβαίων.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς διαφωνίας τοῦ κ. Μπελιτσάκου, ἔχω νά παρατηρήσω τὰ ἀκόλουθα: Νομίζω ὅτι, ἂν μὴ τί ἄλλο, εἶναι ὀλίγον τι... ἀφελές τὸ ὅτι ἡ κυρὰ Φροσύνη ἐδολοφονήθη διὰ τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν τῆς ἐλευθερίας. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν Κατσαντώνην, ἀσχετῶς τοῦ ἀδόξου τέλους του, ἐὰν ἀκολουθοῦσε τὸν Ἀλῆ, πολὺ εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ προσέφερεν εἰς τὸν

άγωνα μετέπειτα, ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ υἱὸς τῆς καλογριᾶς.

Περαιῶν, φρονῶ καί θεωρῶ ὅτι: Χρέος ὅλων ὅσοι καταπιάνονται ἢ ἀσχολοῦνται μὲ ἱστορικά γεγονότα καί ἱστορικάς προσωπικότητας, εἶναι ἡ ἀναζήτησις τοῦ ἱστορικῶς ἄληθοῦς καί μόνον. Διὰ τοῦτο ὁμως ἀπαιτεῖται καί ἀναγκαῖα ἀποστασιοποίησις, παντελὴς ἔλλειψις φανατισμοῦ ἢ ἐπηρεασμοῦ καί ἰδιαιτέρως θαθεῖα - θαυτᾶτη ἱστορικὴ γνῶσις.

Μὲ ἑλληνικοὺς χωρετισμοὺς καί θαυτᾶτην ἐκτίμωσιν.

Διόδωρος Ἀθμονεύς

Ἐν πλῶ, Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς

Τὸ ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς

Κύριε διευθυντά,

Μὲ προσοχὴ διαβάζω τὸν «Ὁρθόδοξο Παρατηρητή», ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καί Ν. Ἀμερικῆς, κάθε μῆνα ὅπως καί αὐτὸν τοῦ Ὁκτωβρίου. Στὸ ἄρθρο «An emotional trip to Mother Church» ἀναγράφεται:

«*This was an opinion shared by another Archon from Charlotte, Tom (Harry) Cavalaris, who was impressed with the technical workmanship at Hagia Sophia, especially the skin tones in the icons. "Hagia Sophia does for me what going to the Acropolis does for others", he added.*». «Ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι γιὰ μένα ὅ,τι ἡ Ἀκρόπολις γιὰ ἄλλους»).

Εἶμαι πολὺ δυσανεκτικὸς μὲ αὐτὸ πὺν εἶπε ὁ κύριος Καβαλάρης (εἶναι καί Ἕλληνας). Θὰ ἤθελα λοιπὸν νά τοῦ πῶ ὅτι ἐγὼ *πρῶτα γεννήθηκα Ἕλληνας, μετὰ βαπτίστηκα καί ἔγινα χριστιανός*. Ἐγὼ προσωπικά δὲν θὰ ἔδινά οὔτε ἓνα σέντ στοὺς Τούρκους, γιὰ νά δῶ κάτι πὺν γιὰ χρόνια τὸ εἶχαν σταυλο γιὰ ἄλογα καί τώρα,

ἐπειδὴ, ὅπως πάντα βρίσκονται πολλὰ κορόιδα, πληρώνουν γιὰ νά δοῦν τὴν καταστροφὴν πὺν οἱ ἴδιοι οἱ Τοῦρκοι προκάλεσαν. Ἄν εἶναι ἔτσι, εἶμαι σίγουρος ὅτι πάλι θὰ βρεθοῦν κορόιδα πὺν θὰ πληρώσουν, γιὰ νά δοῦν τὰ ἀξιοθέατα τῆς κατεχόμενης Κύπρου. Ἡ σύγκρισις Ἀγίας Σοφίας καί Παρθενῶνος γιὰ μένα δὲν ὑπάρχει. Ὁ Παρθενῶνας εἶναι μνημεῖο ἐνὸς πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῖου οἱ ιδέες, οἱ ἀρχές καί ἰδανικά ἀκόμη παραμένουν τὰ πιστεύω πολλῶν λαῶν. Ἡ Ἀγία Σοφία ἦτο ἓνα μνημεῖο πίστεως καί ἀγάπης πρὸς τὰ θεῖα. Μία καινούργια Ἀγία Σοφία μποροῦμε νά κτίσουμε, ἂν θέλουμε, ἐδῶ στὴν Ἀμερικὴ. Ἐναν Παρθενῶνα ὁμως ὄχι.

Ἐπίσης γιὰ τὰ «Letters to the Editor» εἶναι μόνο στὰ Ἀγγλικά; Μήπως μὲ αὐτὸ οἱ ἐπιστολογράφοι δείχνουν ὅτι εἶναι μορφωμένοι;

Μετὰ τιμῆς

Γεώργιος Χατζησταυρίδης

Ὁρλάνδο, Φλώριδα, ΗΠΑ

Ὁ διάλογος γιὰ τὴν ταύτιση τῆς Ὁμηρικῆς Ἰθάκης

Κύριε διευθυντά,

Ἀπαντῶ στὸ γράμμα του δικηγόρου κ. Χρήστου Τζάνου, πὺν δημοσιεύτηκε στὸ τεῦχος 198 τοῦ «Δαυλοῦ».

1. Ἡ Λευκάδα εἶναι «*εὐδείλεος*» μὲ τὶς ψηλές ἀκτὲς καί τὶς ψηλές βουνοκορφές τῆς.

2. Ὁ στίχος πὺν ἀναφέρεται 4 φορές στὴν Ὀδύσσεια (α 175, ξ 190, π 59, 224) εἶναι ἓνα τοπογραφικὸ δεδομένο τῆς Λευκάδας - Ὁμηρικῆς Ἰθάκης.

3. Τὸ πορθμεῖο (υ 185-188) τὸ τοποθετεῖ στὸν πορθμὸ Θιακιοῦ - Κεφαλονιάς, ἐπειδὴ ὁ Φιλοί-

τιος αναφέρεται «Κεφαλὴν..... ἐνὶ δήμῳ» (ν 210). Πρόκειται για τὴν «ἀκτὴν ἡπειροιο» (ω 378) καὶ «ἡπειρον μέλαιναν» (Ξ 97, φ 109) ποὺ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν στίχο Ξ 100 καὶ ἀναφέρεται στὴ δυτικὴ περιοχὴ τῆς Ἀκαρνανίας ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Λευκάδα. Ἐκεῖ εἶχαν ἐγκατασταθῇ Κεφαλῆνες (ν 210), ἔπειτα ἀπὸ τὸν νικηφόρο πόλεμο τοῦ Λαέρτη (ω 375-378).

4. Ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῶν μνηστήρων ὁ μόνος δρόμος φυγῆς τοῦ Ὀδυσσεύα ἦταν ἡ λιμνοθάλασσα, γιὰ νὰ περάσῃ ἀπέναντι στὴν Ἀκαρνανία στὸν πεθερό του, τὸν Ἰκάριο, ποὺ εἶχε ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ (Στράβων 10, C 461, 24). Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐπείθης μὲ τοὺς Ἰθακήσιους τρέξανε πρὸς τὰ κεῖ (ω 437).

5. Τὸ Ὀμηρικὸ Δουλίχιο εἶναι ἡ Κεφαλονιά, τὸ βασίλειο τοῦ Μέγη, ποὺ πῆρε μέρος στὸν

Τρωικὸ πόλεμο μὲ 40 καράδια (B 625-630).

6. Τὸ ἐπίθετο *χθαμαλός-ή-όν* παράγεται ἀπὸ τὴ ρίζα *χαμ-* τοῦ ἐπιρρηματοῦ *χαμαί* μὲ τὴν παρεμβολὴ τοῦ *θ* (*χθαμ-αλός*, *χθών*: Λεξικὸν Liddell - Scott, τόμος 4ος σελίδα 607· καὶ Λεξικὸν I. Σταματάκου: *χθαμαλός*, *χαμηλός*, ὁ ἐγγὺς πρὸς τὸ ἔδαφος, ἐπίπεδος, ἔρπων, χαμερπής, ταπεινός, *χθών* - *χαμαί*, σελίδα 1110). Ἔτσι αὐτὸ τὸ ἐπίθετο ἔχει πολλὲς ἑννοίες. Στὸν στίχο 125 ἔχει τὴν ἑννοία τοῦ «κοντὰ στὴ στεριά», ἐπειδὴ ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη μὲ τὰ ψηλὰ δουνὰ της δὲν συμβιδάζεται μὲ τὴν ἑννοία «χαμηλή», ἑννοία ποὺ ταυτίζεται μὲ τὸ νησί τῆς Κίρκης (κ 197).

Μὲ τιμὴ

Ἀλέκος Φίλιππας
Πλατύστομα Λευκάδας

Ὁ ξένος θεὸς ποὺ θέλει τοὺς Ἕλληνας δούλους

Κύριε διευθυντά,

[...]Καὶ μᾶς θέλει τοῦτος ὁ θεὸς τοὺς Ἕλληνας δούλους του. Ποιὸς Ὀλύμπιος θεὸς θὰ τολμοῦσε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς του νὰ βαπτίζουν τοὺς Ἑλληνόπαιδες δούλους του, δίχως νὰ περιμένῃ τὴν ἐκπτώσῃ του ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο καὶ τὴν ἀποπόμπῃ του στὰ τάρταρα τοῦ Ἄδη; Οἱ Ἕλληνες κινδυνεύουμε νὰ χαρακτηριστοῦμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς, ποὺ στὶς ἐκκλησίες μας

ἀποκαλούμεθα δούλοι, νὰ νομίζουν ὅτι ὄχι μόνον εἴμαστε δούλοι, ἀλλὰ καὶ φίλοι τῆς δουλείας καὶ ὅτι τὸ χέρι αὐτοῦ ποὺ μᾶς δέρνει τὸ φιλάμε ἀπὸ φόβο.

Καιρὸς εἶναι νὰ κυττάξουμε τὸ σπιτικὸ μας, τὸν κόσμο ΕΛΛΑΣ.

Μετὰ τιμῆς

Ἰαπετὸς Φωτοδημητράκης
Metropolitan Academy of Classical Studies
Μπρόντγουαϊν, Νέα Ὑόρκη

Οἱ ὀρθοὶ τύποι τοῦ παρατατικοῦ ὠρισμένων ρημάτων

Κύριε διευθυντά,

Ἄφου σᾶς ἐκφράσω τὰ εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια γιὰ τὸ θαυμάσιο περιοδικό σας (τοῦ ὁποίου εἶμαι τακτικώτατος ἀναγνώστης ἐπὶ ἐξαετίαν) καὶ τὶς ἀκάματες προσπάθειές σας γιὰ τὴ διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος καὶ τῆς γλώσσας μας, θὰ ἤθελα νὰ τονίσω ἕνα βαρύτατο κατὰ τὴ γνώμῃ μου λεκτικὸ ὀλίσθημά σας.

Στὸ τεῦχος 202 (Ὀκτώβριος 1998) στὸ ἄρθρο του γιὰ τὴν «Ἑλλάδα τῆς Σικελίας» ὁ συνεργάτης σας κ. Ε. Μπεξῆς χρησιμοποιοῖ τὶς λέξεις *ἤμασταν*, *θρῖσκομασταν*, *στεκόμασταν* καὶ *καθόμασταν*. Δὲν θὰ παραπέμψω στὴν γραμματικὴ τοῦ Τζαρτζάνου, ποὺ δίδαξε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα σὲ ἀμέτρητες γενιὲς μαθητῶν, ἀλλὰ στὴν κυριολεκτικὰ «ἰσοπεδωτικὴ» γραμματικὴ τοῦ

Τριανταφυλλίδη, ἡ ὁποία ἔχει γίνῃ ἐγκόλλιο τῶν σημειωτῶν ἀγραμμάτων Ἑλλήνων. Ἀκόμα καὶ αὐτὴ ἀναφέρει ὀρθότατα (σελ. 156 καὶ ἐκεῖθεν) ὅτι ὁ παρατατικὸς τοῦ ρήματος *εἶμαι* εἶναι *ἤμαστε*, τοῦ *θρῖσκομαι*, *θρῖσκομαστε* κ.λπ. Θὰ σᾶς παρακαλοῦσα λοιπὸν θερμὰ νὰ προσέξετε αὐτὸ τὸ γραμματικὸ ἐγκλημα (ποὺ τείνει νὰ μᾶς ἐπιβληθῇ ἀπὸ κάποιους ἀστοιχείωτους “δημοτικιστὲς” τῆς συμφορᾶς), ὥστε νὰ μὴ ὑφίσταμεθα συνειρμούς τοῦ τύπου *Παριστάν*, *Τουρκμενιστάν* κ.λπ., οἱ ὁποῖοι μᾶς προσβάλλουν ὡς λαό.

Μὲ τιμὴ

Γ. Κουσυνέλος
Μεταφραστὴς - Δημοσιογράφος
Ἀθήνα

Ὁ καθηγητὴς Β. ΦΙΛΙΑΣ καταγγέλλει ἀπίθανα πράγματα

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ «ΣΑΠΙΛΑ» ΣΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

«Καμμιὰ ἐρευνητική προώθηση, καμμιὰ ἀναζήτηση. – Μιὰ φοβερή εἰσβολὴ ἡμιμαθῶν μετὰ τὴν «μεταρρύθμιση» τοῦ 1982, πού γίνονται ὅλοι “καθηγητές” – Κλειστὲς κλίκες καὶ παρέες ἐξουδετερώνουν κάθε ἀξιόλογο ἐπιστήμονα. – Πῶς ἐμφανίζουν “ἔργο”, χωρὶς νὰ συγγράφουν τίποτε. – Ἐγκαταλείπουν τὴ διδασκαλία, γιὰ νὰ ἀναλάβουν ἀλλότριες πλουτοφόρες θέσεις καὶ μοιράζονται δισεκατομμύρια τῶν εὐρωπαϊκῶν “προγραμμαμάτων” – “Ἐκλογή” μὲ ὑποβολὴ “φυλλάδων” πού μένουν ἄκοπες, ἢ μὲ κριτήρια καθαρὰ... “αἰσθητικά”! – Πῶς τὰ πανεπιστήμια χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν πολιτιστικὴ διείσδυση τῆς Διεθνοῦς Ἐξουσίας στοὺς λαοὺς.»

[Ὁ «Δ» ἐξήτησε ἀπὸ τὸν διακεκριμένο καθηγητὴ τῆς Κοινωνιολογίας κ. Βασίλη Φίλια νὰ ἐκφράσῃ μέσῳ τῶν στηλῶν μας ἐλεύθερα τίς ἀπόψεις του γιὰ τὴν συγκαλυπτόμενη καὶ ἀνομολόγητη δυστυχῶς κατάσταση πού ἐπικρατεῖ σήμερὰ στὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Ἑλλάδας. Ἡ συνέντευξη πού ἀκολουθεῖ εἶναι ὁ καρπὸς τῆς συναντήσεώς μας μαζί του. Ὁ πανεπιστημιακὸς τῆς μεγάλης πείρας ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς πανεπιστημιακοὺς καὶ ἡ ἐγκυρότητα τῶν καταγγελλομένων, ὅσο ἀπίστευτα κι ἂν φαίνωνται αὐτά, εἶναι αὐτονόητη].

ΣΥΝΤ.: *Κύριε Φίλια, σὲ προηγούμενη συζήτηση πού εἶχα μαζί σας (σ.σ. δημοσιευθεῖσα στοῦ τεύχους 195 τοῦ «Δαυλοῦ») ὑποσχεθήκατε νὰ μᾶς μιλήσετε γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιο καὶ τὴν τελματώδη κατάσταση στὴν ὁποία ἔχει περιέλθει.*

ΒΑΣΙΛΗΣ ΦΙΛΙΑΣ: Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιο διανύει τὴν χειρότερή του περίοδο ἀπὸ ἰδρύσεώς του. Πρόκειται γιὰ μία σήψη ἄνευ προηγουμένου. Αὐτὸ βεβαίως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν καὶ ἀκαδημαϊκοὶ δάσκαλοι ὑπολογίσιμοι ἢ ὅτι δὲν ὑπάρχουν τμήματα πού ἐξακολουθοῦν νὰ στέκωνται στοῦ ὕψους τους, ὅμως ὁ μέσος ὅρος εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀπαράδεκτος. Βεβαίως τὸ θέμα πού θίγουμε ἔχει πάρα πολλοὺς ἄξονες. Ἕνας ἄξονας εἶναι ἡ ποιότητα τῆς προσφερόμενης γνώσης. Πρόκειται γιὰ ἀναμάσημα γνωστῶν πραγμάτων. Σὲ ἐννιά στίς δέκα περιπτώσεις ἔχουμε τὴν μεταφορὰ ἐτοιμῶν γνώσεων χωρὶς καμμία ἐρευνητικὴ προώθηση, χωρὶς καμμία ἀναζήτηση, κανένα ἀτομικὸ προβληματισμό.

Πλήρης ἀναξιοκρατία μετὰ τὴν «μεταρρύθμιση» τοῦ 1982

ΣΥΝΤ.: *Ἀπὸ ποιά «φίλτρα» περνᾷ γιὰ νὰ γίνῃ κάποιος καθηγητῆς, καὶ γιὰτί πολλοὶ ἄξιοι ἐπιστήμονες δοῦσκονται ἐκτὸς πανεπιστημίων;*

Β.Φ.: Θίξατε ἓνα πάρα πολὺ σημαντικὸ θέμα. Μὲ τὴν μεταρρύθμιση τοῦ 1982 – στὴν ὁποία συνέβαλε ἀποφασιστικὰ ὁ ἀείμνηστος Σάκης Καράγιωργας κι ἐγὼ – καταργήθηκε ὁ θεσμὸς τῆς «ἔδρας» καὶ εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τοῦ «τμήματος». Ἡ «ἔδρα», ὅπως τουλάχιστον λειτουργοῦσε στὴν Ἑλλάδα, εἶχε πολλὰ ἀρνητικὰ στοιχεῖα, δημιουργοῦσε ἓνα καθεστῶς ὑποτελείας τῶν κατώτερων ἐπιστημόνων ἐναντι τοῦ καθηγητῆ, ἔδινε παντοδυναμία στὸν καθηγητῆ. Ὅμως μὲ τὸν νέο νόμο ἐγίνε μία φοδερὴ εἰσβολὴ ἡμιμαθῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιο, ἀντὶ νὰ διευρυνθῇ γιὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κάλυψη εὐρύτερων γνωστικῶν τομέων, ἐγίνε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Ὅπως ἐφαρμόστηκε τὸ νέο σύστημα, ἔχουμε τὸ ἐξῆς καταπληκτικὸ: ἄνθρωποι πού μπαίνουν στοῦ Πανεπιστήμιο μὲ τὴν ἀ' βαθμίδα τοῦ λέκτορα γίνονται ὅλοι σχεδὸν καθηγητὲς – σὲ ποσοστὸ πάνω ἀπὸ 90% – χωρὶς κανένα οὐσιαστικὸ ἔργο. Μπορεῖ τὸ παλαιὸ σύστημα νὰ ἦταν αὐτὸ πού ἦταν, ἀλλὰ κατάφερνε τὸ 50 μὲ 70% αὐτῶν πού γίνονταν καθηγητὲς νὰ εἶναι ὅ,τι ἀξιολογώτερο εἶχε νὰ δώσῃ ἡ Ἑλλάδα στοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὸ ἐξωτερικοῦ.

ΣΥΝΤ.: *Μὰ δὲν ὑπάρχουν κρίσεις γιὰ τὸ πέρασμα ἀπ' τὴν μία βαθμίδα στὴν ἄλλη;*

Β.Φ.: Ὑπάρχουν τυπικά. Ἀκοῦστε, τὸ σύστημα λειτουργεῖ ἐντελῶς συντεχνιακά. Ὑπάρχουν κλειστὲς ομάδες πού ὑποστηρίζουν τὰ μέλη τους νὰ ἀναρριχῶνται. Θὰ σᾶς πῶ τὸ ἐξῆς καταπληκτικὸ: ὑπάρχει αὐτὴ τὴν στιγμή ὁλόκληρο πανεπιστήμιο, πού δοῦσκεται κάτω ἀπὸ τὸν ἑλεγχὸ μασονικῶν στοῶν.

ΣΥΝΤ.: *Για ποιο πανεπιστήμιο μιλάτε;*

Β.Φ.: Δεν θα το κατανομάσω εγώ, ψάξτε το έσεϊς ως δημοσιογράφος. Και επειδή υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ Στοών, αυτό μεταφέρεται και μέσα στο πανεπιστήμιο. Δεν προωθείται ό τάδε τέκτονας, επειδή ανήκει στην τάδε Στοά, να στηρίξουμε τον τάδε, γιατί είναι δικός μας και ούτω καθεξής. Άσύλληπτα πράγματα. Και βέβαια δεν είναι μόνο οι τεκτονικές ομάδες. Υπάρχουν λογής-λογής κλίκες και παρέες που αλληλοϋποστηρίζονται. Και πέραν τούτου: ό έλεγχος που γίνεται από αυτές τις κλειστές ομάδες ανθρώπων, αποκλείει οποιονδήποτε άρνηθῇ να παίξει με τους δικούς τους όρους. Γνωρίζω περιπτώσεις ανθρώπων άξιολογώτατων, που πετάχθηκαν άπ' το πανεπιστήμιο, επειδή δεν συμβιβάστηκαν. Όπως και το πρόσφατο γεγονός με τον κ. Νανόπουλο, έναν παγκοσμίου έμβέλειας φυσικό, που βρήκε όμως κλειστή την πόρτα του Πανεπιστημίου Άθηνών.

ΣΥΝΤ.: *Καί, φαντάζομαι, δεν θα ῆταν το μοναδικό.*

Β.Φ.: Αυτό γίνεται σε πολλούς άξιους έρευνητές. Δεν έχουν όμως την επιφάνεια που έχει ό Νανόπουλος, για να καταγγείλουν και να ταράξουν τα νερά.

ΣΥΝΤ.: *Τά πανεπιστημιακά συγγράμματα σε τί επίπεδο βρίσκονται;*

Β.Φ.: Πρόκειται, τις περισσότερες φορές, για άπαράδεκτες φυλλάδες, που δεν περιέχουν τίποτε το άξιόλογο ούτε από άποψη γνώσεως ούτε από άποψη συνθέσεως. Αυτή ή «φυλλαδοποίηση» των συγγραμμάτων το μόνο που κάνει είναι να ξεκουράζει τους καθηγητές. Το 90% των εμφανιζόμενων ως καθηγητών σήμερα παρουσιάζει ως έργο έρευνητικό την άρχική τους διδακτορική διατριβή, την όποία μεταγράφουν με διάφορους τρόπους, ώστε να την εμφανίζουν ως κάτι καινούργιο. Και μάλιστα τη στιγμή που οι μισθοί των καθηγητών ανέδθηκαν τόσο ψηλά, ώστε να μην υπάρχει ως πρόσχημα της άδράνειάς τους ή χαμηλή άμοιβή, θα έπρεπε να ασχολούνται με την έπιστήμη τους και όχι με άλλότρια πράγματα.

Άνάληψη άλλοτρίων πόστων και μοιρασιά «προγραμμάτων»

ΣΥΝΤ.: *Ποιά έννοεϊτε ως άλλότρια;*

Β.Φ.: Την άνάληψη πάσης φύσεως πόστων στον κρατικό μηχανισμό. Δεν έχω αντίρρηση να το κάνει κάποιος, έφόσον έχει τα κότσια και τις δυνάμεις και πρώτα άπ' όλα υπηρετεί το πανεπιστήμιο, όπως όφείλει. Έγώ, όπως ξέρετε, πήγα στην «Όλυμπιακή», με τη διαφορά όμως ότι δούλευα στο πανεπιστήμιο 50 ώρες την έβδομάδα. Έκανα και διδασκαλία και διοικητικά έργα και έποπτεία στις έξετάσεις. Οι περισσότεροι σήμερα έξαφανίζονται άπ' το πανεπιστήμιο, άκόμη και όταν λαμβάνουν πανεπιστημιακά άξιώματα, όπως λ.χ. όταν γίνονται πρυτάνεις ή πρόεδροι τμημάτων. Με το πρόσχημα ότι έχουν αυτή την πρόσθετη άπασχόληση δεν κάνουν μαθήματα. Υπάρχουν

ἄνθρωποι πού ἡ ἔδρα ἔχει νά τοὺς δῇ τέσσερα καὶ πέντε χρόνια.

ΣΥΝΤ.: *Καὶ δὲν ἐλέγχονται ἀπὸ πούθενά;*

Β.Φ.: Κανένας δὲν ἐλέγχεται. Καὶ στέλνουν γιὰ μάθημα εὐνοούμενους προπτυχιακοὺς φοιτητές, οὔτε κἂν μεταπτυχιακοὺς. Ὑποχρεωτικά, ἄκουσα πρόσφατα τὸ ἔξης καταπληκτικό: τὴν ἡμέρα τῶν ἐξετάσεων προσήλθε ἐπιτέλους ὁ καθηγητὴς καὶ κανένας ἀπ' τοὺς 200 φοιτητὲς δὲν τὸν γνώριζε! Πρόκειται γιὰ σήψη ἀνευ προηγουμένου. Καὶ ἀφήστε τίς περίφημες ἔρευνες, τὰ λεγόμενα «προγράμματα», πού τίς περισσότερες φορὲς πρακτικὰ σημαίνουν ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια, τὰ ὁποῖα μοιράζονται σὲ ἡμετέρους.

ΣΥΝΤ.: *Αὐτὰ πού χρηματοδοτοῦνται ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση;*

Β.Φ.: Ἀκριβῶς. Δίνονται μὲ σκοπὸ νὰ προαχθῇ ἡ ἔρευνα, νὰ γίνουν ἐκπαιδευτικὲς προσπάθειες μετεκπαίδευσης γιὰ ἐπαγγελματικούς λόγους. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν γίνεται τίποτα.

ΣΥΝΤ.: *Πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια περίπου δημοσιεύσαμε στὸν «Δαυλὸ» τὸ πόρισμα τοῦ ἀρμόδιου ἐποπτικοῦ ὀργάνου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνωσης γιὰ τὰ προγράμματα αὐτά. Οἱ καθηγητὲς τῶν ἐλληνικῶν πανεπιστημίων εἶχαν διασπαθίσει συνολικὰ 300 δισεκατομμύρια δραχμὲς χωρὶς τὴν ὀλοκλήρωση καμμιᾶς μελέτης.*

Β.Φ.: Βλέπετε λοιπόν; Πρόκειται γιὰ δραχμοφονιάδες καὶ ὄχι γιὰ ἐπιστήμονες. Τὸ πανεπιστημιακὸ ἀξίωμα χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸν πλουτισμὸ τους ἢ ἀποτελεῖ τὸ ἐφαλτήριο σὲ πολλοὺς «φιλόδοξους», γιὰ νὰ μεταπηδήσουν στὴν πολιτική. Νὰ ξέρετε ὅτι οἱ μισοὶ σχεδὸν πανεπιστημιακοὶ εἶναι ὑποψήφιοι βουλευτὲς τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου κόμματος.

Καὶ στὴν παρούσα μεταρρύθμιση τοῦ Ἀρσένη προβλέπεται νὰ ἰδρυθοῦν νέα τμήματα. Κατ' ἀρχὴν ποιὸς θὰ διδάξῃ σ' αὐτά;

ΣΥΝΤ.: *Αὐτοὶ προφανῶς πού διδάσκουν καὶ στὰ ὑπάρχοντα τμήματα... Καὶ ἔτσι κι ἄλλιῶς δὲν αὐξάνουν κάθε χρόνο τὸν ἀριθμὸ τῶν εἰσακτέων;*

Β.Φ.: Αὐτὰ μεταφράζονται σὲ ψήφους στὶς ἐκλογές. Τώρα, ἂν ἡ ὑποδομὴ εἶναι ἀνύπαρκτη γιὰ νὰ δεχθῇ νέα τμήματα, περισσότερους φοιτητές, αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρει κανέναν. Ξέρετε τί νέο τμῆμα προτάθηκε νὰ ἰδρυθῇ στὸ Πάντειο Πανεπιστήμιο; «Τμῆμα Ἀξιοποίησης Ἐλεύθερου Χρόνου!» Ὁχι ὡς μάθημα, ὡς ἀνεξάρτητο τμῆμα παρακαλῶ. Ὁ καθένας «ὅ,τι θυμᾶται χαίρεται»!

Ἄλλοι πάλι μέσα ἀπ' τὰ ΜΜΕ προβάλλονται συνεχῶς παριστάνοντας τοὺς «Γκουρού». Δὲν ἀναφέρομαι σὲ ὀνόματα, ἄλλωστε εἶναι γνωστά. Ὁμιλοῦν περὶ παντός, ὅμως εἶναι φανερό ὅτι δὲν ξέρουν τίποτα ἀπολύτως. Ἀφήστε τὴν κακοποίηση τῆς γλώσσας σὲ ἐπίπεδο σύνταξης ἢ τὴν φοβερὴ διαστρέφει τοῦ νοήματος τῶν λέξεων. Καὶ γιὰ μία θέση στὸ γυαλὶ ξέρετε τί στοίμωγμα πέ-

φτει; 'Ο κ. Κυριακού, ό ιδιοκτήτης του ANTENNA, έφτασε νά πη ότι «οί κύριοι αυτοί έπρεπε νά μάς πληρώνουν για νά τους θγάσουμε, στο επίπεδο που βρίσκονται». 'Όταν πάλι ξεχαστούν και πάνε στις πανεπιστημιακές αίθουσες, δημιουργούν καταστάσεις πεζοδρομιακού θεάτρου, λέγοντας σαχλαμάρες, μη κάνοντας εξετάσεις, παίζοντας με τους φοιτητές και κάνοντας ό,τι μπορεί νά φαντασθή κανείς. 'Όλα αυτά είναι ή δέν είναι στοιχεia απολύτου σήψεως;

Πώς «έκλέγονται» οί άχρηστοι και αποκλείονται οί ίκανοί

ΣΥΝΤ.: *Οί φοιτητές μήπως αρχίζουν νά αντιδρουν; 'Ακούστηκαν περιπτώσεις «γιαουρτώματος» και ξυλοδαρμού κάποιων καθηγητών.*

Β.Φ.: Πολλές φορές έχουν γιουχαϊστή καθηγητές στις αίθουσες διδασκαλίας. Τους λένε ότι αυτά που μάς διδάσκετε είναι τουλάχιστον πρωτόλεια, αν όχι γελοία. Έχουμε δύο κατηγορίες φοιτητών. Τους άνήσυχους και δραστηριοποιημένους που δέν ανήκουν στα κοινοβουλευτικά κόμματα. Στις τελευταίες καταλήψεις στην Πάντειο φέρθηκαν άψογα. 'Ανήκουν συνήθως στην έξωκοινοβουλευτική άριστερά. Και ή άλλη κατηγορία, ή όποια εκφράζει την κομματική νομενκλατούρα. Είναι έξαρτημένη αλλά και επωφελείται της κατάστασης που επικρατεί. Για παράδειγμα ή προηγούμενη πρωτανεία στην Πάντειο διώρισε 60 φοιτητές μέσα στο πανεπιστήμιο σε διάφορες θέσεις παράτυπα και παράνομα. Αυτά τά ενεργά στελέχη των κομματικών νεολαίων δέν αντιδρουν σε τίποτα. Μιλουν στο όνομα των φοιτητών, αλλά πάντοτε χωρίς αυτοί νά τó γνωρίζουν.

ΣΥΝΤ.: *Καθημερινά στον Τύπο βλέπουμε προκηρύξεις θέσεων διδακτικού προσωπικού απ' τά πανεπιστήμια. Πόσο αντικειμενικές είναι οί τελικές επιλογές;*

Β.Φ.: 'Υποτίθεται ότι γίνεται προκήρυξη, όμως τó ποιός θά επιλεγή είναι εκ των προτέρων καθωρισμένο. 'Επιλέγουν ανθρώπους νά διδάξουν τó γνωστικό αντικείμενο που προκήρυξαν, χωρίς νά έχουν ουδεμία σχέση με τó αντικείμενο αυτό. Και αν ρωτήσης τó γιατί, δέν παίρνεις ποτέ απάντηση. Πολλές φορές βλέπουμε νά κρίνεται άνθρωπος για μιá βαθμίδα και στα βιβλία που έχει υποβάλει νά μην έχουν κοπή οί σελίδες απ' τους υποτιθέμενους κριτές. Νά εμφανίζονται στην εισηγητική έκθεση άρθρα ως βιβλία, νά άγνοούνται, εκεί που δέν συμφέρει, βασικές επιστημονικές συνεισφορές. Αυτά όλα σημαίνουν την παντελή έλλειψη πανεπιστημιακού ήθους.

ΣΥΝΤ.: *Βλέπουμε πολλές γυναίκες νά θρίσκωνται στη διδακτορία. Μήπως οί λόγοι είναι καθαρά... αισθητικοί;*

Β.Φ.: Αυτό που υπονοείτε συμβαίνει σπάνια για την έγκριση διδακτορικών διατριβών. 'Όπως βλέπετε, οί κοπέλες και στις πανελλήνιες εξετάσεις πρωτεύουν, δείχνουν περισσότερο ζήλο και επιμέλεια. Αυτά ξεκινούν, όταν προσπαθήσουν νά μπουν στο πανεπιστήμιο ως διδακτικό προσωπικό, και δέν

ἀνήκουν σὲ κυκλώματα καὶ οὔτε ἐνδίδουν σὲ ἄλλου εἶδους προτάσεις. Ἐμπλέκουν θέματα ἐρωτικά καὶ ὅ,τι ἄλλο μπορεῖτε νὰ φανταστῇτε.

ΣΥΝΤ.: Ἐκείνη ἡ ὑγιὲς μειοψηφία τῶν καθηγητῶν, ποὺ ὄντως ὑπάρχει, πῶς λειτουργεῖ μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν κατάσταση;

Β.Φ.: Αὐτὴ ἡ μερίδα τῶν καθηγητῶν, ποὺ κάνει σωστὰ τὴν δουλειά της, εἶναι στριμωγμένη στὴ γωνία καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θεωροῦνται «ιδιότυποι», «ιδιόρρυθμοι». Ὅμως εἶναι σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀπογοητευμένοι καὶ κουρασμένοι, ποὺ τελικὰ δὲν ἀντιστέκονται παίζοντας στὴν οὐσία τὰ παιχνίδια τῶν ἄλλων.

Τὸ κράτος «ἀφήνει τοὺς θαμμένους κύκλους χαμένους»

ΣΥΝΤ.: Καὶ τὸ ἐπίσημο κράτος δὲν δείχνει καμμία διάθεση νὰ παρέμβῃ;

Β.Φ.: Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει ἡ διάθεση ἀλλὰ ἡ πράξη. Αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ Πάντειος μὲ αὐθαιρέσιες τῶν δύο προηγούμενων πρυτανειῶν παρουσιάζει 3,5 δισεκατομμύρια ἔλλειμμα. Ποσὰ ποὺ διατέθηκαν μὲ ἐπιταγὲς χωρὶς ἐντάλματα, χωρὶς δηλαδή τὴν ἔγκριση τοῦ παρέδρου.

ΣΥΝΤ.: Ἀσφαλῶς θὰ γνωρίζετε, κύριε Φίλια, ὅτι παρόμοια κατάσταση ἐπικρατεῖ καὶ στὴν Μέση Ἐκπαίδευση. Πολλοὶ γονεῖς ποὺ πηγαίνουν στὰ Λύκεια γιὰ νὰ ρωτήσουν σχετικά μὲ τὴν ἐπίδοση τῶν παιδιῶν τους, βρῖσκουν καθηγητὲς οἱ ὁποῖοι οὔτε κἄν γνωρίζουν τὰ παιδιά τους καὶ μάλιστα σὲ μαθήματα δεσμῶν.

Β.Φ.: Δὲν γνωρίζω τὴν κατάσταση στὸν χῶρο αὐτὸ μὲ λεπτομέρειες.

ΣΥΝΤ.: Ὁ κ. Σημίτης ὡς πανεπιστημιακὸς καθηγητὴς θὰ γνωρίζῃ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματι καταπληκτικὰ ποὺ συμβαίνουν στὰ πανεπιστήμια. Ἐχει ἐκδηλώσει κάποιον ἐνδιαφέρον;

Β.Φ.: Ὑπάρχει μία ἔκφραση ποὺ λέει: «ἄφησε τοὺς θαμμένους κύκλους, χαμένους». Γιατί, ἂν ἀρχίσης νὰ ἀνασκαλεύῃς, θὰ γοῦν πράγματα ποὺ ἀπὸ αὐτὰ θὰ προκύπτουν τρομερὲς εὐθύνες. Πάντοτε κρύβονται συμφέροντα σὲ κάθε στάση.

ΣΥΝΤ.: Μήπως πίσω ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀκαταστασίαν ἐπιδιώκεται ὠργανωμένα ἡ πλήρης χρεωκοπία τῆς Παιδείας;

Β.Φ.: Δὲν μπορῶ νὰ δεβαιώσω τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς τέτοιας βούλησης. Ἐκεῖνο βέβαια ποὺ συμβαίνει σὲ παγκόσμιον ἐπίπεδο εἶναι ἡ κατάρρευση τῆς Παιδείας καὶ ὁ ἔλεγχός της ἀπὸ ἓνα κέντρο ἐκπαιδευμένων ἀνθρώπων. Καὶ ἀφορᾷ στὸν τρόπο ποὺ ὄχι μόνον ἀσκεῖται ἡ παγκόσμια κυριαρχία ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτιστικὴ διείσδυση στὸν κόσμον. Δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς πολιτιστικὴ συνείδηση, γιὰ νὰ εἶσαι εὐπλάστη μάζα.

Παν. Α. Κουβαλάκης

Ἐκπληκτικό

«Ἀλλή μία χρονιά ἐκύλισε μέσα στήν παρακμή. Παρακμή πού μεθοδικῶς καί συστηματικῶς ἀπεργάζονται ποικιλώνυμοι ξένοι ἐπίδοιοι καί πρακτικῶς προωθοῦν εὐτελεῖς ἐγχώριοι ὑπηρετές των. ... Ἡ διαδρωτική πολιτική εἰς τήν Παιδείαν ἐγκαινιάσθηκε μέ τήν **νομοθετικήν δολοφονίαν τῆς Ἑλληνικῆς μας γλώσσης**. Ἡ κατάργησις τῆς συστηματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καί ἡ εἰσαγωγή ἰδιοτύπου σέ πολλά δημοτικῆς, πού δέν εἶχε μιληθῇ ποτέ, ἀφ' ἑνός, καί ἡ καθιέρωσις τοῦ ἀθλίου μονοτονικοῦ, κυριολεκτικῶς ἀτόνουν καί ἀπνευματίστον συστήματος γραφῆς, ἀφ' ἑτέρου, συντέλεσαν, ὥστε οἱ νέοι μας σήμερα, εἰς τήν πλειονοψηφία των, νά μὴν ἡμποροῦν πλέον νά ἔχουν πρόσβασι ὅχι μόνον εἰς τὰ ἀνεπανάληπτα κείμενα τῆς προγονικῆς μας σοφίας, ἀλλά οὔτε καί σέ κείμενα τῆς μέχρι περιπνέου καί τοῦ 1980 γραμματείας ἐπιστημονικά ἢ λογοτεχνικά! Καί συμπληρώθηκε μέ τήν θαυμάσια μετατροπὴ τῆς Παιδείας σέ **ἀνεθνική**, διὰ τῆς ἀπαλείψεως ἀπὸ τήν διδασκαλίαν κάθε φρονηματικῆς διδασκαλίας καί ἀναφορᾶς εἰς τὶς παραδοσιακὰς ἀξίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σέ μερικὰς δὲ περιπτώσεις καί σέ **ἀντεθνική**, διὰ παραχαράξεως συγκεκριμένων ἱστορικῶν γεγονότων εἰς ἀπίστευτον θαυμάσιον, μέχρι καί ἡρωοποιήσεως ἐθνοπροδοτῶν! Ἔτσι περιήλθαμε πλέον σέ κατάστασι ἀπολιτίστων, ἀφοῦ ξεκινᾶμε τώρα ὡς ἐθνικὴ κοινότης τήν, μόνη χρησιμοποίησιμν, πνευματικὴν μας παραγωγή, χωρὶς δυνατότητα ἀναγωγῆς εἰς τὸ παρελθόν καί χωρὶς ἀξίες ζωῆς, ἀπὸ τὸ μηδέν!...».

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ πρωτοχρονιάτικο μήνυμα τοῦ τ. προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκη. Πράγματι, εἶναι ἐντυπωσιακὸ ὅτι ἄνθρωπος πού καθεῖξε γιὰ 5 χρόνια τὸ ἀνώτατο ἀξίωμα τοῦ ἀθλίου ρωμαϊκοῦ κράτους εἶναι φορέας τῶν θαυμασιῶν αὐτῶν ιδεῶν.

Π. Κ.

Χωρὶς σχόλια

Ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς Ἑλληνοαυστραλοὺς παράγοντες ὁ κ. Κ. Καλλέργης ἔχει δημιουργήσει τὰ τελευταῖα χρόνια μία τεράστια ἐπιχείρησι κατασκευῆς καί τοποθέτησις ἡλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων καί συσκευῶν. Οἱ δύο πιὸ γνωστὲς ἐταιρεῖες τοῦ κ. Καλλέργη, ἡ *Sunlighting Australasia* καί ἡ *Holophane*, θεωροῦνται ἀπὸ τὶς κορυφαῖες τῆς χώρας, ἐνῶ ἀπὸ καιρὸ ἡ φήμη τους ἔχει ἐξαπλωθῇ καί στὸν ὅλον τῆς Ἀσίας. Ἐνα μεγάλο ἔργο στὸ Χόνγκ-Κόνγκ παλαιότερα καί ἡ σημερινὴ δραστηριότης τῆς Μαλαισίας, ὅπου διεξήχθησαν πρόσφατα οἱ κοινοπολιτειακοὶ ἀγῶνες, ὑπεχρέωσε τὸν κ. Καλλέργη νά δημιουργήσῃ γραφεῖο καί στήν Κονάλα Λουμπούρ, ὅπου κτίζεται τὸ μεγαλύτερο κτηριακὸ συγκρότημα στὸν κόσμον (τελειώνει σήμερα): ἕναν διπλὸ οὐρανοξύστη ὕψους 452 μέτρων. Στὴν ἡλεκτροφώτιση τοῦ γιγαντιαίου αὐτοῦ κτίσματος, πού εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κράτους τῆς Μαλαισίας καί τῆς ἐταιρείας πετρελαιοειδῶν *Petrola*, ἀπὸ ὅπου καί τὸ ὄνομά του «*Petrola Towers*», ὁ προϋπολογισμὸς τῆς ὁποίας ξεπερνᾷ τὰ 12 ἑκατομμύρια δολλάρια, οἱ ἐταιρεῖες τοῦ κ. Καλλέργη ἔχουν μεγάλη συμμετοχὴ καί ἔχουν ἀναλάβει νά ἡλεκτροφωτίσουν εἰδικοὺς χώρους μέ φωτιστικά πού θὰ κατασκευάσουν καθ' ὅλοκληρίαν στήν Αὐστραλία.

Ἀξίζει νά ἀναφέρουμε ὅτι ὁ κ. Καλλέργης, ὑποστηρικτὴς καί φίλος τῆς ποδοσφαιρικῆς ομάδος «Ἑλλὰς Μελοδούρης», εἶναι ὑπεύθυνος καί γιὰ τὸν μοντέρνο ἡλεκτροφωτισμὸ τοῦ σταδίου τῆς κυανόλενης ομάδος.

D. Th.

Ἡ ὀριστική, ἡ ὑποτακτική καί ὁ ΟΤΕ

Στὰ κοινὸχρηστα καρτοτέλεφωνα τοῦ ΟΤΕ, μόλις σηκώσωμε τὸ ἀκουστικὸ καί τοποθετήσωμε τὴν κάρτα, ἐμφανίζεται εἰς τὸν πίνακα ἡ φράσις ἐντολὴ «ΕΠΙΛΕΞΑΤΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ» (προστακτική). Ἐπιλέγουμε τὸν ἀριθμὸ καί ἡ φράσις ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὴν νέα, ὑποτίθεται, «ΕΠΙΛΕΞΑΤΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ (ΤΑΔΕ)». Πάλι ἐντολὴ μοῦ δίδει: Μήπως πρέπει νά ἐπιλέξω πάλι τὸν ἀριθμὸ γιὰ ἐπιβεβαίωσι; Ασφαλῶς ὅχι. Πρόκειται γιὰ πληροφό-

ρηση (όριστική). Φαίνεται ότι κάποιοι μᾶς θεωροῦν βραδύγλωσσους και βραδύνους, ἄρα ἀνίκανους νὰ διακρίνωμε ὀριστική (ἀορίστου) και προστακτική (ἀορίστου) και νὰ κατανοήσωμε τὸ «ΕΠΕΛΕΞΑΤΕ» τὸ ὁποῖο ἀποδίδει δίχως ἀμφιβολία τὸ νόημα τῆς δευτέρας (πληροφοριακῆς) φράσεως. Ἡ μήπως εἶναι δεῖγμα προόδου τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ἐξομοίωσης (ἢ και ἀντιστροφή) ὀριστικῆς - προστακτικῆς; Μήπως ἢ κατάργησις τῆς ὀριστικῆς ἀορίστου (μὲ ἀύξησι: ἐπ-ε-λέξατε) εἶναι δικαιολογημένη ἀπόρριψις περιττοῦ πλούτου; Μισεῖ κανεὶς τὸν πλοῦτο;

Ἐπὶ ποῖον ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιχειρημάτων στηρίζεται ἡ γλῶσσα τοῦ ΟΤΕ;

Γ. Μ.

Στὸ ναὸ τοῦ τζόγου

Καλὸ κι αὐτὸ. Ὅπως ἔλεγε ἓνας ὑπάλληλος τοῦ «καζίνου» τῆς Πάργης, ἓνας χαμένος ἐπιχειρηματίας ἀνέδρασε στὸ θοῦνὸ ἓναν ἱερέα, γιὰ νὰ κάνῃ εὐχέλαιο και νὰ ἐξορκιστῇ ἡ κακὴ του τύχη. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀμαθέστατος ὁ διευθυντῆς δὲν ἄφησε τὸν ἱερέα νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ κτηρίου. Δὲν κατενόησε ὅτι σ' ἓναν ναό, ἔστω και τῆς τύχης, ἓνας ἱερέας ἔχει δικαίωμα νὰ ἱερουργῇ και τὸν ἠνάγκασε νὰ εὐλογήσῃ τὸν περὶ γυρο τοῦ «καζίνου» μὲ κίνδυνον νὰ γκρεμοτσακιστῇ ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου. Καὶ μετὰ παρεξηγεῖται ὁ παπα-Τσάκαλος, ποὺ μὴ ἀστρολόγος σὲ μὴ τηλεοπτικὴ ἐκπομπὴ τοῦ ἐπέταξε κατὰ μόνον, ὅτι οἱ ἱερεῖς ἀντιστρατεύονται τοὺς ἀστρολόγους, γιατί τοὺς παίρνουν τὴν πελατεία. Γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε γιὰ τὰ χιλιάδες εὐχέλαια, ὥστε νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἀποροὶς και ἀτυχήσῃ κορασὶς.

Α. Κ.

Ἡ ἄμυνα τῆς Ρωμοσύνης

Γύρω ἀπὸ τὴν περίφημη ὑπόθεση τῆς ἀγορᾶς τῶν ρωσικῶν πυραύλων τύπου «S-300» ἀπὸ τὸ Κυπριακὸ Κράτος: Ἡ κυπριακὴ κυβέρνηση ποὺ τοὺς παρήγγειλε, ἐπιθυμεῖ τὴν ἐγκατάστασίν τους ὅχι στὴν Κύπρο ἀλλὰ στὴν Κρήτη και ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ φαίνεται νὰ συμφωνῇ. Ἄλλοι λένε ὅτι στὴν Κρήτη δὲν θὰ τοποθετηθοῦν, ἀλλὰ θὰ... ἀποθηκευτοῦν, μὴ και ἡ ἐξαγγελία τῆς ἀγορᾶς τους ἔγινε γιὰ νὰ κερδίσῃ ὁ κ. Κληρίδης τίς ἐκλογές και ὅχι γιὰ ἀμυντικούς σκοπούς. Κανεὶς δὲν ξέρει ποῖο κράτος θὰ πληρώσῃ τὴν ἀξία τους και σὲ ποῖο θὰ ἀνήκουν. Ἄλλα κόμματα στὴν Κύπρο ζητοῦν... δημοψήφισμα γιὰ τὴν τύχη τους και οἱ συσκέψεις σὲ Ἑλλάδα και Κύπρο πνικνώνουν. Ἡ ἀπόφαση, λένε, πρέπει νὰ εἶναι ἐθνικὰ συμφέροντος... γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς.

Χωρὶς σχόλια.

Π. Κ.

Ἑλληνοτετρατογενέσεις

Οὐφολόγοι, σειριολόγοι, σεληνολόγοι, θεοκράτες, θεοληπτικοί, ἀποκρυφιστές, ἑλληνοανατολιστές, μυστικιστές, χιτωνοφόροι, τριβωνοφόροι, καρεκλοροήτορες, τραγοθυσιαστές, πυροδαπτισμένοι, ἀδίστακτοι ἔμποροι τοῦ πολιτικοῦ και οἰκονομικοῦ ἐμπορεύματος «Ἑλλάς», ἐπιστημονικὰ νανάγια, ἀγράμματοι, ἀρλουμπολόγοι, γλαμνοδόφοι, μανιοκαταδιωκτικοί, μέντιονι, καφετζοῦδες, χαρτορρίχτρες, οἰωνοσκόποι, ἀργοναυτολόγοι, ἀγύρτες, «δημοσιογράφοι» και «ἐκδότες» περιοδικῶν, μισθωτοὶ τραπεζῶν σιωνιστικῶν συμφερόντων (ποὺ ἀντιγράφουν και κατόπιν συκοφαντοῦν τὸν «Δ»), συνεδριολόγοι (μὲ εἰσιτήριο γιὰ τοὺς ἀκροατές!), ὀργανωσιολόγοι, κνηγοὶ σπηλαιοδίων ἀρχαιοελληνικῶν «ὄντοτήτων», πελασογενεῖς... Ὅλοι αὐτοὶ ἐργολαβικὰ εὐαγγελίζονται στὸν περιορῶν λαὸ τῶν Ρωμῶν τὴν ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ χωρὶς νὰ ἔχουν ἰδέα περὶ αὐτοῦ. Ὅλοι οἱ παραπάνω συγκροτοῦν τὸν περιόδοτο «χώρο». Πραγματικὰ, ὁ «Δ», ὅταν πρωτοξεκίνησε τὸ 1982 νὰ ἐρευνᾷ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἑλληνικότητος και τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, οὐδέποτε φανταζόταν ὅτι θὰ παραχθοῦν τέτοιες τετρατογενέσεις σὰν παρενέργειες τῆς προσπάθειάς του. Φρίκη.

Μ. Μ.

Ἀπὸ τὸ Βροντάδος τῆς Χίου στὴν κορυφὴ τῆς Διαστημικῆς ΟΜΙΛΕΙΣΤΟΝ «Δ» Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΤΗΣ ΝΑΣΑ ΣΤ. ΚΡΙΜΙΖΗΣ

Ὁ κορυφαῖος τῆς ἀμερικανικῆς Διαστημικῆς Σταμάτης Κριμιζῆς μετὰ τὴν συνεργάτιδα τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Νάνσυ Μπίσκα στὸ Ἑργαστήριο Ἐφαρμοσμένης Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Τζὼν Χόπκινς τῆς Βαλτιμόρης, τὸ ἱερὸ ἄδυτο ὅπου ὁ κ. Σπ. Κρ. ἐκπονεῖ τὰ προγράμματα ἐξερευνήσεως πλανητῶν τῆς ΝΑΣΑ.

Τελευταῖος στόχος τοῦ ἑνὸς ἐπικίνδυνος «Ἔρως»

Συμμετεῖχε στὴν ἐπιχείρηση ἀποστολῆς τοῦ «Μάρινερ 4» στὸν Ἄρη τὸ 1965, ἔλαβε μέρος στὴν ἀποστολὴ τοῦ «Βόγιατζερ», τοῦ διαστημοπλοίου ποὺ πῆγε στὸν Κρόνο, τὸν Δία, τὸν Οὐρανὸ καὶ τὸν Ποσειδῶνα, στὴν ἀποστολὴ τοῦ δορυφόρου «Γαλιλαῖος», ποὺ ἐτέθη σὲ τροχιά γύρω ἀπὸ τὸν Δία, κατεσκεύασε ἓνα πολὺπλοκο ὄργανο ποὺ ἐκτοξεύθηκε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1997 καὶ θὰ φθάσῃ στὸν Κρόνο γιὰ νὰ τεθῇ σὲ τροχιά τὸ 2004, κατεσκεύασε τὴ συσκευὴ τοῦ προγράμματος «Cassini» ποὺ θὰ ἐρευνήσῃ τὸν δορυφόρο τοῦ Κρόνου Τιτᾶνα...

Ποιός είναι; Είναι ο καθηγητής **Σταμάτης Κριμιζής** από το Βροντάδος της Χίου, ό έπί κεφαλής του Τμήματος Διαστημικής που σχεδιάζει τὰ προγράμματα έξερεύνησης της ΝΑΣΑ. Ό κ. Κριμιζής δηλώνει, ότι:

«Οί άρχαιοί Έλληνες είχαν την διορατικότητα νά έρμηνεύουν τὰ φαινόμενα από φιλοσοφική άποψη και με την παρατήρηση νά προβαίνουν σε θεωρητικές προβλέψεις. Η σύγχρονη έπιστήμη έχει τή δυνατότητα μέσα από τὰ πειράματα νά αποδεικνύη τις θεωρητικές ύποθέσεις. Τό τέλος του αιώνα μās φέρνει στο κατώφλι μεγάλων αποκαλύψεων σχετικά με την δημιουργία του σύμπαντος». Και προσθέτει: «Ό φόδος του άγνώστου ύποχωρεί, καθώς ή έπιστημονική ανάλυση προσφέρει απαντήσεις για τή δημιουργία του κόσμου. Στις άρχές του 2000 αναμένονται σημαντικές ανακοινώσεις από τους κλάδους της Διαστημικής και της Κοσμολογίας, που θά αποκαλύπτουν τὸ πώς δημιουργήθηκε ό κόσμος μας. Ένα έρώτημα όμως θά μείνη αναπάντητο: “Γιατί δημιουργήθηκε ό κόσμος”.

• Η άποστολή του διαστημοπλοίου «Near» (Near Earth Asteroid Rendezvous) τὸ 1996 στον άστεροειδή «433 Έρως» άποτελεί τὸ ξεκίνημα του πρωτοποριακού προγράμματος της ΝΑΣΑ «Discovery» για την έξερεύνηση των πλανητών – έμπνευστής του όποιον είναι ό δρ Σταμάτης Κριμιζής. Τὸ διαστημόπλοιο έπρόκειτο νά συναντήση τὸν άστεροειδή Έρως μέσα στον Ίανουάριο. Ένα «μπλάκ άουτ» στην έπικοινωνία του με τὸ έπίγειο Κέντρο Έλέγχου Έπιχειρήσεων για 27 ώρες στις 27 Δεκεμβρίου καθυστέρησε την κρίσιμη συνάντηση για λίγους μήνες.

Ό άπειλητικός «Έρως» και ή δυνατότητα έξουδετέρωσής του

– Κύριε Κριμιζή, πόσο σπουδαίο είναι τὸ έγχείρημα που έπιχειρείτε και τί αναμένετε νά μās αποκαλύψη;

Σ.Κ.: Είναι σπουδαίο έγχείρημα, υπό την έννοια ότι ποτέ διαστημόπλοιο δέν έχει τεθί σε τροχιά γύρω από ένα μικρό σώμα. Ό άστεροειδής «433 Έρως» είναι σχετικά μικρός – περίπου 40 χιλιόμετρα μήκος και 15 χλμ. πλάτος. Ωστόσο είναι ένας από τους μεγαλύτερους που πλησιάζουν την Γη. Έχει βασικό ενδιαφέρον, διότι ύπάρχει τὸ ένδεχόμενο σε ένα έκατομμύριο χρόνια νά αλλάξει ή τροχιά του και νά χτυπήση την Γη. Επίσης, όντας ό μεγαλύτερος άστεροειδής που έχουμε κοντά μας, μās παρέχει τή δυνατότητα νά τὸν προσεγγίσουμε σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Τὸ ταξίδι του δορυφόρου διαρκεί περίπου τρία χρόνια.

• Τὸ πρωτοποριακό πρόγραμμα της ΝΑΣΑ «Discovery» στηρίχθηκε στην έλαχιστοποίηση του κόστους των μικρῶν διαστημικῶν άποστολῶν σε πλανήτες και άλλα σώματα του ήλιακού μας συστήματος. Η άποστολή του «Near» είχε σχεδιασθί νά γίνη με δαπάνη 600 έκατ. δολλαρίων, αλλά ή έπιστημονική ομάδα του κ. Κριμιζή τὸ πραγματοποίησε με 108 έκ. δολάρια. (Η δεύτερη άποστολή στο πλαίσιο του προγράμματος «Discovery» είναι εκείνη του διαστημοπλοίου «Pathfinder» στον Άρη).

– Τὸ διαστημόπλοιο κατασκευάσθηκε υπό την έπίδελψή σας;

Σ.Κ.: Είμαι έπικεφαλής όλοκλήρου του προγράμματος και διευθύνω τὸ Κέντρο Διαστημικής Έρευνας. Ήμουν κατά κάποιο τρόπο ό έμπνευστής του προγράμματος. Έγινε ένας διαγωνισμός και καταφέραμε νά πείσουμε την ΝΑΣΑ ότι είμαστε τὸ καλύτερο εργαστήριο για νά αναλάβη αυτή την άποστολή. Πετύχαμε ώρισμένα πράγματα, τὰ όποια ή ΝΑΣΑ θεωρούσε ακατόρθωτα στο παρελθόν. Τὰ πλανητικά προγράμματα συνήθως κοστίζουν 500 έκατ. έως 1 δισ. δολάρια. Έμεις ύποστηρίξαμε ότι μπορούμε νά πραγματοποιήσουμε τὸ πρόγραμμα με λιγότερα από 150 έκ. δολάρια και σε χρόνο λιγότερο από τρία χρόνια. Τὸ άπο-

τέλεσμα ήταν να κατασκευάσουμε το διαστημόπλοιο σε 24 μήνες, να το εκτοξεύσουμε σε 27 μήνες και το κόστος του να φθάσει μόλις τα 108 εκ. δολάρια. Το γεγονός αυτό προκάλεσε εντύπωση στον κόσμο της Διαστημικής και είχαμε επισκέπτες από την NASA κι άλλες χώρες, για να μελετήσουν την μεθοδολογία και τον τρόπο διοικήσεώς μας.

• Το διαστημόπλοιο NEAR εκτοξεύθηκε από την βάση του Κανάβεραλ τον Φεβρουάριο του 1996. Τον Ιούνιο του 1997 συναντήθηκε με τον αστεροειδή «Μαθίλδη», που βρίσκεται σ' απόσταση 328,5 εκατομμυρίων χιλιομέτρων από τη Γη.

Σ.Κ.: Ήταν η πιο κοντινή συνάντηση με αστεροειδή στην ιστορία της εξερεύνησης του διαστήματος. Το Near πλησίασε σ' απόσταση χιλίων διακοσίων χιλιομέτρων. Οί εικόνες που έστειλε ο δορυφόρος έδειξαν μία ανώμαλα διαμορφωμένη επιφάνεια, διάσπαρτη από κρατήρες που προκλήθηκαν από σύγκρουση με άλλα ουράνια σώματα. Μέσα σε λίγους μήνες κι αφού θα έχη διανύσει περισσότερο από ένα δισεκατομμύριο μίλια, θα συναντήσει τον αστεροειδή Έρως και θα τεθεί σε τροχιά γύρω του, για να τον εξερευνήσει.

– Ποιός είναι ο στόχος της αποστολής;

Σ.Κ.: Στόχος είναι η μελέτη των συστατικών του αστεροειδούς και κατ'έπекταση η μελέτη των συστατικών της πρωταρχικής ύλης, από την οποία δημιουργήθηκε το ήλιακό σύστημα. Η πρωταρχική ύλη του ήλιακού συστήματος πριν από 4.5 δισεκατομμύρια χρόνια, όταν δημιουργήθηκαν οι πλανήτες, δεν είναι γνωστή από μία άπλη ανάλυση των συστατικών της Γης. Τα αρχικά συστατικά της Γης έχουν αλλοιωθεί σημαντικά. Σκεφθήτε ένα δοχείο γεμάτο βραστό νερό με διάφορα στοιχεία. Τα στοιχεία που υπάρχουν στο νερό θα κατασταλάξουν στο βάθος, ενώ τα αέρια θα εξατμιστούν. Ως εκ τούτου τα συστατικά της Γης στην σημερινή τους κατάσταση δεν αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. Ο αστεροειδής, επειδή είναι μικρός, πιστεύουμε ότι αντιπροσωπεύει τις αρχικές ύλες και συνίσταται από αυτές. Ο δορυφόρος «Near» είναι εξοπλισμένος με όργανα τα οποία θα φωτογραφίσουν και θα αναλύσουν την επιφάνειά του, τους κρατήρες και τα υλικά από τα οποία συνίσταται, προσφέροντας σημαντικές πληροφορίες για το παρελθόν.

– Υπάρχει πιθανότητα ένας αστεροειδής να συγκρουσθή με τη Γη, όπως την εμφανίζουν τα τελευταία χρόνια τα σενάρια του Χόλλυγουντ;

Σ.Κ.: Το θέμα απασχολεί το ευρύ κοινό, διότι παρατηρήσεις σχετικές με αστεροειδείς και μετεωρίτες είναι γνωστές εδώ και 2000 με 3000 χρόνια τουλάχιστον. Τα τελευταία 200 χρόνια αρκετά ουράνια σώματα έπεσαν στην Γη σε διάφορα μέρη. Η τελευταία μεγάλη σύγκρουση έγινε το 1908 στην Σιδηρία, σε μία περιοχή που ονομαζόταν Τανκούστα. Μία περιοχή δάσους γύρω στα 2000 τ. χλμ. ισοπεδώθηκε. Ευτυχώς ήταν άκατοίκητη ή περιοχή, αλλά, για να συλλάβετε την ισχύ της σύγκρουσης, φαντασθήτε ότι η λάμψη παρατηρήθηκε από το Λονδίνο. Αν είχε συμβεί πέντε ώρες αργότερα και χτυπούσε μία μεγάλη πόλη, τα θύματα θα ήταν πολλά. Είναι ζήτημα τύχης αυτό. Γι' αυτό και εφαρμόζεται τώρα ένα πρόγραμμα για την παρατήρηση όλων των αστεροειδών, οι οποίοι κατευθύνονται στην περιοχή της Γης. Τα σώματα αυτά δεν είναι γνωστά. Τώρα ανακαλύπτονται με έναν ρυθμό των 20 με 100 τον χρόνο. Αυτά που έχουν διάμετρο πάνω από 1 χλμ. είναι κατά πάσα πιθανότητα 2000 με 3000 και μόνο 100 από αυτά είναι γνωστά. Η ανθρωπότητα για πρώτη φορά στην ιστορία της έχει τη δυνατότητα να άμυνθῃ. Εάν γνωρίζουμε εκ των προτέρων τις κατευθύνσεις των αστεροειδών, τότε θα μπορούσαμε να λάβουμε ώριμα μέτρα. Γι' αυτό και το Χόλλυγουντ ενδιαφέρεται, και φαντάζομαι ότι, όταν θα αρχίσουν να έρχονται οι πρώτες φωτογραφίες από το «Near» εφέτος, θα έχουν μεγάλη απήχηση.

Σύντομα θα ξέρουμε, αν υπάρχει ζωή στο διάστημα

– Το Χόλλυγουντ επίσης μάς δομ바ορδίζει με σενάρια άπειλών που προέρχονται από έξω-γήινες μορφές ζωής. Υπάρχει ζωή εκτός του πλανήτη μας;

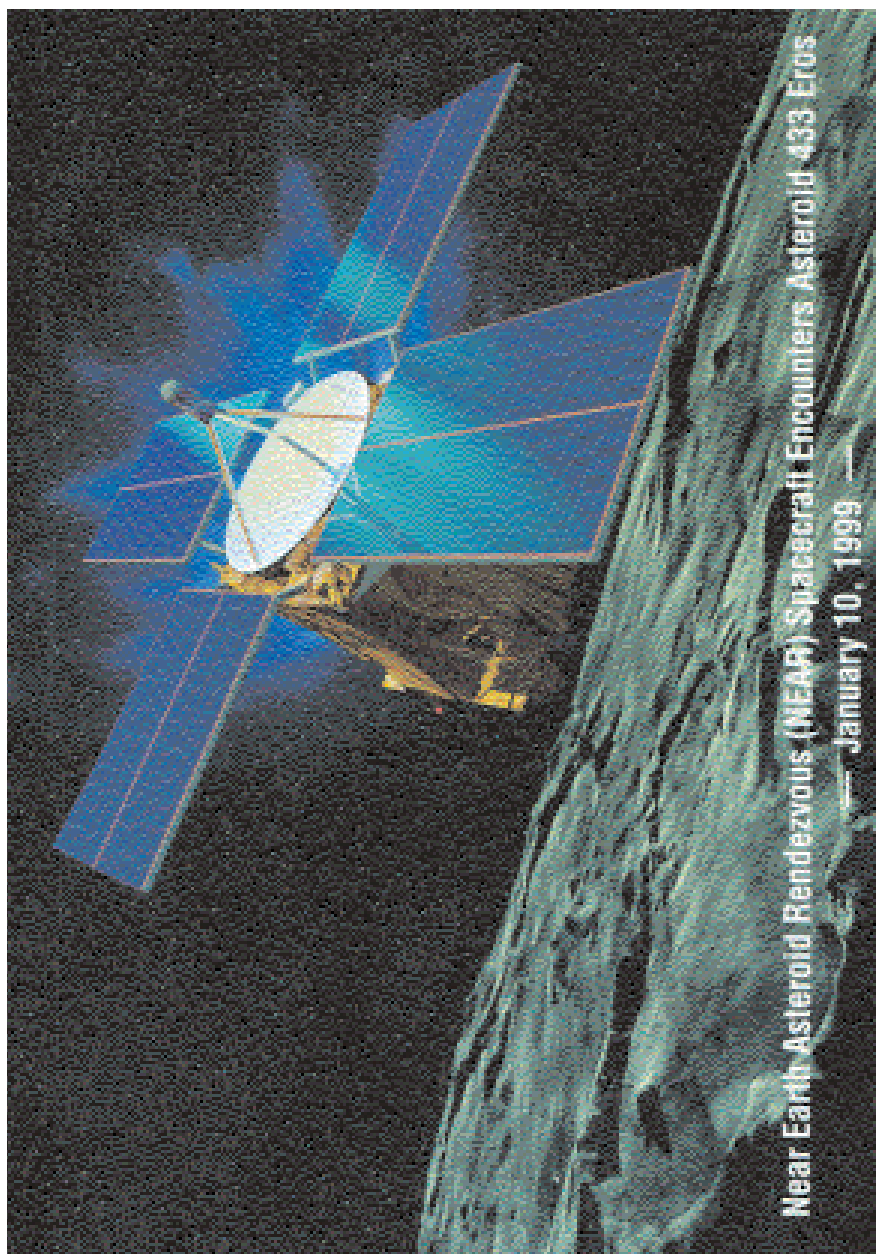
Σ.Κ.: Η ζωή που γνωρίζουμε εμείς χρειάζεται ωρισμένα συστατικά, οργανικά μόρια, ενέργεια και νερό. Αυτά υπάρχουν σε πολλά αντικείμενα στο διάστημα. Τα οργανικά μόρια υπάρχουν ακόμη στον διαπλανητικό και διαστρικό χώρο και είμαστε σε θέση να τα δοῦμε με τα τηλεσκόπια. Στην περίπτωση του "Αρη επί παραδείγματι ο δόρειος πόλος είναι παγετώνας. Ύπῃρχε νερό στον "Αρη και σήμερα υπάρχει σε μορφή πάγου. Τα πρώτα 500 περίπου εκατομμύρια χρόνια της ύπαρξής του ο "Αρης ἦταν πλανήτης με πολύ νερό και πιθανόν να ὑπῆρχε τότε μικροβιακή ζωή. Βέβαια δὲν ἔχουμε απόδειξη. Θα γίνη μία αποστολή δορυφόρου τὸ 2005, θα πάρη ωρισμένα δείγματα από τὸ ἔδαφος και θα τὰ ἐπιστρέψῃ στην Γῆ. Τότε θα γίνη μεθοδική ἀνάλυση τῶν δειγμάτων και για ὁργανικά μόρια.

Ἐπίσης οἱ ἐπιφάνειες τῶν δορυφόρων τοῦ Δία καλύπτονται κυρίως ἀπὸ πάγο – ἐκτός ἀπὸ τὴν Ἰώ. Στὸν δορυφόρο Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλες ἐνδείξεις ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ὑπάρχει ρευστὸ νερὸ και μάλιστα ὑπάρχουν ωρισμένες ρωγμές στην ἐπιφάνειά του, τὶς ὁποῖες φωτογράφησε ὁ «Voyager». Οἱ ρωγμές αὐτὲς φαίνονται ὡς ρύπανση στην ἐπιφάνειά του. Προετοιμάζεται τώρα μία ἀποστολή, ἡ ὁποία θα ἐκτοξευθῇ τὸ 2003. Τὸ ἐργαστήριό μας εἶναι ὑποψήφιο νὰ ἀναλάβῃ ἓνα πείραμα, γιὰ νὰ μετρήσῃ τὸ βάθος τοῦ πάγου ἀπὸ τὴν τροχιά τῆς Εὐρώπης. Ὑπάρχει ἐπιπλέον ἡ πιθανότης νὰ ἐπιχειρηθῇ μία προσγείωση στην ἐπιφάνεια τῆς Εὐρώπης και νὰ σταλῇ ἓνα εἶδος μικροῦ ὑποδρυχίου γιὰ ἔρευνα. Ἐν κατακλείδι ὑπάρχουν πιθανότητες ὅτι ὑπάρχει ζωή στο διάστημα. Τί εἶδους και τὸ πότε θα μπορέσουμε νὰ τὴν ἀνακαλύψουμε και νὰ τὴν ἀξιολογήσουμε, δὲν τὸ γνωρίζουμε. Πιθανώτατα στὶς ἀρχὲς τοῦ ἐπόμενου αἰῶνα.

Ἀπὸ τὸ Βροντάδος στην κορυφή τῆς Διαστημικῆς

• Ὁ δορ Σταμάτης Κριμιζῆς ἔχει ταντίσει τὴν σταδιοδρομία του με τοὺς σπονδαιοτέρους σταθμοὺς στην ἐξερεύνηση τοῦ διαστήματος. Συντονίζει 500 ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι σχεδιάζουν, κατασκευάζουν, δοκιμάζουν και ἐκτοξεύουν δορυφόρους ἀλλὰ και ἐπιστημονικά ὄργανα που ἐκτελοῦν μετρήσεις σὲ διαπλανητικὲς ἀποστολὲς και σὲ δορυφόρους που τίθενται σὲ τροχιά σωμάτων. Ἀπεφοίτησε ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο στὸ Βροντάδος τῆς Χίου και συνέχισε τὶς σπουδὲς του στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Μινεσσότας. Συνέχισε μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Iowa.

Σ.Κ.: "Ὅταν μεγαλῶνῃ κανεῖς στην Χίο, ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ ἀπολαύσῃ πολὺ καθαρὸς οὐρανοὺς. Ἀπὸ μικρὸ παιδί κυττοῦσα πάντα τοὺς πλανῆτες και ἀναρωτιόμουν τί νὰ ὑπάρχῃ στο σύμπαν. Εἶχα κάποια ἔλξη πρὸς τὸ διάστημα. Ὅταν μεγάλωσα και ἄρχισε τὸ διαστημικὸ πρόγραμμα, ἀκολούθησα τὸν κλάδο τῆς Διαστημικῆς. Ἦμουν τυχερὸς νὰ δουλέψω με ἓναν ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους τοῦ προγράμματος και νὰ τὸ συνεχίζω σήμερα ἐγώ. Ὡς φοιτητὴς συμμετεῖχα στην πρώτη ἀποστολή τοῦ «Mariner 4» στον "Αρη τὸ 1965. Ἐλαβα μέρος στην ἀποστολή τοῦ «Voyager», στὸ διαστημόπλοιο που πῆγε στον Κρόνο, στον Δία, στον Οὐρανὸ και τὸν Ποσειδῶνα. Ἀκόμη λαμβάνουμε πληροφορίες ἀπὸ τὸν «Voyager», που βρίσκεται σὲ μία ἀπόσταση γύρω στὰ 10,5 δισεκατομμύρια χιλιόμετρα ἀπὸ τὴ Γῆ (ἀπόσταση 72 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀπόσταση τοῦ Ἡλίου ἀπὸ τὴ Γῆ). Ἐλαβα μέρος στην ἀποστολή τοῦ δορυφόρου «Γαλιλαῖος», ὁ ὁποῖος ἐτέθη σὲ τροχιά γύρω ἀπὸ τὸν Δία. Πρόσφατα κατασκευάσαμε ἓνα πολύπλοκο ὄργανο, τὸ ὁποῖο ἐκτοξεύθηκε

Τὸ ἐν πτήξει διαστημόπλοιο «Near», ἔργο τοῦ Σταμάτη Κομιζῆ, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ προσγειωθῇ στὸν ἐπικίνδυνο ἀστεροειδῆ «Έρως» στὴς 10 Ἰανουαρίου, ἀλλὰ ἔνα «μπλάκ ἔαυτ» σπῆ NASA ἀνέβαλε γιὰ λίγους μῆνες τὴν προσγείωση.

τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1997 καὶ θὰ φθάσῃ στὸν Κρόνο, γιὰ νὰ τεθῇ στὴν τροχιά του τὸ 2004. Θὰ ἐξετάσῃ τὸν δορυφόρο τοῦ Κρόνου ποὺ ὀνομάζεται Τιτάν καὶ σχηματίσθηκε πρὶν ἀπὸ 3 δισεκατομμύρια χρόνια. Τὸ πρόγραμμα πῆρε τὸ ὄνομα «Cassini». Κατασκευάσθηκε καὶ αὐτὸ στὸ ἐργαστήριό μας καὶ περιμένουμε σπουδαῖα ἀποτελέσματα.

– Θὰ ὑποκύψω στὸν πειρασμό νὰ σᾶς ὑποβάλω τὸ σύνθημα ἐρώτημα, μᾶλλον προσωπικό: Ὑπάρχει θεὸς γιὰ σᾶς ἢ τὸ σύμπαν ἀκολουθεῖ τὴν δική του νομοτέλεια;

Σ.Κ.: Ἡ ἐπιστήμη δὲν μελετᾷ αὐτὸ τὸ ζήτημα. Εἶναι, ὅπως καὶ ἐσεῖς τὸ θέσατε, προσωπικὸ θέμα. Θὰ σᾶς πῶ ὅμως ὅτι ὅσο περισσότερη ἔρευνα γίνεται, τόσο καταλαβαίνει κανεὶς τὴν ἐλαχιστότητα τῶν γνώσεών του σχετικῶς μὲ τὸ τί δὲν ξέρουμε.

– Μποροῦμε νὰ εὐελπιστοῦμε ὅτι κάποια στιγμή θὰ ἀγγίξουμε τὸ μυστήριο τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος;

Σ.Κ.: Τὸ μυστήριο ἔχει πολλὰς ἐκδοχὰς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάλυση εἶναι μία. Βέβαια, ὑπάρχουν ὠρισμένες θεωρίες γιὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος καὶ ἡ ἐπιστήμη ἔχει προχωρήσει σὲ μεγάλο βαθμό. Ὅταν ὅμως φθάσῃς στὸ σημεῖο τῆς ἐξηγήσεως τοῦ «big bang» καὶ «γιατί ἔγινε», εἶναι ἓνα ζήτημα ποὺ ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀπαντᾷ. Ἡ ἐπιστήμη ἀπαντᾷ στὸ «πῶς» ἔγιναν τὰ πράγματα καὶ ὄχι «γιατί» ἔγιναν.

– Πρακτικὰ πῶς ἐπηρεάζει ἡ διαστημικὴ ἔρευνα τὸν ἄνθρωπο;

Σ.Κ.: Ἐπηρεάζει ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς τεχνολογίας: ἀπὸ τὸν ἠλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ, τὶς βιντεοκάμερες μέχρι τοὺς δηματοδότες στὴν καρδιά. Ἐχει συμβάλει στὸν σύγχρονο τρόπο ζωῆς. Μᾶς ἔχει προσφέρει μία τελειῶς διαφορετικὴ ἐκτίμηση γιὰ τὸ ποιοὶ εἴμαστε, ποὺ ὁρισκόμαστε καὶ γιὰ τὸ τί εἶναι τὸ διάστημα.

Ὅταν ἤμουν μικρὸς στὴ Χίο μεγάλωνα σὲ ἓνα περιβάλλον, ὅπου ἡ νύχτα ἦταν φόβος καὶ ὑπῆρχαν φαντάσματα. Ὅλα ἦταν μυστήρια – καὶ οἱ κρότοι ἦταν μυστήριοι. Ἡ διαστημικὴ ἐπιστήμη μᾶς ἔχει ἀπελευθερώσει ἀπὸ τέτοιες φοβίες καὶ προλήψεις – ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ ἀγνώστου. Ἡ ἀνθρωπότητα σήμερα γνωρίζει ὅτι τὸ ἀγνωστο μποροῦμε νὰ τὸ μελετήσουμε, νὰ τὸ κατακτήσουμε, νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε. Δὲν ὑπάρχει μυστήριο, παρὰ μόνο ἐρωτήματα γιὰ τὸ σύμπαν τὸ ὁποῖο μας περιβάλλει καὶ ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ τὸ γνωρίσουμε. Μὲ τὴν γνώση αὕτη θὰ μεγαλώσουν τὰ παιδιά καὶ τὰ ἐγγόνια μας. Εἶναι μεγάλη τύχη καὶ προνόμιο νὰ δοῖσκαται κανεὶς στὴ θέση νὰ δουλέψῃ γιὰ τὴ δημιουργία τῆς νέας γνώσης καὶ νὰ ξεσκεπάσῃ τὰ πέπλα τῶν θεωρούμενων ὡς μυστηρίων τοῦ σύμπαντος.

Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἡ ἀναξιοκρατία τῶν Νεοελλήνων

– Πρόσφατα ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα ὁ Στῆβεν Χῶκιν καὶ οἱ θεωρίες του εἶχαν μεγάλη ἀπήχηση. Συγκλίνουν μάλιστα μὲ θεωρίες ποὺ ἀνέπτυξαν οἱ πρόγονοί μας χιλιάδες χρόνια πρὶν.

Σ.Κ.: Ὁ Χῶκιν εἶναι ὁ πιὸ σημαντικὸς φυσικὸς κοσμολόγος τῆς ἐποχῆς μας καὶ οἱ θεωρίες του εἶναι γνωστὲς καὶ παραδεκτὲς ἀπὸ μεγάλο ποσοστὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος. Ἐμεῖς βέβαια ἀντιμετωπίζουμε τὴν ἔρευνα ἀπὸ τὴν πρακτικὴ πλευρὰ καὶ ὄχι τὴν θεωρητικὴ καὶ ἐλπίζουμε ὅτι οἱ διάφορες ἔρευνες ποὺ ἔχουμε ἐπιχειρήσει θὰ ἔχουν ἀποφασιστικὴ ἐπιρροή στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ θεωρητικοὶ σκέφτονται γιὰ τὴν κοσμολογία. Σ' αὐτὸ τὸν κλάδο ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστῆμης ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν πειραματικὴ ἔρευνα παρὰ τὴν θεωρητικὴ. Τὰ πειράματα δγάζουν ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν προβλεφθῇ ἀπὸ τὴν θεωρία, καὶ κατόπιν οἱ θεωρητικοὶ ἀνασκευάζουν τὶς θέσεις τους. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν προσφέρει ἀπάντηση στὰ θέματα τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος μέσα ἀπὸ μία φιλοσοφικὴ προσέγγιση καὶ ἡ προσφορά τους εἶναι ἀνεκτίμητη. Ἡ ση-

μερινή έρευνα κυρίως βασίζεται σέ πειράματα. Η γνώση μας προωθείται μέ πειραματικά αποτελέσματα, μετά ακολουθεί ή θεωρητική πρόδλεψη και τέλος ή επιβεδαίωση τών προδλέψεων. Οί πρόγονοί μας ήταν πολύ καλοί στην θεωρητική πρόδλεψη. Είχαν τρομερή διορατικότητα.

– Κύριε Κριμιζή, συχνά παρατηρούμε Έλληνες νά διαπρέπουν και νά διακρίνονται στο έξωτερικό και μάλιστα στους πιο κρίσιμους τομείς τής έπιστήμης.

Σ.Κ.: Ένας φωτισμένος άνθρωπος αποδίδει, όπουδήποτε και άν βρεθί, αρκεί νά υπάρχει τò σωστό περιβάλλον. Οί κανόνες και οί νόμοι πρέπει νά είναι γνωστοί. Ο Έλληνας πάντα διαπρέπει υπ' αυτές τις συνθήκες. Τò πρόδλημα στην Ελλάδα είναι ότι οί κανόνες δέν είναι γνωστοί και αυτοί που υπάρχουν δέν εφαρμόζονται. Έπιπλέον ή αξιοκρατία δυστυχώς δέν έχει την θέση που θά έπρεπε. Στην Ελλάδα έχουμε ώρισμένα βασικά προδλήματα, τά όποια ήρθε ό καιρός νά αντιμετωπίσουμε.

– Έχετε συνεργασία μέ έπιστήμονες στην Ελλάδα;

Σ.Κ.: Έχουμε συνεργασία μέ τò Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο στην Ξάνθη. Τò Τμήμα Έποσυστημάτων και Όργάνων έχει επανδρωθί από μεταπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου τής Θράκης μέ πρωτοδουλία του καθηγητή κ. Σαρρή.

Οί Έλληνες συνεργάτες και φοιτητές

• Στο Τμήμα Διαστημικών Έποσυστημάτων και Όργάνων συναντήσαμε μία ομάδα όκτώ Έλλήνων μεταπτυχιακών φοιτητών. Η ομάδα αυτή παράγει και προάγει ύψηλή διαστημική τεχνολογία. Έχει πετύχει νά παραγάγει μικροσυστήματα δέκα φορές μικρότερα από τά υπάρχοντα. Τò γεγονός αυτό δίνει τή δυνατότητα νά κατασκευασθοὺν δορυφόροι σημαντικά μικρότεροι σέ μέγεθος. Κατά συνέπεια καθίσταται δυνατή ή μαζική πλέον εκτόξευση δορυφόρων. Ο δρ Νικόλαος Πασχαλίδης, επιδλεπων τής ομάδας τών Έλλήνων φοιτητών, μάς λέει:

«Μέ την τεχνολογία που παράγουμε, πετύχαμε συμμετοχές στίς καλύτερες διαστημικές αποστολές τής ΝΑΣΑ. Συμμετέχουμε στην αποστολή «Cassini» στον Κρόνο και στους πέντε καλύτερους δορυφόρους που διαθέτει ή ΝΑΣΑ στο πρόγραμμα τής «The New Millenium 2000». Άνοιγουμε κατά κάποιον τρόπο τόν δρόμο στην ύψηλή διαστημική τεχνολογία. Στόχος μας είναι νά εκπαιδεύονται Έλληνες φοιτητές, νά μεταφέρουμε αυτή την τεχνογνωσία στον Έλλαδικό χώρο και νά δημιουργήσουμε έναν πυρήνα έπιστημόνων, για νά επανδρώση τò Έλλαδικό διαστημικό πρόγραμμα, που ελπίζουμε νά ξεκινήση πολύ σύντομα».

• Ο Σταμάτης Κριμιζής έχει λάβει από τή ΝΑΣΑ δύο φορές τò «Μετάλλιον Έξαιρετικού Έπιστημονικού Επιτεύγματος» (1981 και 1986) και πλήθος βραδειών για τή συμμετοχή του στα διαστημικά προγράμματα του Όργανισμοῦ. Είναι επικεφαλής καθηγητής του Τμήματος Διαστημικής του Πανεπιστημίου Τζών Χόπκινς τής Βαλτιμόρης, μέλος τής Διεθνούς Ακαδημίας Αστροναυτικής, τής Ακαδημίας Αθηνών, τής Αμερικανικής Φυσικής Κοινωνίας, τής Αμερικανικής Γεωφυσικής Ένωσης, του Αμερικανικού Ιδρύματος Αεροναυτικής και Αστροναυτικής και τής Αμερικανικής Ένωσης Προαγωγής τής Έπιστήμης. Αναφέρεται στίς λίστες τών «Who is Who in America», «Who is Who in the World», «Who is Who in Frontiers of Science and Technology», «Men of Achievement» και «International Who's Who of Contemporary Achievement».

Νάνου Μπίσκα

Πνευματικά σουπερ - μάρκετ

Τελείωσε· και νὰ τὸ πάρετε ἀπόφασιν. Καὶ ὅσο πιὸ γρήγορα τὸ πάρετε, τόσο τὸ καλύτερο. «Ἡ θρησκεία δὲν προσφέρεται δωρεάν». Τὸ εἶπε ὁ ἅγιος Πέλλης. Πολὺ σωστά. Ὑποπτεύω· νὰ ἀναρτῶνται οἱ τιμοκατάλογοι τῶν μυστηρίων στὴν εἴσοδο τῶν ναῶν. Τί; Μόνο στίς εἰσόδους τῶν ἐστιατορίων θ' ἀναρτῶνται; Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς οἱ ἐστιατορὲς προσφέρουν ὑλικὴ τροφή· ἐνῶ οἱ ἱερεῖς στοὺς ναοὺς προσφέρουν πνευματικὴ. Καὶ εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι, ὅτι ἡ πνευματικὴ τροφή εἶναι πολὺν πιὸ ἀκριδὴ ἀπὸ τὴν ὑλική. Μὴν τρελλαθοῦμε κι ὅλας. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν τιμὲς «τάμπλ ντ' ὦτ» καὶ «ἀλά κάρτ» τὰ ἐστιατόρια καὶ οἱ προσφέροντες πνευματικὴ τροφή ναοὶ νὰ ὑστεροῦν. Καὶ προτείνω ὅχι μόνο νὰ μιμηθοῦν οἱ ἄλλοι μητροπολίτες τὸν ἅγιο Πέλλης, ἀλλὰ ὅλοι μαζί νὰ προχωρήσουν ἀκόμη παραπέρα· νὰ ἐκσυγχρονισθοῦν.

Νὰ τοποθετηθοῦν ἔξω ἀπὸ τοὺς ναοὺς αὐτόματοι πωλητές. Νὰ πηγαίνει ὁ πιστὸς καὶ νὰ ρίχνῃ ἓνα κατοστάρικο. Τότε θὰ πέφτῃ ἓνα πλαστικὸ κύπελλο. Θὰ ρίχνῃ ἓνα κατοστάρικο ἀκόμη καὶ τὸ κύπελλο θὰ γεμίξῃ μὲ ἁγιασμό. Θὰ ρίχνῃ ὁ πιστὸς καὶ ἄλλο κατοστάρικο καὶ ὁ αὐτόματος πωλητὴς θὰ τοῦ δῇ ἓνα κομμάτι ἀντίδωρο. Εἶναι σίγουρο, πὼς ὁ πιστὸς θὰ χορταίνει περισσότερο ἀπὸ τὸ ἰσοτίμο σιμί-τι μὲ τὸ ἀντίδωρο, ἀφοῦ μάλιστα θὰ εἶναι εὐλογημένο. Νὰ παραδειγματιστοῦν οἱ ἅγιοι πατέρες ἀπὸ τὰ σύγχρονα «φασφοντάδικα» καὶ νὰ πράξουν ἀναλόγως. Οὔτε ὁ Μάκ Ντόναλντ ἦταν πιὸ ἐξυπνος οὔτε κανένας ἄλλος. Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς ἡ ὑποδομὴ γιὰ τὴν ἀλυσίδα τῶν καταστημάτων εἶναι ἔτοιμη. Νὰ ἐκσυγχρονισθοῦν καὶ οἱ προϊστάμενοι τῶν ναῶν καὶ νὰ εἰσέλθουν στὸ χῶρο τῆς ἐλεύθερης ἀγορᾶς· νὰ ἀνταγωνισθοῦν στὴν προσφορά προϊόντων. Τί τὸ καλύτερο; Πάρτε τὸν φίλο σας καὶ ἐλάτε νὰ παντρευτῇτε στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ποταπίου. Στὸν δύο γάμους ὁ ἀριστερὸς ψάλλῃ δωρεάν. Στὸν τρεῖς καὶ ὁ δεξιός. Δεκτὲς ὅλες οἱ πιστωτικὲς κάρτες. Ἐνῶ ἓνας ἄλλος ναὸς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ πληρώνεται σὲ τρεῖς ἄτοκες δόσεις. Πάντα θεθαίρω μὲ τὴν πιστωτικὴ κάρτα· μὴ φορέσουμε καὶ κανένα φέσι...

Κι ὅσο γιὰ μερικὸς ἐξυπνάκηδες, ποὺ εἰρωνεύονται τὸν ἅγιο τῆς Πέλλης καὶ προτείνουν νὰ εἰσέλθῃ ἡ ἐπιχείρησις στὸ χρηματιστήριο, νὰ παύσουν. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει πιὸ σίγουρη λαϊκὴ ἐπένδυσις. Δὲν πιστεύω ὅτι τὰ κρατικὰ ὁμόλογα εἶναι πιὸ σίγουρα ἀπὸ πιθανὰ ἐκκλησιαστικά. Ὑποπτεύω ἡ ἐκκλησία διαθέτει μεγαλύτερη ἀκίνητη περιουσία ἀπὸ τὸ δημόσιο. Οὔτε βέβαια κανένας ναὸς ἐθεωρήθη προβληματικός, ὅπως τόσες ἐπιχειρήσεις ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου. Εἶναι πιὸ ὑγιὲς ἔταιρεία ὁ ΟΤΕ ποὺ μπήκε στὸ χρηματιστήριο; Θεὸς φυλάξοι! Σίγουρα κέρδη καὶ μεγάλο μέρισμα θὰ ἔχουν οἱ ἐπενδυτές. Ὑποπτεύω γιὰ τὴν «Ἀλφά Τράπεζα Ἱδιωτικὴ Πίστωση» νὰ εἶναι καλύτερη καὶ πιὸ ἀποδοτικὴ ἀπὸ μία τράπεζα θεϊκῆς πίστεως; Καὶ μᾶς χρειάζονται αὐτὰ τὰ λεφτά. Πρέπει νὰ κτίσουμε κι ἄλλους ναοὺς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων, ὅπως ἔκανε ὁ ἅγιος Φλωρίνης. Ξέρετε πόσο θὰ κοστίσῃ ἓνας ναὸς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς; Δισεκατομμύρια. Γι' αὐτὸ, ἅγιοι πατέρες, ἀνασκουμπωθῇτε καὶ ἐκσυγχρονισθῇτε. Νὰ πᾶμε τουλάχιστον χορτάτοι, ἀφοῦ ἔτσι κι ἄλλιως θὰ μᾶς πάρῃ τὸ

Σάβωθρον

Χύτευση μετάλλων στην Ἑλλάδα καὶ κοσμηματοποιία τὸ 5300 π.Χ.

Ο ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ 53 ΧΡΥΣΩΝ ΚΟΜΜΑΤΙΩΝ

Χρυσὸ περίαπτο δακτυλίοσχημο με ἐγγάρακτα σημεῖα γραφῆς. Ἐσωτερικὴ ὀψη φωτογραφούμενη με ὀπτικὸ μικροσκόπιο. Πολλὰ ἀπὸ τὰ σύμβολα γραφῆς μοιάζουν ἢ εἶναι πανομοιότυπα με τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου. Χρονολογεῖται στὴν Τελικὴ Νεολιθικὴ ἐποχὴ (4.500 π.Χ.). Ἐκτίθεται (μέχρι τὶς 28 Φεβρουαρίου) στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν.

Ἐξι χρυσᾶ δισκόμορφα κυρτὰ ἐλάσματα σφυρήλατα με ὁπὲς πὺν δρέθηκαν σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου. Εἶναι μερικὰ δείγματα τοῦ θησαυροῦ τῶν 53 προϊστορικῶν κοσμημάτων, πὺν δρέθηκαν στὰ χέρια ἀρχαιοκαπήλων τὸ 1977 καὶ ἐκτίθενται σήμερα στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν. Χρονολογοῦνται στὸ 4500 π.Χ.

Ἡ ἀρχαιολόγος Ἑλένη Τσιθιλίκα ἀποκαλύπτει στοὺς προσφάτως ἐκδοθέν ἀπὸ τὸ Ταμεῖο Ἀρχαιολογικῶν Πόρων διδλίο μὲ τίτλο «*Κοσμήματα τῆς Ἑλληνικῆς Προϊστορίας*», ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως «Ὁ Νεολιθικὸς Θησαυρὸς», ποὺ λειτουργεῖ ἀπὸ τῆς 15 Δεκεμβρίου 1998 ἕως τῆς 28 Φεβρουαρίου 1999 στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο (σελίδα 36):

«Ἡδὴ ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότερη Νεολιθικὴ ἐποχὴ (6500-5800 π.Χ.) ὑπῆρχαν φοῦρνοι γιὰ τὴν ξήρανση τῶν δημητριακῶν καὶ τὸ ψήσιμο τοῦ ψωμοῦ, ὅπως αὐτοὶ ἀπὸ τὴν Νέα Νικομήδεια τῆς Ἡμαθίας. Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς πυροτεχνολογίας στοὺς κεραμικοὺς κλιδάνους γιὰ τὸ ψήσιμο τῶν ἀγγείων σὲ ἀναγωγικὴ ἀτμόσφαιρα, μὲ ἐλεγχόμενη ροὴ ἀέρα καὶ ποσότητας ὀξυγόνου, καθὼς καὶ ὑψηλὴ θερμοκρασία, στίς νεώτερες φάσεις τῆς Νεολιθικῆς ἐποχῆς ἔχουν δημιουργηθῇ οἱ συνθήκες γιὰ τὴν ἀναγωγή τῶν μεταλλευμάτων – τὴν μετατροπὴ τοῦ μεταλλεύματος σὲ μέταλλο. Ἡ ἐπινόηση στὴν συνέχεια τῆς τεχνικῆς ἐνίσχυσης τῆς φωτιᾶς μὲ φυσητήρες, ὥστε νὰ δημιουργηθοῦν οἱ ὑψηλές θερμοκρασίες τῆξης τῶν μετάλλων – 1083°C τοῦ χαλκοῦ, 1063°C τοῦ χρυσοῦ καὶ 960°C τοῦ ἀργύρου – καὶ ἡ χρῆση χωνευτηρίων κάνουν δυνατὸ τὸν ἔλεγχο τῆς διαδικασίας τῶν χημικῶν μεταβολῶν, ποὺ μετατρέπουν τὸ μέταλλο σὲ μέταλλο καὶ τελικὰ, μὲ τὴν χρῆση μητρῶν, σὲ ἀντικείμενο. Εὐρήματα ἀπὸ διάφορες θέσεις δείχνουν ὅτι κατὰ τὴν νεώτερη (5300-4500 π.Χ.) καὶ τὴν τελικὴ νεολιθικὴ ἢ διαδικασία αὐτὴ ἦταν γνωστὴ (4500-3300 π.Χ.).

»Τμήματα πῆλινων χοανῶν – συνεχίζει ἡ κ. Ε. Τσ. – μὲ ὑπολείμματα σκωριῶν, καθὼς καὶ σκωρίες ἀπὸ τὴν Κεφάλαια τῆς Κέας, ποὺ χρονολογοῦνται στὴν Τελικὴ Νεολιθικὴ, προέρχονται ἀπὸ ἀναγωγή μεταλλευμάτων χαλκοῦ, ὅπως ἔδειξε ἡ χημικὴ ἀνάλυση. Πῆλινες χοάνες μὲ ὑπολείμματα σκωριῶν ἀπὸ τῆξη χαλκοῦ προέρχονται ἀπὸ τοὺς Σιταγροὺς (Φάση III) στὴν Δράμα καὶ ἄλλα δύο χωνευτήρια μὲ σκωρίες τῆξης χαλκοῦ τῆς Τελικῆς Νεολιθικῆς ἀπὸ τὸ Γυαλί Δωδεκανήσου. Ὑπολείμματα τῆξης μετάλλου ποὺ βρέθηκαν μαζὶ μὲ σημαντικὰ χάλκινα ἀντικείμενα (ἐγχειρίδια, ράβδος) κοντὰ σὲ μεγάλῃ ἐστία - πυρὰ στὸ σπήλαιο Ἀλεπότρυπα Διροῦ Λακωνίας σὲ στρῶμα τῆς Τελικῆς Νεολιθικῆς, πιστοποιοῦν τὴν ἐπιτόπια καταργασία τοῦ Χαλκοῦ».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χάλκινα ἀντικείμενα ὑπάρχει καὶ σωρεῖα ἀσημένιων τῆς Νεολιθικῆς περιόδου. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε μεταξὺ τῶν δημοσιευμένων στὸ ἐν λόγω διδλίο: τὸ ἀργυρὸ περίαπτο (φυλαχτὸ) σὲ μορφὴ δαχτυλίσχημου εἰδωλίου ἀπὸ τὴν Ἀλεπότρυπα Διροῦ Λακωνίας, τὸ ἀργυρὸ περιδέραιο μὲ τῆς 170 μικρὲς χάντρες ἀπὸ ἀσημι καὶ αὐτὲς ἀπὸ τὸ σπήλαιο τοῦ Διροῦ, ὅπως καὶ τὰ δύο ζεύγη ἀργυρῶν ἐνωτίων, ποὺ ἔχουν κατασκευαστῇ ἀπὸ σφυρήλατο σύρμα πάλι ἀπὸ τὸ Διρό, καθὼς καὶ τὸ ἀσημένιο περίαπτο ἀπὸ τὸ σπήλαιο τῆς Ἀμνιστοῦ Ἡρακλείου σὲ μορφὴ εἰδωλίου ἀπὸ σφυρήλατο ἔλασμα. Ὅλα τὰ παραπάνω τοποθετοῦνται στὴν Τελικὴ Νεολιθικὴ (4500-3300 π.Χ.). Τέλος ἔχουμε καὶ τὸ ἀργυρὸ περίαπτο μὲ τραπεζίσχημο στέλεχος ποὺ φέρει διαμπερῇ ὅπῃ ἀπὸ τὸ σπήλαιο Περιστερία τῆς Σαλαμίνος ἢ ἄλλως Σπήλαιο τοῦ Εὐριπίδου, ποὺ τοποθετεῖται στὰ τέλη τῆς Νεωτέρας καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Τελικῆς Νεολιθικῆς, περίπου στὸ 4500 π.Χ.

Ἡ ἔκπληξη, ὅσον ἀφορᾷ στὸν τομέα τῆς μεταλλουργίας στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, προκύπτει ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τῶν 53 χρυσῶν νεολιθικῶν κοσμημάτων, ποὺ ἀνεκαλύφθη μετὰ ἀπὸ τὴν κατάσχεσή τους, ὅταν βρέθηκε στὰ χέρια ἀρχαιοκαπήλων. Παραδόθηκε στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο στίς 3 Ὀκτωβρίου τοῦ 1997. Γιὰ νὰ γίνῃ

πιό σαφής ή σημασία του θησαυρού, αρκεί να πούμε ότι μέχρι την ανακάλυψη και κατάσχεσή του το σύνολο των χρυσών αντικειμένων της νεολιθικής περιόδου οποιασδήποτε μορφής που είχε βρεθεί στον έλλαδικό χώρο ανήρχετο σε λιγώτερο από δύο δεκάδες. Τα κοσμήματα αυτά είναι δαχτυλίσχημα περιάπτα, ελάσματα σε σχήμα ταινίας, διάφορα άλλα περιάπτα και χάντρες διαφόρων σχημάτων. Ο αριθμός των περιάπτων – φυλαχτών ανέρχεται στον αριθμό των 35, εκ των οποίων τα 33 έχουν το σχήμα δακτυλίου.

Είναι κατασκευασμένα από χρυσά ελάσματα σφυρηλατημένα, που είχαν δημιουργηθεί από χύτευση σε ειδικές μήτρες. Το πιο εκπληκτικό δε όλων είναι ένα χρυσό περιάπτο, δαχτυλίσχημο, που στην μία του πλευρά φέρει εγγράρακτα σημεία, που μοιάζουν να αποτελούν σημεία γραφής, όπως η αρχαιολόγος Καίτη Δημακοπούλου, στην δημοσίευσή της περί του νεολιθικού θησαυρού στην προαναφερθείσα έκδοση του ΤΑΠ αποδέχεται, τοποθετώντας όμως και ένα ερωτηματικό (;) δίπλα στην λέξη *γραφή*, επειδή περιμένει – θέλουμε να πιστεύουμε – πιο ολοκληρωμένη μελέτη του ύλικού. Και αυτό το χρυσό αντικείμενο τοποθετείται στο 4500 με 3300 π.Χ., συνεπώς ακόμη μεγαλύτερη είναι η σημασία ενός τέτοιου εύρηματος. Η παρουσία δε μιάς τέτοιας μεγάλης ποσότητας χρυσού στον Έλλαδικό χώρο αυτή την εποχή και η πολύ καλή τεχνική που εφαρμόζεται πάνω στο μέταλλο δηλώνουν καθαρά μία γνώση των κατοίκων του έλλαδικού χώρου πολύ παλαιότερη, όσον αφορά στην μεταλλουργία. Η απόκτηση του χρυσού προϋποθέτει βέβαια συσσώρευση πλούτου και οργανωμένες σε τάξεις κοινωνίες και εξέλιξη της τεχνογνωσίας ταυτόχρονα σε όλους τους άλλους τομείς δραστηριοτήτων του ανθρώπου. Όλα δείχνουν μία εντατικοποίηση του εμπορίου, των συγκοινωνιών και πολύ μεγάλη ανάπτυξη γενικότερα του πολιτισμού.

Η κρατούσα έως τώρα γνώμη στην Αρχαιολογία ήθελε τα μέταλλα να έρχονται από την Ανατολή, όπου και έγιναν – πάντα κατά τους ίδιους κύκλους – οι πρώτες καμινεύσεις. Κάπου λοιπόν στο 4000 και κάτι έθεωρείτο ότι στην Έγγυς Ανατολή πραγματοποιούνται οι πρώτες χυτεύσεις χαλκού μαζί με την πρώτη χρήση αρότρου, όπως μάς πληροφορεί η έκδοση των «Times» με τίτλο «*Ατλας της Παγκόσμιας Ιστορίας*» και το 3000 π.Χ. γίνεται η χρήση του ορειχάλκου στην Ταυλάνδη, το 2000 π.Χ. έχουμε την πρώτη μεταλλουργία στο Περού και το 650 μόλις εισάγεται η σιδηρουργία στην Κίνα μαζί με την Αίγυπτο, που μόλις το 671 αποκτούν την σιδηρουργία, όταν οι Ασσύριοι κατακτούν την Αίγυπτο. Στην Ελλάδα, πάντα κατά τον «Ατλαντα» των «Times», το 3000 π.Χ. εξαπλώνεται η χαλουργία.

Συμπερασματικά: Μετά και τα νέα δεδομένα οι γνώσεις μας διαμορφώνονται ως εξής: Η μεταλλευτική επανάσταση στον ευρύτερο ελληνικό χώρο της Νεολιθικής, την Χερσόνησο του Αΐμου, αποτελεί ένα σημαντικώτατο γεγονός για την εξέλιξη του ανθρωπίνου πολιτισμού, αφού έδω, στον έλλαδικό χώρο, χιλιετίες παλαιότερα απ' ό,τι μέχρι σήμερα επιστεύετο και πολύ προ της εμφανίσεώς της σε άλλες περιοχές της Υδρογείου ξεκινάει η κατεργασία των μετάλλων και προχωρά αδιαλείπτως ανά τους αιώνες εξελισσόμενη, οδηγώντας μας στα θαυμαστά έργα μεταλλοτεχνίας του μινωϊκού, μυκηναϊκού, γεωμετρικού, αρχαϊκού, κλασσικού, ελληνιστικού πολιτισμού. Υπάρχει αρχή και συνέχεια και αυτή δηλώνεται απ' ό,τι πιο σταθερό και αναμφισβήτητο αποδεικτικό στοιχείο υπάρχει στην αρχαιολογική επιστήμη: τα εύρηματα.

Ευάγγελος Μπεξής

Φταΐνε οί συγκυρίες

Αὐτὴ ἡ ἔρημη ἢ Ἀρκαδία οὔτε οἰκόπεδα ἔχει οὔτε δουνὰ οὔτε πεδιάδες οὔτε λαγκάδια οὔτε ρουμάνια. Μιὰ σταλιά νομὸς εἶναι. Ἀλλὰ ἡ πίστη κάποιων θρησκολήπτων της βαθεία. Θέλοντας λοιπὸν νὰ κτίσουν τὸ ναῦδριον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ μὴ θρίσκοντας ἄλλοῦ τόπο τὸν οἰκοδόμησαν στὴν θέση Βίγλα καί, τελείως συμπτωματικά, πάνω στὰ ἐρείπια τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Σώτειρας καὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Ναοῦ τοῦ ἐδδόμου π.χ. αἰῶνος.

Σκάρωσαν, ποὺ λέτε, τὸ ναῦδριον δι' ἐράνον θρησκολήπτου τινὸς χήρας, ἃν καὶ ὠρισμένοι ἄπιστοι καὶ ἀντίχριστοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ἔρανος ἔτρεφεν ἐπὶ μακρὸν τὴν χήρα καὶ τὴν πολυμελῆ οἰκογένειάν της. Φυσικὰ εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ αἰσχρὰ συκοφαντία, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, ἡ ιδιοτέλεια, ὅπως ἔδειξε καὶ ὁ Μάκης Τριανταφυλλόπουλος στὴν τηλεόραση, εἶναι ἄγνωστος στὸν κύκλο τῶν θρησκολήπτων ἀτόμων. Ὡστόσο, πρὶν τὴν θρησκολήπτου χήρα ἀπὸ τὸν ἴδιο χωρὸ πέρασαν καὶ μοναχοὶ τῆς παρακείμενης μονῆς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς (βοήθειά μας) καὶ ἐξαφάνισαν τὸ ἀρχιτεκτονικὸν μαρμάρινον ὑλικόν, διὰ νὰ μὴ εἶναι προφανῶς ἐκτεθειμένον στὰ διάφορα καιρικὰ φαινόμενα καὶ κρηνολογήση.

Μετὰ τὸ θεάρεστον αὐτὸ ἔργον ἐσκέπτοντο ὅλοι, σὰν τὸν Γιαχβέ, τὴν ἐδδόμην ἡμέρα ν' ἀναπαυθοῦν. Ἄμ δέ. Διότι καλὸν καὶ ἅγιον τὸ ναῦδριον. Ὅμως τοῦ ἔλειπε καὶ ἓνας δρόμος, ὅπου οἱ πτωχοὶ καὶ ἀκτήμονες προσκυνηταὶ θὰ ἔφθαναν ὡς ἐκεῖ μὲ τὰ ἀγροτικά, τὶς Μερσεντές καὶ τὰ τζήπ 4X4. Ἔ! Ἀφοῦ ἄνοιξε πλέον καὶ ὁ δρόμος, περιμέναν εἰς τὰς ἐξ Αὐγούστου τοὺς προσκυνητάς. Ὅποτε ἐνεφανίσθη ἄλλος νταγκᾶς ἀγιάτρεντος. Ἔστω ὅτι ἦλθαν. Ποῦ στὸ καλὸ θὰ βάζαν τ' ἀμάξια τους; Ἔπρεπε λοιπὸν πάραντα νὰ γίνῃ δημόσιο πάρκινγκ. Διότι ἡ κάνουμε σωστὰ τὴν δουλειά μας ἢ τὸ κλείνουμε τὸ μαγαζί; ποὺ λέει ὁ λόγος.

Δι' ὃ καὶ ἂμ' ἔπος ἂμ' ἔργον. Πλακώνει, ποὺ λέτε, ἡ μπουλτόζα καὶ ποὺ σὲ πονεῖ καὶ ποὺ σὲ σφάζει! Ἰσῶσε τὸν χωρὸ ἀλλὰ καὶ ἔφαγεν τὸν ἀρχαῖκον ναόν, ἐκεῖ εἰς τὴν νότιον πλευράν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταπέσουν οἱ πέτρες τῆς ἀρχαίας θεμελιώσεως. Ἀλλὰ ἔγινε ἓνα πάρκινγκ μέγκλα. Ἦτο δὲ τόση ἡ εὐτυχία τοῦ ἱερέως διὰ τὴν ἐπίτευξιν αὐτοῦ τοῦ ἐσθλοῦ ἔργου, ποὺ ἀπεφάσισε νὰ περισώσῃ τὴν ὑπαρξὴ του εἰς τὴν αἰωνιότητα διὰ μαρμαρίνης πλακός. Ὅσον γιὰ τὴν Ἀθηνᾶ Σώτειρα καὶ τὸν Ποσειδῶνα, ἃς πάη καὶ τὸ παλιάμπελο. Σιγὰ τὰ ὦα μὲ τὸ μαρμάρينو εἰδωλολατρικὸν περίπτερον ἀχοῦρι, διαστάσεων 24, 40X11, 55 μ., ποὺ τοὺς εἶχαν κτίσει. Λὲς καὶ μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὸ ναῦδριον αὐτό, ποὺ ἀποτελεῖ στὴν μικρότητά του τὸ ἀγλίσμα τῆς ἀνατολίτικης ἀρχιτεκτονικῆς. Τί Ἀγία - Σοφία καὶ πρᾶσσειν ἄλογα...

Πάντως ἐπεδείχθη καὶ ὁ ἀρμόζων σεβασμὸς εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν χωρὸν. Βεβαίως. Καθὼς πάνω στὰ κρηπιδώματα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ πετάχτηκαν ὅλα τὰ ἀχρηστα οἰκοδομικὰ ὑλικά μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ναῦδριον. Ἦγουν πόρτες, παράθυρα, κεραμίδια κ.ἄ. Προσωπικὰ δὲν πιστεύω ὅτι ὅλα τὰ παραπάνω ἔγιναν ἐπίτηδες. Ἀπαπα! Μᾶλλον οἱ συγκυρίες φταῖνε.

Γιώργος Πετρόπουλος

Ένας Κύπριος βιομήχανος ύψηλης πολεμικής τεχνολογίας στις ΗΠΑ

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ «ΤΥΦΛΩΣΕΩΣ» ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

«Ετοιμάζω ένα “αντίδοτο ραντάρ”, που μπορεί να “τυφλώσει” διάφορα και πολλαπλών στόχων ραντάρ, και θα στείλουμε το πρόγραμμα άμέσως στην Ελλάδα», δηλώνει στην άπεσταλήμενη του «Δ» κ. Νάνου Μπίσκα ο κ. Ι. Θεοχαρίδης, δημιουργός της «ETI», βιομηχανίας ηλεκτρονικών συστημάτων ύψηλης τεχνολογίας.

Στο Σπρίνγκφιλντ της Νέας Ήερσέης συναντήσαμε και συνωμιλήσαμε με έναν ιδιοφυή επιστήμονα, τον δρα Ίωάννη Θεοχαρίδη (John Howard), ο οποίος είναι διευθύνων σύμβουλος και μέτοχος μιάς από τις ταχύτατα αναπτυσσόμενες στις ΗΠΑ εταιρείες παραγωγής και πώλησης συστημάτων δορυφορικών και επίγειων επικοινωνιών, αλλά και ηλεκτρονικών προγραμμάτων, που προορίζονται για τις μεγαλύτερες πολεμικές βιομηχανίες του κόσμου και για την αμερικανική κυβέρνηση. Στην έλληνική του παιδεία – όπως ο ίδιος όμολογεί – οφείλει το «βάθος της σκέψης», στην Άγγλία μύηθηκε στα μυστικά της σύγχρονης Ήλεκτρομαγνητικής και στις ΗΠΑ «βρήκε τις ευκαιρίες». Όνειρό του να δοθηθή με τις έφευρέσεις του την Ελλάδα και την Κύπρο.

‘Ο Ίωάννης Θεοχαρίδης γεννήθηκε πριν 48 χρόνια στην κατεχόμενη σήμερα από τους Τούρκους Καρπασία της επαρχίας ‘Αμμοχώστου της Κύπρου. Έφυγε από την ιδιαίτερη πατρίδα του σε ηλικία 19 ετών, άφοϋ πρώτα ύπηρέτησε την στρατιωτική του θητεία. Σπούδασε μηχανικός στο Λονδίνο, όπου και εργάστηκε για μία πενταετία στον ακαδημαϊκό και έμπορικό τομέα. Διετέλεσε ύψηλόβαθμο στέλεχος στις μεγαλύτερες πολεμικές εταιρείες των ΗΠΑ, όπως οί RCA, FEL και Loral. Πριν από τέσσερα χρόνια ίδρυσε την δική του εταιρεία. Πολλά από τὰ συστήματα σε δορυφόρους που περιστρέφονται αυτή την στιγμή γύρω από τὴ Γῆ εἶναι δικές του ἐπινοήσεις.

– Κύριε Θεοχαρίδη, ἡ εταιρεία σας «ΕΤΙ» σὲ τί εἰδικεύεται;

Ι.Θ.: Εἶναι μία εταιρεία ύψηλῆς τεχνολογίας καὶ ἠλεκτρονικῶν, πού εἰδικεύεται σὲ συστήματα καὶ ὑποσυστήματα ἐπιγείων καὶ δορυφορικῶν ἐπικοινωνιῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐξοπλιστικῶν προγραμμάτων διαστημικῶν καὶ ἐπιγείων.

– Κατὰ τὴν γνώμη σας γιατί ἡ πολεμικὴ βιομηχανία στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχει ἀναπτυχθῆ;

Ι.Θ.: Κατὰ τὴν γνώμη μου ἡ μὴ ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνικῆς πολεμικῆς βιομηχανίας ὀφείλεται στὴν ἔλλειψη προγραμματισμοῦ. Ἀντὶ νὰ προγραμματίσουμε μακροπρόθεσμα, φθάνουμε στὸ σημεῖο νὰ θέλουμε τὰ ὀπλικά συστήματα «ἐδῶ καὶ τώρα», καὶ κατὰ συνέπεια εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ τρέχουμε σὲ διάφορες χῶρες, νὰ ἀγοράζουμε ἐξοπλισμοὺς τὴν τελευταία στιγμή.

– Συνεργάζεσθε μὲ τὴν Ἑλλάδα;

Ι.Θ.: Μέχρι πρόσφατα ὄχι. Τώρα ἔχουμε βρεῖ ἓναν ὁμιλο ἐταιρειῶν ἐξοπλιστικῶν προγραμμάτων στὸ Κιλκίς. Περιλαμβάνει τίς τρεῖς εταιρείες C2T, C3T καὶ ACT καὶ εἶναι ὁ πιὸ ἐξειλγμένος τεχνολογικά ὁμιλος στὰ ἠλεκτρονικά στὴν Ἑλλάδα.

– Ἐχετε ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ ἐκπροσώπους τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως;

Ι.Θ.: Τὸ ὄνειρό μου εἶναι νὰ βοηθῶ τὸν τόπο πού γεννήθηκα, τὴν Κύπρο, καὶ φυσικά τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ύψηλότερη τεχνολογία πού κατέχουμε, γιὰ νὰ θεωρηθοῦν ἔναντι τῶν ἀντιπάλων. Γιὰ παράδειγμα τὰ νησιά μας, πού θεωροῦνται ὡς μειονέκτημα γιὰ τὴν ἀμυνά μας, θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ μετατρέψουμε σὲ πλεονέκτημα μὲ συστήματα «τυφλώσεως» ἢ παρακολουθήσεως τῶν ἀντιπάλων. Στὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδας θὰ μπορούσαμε νὰ ἐγκαταστήσουμε συστήματα γιὰ τὴν παρακολούθηση καὶ τὸν ἔλεγχο εἰσόδου ναρκωτικῶν καὶ λαθρομεταναστῶν. Ὡς εταιρεία ἔχω κάνει τρία ταξίδια στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ παρουσιάσω τὰ προγράμματά μας. Πριν μερικοὺς μῆνες εἶχα μία σύντομη συνάντηση μὲ τὸν ὑπουργὸ Ἀμύνης κ. Ἀκη Τσοχατζόπουλο καὶ τοῦ κατέθεσα συγκεκριμένες προτάσεις γιὰ συστήματα πού εἶναι μικρά, εὐέλικτα, φθινὰ καὶ ἀποτελεσματικά. Ἀναμένω ἀπαντήσεις. Αὐτὸ τὸν καιρὸ ἐτοιμάζουμε ἓνα σχέδιο γιὰ ἓνα «ἀντίδοτο ραντάρ» («electronic countermeasure»), τὸ ὁποῖο θὰ μπορῇ νὰ «τυφλώσῃ» διάφορα καὶ πολλαπλῶν στόχων ραντάρ (multi targed) ταυτοχρόνως. Ὑπολογίζουμε ὅτι σὲ ἀρχῆς τοῦ νέου χρόνου θὰ ὁλοκληρωθῇ τὸ πρόγραμμα αὐτὸ καὶ θὰ τὸ στείλουμε ἀμέσως στὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης ἡ χώρα μας θὰ μπορούσε νὰ ἐξοπλισθῇ μὲ ὀδίδες κανονιῶν, οἱ ὁποῖες, ἀντὶ νὰ ἔχουν ἐκρηκτικὸ ὕλικό, νὰ φέρουν συστήματα «τυ-

φλώσεως».

- Έσεῖς ὁ ἴδιος ἐπινοεῖτε κατὰ κάποιον τρόπο αὐτὰ τὰ συστήματα πού περιγράφετε;

Ι.Θ.: Ὁ δικός μου σκοπὸς εἶναι νὰ δγάλω καινούργια συστήματα ἢ νὰ βελτιώσω τὰ ἤδη ὑπάρχοντα συστήματα. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ ἐταιρεία μας διαθέτει Τμήμα Ἐρευνας καὶ θεωρεῖται ἡ πιὸ προηγμένη τεχνολογικὰ στὰ θέματα αὐτά. Ἔχουμε τίς δικές μας θεωρίες. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ πεπατημένη ὁδός.

- Ποιοὶ εἶναι πελάτες τῆς ἐταιρείας σας;

Ι.Θ.: Οἱ πελάτες μας εἶναι ἡ διεθνὴς ἀγορὰ. Οἱ μεγαλύτερες πολεμικὲς βιομηχανίες τοῦ κόσμου: «Λόκχιντ Μάρτιν», «Ρέθιον», «Τέξας Ἰνστραμεντ», «Φάιναλ Ἀνάλυσις», «Ἡλέκτρο Σπάις», «Λόραλ», «Χάρις» καὶ ἡ «ΙΤΤ» στὶς ΗΠΑ, οἱ «Μπόινγκ - Μακτόναλντς Ντάγκλας» καὶ «Ρότερ Σδάρτς» στὴν Γερμανία, οἱ «Τόμσον» καὶ «Μάτρα Μαρκόνι» στὴν Γαλλία, οἱ «Τζ. Μαρκόνι» καὶ «Θόρν» στὴν Ἀγγλία, ἀλλὰ καὶ ἰαπωνικὲς βιομηχανίες.

- Σὲ σενάρια ταινιῶν ἐπιστημονικῆς φαντασίας βλέπουμε συστήματα παρακολούθησης ἀπὸ δορυφόρους καὶ διαπλανητικοὺς πολέμους. Στὴν πραγματικότητα ὑπάρχουν δυνατότητες γιὰ τέτοια σενάρια;

Ι.Θ.: Ναί, εἶναι δυνατόν. Ὑπάρχουν δορυφορικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸν λεγόμενο «πόλεμο τῶν ἀστρῶν» στὴν πολεμικὴ βιομηχανία. Ἐμεῖς κατασκευάζουμε τέτοια συστήματα, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται πίσω ἀπὸ τίς κεραίες καὶ βλέπουν πρὸς τὴ Γῆ ταυτοχρόνως σὲ δεκαῆξι κατευθύνσεις - στόχους.

- Πρακτικὰ ἓνα δορυφορικὸ σύστημα στὸ διάστημα δύναται τώρα νὰ καταγράφη τὴ συνομιλία μας;

Ι.Θ.: Ναί, εἶναι ἀπολύτως δυνατόν.

- Πρακτικὰ ἡ ἠλεκτρομαγνητικὴ ἐπιστήμη ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολεμικὴ βιομηχανία πού ἄλλοι μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῇ;

Ι.Θ.: Πρῶτα στὶς τηλεπικοινωνίες: θὰ μπορούσε κανεὶς ἀπὸ ὅποιοδήποτε μέρος τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ κάποιον σ' ὅποιοδήποτε μέρος τοῦ πλανήτη μας, χωρὶς νὰ περάσῃ μέσω τοῦ ΟΤΕ, τῆς «Panafon» ἢ τῆς «Telestet», ἀλλὰ ἀπ' εὐθείας μέσω δορυφόρου ἢ μέσω τοῦ Ἰντερνετ. Στὰ ΜΜΕ μπορούμε νὰ παρακάμψουμε τοὺς ἀναμεταδότες καὶ νὰ διοχετεύσουμε περισσότερη ἢ λιγότερη ἐνέργεια πρὸς συγκεκριμένους κατευθύνσεις.

• Ὁ Ἰωάννης Θεοχαρίδης εἶναι κάτοχος τοῦ 84% τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου τῆς ἐταιρείας καὶ ὁ πρόεδρος τῆς, ὁ Ἑλληνοαμερικανὸς Τζὶμ Ντόκας, εἶναι κάτοχος τοῦ 16%.

«Ἡ «ΕΤΙ», πού ξεκίνησε μὲ μηδενικὸ κεφάλαιο, μέσα σὲ μία τριετία πραγματοποιοῖ πάνω ἀπὸ 20.000.000 δολλαρίων πωλήσεις. Τὸ 1999 πιστεύουμε ὅτι θὰ ξεπεράσουμε τὰ 30.000.000 δολ.», δηλώνει στὸν «Δαυλὸ» ὁ διευθυντὴς προγραμματισμοῦ τῆς ἐταιρείας Χρῆστος Καρνέσης. «Ὁ Ἰωάννης Θεοχαρίδης εἶναι πρῶτα ἓνας ἰδιοφυὴς ἐπιστήμονας, ἓνας καλὸς Ἕλληνας καὶ ὕστερα μπορεῖ νὰ λογίζεται ὡς ἐπιχειρηματίας».

Νάνσυ Μπίσκα

Κολλέγιο, ὄχι κολέγιο

“Ολοι διαπιστώνουμε τὰ τελευταῖα μερικά χρόνια πὼς ὁ καθημερινὸς τύπος –καὶ τὰ δικὰ μας μέσα ἐδῶ στὴ Μελβούρνη– πήραν μίαν μονόπλευρη ἀπόφαση· καὶ εἰδικὰ στὴ λέξη **κολλέγιο** κατήργησαν τὸ ἓνα λάμδα, καὶ τώρα τὰ σχολεῖα μας κοντσουρεμένα φιγουράρουν ὡς «κολέγια». Ἡ ἀρχὴ ἔγινε μὲ μερικά νέα ὀρθογραφικὰ λεξικά, ὅπως αὐτὰ τῶν Τεγοπούλου-Φυτράκη, ἔκδοση 1990 καὶ Κριαρᾶ, 1993, ποὺ μονόπλευρα κατήργησαν τὸ κολλέγιο καὶ τὸ μισανέστησαν ὡς «κολέγιο», τὸν **κομμουνισμό** ὡς «κομμουνισμό» καὶ ἄλλα. Σὲ παρένθεση μᾶς λένε, ὅτι προήλθε ἀπὸ τὸ λατινικὸ «*collegium*» καὶ ἐπὶ πλέον ἀναφέρουν ὅτι ἡ καθαρεύουσα τὸ εἶχε «κολλέγιον» (σελ. 386)· καὶ ἀφοῦ ἐμεῖς εἴμαστε δημοτικιστὲς –καὶ νεοέλληνες–, ἰσοπεδώνουμε τὰ πάντα καὶ τὸ κάναμε «κολέγιο», μὲ ἓνα λάμδα.

Δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα καὶ οὔτε ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ πετάξουμε ἀπὸ τὸ παράθυρο τὴν παράδοση, ποὺ εἶναι ὁ ἄγραφος νόμος καὶ καθορίζει τὶς σχέσεις μας μ’ αὐτοὺς ποὺ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ ἐμᾶς. Τέτοια «ἀπλοποίηση» μπορεῖ νὰ γίνη καὶ στὴν Ἀγγλική, καὶ κάλλιστα μποροῦμε νὰ καταργήσουμε τὸ «*college*» καὶ νὰ τὸ ὀρθογραφοῦμε ὡς «*colege*». Αὐτὴν ὅμως τὴν «ἀπλοποίηση» οὔτε κἂν τὴν ἔχει διανοηθῇ ἓνας γραμματισμένος Ἀγγλος ἢ καὶ Ἀμερικανὸς ἀλλὰ οὔτε ἓνας Αὐστράλος. Ἐὰν ἀφαιρέσουμε τὸ ἓνα λ ἀπὸ τὸ *college* καὶ τὸ γράψουμε «*colege*», ἡ νέα λέξη δὲν ἔχει πιστοποιητικὸ γεννήσεως καὶ ὡς νόθος δὲν μπαίνει στὰ ἀγγλικά. Ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι ἀπαραβίαστος καὶ ἡ πρωτότυπη ὀρθογραφία τὸ κάνει γνήσιο, γιὰτὶ ὑπάρχει μόνο ἓνα *college*. Εἶναι σὰν τὴν Ἑλλάδα, γιὰτὶ «Ἑλάδα» –μὲ ἓνα λάμδα– δὲν ὑπάρχει.

Εἶναι γεγονὸς πὼς πίσω ἀπὸ μίαν λέξη κρύβεται μίαν ὁλόκληρη ἱστορία. Τὸ «κολλέγιο» ὡς λέξη τὸ πήραμε ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους, τὸ ὁποῖο ὅμως ἔγινε καὶ συναρμολογήθηκε μὲ ἑλληνικά γλωσσικά ὕλικά, ποὺ εἶναι καὶ περιεκτικά ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐχρη. Τὸ ἑλληνικὸ **σὺν** οἱ λατῖνοι τὸ ἔκαναν **con**. Τὸ ἑλληνικὸ ρῆμα **λέγω** τὸ καταβρόχθισαν καὶ τὸ ἔκαναν μίαν πλειάδα ἀκρογωνιαίων λέξεων στὴ γλῶσσα τους ἀρχίζοντας ὡς *lego* καὶ στὰ ἀγγλικά μπήκαν οἱ λέξεις: **legend, lector, lecture, election, legislative** κ.λπ. Δίπλα λοιπὸν ἀπὸ τὸ **σὺν**= *con* μπήκε τὸ *lego* καὶ ἔγινε *con+lego*. Οἱ ἑλληνικοὶ κανόνες τῆς γραμματικῆς καὶ στὴ Λατινικὴ ἐφαρμόστηκαν κατὰ γράμμα: *συν+λέγω*= **σὺλλέγω**, δηλ. τὸ «ν» τοῦ «σὺν» ἀφομοιώνεται μὲ τὸ ἐπόμενο σύμφωνο, καὶ ἔτσι ἔγινε **collego** καὶ μὲ λατινικὴ κατάληξη ἔγινε «*collegium*» καὶ στὰ ἀγγλικά «*college*».

Ἀπὸ τίς ἴδιες δύο αὐτὲς λέξεις ἔχουμε τίς σύνθετες ἑλληνικὲς λέξεις **σὺλλογίζομαι, σὺλλογισμός, σύλλογος** κ.λπ. Ἐὰν καταργήσουμε τὸ ἓνα λάμδα ἀπὸ τὸ «κολλέγιο», τότε θὰ πρέπει νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο στὸ «σύλλογο», «σὺλλογίζομαι» κ.λπ. Τί σᾶς λέει αὐτὸς ὁ σὺλλογισμός; Ὁ ἓνας πανελλήνιος σὺλλογικὸς σὺλλογισμὸς μᾶς λέει, πὼς ἔχουμε μίαν καταπληκτικὴ γλωσσικὴ κληρονομιά, καὶ ὄχι μόνο δὲν τὴν ἐκτιμοῦμε, ἀλλὰ φροντίζουμε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν υποθαμίζουμε καὶ νὰ τὴν ἀκρωτηριάζουμε. Καταργοῦμε ἀσὺλλόγιστα τὸ ἓνα λάμδα στὸ «κολλέγιο» καὶ ἰσοπεδώνουμε μ’ ἓνα χλευαστικὸ τρόπο τὴ γλῶσσα λέγοντας ὅτι τὴν «ἀπλοποιοῦμε». Λέτε νὰ μὴν τὸ σκέφτηκαν αὐτοὶ οἱ προηγούμενες γενεές; Ἀς ἀφαιρέσουμε καὶ μερικὲς κολῶνες ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα. Πὼς θὰ μᾶς φαίνεται τότε; Νεοελληνικὴ «ἀπλοποίηση» θὰ κάνουμε!..

Πὼς θὰ δικαιολογήσουμε στοὺς μαθητὲς μας, ὅταν στὸν πίνακα γράψουμε «*college*» = **κολλέγιο** καὶ ἀφοῦ ἀναφεροῦμε στὴν ἑλληνικὴ γλωσσικὴ συναρμολόγηση τοῦ *college*, θὰ τοὺς ποῦμε ὅτι οἱ ... νεοέλληνες δὲν κρατοῦνε πλέον αὐτοὺς τοὺς ἀρχαιοελληνικοὺς κανόνες; Εἰδικὰ σὲ μᾶς, ἐδῶ στὴ διασπορά, αὐτὴ ἡ «ἀπλοποίηση» δὲν μᾶς συμφέρει καὶ ἂς στείλουμε αὐτὸ τὸ μῆνυμα στὸ ἐθνικὸ κέντρο «ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι».

100.000.000 Έλληνογενείς ἀπλωμένοι σὲ ὅλη τὴν ὑφήλιο

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ

1. Ὅρισμοὶ καὶ ὀριοθετήσεις. Τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα

Οἱ ὅρισμοὶ τῶν ἐννοιῶν «φῦλο», «φυλή», «γένος», «ἀνθρώπινοι τύποι», «ἔθνος», «ἐθνότητα», «ἐθνολογικὴ ομάδα» κ.λπ. ἔχουν ὡς κοινὸ στοιχεῖο σύγκρισης τὴν διαφορετικότητα τῶν ἀνθρώπων ποὺ διαδιοῦν στὸν πλανήτη μας. Οἱ ὅρισμοὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐπιμέρους ἐθνολογικὲς ομάδες, ποὺ ἔχουν ἰδιαίτερη «πολιτισμικὴ ταυτότητα» στὴ γῆ μας, ἀποκοτῶν ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον στὰ πλαίσια: α) τῆς ἐπίκαιρης παγκοσμιοποίησης καὶ β) τῆς πρόσφατης ἔκρηξης τῶν ἐθνῶν καὶ ἐθνοτήτων, ποὺ ἐπιζητοῦν τὴν διεθνή ἀνάδειξή τους σὲ «κράτη» ἢ «κρατικές - πολιτικὰς ὀντότητες».

Ἀναλυτικὰ τέσσερα εἶναι τὰ σταθερὰ ἢ/καὶ ρευστὰ κριτήρια τῆς ὁμοιογενοῦς ἐθνότητας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἡροδότου: α) τὸ «*ῥμαιμον*» (αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὸ ἴδιο αἷμα ἢ DNA), β) τὸ *ὁμόγλωσσον*, γ) τὸ *ὁμόθρησκον* καὶ δ) τὸ *ὁμόδοξον* ἢ *ὁμόγνωμον* (ἡ πεποίθησις κοινῆς ἐθνικῆς συνείδησης). Κάπου πρέπει νὰ διατυπώσουμε καὶ ἓνα ἄλλο κριτήριον, σχετικὰ ἰσχυρό: τὸ «*ὁμότοπον*», δηλαδὴ τὴν καταγωγὴ ἀπὸ τὸν ἴδιον τόπον ἢ τὴν ἴδια πατρίδα. Ἐξίσου ἰσχυρότατο εἶναι καὶ τὸ κριτήριον τῆς ἀνθρωπομορφικῆς ἐμφάνισης (ἀνθρωπολογικὰ - μορφολογικὰ χαρακτηριστικὰ) – εἶναι φανερό ὅτι οἱ μορφὲς ἐνὸς Ἑλλήνα καὶ ἐνὸς Κινέζου διαφέρουν...

Ὡς «*Ἑλληνογενεῖς*» ὀρίζονται ἐδῶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατοικοῦν σ' ὁλόκληρον τὸν πλανήτη μας καὶ ἔχουν μακρινὴ ἢ κοντινὴ προέλευσις ἀπὸ τὸ «ἐλληνικόν» γένος, ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε νὰ ἐπικρατῇ ἡ ἰδιαίτερη ἐλληνικὴ ταυτότητα ὡς διαφορετικότητα ἔναντι τῶν ἄλλων πληθυσμιακῶν ομάδων.

Γιὰ νὰ μὴν κατηγορηθῶ γιὰ «ρατσιστικές» ἢ «σωβινιστικές» ἢ «δογματικές» παρεξηγήσεις καὶ ὑπερβολές, ἀντλῶ τὸν ὀρισμὸ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ ἔργα τῆς ἀρχαίας κυρίως γραμματείας, ποὺ εἶναι δεσμευτικὰ γιὰ τὰ πλαίσια τῆς γενεαλογίας τῶν Ἑλλήνων. Χρησιμοποιοῦ τὴ λογομετρικὴ ἢ, ὀρθότερα, τὴν λεξιμετρικὴ (Leximetrics) μέθοδόν μου γιὰ τὴν ἐπισήμανση τῶν ὄρων «Ἕλλην», «Ἑλληνικός» καὶ τὰ συνώνυμα ἀπὸ τὸν THEASAURUS LINGUAE GRAECAE καὶ τὸ πρόγραμμα IBYKOS στὰ ἔργα τῶν: Ἡροδότου, Θουκυδίδου, Ξενοφῶντα, Πλάτωνα («Τίμαιος»), Ἀπολλοδώρου («Περὶ θεοῦ»), Στράβωνος («Γεωγραφικά»), Πανσανία («Περιηγήσεις») κ.ἄ. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ὑπενθυμίσω τὸν θεμελιώδη καὶ καθιερωμένον ὀρισμὸ τοῦ Ἰσοκράτη γιὰ τὸν ἐλληνισμὸ: «...τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποιήκε μηκέτι τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἑλλήνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδείας ὡς τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας» (Ἰσοκράτης, «Πανηγυρικός», 50).

Μὲ ἀφετηρίαν περίπου τὸ 2000 π.Χ. ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα ἐλληνικὰ φῦλα (Πρωτο-Ἕλληνες ἢ Πελασγοί), ποὺ εἶναι οἱ: Ἀρχάδες (Πρωτο-Πόντιοι, Πρωτο-Κρήτες, Πρωτο-Κύπριοι), Ἀχαιοί, Ἐπειοί, Λαπίθες, Μινύες, Λοκροί, Φωκεῖς, Ἴωνες, Αἰολεῖς, Δωριεῖς, Μακεδνοί, Αἰτωλοί, Βοιωτοί, Ἀδαντες, Μολοσσοί, Περγαῖοι, Αἰνιᾶνες, Ἀθαμᾶνες, Θεσσαλοὶ κ.ἄ. Μὲ βάση τὸν γνωστὸ μαθηματικὸ τύπον τῆς δημογραφικῆς προβολῆς

$$\Pi_t = \Pi_0 (1 + \varepsilon)^t$$

όπου: P_t = τὸ ἐκτιμώμενο παρὸν μέγεθος τῶν Ἑλληνογενῶν, P_0 = τὸ ἀρχικὸ μέγεθος τοῦ πληθυσμοῦ ἀφετηρίας ἢ δάσης, ε = ὁ ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξησης τοῦ P_0 καὶ t = ἡ ὑποθετικὴ διαχρονικὴ περίοδος (περίπου 4000 ἔτη), γίνονται δοκιμαστικὲς ἢ προσεγγιστικὲς ἐκτιμήσεις τῶν Ἑλληνογενῶν.

Ἀπὸ τὶς σχετικὲς προβολὲς μὲ ἐναλλακτικὲς ὑποθέσεις προκύπτει ὅτι κατὰ μέσον ὄρο οἱ Ἑλληνογενεῖς τῆς ὑφ'ἡλίου προσεγγίζουν τὰ 100.000.000 ἄτομα. Ἄν ἔχουμε σοφὴ πολιτικὴ ἡγεσία καὶ τὴν κατάλληλὴ ἐθνικὴ παιδεία, μπορούμε νὰ καλλιεργήσουμε τὴν αὐτογνωσία καὶ τὴν ἐθνικὴ συνείδηση αὐτῶν τῶν Ἑλληνογενῶν, ὥστε νὰ ἀποτελοῦμε καὶ αἰσθητὴ πληθυσμιακὴ παρουσία στὸν κόσμον, παρὰλληλα μὲ τὴν ὑψηλότερη πολιτισμικὴ μας ἀκτινοβολία καὶ ἐμβέλεια.

2. Οἱ ἐναλλακτικὲς ὑποθέσεις ἐργασίας γιὰ τὶς ἐκτιμήσεις τῶν Ἑλληνογενῶν

Ἡ ἐκτίμηση τῶν Ἑλληνογενῶν στὴν ὑφ'ἡλίου γίνεται μὲ τὴν προβολὴ τῆς γνωστῆς δημογραφικῆς ἐξίσωσης: $P_t = P_0 (1+\varepsilon)^t$ ὅπως ἀναφέρεται παραπάνω. Οἱ μεταβλητὲς P_0 καὶ ε μποροῦν νὰ λάβουν πολλὰς τιμὲς μὲ δάση τὶς ἱστορικὲς πηγές μας:

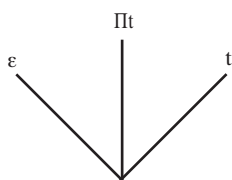
– Μὲ τιμές: $P_0 = 50.000$, $t = 4000$ καὶ $\varepsilon = 0,002$ οἱ Ἑλληνογενεῖς (P_t) προσεγγίζουν τὰ 148.000.000 ἄτομα.

– Μὲ τιμές: $P_0 = 30.000$, $t = 4000$ καὶ $\varepsilon = 0,002$ οἱ Ἑλληνογενεῖς (P_t) προσεγγίζουν τὰ 90.000.000 ἄτομα.

– Τὸ P_0 μπορεῖ νὰ ἔχη τιμὲς ποὺ κυμαίνονται ἀπὸ 200.000 ἕως 10.000 ἄτομα.

– Τὸ ε μπορεῖ νὰ ἔχη τιμὲς ποὺ κυμαίνονται ἀπὸ 1,5% ἕως 0,5% ἢ καὶ χαμηλότερες (0,02%, 0,025%...).

Διάγραμμα 1.
Μία διαγραμματικὴ
παράσταση τῆς $P_t = P_0(1+\varepsilon)^t$

Μία διαγραμματικὴ παράσταση τῆς γνωστῆς πληθυσμιακῆς ἐξίσωσης παρουσιάζεται στὸ διάγραμμα 1, τὸ ὁποῖο δείχνει ἐπιλεκτικὰ ὅτι τὸ P_t (= οἱ Ἑλληνογενεῖς) εἶναι συνάρτηση τῶν ε καὶ t .

Ἀπὸ τὶς ἀπειρες ἐναλλακτικὲς προβολὲς μὲ σταθερὰ τὸ $t = 4.000$ ἔτη καὶ $P_0 = 100.000$ ἄτομα, προκύπτει ὅτι οἱ Ἑλληνογενεῖς ξεπερνοῦν σημαντικὰ τὰ 100.000.000 ἄτομα σήμερον.

Παρουσιάζουμε τὸ «Δένδρον τῶν Ἑλλήνων» (διαγραμματικὰ) καὶ ἄλλες διαστάσεις τῆς παγκόσμιας ἐμβέλειας τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅπως τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ λεγόμενον Λατινικὸ Ἀλφάδιον – τὸ πρωταρχικὸ στοιχεῖο τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ – ποὺ χρησιμοποιοῦν ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ ἄλλοι (ἀκόμη καὶ οἱ «Τοῦρκοι») – εἶναι Ἑλληνικὸ - «Χαλκιδικὸ» (βλ. σχῆμα 1).

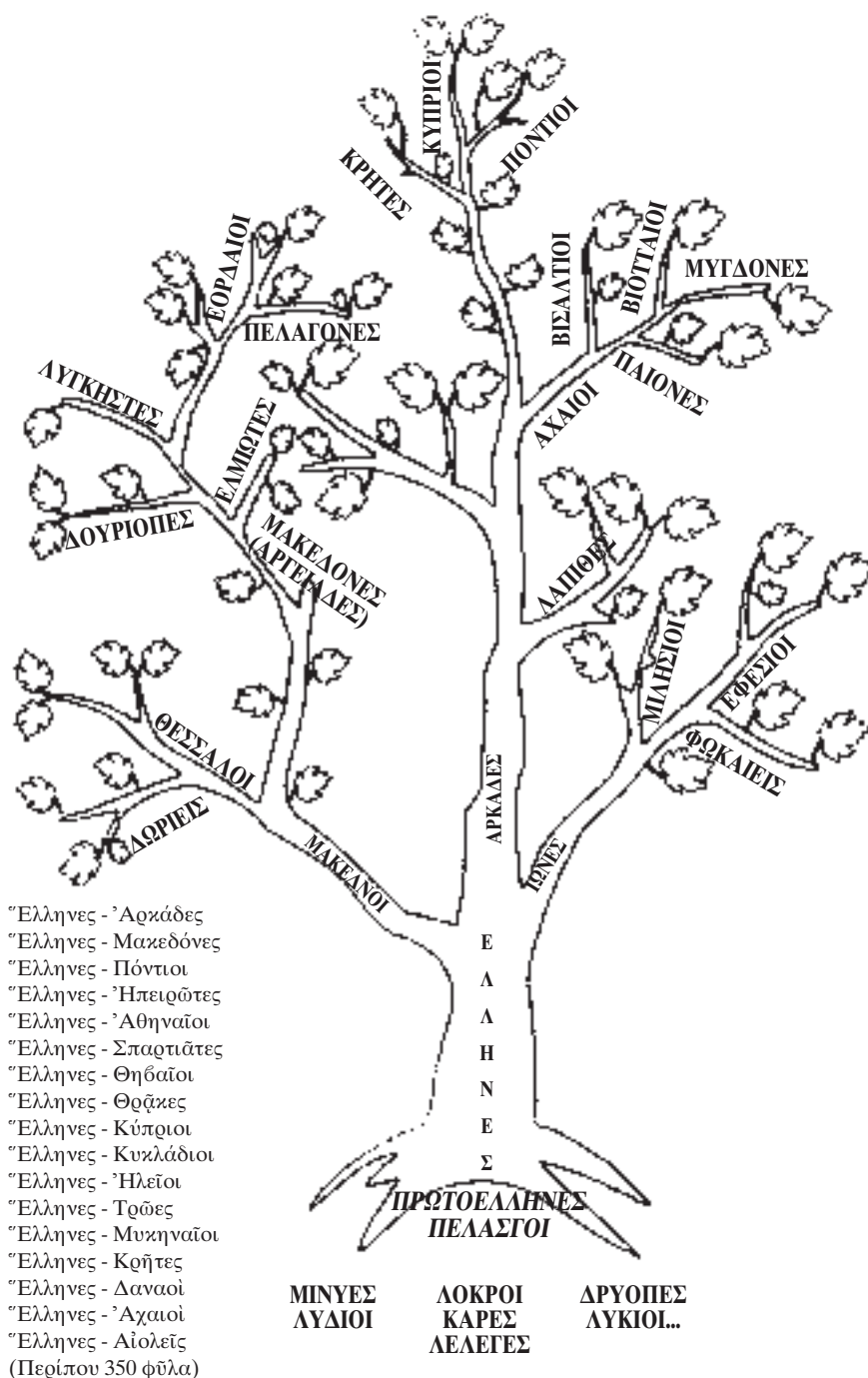
3. Μερικὰ ἐκπληκτικὰ συμπεράσματα

α. Οἱ Ἑλληνογενεῖς εἶναι τουλάχιστον 100.000.000

Οἱ Πρωτο-ἐλληνες ἐμφανίζονται ὡς ἐπώνυμη ὄντοτητα γένους γύρω στὸ 2000 π.Χ., δηλαδὴ πρὶν 4000 χρόνια περίπου. Ἡ πρώτη ἀναφορὰ στοὺς ὄρους Ἑλλάς καὶ Ἑλληνες καταγράφεται ἀπὸ τὸν Ὅμηρον (πρόγραμμα H/Y, TLG). Ἀπὸ τὶς στατιστικὲς μας ἐκτιμήσεις καὶ προβολὲς (μὲ τὶς πλέον συντηρητικὲς ὑποθέσεις) προκύπτει ὅτι οἱ Ἑλληνογενεῖς στὴν ὑφ'ἡλίου εἶναι περίπου 100.000.000.

Ἐπομένως τὸ μέγεθος τῶν 17.000.000 Ἑλλήνων ποὺ κυκλοφορεῖ εὐρύτατα (στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁλόκληρὴ τὴν ὑφ'ἡλίου: Ἑλλαδικοὶ + Ἑλληνες «Διασπορᾶς») εἶναι τελείως

* I. Touratsoglou, «Macedonia», Ekdotike Athenon, Athens 1995, σελ. 277

Σχήμα 1: «Τὸ δένδρο τῶν Ἑλλήνων».

άνεδαφικό και αποτελεί αστόχαστη υπο-εκτίμηση του ελληνικού πληθυσμιακού στοιχείου και του ελληνισμού στην εποχή της παγκοσμιοτητας – ή όποια προβάλλει μάλιστα με ιδιαίτερη έμφαση την έθνοκεντρική διάσταση.

6. Ή γεωγραφική κατανομή των Έλληνογενών στην Ύφήλιο

Οί Έλληνογενείς διαδίδουν και είναι διασκορπισμένοι σε όλες τις ήπειρους του πλανήτη μας: στην Ευρώπη, Ασία, Αφρική, Αμερική και Αυστραλία. Τουλάχιστον 70.000.000-80.000.000 από τους Έλληνογενείς είναι εγκατεστημένοι στις μεσογειακές χώρες. Η Μεσόγειος βρίθκει από τοπωνύμια ελληνικής προέλευσης: Αλεξάνδρεια, Νεάπολη, Κυρήνη, Νίκαια (Νίς), Αντίπολις (Αντίμπ), Μονακό, Μάλαγκα, Βάριον (Μπάρι), Μεσσήνη... – παραδείγματα έλληνοκρατίας...

Στη Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινος Πόντος) υπάρχουν πολλές ελληνικές πόλεις: Τραπεζοῦς, Κερασοῦς, Σινώπη, Σηλυβρία, Στενήμαχος, Καλλιόπολις, Σωζούπολις, Μεσημβρία...

γ. Υπάρχουν 20.000.000 Έλληνογενείς στη Μ. Ασία (σημερινή «Τουρκία»)!

Με βάση τις επιστημονικά θεμελιωμένες ιστορικές πηγές (Σκαλιέρης, Λαμέρας, Ανθεμίδης κ.ά.) στην Μ. Ασία υπάρχουν από παλαιά ελληνικά και φρυγοπελασγικά φύλα (Κρήτες, Ερυθίνοι, Δερδίσες, Λύκιοι, Πισίδες, Λυκάονες, Καππαδόκες, Ίσαυροι (Αφσάροι), Βιθυνιοί, Κόλχοι, Ζεϊμπέκοι, Μεσοχαλδηνοί, Πάμφυλοι κ.ά.). Σήμερα υπολογίζονται τουλάχιστον σε 20.000.000, όπως επιβεβαιώνουν και σοβαροί ξένοι συγγραφείς (L. Lamouche, R. Fitzner, W.M. Ramsay κ.ά.).

Ο dr. Fitzner π.χ. γράφει: «...Στην Μικρά Ασία έχουμε Τούρκους μόνον σε ομάδες στις μεγάλες πόλεις, κωμοπόλεις και τα λιμάνια. Στην ύπαιθρο και τα όρεινα διαμερίσματα έχει συγκεντρωθεί ο επιχώριος Έλληνικός ή Έλληνογενής πληθυσμός»^{**}.

Αυτός ο πληθυσμός της υπαίθρου παραμένει στην Μ. Ασία και μετά το 1922. Οί ανιστόρητοι Έλληνες πολιτικοί «ηγέτες» δεν αξιοποίησαν το ισχυρότατο αυτό πληθυσμιακό στοιχείο για τις δημιουργικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Αντίθετα, με την άρνητικώτατη πολιτική τους το απέξενωσαν και το έστρεψαν εναντίον του Έλληνισμού, ενώ θα έπρεπε να καλλιεργοῦσαν την εθνική συνείδηση και την αυτογνωσία του, ώστε σήμερα τα 20.000.000 των Έλληνογενών της Μ. Ασίας να αποτελούν τη γέφυρα φιλίας και δημιουργικής συνεργασίας των δύο γειτονικών λαών.

Το ίδιο έγκλημα (δαρύντατη έκφραση) γίνεται και με τους Έλληνες - Μακεδόνες των Σκοπίων (βλέπε την σχετική όμολογία - έξομολόγηση του μεγάλου συγγραφέα Σ. Μυριβήλη στο έργο του «Ζωή εν Τάφω»), οί όποιοί αποτελούν σήμερα το 65% του πληθυσμού της περιοχής, δηλαδή 1.500.000 Έλληνογενείς - Μακεδόνες (βλέπε το «Δένδρο των Ελλήνων»).

Ακόμη περισσότερο αστόχαστα είναι αυτά που λέγονται και γράφονται για «τις χαμένες πατρίδες», γιατί αν είχε από το 1961 ενισχυθεί ή προοπτική ένταξης των λαών της Μ. Ασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σήμερα οί Έλληνες και οί Έλληνογενείς θα είχαν επικρατήσει στις ρίζες τους, δηλαδή εκεί όπου γεννήθηκε ή Επιστήμη και καλλιεργήθηκε ο Δυτικός (Ευρωπαϊκός) Πολιτισμός...

Σταῦρος Θεοφανίδης

Καθηγητής Εφηρμοσμένης Οικονομίας
Παντείου Πανεπιστημίου

^{**} R. Fitzner, «Anatolien», Berlin 1902. Αναφορά από τον Γ. Σκαλιέρη, ό.π., σελ. 13.

«Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι ἑλληνικά»

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΒΡΑΙΟΥ ΙΩΣΗΦ ΓΙΑΧΟΥΝΤΑ ΠΟΥ ΕΞΑΦΑΝΙΣΕ Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣΜΟΣ

Τὸ ἔτος 1982 ἀποκατέστησε μία προαιώνια ἀλήθεια, πὺν σκέπαζε ἡ λήθη καὶ ὁ ἐξουσιασμός, διὰ τῆς Becket Publications Oxford μὲ ISBN O 7289 0013 O, πὺν ἐξέδωσε καὶ κυκλοφόρησε σύγγραμμα μελέτης δεκαετιῶν ἐνὸς κατὰ Ἰσοκράτη Ἑλλήνος, Ἑβραίου τὸ θρήσκευμα, γένος καὶ ἐθνότητα, τοῦ Joseph Jahuda. Τὸ βιβλίον τοῦ συγγραφέως δικηγόρου ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας γλωσσολόγου Joseph τοῦ Isaac Benjamin Ezekiel Jahuda, μὲ τίτλον «Hebrew is Greek» («Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι Ἑλληνικά») στήν Ἀγγλικήν, μὲ εὐρείαν ἀνάπτυξιν ὁμάδων ὁμολόγων λέξεων γεγραμμένων στήν Ἑβραϊκήν, Ἑλληνικήν καὶ Ἀραβικήν.

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ κυκλοφορίαν του, μετὰ διάθεσιν ἐλαχίστων ἀντιτύπων σὲ ὀλίγους τυχερούς, ἐξηφανίσθη ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Ἀόρατες χεῖρες τὸ ἀπέσυραν ἐκ πάσης κυκλοφορίας. Δὲν προσφέρεται σὲ καμμία δημόσια βιβλιοθήκη, δὲν διατίθεται σὲ κανένα βιβλιοπωλεῖο τῆς γῆς οὐδὲ σὲ παλαιοπωλεῖο. Δὲν ἀνεφέρθη διεθνῶς τίποτε περισσότερον τοῦ τίτλου του. Δὲν ἐδημοσιεύθη καμμία κριτικὴ του, θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ, ἡπίαι ἢ ἐπιθετικὴ, ἢ ἡ παραμικρὴ ἀξιολόγησί του. Κάθε του ἀντίτυπον ὁσπευσμένως μὲ σιωπηρὴ γιγάντια ἐπιχείρησιν συνελήγη.

Οἱ ἐπιφυλάξεις τοῦ προλογίζοντος ὁμοεθνοῦς τοῦ Γιαχούντα

Τὸ σύγγραμμα καλύπτει 718 σελίδες· ἐπρολόγισε ὁ Ἑβραῖος καθηγητὴς Saul Levin, χωρὶς βέβαιον ἐνθουσιασμὸν δι' αὐτό. Ὁμολογεῖ ὁ καθηγητὴς ὅτι μετὰ τὴν κυκλοφορίαν τὸ 1977 τοῦ βιβλίου του «The Indo-European and Semitic Languages» (Οἱ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκὲς καὶ Σημιτικὲς Γλῶσσες) ἐπεκοινώνησε μαζί του ὁ J. Jahuda καὶ εἶχαν καρποφόρον ἀλληλογραφίαν, πλὴν οὐδέποτε συνηντήθη μὲ τὸν συγγραφέα. Αἰτία τοῦ διεγερθέντος ἐνδιαφέροντος τοῦ S. Levin, ὡς ὁμολογεῖ, ὑπῆρξαν οἱ Ἑβραϊκὲς συγγραφές τοῦ J. Jahuda, ἐκείνῃ τοῦ 1928 «La Palestine Pevisité» (Ἡ ἐπανεπίσκεψις τῆς Παλαιστίνης), ἢ τοῦ 1932 «Law and Life according to Hebrew Thought» (Νόμος καὶ Ζωὴ σύμφωνα μὲ τὴν Ἑβραϊκὴ Σκέψιν) καὶ «This Democracy» (Αὕτὴ ἡ Δημοκρατία), ἔκδοσιν Pitman. Βαθμηδὸν ἐπληροφορεῖτο τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου πὺν προλόγισε ἀπὸ στελλόμενα δοκίμιά του, διότι ἤδη εὐρίσκετο στὸ τυπογραφεῖον ὡς ἐξομολογεῖται ὁ S. Levin «*ἡ ἐγκαρδιότης τοῦ J. Jahuda καὶ ἡ ἔμφυτη περιέργειά μου ἀπέτρεψαν τὴν ἀρνησί μου νὰ τὸ προλογίσω*». Ὁ S. Levin, καθ' ὁμολογίαν τοῦ Martin Bernal, μὲ πολλοὺς ἄλλους ὁμολόγους του τῆς ἰδίας ἐθνικότητος συμμετέσχεν ἐνεργῶς στήν σύνταξιν τοῦ ἀθλίου βιβλίου «Μαύρη Ἀθηνᾶ», ἐπιστημονικοῦ ὀνειδύου τοῦ 20οῦ αἰῶνος (ὄρατε δημοσίευσμά μου εἰς «Δαυλὸν», τεῦχος 110, Φεβρ. 1991, σ. 6337, περὶ τοῦ βιβλίου «Ἡ Μαύρη Ἀθηνᾶ»).

Ὁ Ἰωσήφ Γιαχούντα ὁμιλεῖ γιὰ τὸ ἔργον του

Ὁ J. Jahuda παρατηρεῖ, προλογίζων τὸ βιβλίον του:

«Αὕτὴ ἡ οἰκουμενικὴ ἐργασία θὰ ἔδει νὰ ἀναληφθῇ ὑπὸ τριῶν εἰδικευμένων με-

λετητῶν σὲ κάθε μία τῶν τριῶν γλωσσῶν, πὺν ἀναμειγνύονται καὶ νὰ ἔχουν ἐπαφή μὲ τὶς δύο ἄλλες. Δὲν εἶναι λάθος μου, πὺν συνετελέσθη μόνον ἐκ τῶν χειρῶν μου. Τῇ ἀληθείᾳ ἐπανελημμένως προσεπάθησα ἀνεπιτυχῶς νὰ πάρω ἄλλους νὰ μὲ ἀκολουθήσουν στὸ ἐγχείρημα. Ἔτσι λίαν ἐνωρὶς στὸ τέλος διώρων συσκέψεως μὲ κάποιον τῶν ἐπιδόξων συνεργατῶν αὐτὸς ἀνεφώνησε: “ὅλα αὐτὰ εἶναι σκονιπίδια καὶ σπαταλήσαμε ἀμοιβαίως τὸν χρόνον μας”. Ἡ ἀπάντησί μου ἦτο: “τόσον ἐσὺ ὅσον καὶ ἐγώ, θὰ κριθοῦμε ἀπ’ αὐτὲς τὶς λέξεις πὺν θὰ παραθέτω, ὁψέποτε θὰ ξανασυσζητῶ τὸ πόνημά μου”. Δὲν ὑπάρχει ἐχθρότης ἢ πικρία σ’ αὐτὲς τὶς ἀπόψεις· πράγματι κατὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐρεῦνής μου, προσεπάθησα ἄλλες δύο φορὲς νὰ κινήσω τὸ ἐνδιαφέρον του, ματαίως. Λίγο μετὰ τὴν ἄνω συνάντησι ἀνέφερα τὴν ὑποτιμητικὴ παρατήρησι πὺν ἐξεστομίσθη ὡς συμπέρασμα στὸν ποτὲ Χριστόδουλο Χονδροῦζιο, πτυχιούχου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰδικευμένο στὸν Ὅμηρο, πὺν εἶπε: «Νομίζω πὺς εἶσαι εἷς τῶν μεγίστων γλωσσολόγων πὺν γνωρίζω» καὶ ὑπεσχέθη ἀμέριστον συνεργασίαν ἀτυχῶς ἀπέθανε πρὶν ἀρχίσωμε.

» Ὑπῆρξαν ἄλλοι, πὺν ὡμολόγουν πὺς ἐπείσθησαν, ὅτι κάτι ὑπῆρχε στὴν θεωρία μου, πλὴν ἐσκέπτοντο, ὅτι ἡ ἀποψίς μου περὶ τῆς ταυτότητος τῆς Ἑβραϊκῆς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἦτο μᾶλλον ὑπερβολικὴ. Ἐλεγαν ὅτι σκόπευα “πολὺ ὑψηλὰ” καὶ πρότειναν, γὰρ τὸ καλὸ μου, ὅτι θᾶπρεπε νὰ χαμηλώσω τὶς δλέψεις μου καὶ νὰ υἱοθετήσω μία “λιγώτερο ἀσυμβίβαστη θέσι”. Ἐνας τούτων ὁ sir Leon Simon (σημ. λόρδος Ἀγγλοεβραῖος), ἐγνωσμένος κλασσικιστής, πὺν γνώριζε Ἑβραϊκὰ, τὴν ἐσπέρα τῆς 14 Ἰαν. 1959 – παρὰ τὴν πυκνὴν ὁμίχλην καὶ τὸ βαρὺν τοῦ κρύωμα – ἦλθεν ὁ γέρον ἀπὸ μακρυνὰ νὰ παραστῇ στὴν πρώτη μου διάλεξι ἐπὶ τοῦ θέματος. Μὲ παρουσίασε σύντομα καὶ προσεκτικὰ, ἐπιφυλαχθεὶς νὰ κάμῃ κριτικὴν μετὰ τὸ τέλος τῆς προσλαλιᾶς μου. Τότε, πρὶν κληθῇ τὸ ἀκροατήριον εἰς ἐρωτήσεις, εἶπε τὰ ἀκόλουθα πὺν σημείωσα: “Δὲν πιστεύω ὅτι ἅπαντες θὰ συμφωνήσουν πρὸς ὅλα ὅσα ὁ κ. Jahuda μᾶς εἶπε, θεωρῶν ὅτι ὅλοι μας τὸν ἀντελήφθημεν ἐξ ὀλοκλήρου. Ἀλλὰ ὅποιοςδὴποτε ἀμφιβολίες θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπάρξουν περὶ τίνος, δι’ ἐν πρᾶγμα εἶμαι δέδαιος. Ἐλυσεν ἓνα μυστήριον πὺν ἐδημιουργεῖ σύγχυσιν εἰς τοὺς μελετητὰς πάνω ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια. Διότι, ἂν ἔχῃ δίκιον – ὅτι πολλὰς ἑλληνικὰς λέξεις πὺν ἀρχίζουν μὲ σκ μετεμορφώθηκαν στὰ Ἑβραϊκὰ ὡς ἐὰν τὸ σκ ἦτο ἓνα δίγραφο ἢ ἐν τῶν δύο γραμμάτων πὺν ἐξέπεσαν–, τότε ὁ Ὅμηρος δὲν ἐλάνθανε ὅταν ἄφησε τὸ βραχὺ φωνῆεν πὺν προηγείτο στὸν Σκάμανδρον βραχὺ, στὸν περίφημο στίχο: “ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον”. Ἐπίσης εἶχα καρποφόρον συνέντευξι μὲ ἐπιστήμονα παγκοσμίου φήμης, τῆς ὁποίας ἐπηκολούθησε ἀνταλλαγὴ μακρῶν μνημονίων. Ἀλλὰ διὰ τινὰ λόγον ἔθεσε τέρμα στὴν ἀλληλογραφία μας μὲ ἓνα σύντομον σημείωμα, στὸ ὁποῖο ἔγραψε: «Θὰ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ λὲς ὅτι προέρχεται ἡ ἀγγλικὴ ball ἐκ τῆς ἑλληνικῆς βάλλω, ἢ νὰ ἀνακαλύψῃς σύνδεσι μετὰξὺ “chow” καὶ “show”, διότι “chows” ἐκτίθενται σὲ “shows” (ἐκθέσεις, παρουσιάσεις)”.

» Ἀποτέλεσμα ἦτο, ὅτι ὑπεχρεούμην νὰ ἐπανέλθω στὶς δικές μου πηγὰς καὶ νὰ βασίζωμαι μόνον στὶς προσπάθειές μου, ἀφιερῶν σ’ αὐτὴν τὴν ἐρευνα τὸν ἐλεύθερον χρόνον μου περιοδὸν ἄνω τῶν 30 ἐτῶν. Δύο πράγματα μὲ κράτησαν νὰ συνεχίσω: ἡ ἀδιάπτωτη ἠθικὴ ὑποστήριξι τῆς συζύγου μου Cecile, καὶ ἡ πρωτόγνωρη συγκίνησι, πὺν δοκιμάσαμε σὲ κάθε μεγάλη μας ἀνακάλυψι. Ἐρωτηθεῖσα ἡ σύζυγός μου ἀπὸ φίλην

Hebrew is Greek

JOSEPH YAHUDA, LL.B

PREFACE

by

Professor Saul Levin

“εὕρομεν ὡς ἐξ ἑνὸς εἶεν γένους
Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ
ἐκ τῆς πρὸς Ἀβραμὸν οἰκειότητος”
Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία

Published by
Becket Publications
Oxford
1982

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ ριζοσπαστικοῦ ἔργου τοῦ Ι. Γιαχούντα «Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι Ἑλληνικά».

της, πῶς ἦτο δεδαία γιὰ τὸ ἔργο μου, ἀφοῦ δὲν ἐγνώριζε Ἑλληνικά ἢ Ἑβραϊκά, ἀπήντησε: “Ἀλλὰ γνωρίζω τὸν ἄνδρα μου· μισεῖ νὰ εἰκάξῃ, ἐπιμένει πάντα σὲ ἀποδείξεις· ὡς δικηγόρος μπορεῖ νὰ σταθμίξῃ τὶς ἀποδείξεις. Μοῦ λέγει ὅτι ἔχει ἀφθονες πειστικές ἀποδείξεις, τὸν πιστεύω”. Πράγματι ὑπάρχει “ἀφθονία πειστικῶν ἀποδείξεων”, πὺν προσεπάθησα νὰ τὶς καταστήσω προσιτὲς ὄχι μόνον στοὺς τεχνικά εἰδικούς, ἀλλὰ ἐξ ἴσου στοὺς κοινούς μελετητάς.

Πῶς κατάλαβε τὴ σημασία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ

» Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἶχα οἰκειότητα μὲ τὴν Βίβλο, ὡς ἄνω· μὲ τὸν ἀδελφό μου Σολομώντα μαθαίναμε κρυφὰ ἀπὸ Ἑβραϊκὴ μετάφρασι τὴν Καινὴ Διαθήκη, πὺν ὑπῆρχε στὴν προσωπικὴ βιβλιοθήκη τοῦ πατρός μας. Ἐπὶ ἔτη τὸ μακρυνὸ βιβλικὸ παρελθὸν ἦτο ζωντανὸ στὸ νοῦ μου: Ζοῦσα μὲ τὸ ὄραμα τῶν πυραμίδων τόσο πολὺ, ὥστε μὲ τὸ πάθος γιὰ τὴ Βίβλο, ἀνεπτύσσετο ἡ ἐχθρότης μου πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους. Περιέργως αὐτὴ ἡ ἀπέχθεια δὲν ἐξετείνετο στοὺς Αἰγυπτίους πὺν ἦσαν οἱ ἐχθροὶ μας καὶ οἱ πρόγονοί τους ὑπῆρξαν ἐχθροὶ τῶν προγόνων μας καὶ θαθιὰ ἐπηρέασαν τὰ μεταβιβλικά Ἑβραϊκά. Οὔτε ἡδυνάμην νὰ μάθω περισσότερα τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἀναγκαίων Λατινικῶν διὰ τὴν νομικὴ μου παιδεία καὶ πρακτικὴ. Ἐν τούτοις τὰ αἰσθήματά μου πρὸς Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους ἄλλαξαν ἔκτοτε ριζικά. Τώρα ἀντιλαμβάνομαι ὅτι οἱ διαφορές μας ἦσαν ἐμφύλιες – ὅσο ἀδελφοκτόνος ἦτο ἡ πολιορκία τῆς Τροίας – διότι πέπεισμαι ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἡ ἐπαναστατικὴ μεταβολὴ προῆλθε στὰ τριάντα μου, μετὰ τὴν ἐκδοσι τοῦ “*Law and Life according to Hebrew Thought*” (σημ. 1932 30ετῆς, ἄρα ἐγεννήθη ὁ J. Jahuda τὸ 1902). Ἀρχισα νὰ ἐνδιαφέρωμαι ὡς “χόμπυ” γιὰ τὴ βιολογία. Κατὰ τὴν πρόοδο τῆς ἀκατάστατης μελέτης μου τοῦ θέματος, συνήντησα μερικὲς ἑλληνικὲς λέξεις, πὺν εἶχαν κτυπητὴ ὁμοιότητα μὲ τὰ Ἑβραϊκά τῆς Βίβλου καὶ συνεπέρανα ὅτι οἱ Ἕλληνες τὶς δανείσθηκαν ἀπὸ μᾶς. Ἔτσι ἔπαιζα μὲ τὴν ιδέα πὺς μία μέρα θᾶπρεπε νὰ κάμω συστηματικὴ σύγκρισι τῶν δύο γλωσσῶν. Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἤμουν ἀκόμη ὑπὸ τὴν μαγεία τῶν παραδοσιακῶν σπονδῶν, καὶ ὅπως κάθε ἄλλος, ἀνεπιφύλακτα πίστευα ὅτι οἱ Σημιτικὲς γλῶσσες ἦσαν σημιτικὲς καὶ οἱ Ἀρειεῖς Ἀρειεῖς καὶ ὅτι ποτὲ οἱ δίδυμες δὲν ἡδύναντο ν’ ἀναμιχθοῦν. Ἐν τούτοις σκεπτόμουν, ὅτι θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ συλλέξω καὶ ἐρμηνεύσω ἕναν πλήρη κατάλογο παρομοίων λέξεων, ἵνα δείξω μόνον πόσο λίγο ἢ πολὺ τὰ Ἑβραϊκά ἐπηρέασαν τὰ ἑλληνικά, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, θεωρῶν τὴν ἀντίθετη ἐπίδρασι πὺς ἦτο σημαντικὴ κατὰ τὴν δρᾶσι τῶν κατακτησέων του. Ἐλάχιστα γνώριζα ποιά θὰ ἦσαν τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα πὺν ἡ ἔρευνά μου θὰ κατεδείκνυε.

» Ἀγνοοῦσα τόσο πολὺ τὰ ἑλληνικά, ὥστε γνώριζα τὰ πρῶτα λίγα γράμματα τῆς ἀλφαβήτου, πὺν τυχαῖα συνέλεξα στὰ μαθήματα στοιχείων μαθηματικῶν καὶ γεωμετρίας. Θυμᾶμαι τὸ 1932-33 νὰ ρωτῶ τὸν φίλο μου Gerald Emanuel σὲ τεῖοποτεῖο νὰ μοῦ γράψῃ τὸ πλήρες ἀλφάβητο στὸ κάτω μέρος μισογραμμένου φύλλου χάρτου. Τὰ χρόνια περνοῦσαν, ἀλλὰ ὅταν δημοσίευσα τὸ βιβλίον “*Biology and New Medicine*” 1951 (Βιολογία καὶ Νέα Ἱατρική), εἶχα τὴ δυνατότητα νὰ ἀφιερώων σχεδὸν ὅλον τὸν ἐλεύθερο χρόνο στοὺς τυχαίους κρίκους, πὺν ὑπωπτευόμουν ὅτι ὑπῆρχαν μετὰ τῆς Βιβλικῆς Ἑβραϊκῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς. Μετὰ τὴν ἀπόκτησιν κατ’ ἐπίφασιν γραμματικῆς, δούτηξα κατευθεῖαν στὴ μετάφρασι τῶν Ἑβδομήκοντα, στηριζόμενος ἀπο-

א	אֵלֶּף	α	α	ἀλφα	ألف همزة	أ
א	אֵי	י	ι	spiritus italicus	همزة	ا
א	אֵי	א	α	ἄλφας	ألف	ا
ב	בֵּית	ב	β	βῆτα	باء	ב
ב	בֵּית	בֶּ	ε	διγαμμο (Vau, v)		
ו	וֵיטל	ו	γ	γάμμα	ג	ג
ג	וֵיטל	ג			ג	ג
ד	דָּלֶת	ד	δ	δέλτα	ד	ד
ד	דָּלֶת	דֶּ			ד	ד
ה	הָא	ה	ε (η)	ε ψαλόν	ה	ה
ה	הָא	הֶ	ι	spiritus asper	ה	ה
ה	הָא	ה	ε	ε ψαλόν	ה (ε)	ה
ו	וָו	ו	ζ	διγαμμο (w)	ו	ו
ו	וָו	ו	ι	αι μίγα	ו	ו
ז	זָי	ז	ζ	ζῆτα	ז	ז
ח	חָא	ח	(η)	ῥα	ח	ח
ט	טָא	ט	θ	θῆτα	ט	ט
י	יָא	י	ι	ῖωτα	י	י
י	יָא	י	ι	ι	י	י
כ	כָּא	כ	κ	κάππα	כ	כ
כ	כָּא	כ	χ	χῆ, χῖ	כ	כ
ל	לָא	ל	λ	λάμ(β)ῥα	ל	ל
מ	מָא	מ	μ	μῦ	מ	מ
נ	נָא	נ	ν	νῦ	נ	נ
ס	סָא	ס	ξ	σέγμα		
ס	סָא	ס	ι	ι	ס	ס
ע	עָא	ע	π	πεῖ, πῖ	ע	ע
פ	פָּא	פ	φ	φεῖ, φῖ	פ	פ
צ	צָא	צ	ψ	ψῆ, ψῖ	צ	צ
ק	קָא	ק	ρ	κάππα	ק	ק
ר	רָא	ר	σ	ρῶ	ר	ר
ש	שָּא	ש	σ	σῖγμα	ש	ש
ת	תָּא	ת	τ	ταῦ	ת	ת
ת	תָּא	ת	ι	ι	ת	ת
			ξ	ξεῖ, ξῖ		
			υ	υ ψαλόν		
			ψ	ψῆ, ψῖ		
					חב	חב
					טא	טא

Πίναξ 1. (Βλ. στο κείμενο.)

κλειστικῶς στήν μνήμη μου τοῦ πρωτοτύπου διὰ τὴν σημασίαν τῶν εὐαριθμῶν σελίδων, πὺν ἐπέλεξα νὰ διαβάσω. Τότε ἀνέγνωσα τὸν Ὅμηρον ἐν ἀντιπαράβολῃ πρὸς τὴν Βίβλον: περὶ τὴν μία σελίδα μὲ τὴν μετάφρασί της, στίχο πρὸς στίχο, φράσι πρὸς φράσι κι ἓνα κεφάλαιο ἀπ' τὴν Παλαιὰ Διαθήκη – ἀρχίζω μὲ τὴν Γένεσι καὶ τὸ πρῶτο διδύκιο τῆς Ἰλιάδος, περαίνων μὲ τὸ τελευταῖο διδύκιο τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τὸ 2ο διδύκιο τῶν Χρονικῶν. Μέρα μὲ τὴν μέρα ὁ κατάλογος τῶν ὁμοίων λέξεων μεγάλωνε μέχρις ἀνόδου στὶς 600, περιλαμβάνων λέξεις σχετιζόμενες ὑπὸ διαφόρους ἐπὶ φρεσὶ καὶ ἐνεργητικότητες τῆς ζωῆς, πὺν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσουν τὸν πανταχοῦ παρόντα καὶ μόνιμο παράγοντα τοῦ δανεισμοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἱστορία δὲν ἔχει καμμία μαρτυρία ὑπάρξεως περιστάσεων, πὺν θὰ εὐνοοῦσαν δανεισμὸν τόσον ὑψηλῆς ποιότητος καὶ σὲ τόσο μεγάλη κλίμακα. Ἐπείσθην ὅτι ὑπῆρχεν ὑπερβάσις τοῦ ὁρίου δανεισμοῦ, καὶ στάθηκα στὰ ὅρια μιᾶς γενετικῆς σχέσεως. Ἀλλὰ ἡ πύλη τοῦ οἰκογενειακοῦ κλήρου ἔκλεισε μπρὸς μου καὶ δὲν εἶχε ἀξία νὰ προσπαθῶ νὰ τὴν παραδιάσω ἢ νὰ ἀναρριχηθῶ ὑπεράνω της. Ὁφείλει νὰ ἀνοίγῃ ἐλεύθερα καὶ διάπλατα καὶ ἡ κλείς, δι' αὐτὸ ἦτο ἡ γραμματική. Τὰ μόνον γραμματικὰ χαρακτηριστικά, πὺν γνώριζα ὅτι εἶχαν κοινὰ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἑβραϊκὴ ἦσαν ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς καὶ τὸ ὁριστικὸ ἄρθρον. Σταμάτησα τὸ διάδασμα κι ἄρχισα νὰ σκέπτομαι καὶ ἀναθεωρῶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνεπεξέργαστης ἐρευνῆς μου. Χρησιμοποίησα τὸ ἀνά χεῖρας ὕλικό: τοῦτο ἀναλύων, ταξινομῶν, σημειῶν τις διάφορες μεταλλαγὰς μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ἑβραϊκῶν γραμμάτων, συγκρίνων αὐτὰς μὲ διδύκους παραλλαγὰς καὶ διαλεκτικὰς ἐναλλαγὰς μεταξὺ ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐπιλέγων εἰδικὰ ὁμολόγια πρὸς σύγκρισιν. Ἔτσι ἡ θεωρία μου ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται... Ὁρισμένα ἑλληνικὰ γράμματα διαλεκτικὰ ἐνηλλάσσοντο π.χ. τὸ κ μὲ τὸ τ, ο μὲ α, σ μὲ δ. Σημείωσα τὴν περίεργη μεταμόρφωσι στὶς ἑβραϊκὰς λέξεις, ὅπου ὑπῆρχε κατάληξις στὰ ἑλληνικὰ μετεγράφη εἰς πρόθεμα στὰ Ἑβραϊκά. Νωρὶς στήν ἔρευνά μου ἔκανα “τέστ”, διὰ νὰ ἐλέγχω τὴν ἀκρίβεια τῶν ὁμολόγων καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσω τὴν σημασίαν τῶν. Ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν τέστ ηὔξανε, τόσον ηὔξανε ἡ ἀποτελεσματικότης τῶν ἐφαρμογῶν καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη στήν θεωρία μου.

» Ἐξ ἀρχῆς στηρίχθηκα πολὺν σὺν τὰ Ἀραβικά. Διὰ τῆς θεωρίας μου, κατέστη δυνατόν νὰ διορθῶν τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα διὰ τῶν Ἑβδομήκοντα, καὶ τῆς Βίβλου διὰ τῆς Βίβλου. Τέτοιαι ἀνακαλύψεις μὲ ἐθεράπευσαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνο-Ἑβραϊκὴν δυσλεξίαν καὶ μὲ κατέστησαν ἱκανὸν, διὰ τοῦ σχηματισμοῦ σειρᾶς ἀπλῶν κανόνων φωνητικῆς καὶ μορφολογίας, νὰ ἀναγινώσκω μίαν Ἑβραϊκὴν λέξιν σὺν τὴν ἥτις ἢ παραλλαγὴ της. Βαθυδὸν συνέλεξα ἀξιόλογα δεδομένα: π.χ. ὅτι ἡ δοτικὴ ὑπάρχει στὰ Ἑβραϊκά, ὅτι ὁ ἀρσενικὸς πληθυντικὸς εἶναι ὁ αὐτὸς στὰ Ἑβραϊκά καὶ Ἑλληνικά, ὅτι γενικῶς ἓνα σύνθετο Ἑλληνικὸ ρῆμα εἶναι ὁμολόγον σὲ ἓνα Ἑβραϊκὸ σύνθετο ρῆμα. Ἐκτιμῶ ὅτι 9 στὶς 10 διάφορες λέξεις στὴ Βίβλο ἔχουν εὐαπόδεικτα καθαρὰ ἑλληνικὰ ὁμολόγια. Ὅτι σταθεροποιεῖ τὴν συσσωρευμένη μαρτυρία, πὺν προσφέρεται σὲ μεγάλους ἀριθμοὺς ἢ ποιότητος τῶν ὁμολόγων. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐνισχύουν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, λύουν πολλὰ αἰνίγματα καὶ καταδεικνύουν ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ Ἑβραῖοι ἔχουν ἀπὸ κοινοῦ μερικὰ ἔθιμα καὶ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἐνῶ ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα ἀναδεικνύεται ἐξ αὐτῶν τῶν ὁμολόγων πλουσιώτερη καὶ ὠραιότερη ἀπὸ ὅ,τι μέχρι σήμερον ἦτο γνωστὴ. Πρακτικὰ τὸ ὅλον σύμπλεγμα εἶναι συνεπὲς πρὸς δύο προτάσεις, ἥτοι: ὅτι τὰ διδύκια Ἑβραϊκά εἶναι Ἑλληνικά, καὶ οἱ

Ἑβραῖοι ἦσαν Ἀσιᾶται Ἑλληνες. Τῷ ὄντι, τὸ συμπέρασμα τῆς ἐργώδους, ἐκτεταμένης καὶ περιπλόκου ἐρεῦνης δύναται νὰ περιληφθῇ σὲ μία βραχεῖα φράσι: Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι Ἑλληνικά μὲ προσωπεῖο (μάσκα)».

Παράδειγμα πρὸς μίμησην γιὰ τοὺς ὁμοεθνεῖς του

Συνελόντι εἰπεῖν ἡ ἔρευνα τοῦ Ἑβραίου J. Jahuda ἀποκαθιστᾷ μέρος τῆς παγκοσμίου Ἀληθείας, πὺν ἐπὶ χιλιετίες περιέπεσε στὴν λήθη τῶν ἀνθρώπων. Διότι δὲν εἶναι μόνον ἡ Ἑβραϊκὴ Ἑλληνικὴ μὲ προσωπεῖο, ἀλλὼς παρεφθαρμένη Ἑλληνικὴ, ἀλλὰ ὅπως ἀπὸ ἐτῶν ἀνεκοινώσαμε σὲ διεθνή Συνέδρια καὶ στὸ Συνέδριο πρὸ ἐτῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», ὑπὸ τὸν τίτλο «*Ἡ Οἰκουμενικότης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης*» καὶ ἀπεδείξαμε διὰ κειμένων καὶ εἰκόνων, δὲν ὑπάρχει ἄλλη γλῶσσα στὸν πλανήτη Γῆ καὶ στὸ Σύμπαν πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς, αἱ λοιπαὶ δὲν εἶναι κἂν θυγατρίκαί, ἀλλὰ παρεφθαρμέναι ἑλληνικαὶ διάλεκτοι, πὺν παπαγαλίζουν οἱ λαοί.

Δίδομεν ἐν τέλει τὸν ὑπὸ τοῦ διασήμου συγγραφέως παρατιθέμενον πίνακα τῶν Ἑβραϊκῶν γραμμάτων μὲ τὴν προφορὰν τῶν Ἑβραϊστῶν ἀριστερά, εἰς τὸ μέσον τῶν ἀντιστοίχων ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ προφορᾶς τῶν ἑλληνιστῶν καὶ δεξιὰ τῶν Ἀραβικῶν γραμμάτων καὶ προφορᾶς τῶν Ἀραβιστῶν. Πρὸ τοῦ πίνακος αὐτοῦ καταγράφει τὸ πρῶτο του θεώρημα «*Τὸ Ἑλληνικὸ καὶ Ἑβραϊκὸ ἀλφάβητα παρουσιάζουν ἐντυπωσιακὴ ὁμοιότητα τὸ ἓνα πρὸς τὸ ἄλλο, ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν γραμμάτων, τὰ ὀνόματά των, τὸ σχῆμα καὶ τὴν προφορὰν*». Ὁρᾶτε τὸν εἰκονιζόμενον πίνακα τοῦ J. Jahuda.

Δὲν παραλείπουμε νὰ ἐκφράσωμε τὸν θαυμασμό μας πρὸς τὸν μεγάλο ἄνδρα τοῦ σκοταδιστικοῦ αἰῶνα μας, ἀδάμαστο ἐρευνητὴ J. Jahuda, πὺν διέσπασε τὰ πνευματικὰ δεσμὰ τοῦ αἰῶνος, τὰ φράγματα τοῦ παραδοσιακοῦ ἐθνικοῦ του φανατισμοῦ καὶ ρατσισμοῦ καὶ τόλμησε νὰ κηρύξῃ ἐπανάστασι κατὰ τοῦ παγκοσμίου ἔξουσιασμοῦ. Ἀνεδείχθη εἰς Ἰσοκράτειον Ἑλληνα. Διαβλέψας τὴν ἀλήθεια ἠγωνίσθη νὰ τὴν ἀποκαλύψῃ, τὴν ἀπεκάλυψε καὶ ἄφοβα τὴν δημοσιοποίησε. Ἐδρασε ἐθνικά καὶ πατριωτικά ἐξυψῶν τοὺς συμπατριώτας του εἰς ἀδελφοὺς τῶν Ἑλλήνων, «Ἀσιᾶτες Ἑλληνες» τοὺς ἀπεκάλεσε. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του πράγματι τὸν ἀναδεικνύουν ἰσάξιον Ἑλληνα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς συμπολίτας του, πὺν ἀποκηρύσσουν αὐτὸν καὶ τὸ διδόνον του, σημεῖον ὅτι ἀδυνατοῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἀνέλιξιν του.

Συμπεραίνουμε: ἐπιστημονικά καὶ ἀδιάσειστα ἀπέδειξε ὅτι τὰ Ἑβραϊκὰ καὶ τὰ Ἀραβικά, ὡς συμβαίνει μὲ τίς λοιπὰς γλώσσες, εἶναι Ἑλληνικά, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐκμεταλλεύονται οἱ φορεῖς τῶν παρεφθαρμένων διαλέκτων, ὥστε νὰ ἀνελιχθοῦν, ὡς ὁ πατριώτης Ἑβραῖος J. Jahuda, εἰς Ἑλληνας ἐλευθέρους καὶ χρηστούς. Οἱ συμπολίται του προτιμοῦν νὰ ζοῦν στὸ σκότος φανατικοί, μισοῦντες τὴν Ἑλλάδα, Ἱστορία καὶ Γλῶσσα τῆς. Ἐκ τούτων πολλοὶ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ Ἑλλήνος πολίτου διολισθαίνουν στὸ Ρωμαιοκρατίδιο, ὡς πολιτικοί, πανεπιστημιακοὶ ἢ στελέχη τοῦ Δημοσίου καὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, μαχῆται ἐκ τῶν ἔσω λυσσώδεις καὶ ὑπουλοὶ κατὰ παντὸς Ἑλληνικοῦ, ἀπεργαζόμενοι μὲ τοὺς ἐξουσιαστὰς τὸν διεθνή, συνεπῶς καὶ δικό τους ὄλεθρο, ἐνῶ ἡ μόνη διαφαινομένη ἀτραπὸς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος διέρχεται διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Κωνσταντῖνος Γ. Γεωργανᾶς

«Σ' εκείνους πού θέλουν νά υπογράψουν τὸ διαζύγιο Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ – τρομάρα τους!»

Σὲ μία ἀπὸ τίς πολλές δηλώσεις του ἀπὸ ἄμβωνος ὁ μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος προσπάθησε νὰ γελοιοποιήσῃ ὅλους ἐκείνους πού, ὅπως εἶπε, «εἶναι πρόθυμοι νὰ υπογράψουν τὸ διαζύγιο μεταξὺ ἐλληνικότητας καὶ ὀρθοδοξίας», ἐπεξηγώντας ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τοῦ Νεοελληνικοῦ μας πολιτισμοῦ (δηλαδή ἡ ἐλληνικότητα καὶ ἡ ὀρθοδοξία) εἶναι ἀδιάσπαστα. Ἀλλὰ εἶναι γνωστὸ τοῦλάχιστο στοὺς μορφωμένους κύκλους τῆς χώρας μας ὅτι ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἰδεολογία καὶ ἡ Ὀρθοδοξία ἔχουν διαφορετικὲς πηγές. Ὁ χριστιανισμὸς τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας τὴν δέχεται ὡς προερχόμενη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ (πού ἐπισκέφτηκε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς τὴν ἀνεκοίνωσε), ἐνῶ οἱ Ἕλληνες (φιλόσοφοι) ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι προσπάθεια ἀγωνιώδους καὶ προσωπικῆς μέσας σ' ἓνα μουγκὸ Σύμπαν. Διαφέρουν δὲ καὶ στὸ περιεχόμενο, ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἀρνήθηκαν τὴν ἔννοια τοῦ «δημιουργοῦ Θεοῦ» (τοῦ «ποιητοῦ Οὐρανοῦ καὶ Γῆς») καὶ διδάξαν ὅλοι, ὅτι ὁ κόσμος ὑπῆρχε ἀνέκαθεν καὶ ἐπομένως δὲν εἶχε ἀνάγκη κανενὸς δημιουργοῦ. Πέρα ἀπ' αὐτὰ καὶ σὲ πλῆθος ἄλλα θέματα σημειώνεται διαφορετικὴ τοποθέτηση. Ἔτσι, ὥστε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ, μελετώντας, νὰ διαπιστώσῃ αὐτὴ τὴν «ἐνότητα», βρίσκει ἀντίθετα μπροστά του ὅλο καὶ μεγαλύτερη διαφορετικότητα. Ἐν τῷ μεταξὺ κανένας σύγχρονος θεολόγος δὲν καταδέχεται νὰ δώσῃ στὸ πανελλήνιο μιὰ πειστικὴ ἀναφορά... Καὶ λέγεται μὲν κατὰ κόρον, ὅτι ὁ Ἰωάννης, ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος ἦταν θαυμάσιοι ἐλληνιστὲς καὶ ἀκριδῶς ἐκεῖνοι πού ἔνωσαν τὸν Ἑλληνισμὸ μὲ τὴν Ὀρθοδοξία, ἀλλὰ δὲν λέγεται πῶς εἰδικὰ τὸ κατάφεραν καὶ πῶς συγκεκριμένα ἐναρμόνισαν τίς δύο αὐτὲς ἀντιλήψεις καὶ κοσμοθεωρίες. Κι ἔτσι πλῆθος σημερινῶν Ἑλλήνων τὸ ἀγνοεῖ. Ἀντὶ λοιπὸν ἀστεϊσμῶν τοῦ τύπου «*τρομάρα τους*», καλύτερα δὲν θὰ ἦταν νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ὁ ἀρχιεπίσκοπος καταλεπτῶς περὶ τούτου; Νὰ μᾶς δείξῃ **τὴ ραφὴ** μὲ τὴν ὁποία ἐκεῖνοι συνέδεσαν τὰ δύο ὑφάσματα;

Σήμερα οἱ ἐπιδράσεις καὶ ἡ ἰδεολογικὴ δύναμη τοῦ Κλήρου εἰς τὴν ἐθνικὴ μας ζωὴ καὶ σκέψῃ βασίζεται πολὺ περισσότερο εἰς τὸ πολυπληθὲς καὶ τὸ μισθοδοτούμενο. Καὶ πολὺ λιγώτερο εἰς τὰ ἰδεολογικά του κηρύγματα. Ἀλλὰ σημασία ἔχει τὸ μέλλον. Γιατὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ συνεχίσουμε οἱ Νεοέλληνες νὰ καθαλάμε δύο μαζί ἄλογα. Ἄν πρόκειται νὰ προχωρήσουμε, ἂν δὲν πρόκειται νὰ μείνουμε στάσιμοι, πρέπει κάποιον νὰ ξεκαθαλήσουμε. Καὶ νὰ δώσουμε φόρα στὸ ἄλλο. Ἀλλοιῶτα κινδυνεύουμε νὰ βρεθοῦμε στὸ ἔδαφος. Καλὸ θὰ ἦταν λοιπὸν καὶ ὁ μακαριώτατος νὰ βοηθήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀποσαφήνισιν τοῦ ἐθνικοῦ ἰδεολογικοῦ μας ὀρίζοντα. Παραμερίζοντας βέβαια ἐν τῷ μεταξὺ καὶ κάθε εἶδους δημαγωγικοὺς πειρασμούς...

Συνοψίζοντας: Ἀποκάλυψη, Δημιουργός. Εἶναι δύο λέξεις. Συνδυάζονται ἡ πρώτη μὲ τὴν φιλοσοφία, ἡ δευτέρη μὲ τὴν αἰωνιότητα; Κακῶς λοιπὸν μιλάμε γιὰ «διαζύγιο» σὲ μία περίπτωσιν ὅπου δὲν ὑπῆρξε ποτὲ γάμος... Παπᾶς βέβαια καὶ γαμπρὸς ἦταν παρόντες κοντὰ στὸν ἄμβωνα. Μόνον πού ἡ νύφη (ἡ Ἑλληνικότητα) ἦταν καὶ πάλι φευγάτη.

Γ. Δ. Δέπος

Τὰ «παράξενα» τοῦ ρόλου τοῦ Παύλου καὶ ὁ ἐμπρησμός τῆς Ρώμης ἐπὶ Νέρωνος

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΓΚΥΡΩΝ ΠΗΓΩΝ

I. Εἰσαγωγή

Ὁ μέγας μυστήριος, ὁ γνωστός ἄγνωστος, ὁ παράξενος ταξιδιώτης. Πέθανε ἐπὶ Νέρωνος τὸ 64 μ.Χ., δύο ὅμως σοβαροὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας κι ὁ Ἱερώνυμος, τοποθετοῦν τὸν θάνατό του στὰ 67 μ.Χ. Ὡστόσο πιάστηκε τὸ 64 μ.Χ. στὶς μέρες τῆς πυρπόλησης τῆς Ρώμης. Σ' αὐτὴ τὴν πυρκαγιὰ κάηκαν τὰ πιὸ ξακουστὰ οἰκοδομήματα: Ὁ Ἰππόδρομος, τὸ Παλατῖνο, οἱ ναοὶ τῆς Σελήνης, τοῦ Δία, τοῦ Ἡρακλῆ καὶ ἄλλα. Μάλιστα διωχετεύτηκε ἡ φήμη πὼς τὴ φωτιά τὴν ἔβαλε ὁ Νέρων. Ὅμως αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ στὸν σοβαρὸ ἐρευνητὴ μόνο μειδίαμα προκαλεῖ. Μὲ ὅσα τουλάχιστον ἀναφέρουν ὁ Τάκιτος κι ὁ Σουετώνιος ὁ Νέρων ἦταν ὄντως φύση καλλιτεχνική. Λάτρευε τὴν ὁμορφιά τῆς ζωῆς, τὴν ποίηση, τὸν ἀθλητισμὸ κι ἦταν γοητευμένος ἀθεράπευτα ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα. Σεβόταν ἀπεριόριστα ὅλα τὰ ἱερὰ σεβάσματα τῆς Ρώμης. Ἦταν ὁ πρῶτος μὴ χριστιανικὸς αὐτοκράτορας ποὺ μὲ νόμους νοιάστηκε γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς δούλους. Ἀπαγόρευε τὶς μονομαχίες, γιατί μισοῦσε τὸ αἷμα. Ἀνέβαλλε νὰ ὑπογράψῃ θανατικὲς καταδίκες, γιὰ νὰ πεθάνουν οἱ κατάδικοι στὰ γεράματά τους. Διέταξε τὸ σταμάτημα τῶν πολέμων, γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ δουλεμπόριο, ποὺ ἀπὸ αὐτὸ πλούτιζαν οἱ συγκλητικοί. Ὑπῆρξε πάνω ἀπ' ὅλα φιλέλληνας. Δύο φορὲς ἦλθε στὴν Ἑλλάδα, πῆρε μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, χάρισε τὴν ἐλευθερίαν στὴν Πελοπόννησο καὶ γιὰ πέντε χρόνια ἀπάλλαξε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ φόρους. Ἔτσι ἡ φιλολαϊκὴ καὶ φιλελληνικὴ του πολιτικὴ ξεσήκωσε ἐναντίον του τὴν πλουτοκρατία καὶ τὸν Ἰουδαιοχριστιανισμό, ποὺ ἀπὸ κοινοῦ προωθοῦσαν τὴν δολοφονία του μὲ ἀρχηγὸ τῆς συνωμοσίας τὸν δάσκαλό του Σε νέκα.

Τὴν ἡμέρα λοιπὸν τῆς πυρκαγιᾶς ὁ Νέρων κήρυξε σὲ πένθος τὴν πόλη κι ἔδωσε τὸ εἶναι του γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν θυμάτων τῆς πυρκαγιᾶς καὶ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν ζημιῶν. Συνεπῶς μία τέτοια πρωτόγνωρη γιὰ τὴν ἐποχὴ προοδευτικὴ ψυχὴ ἦταν ἀδύνατο νὰ θέλῃσε νὰ κάνῃ ἓνα τέτοιο μεγάλο κακό. Δὲν εἶναι ὅμως παράξενο, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Τάκιτος, ὅτι συναντοῦσε κανεῖς στοὺς δρόμους τὴν ἡμέρα τῆς πυρκαγιᾶς ἀνθρώπους μ' ἀναμμένους δαυλοὺς, ποὺ τοὺς πετούσανε μέσα στὰ σπίτια, ἐπεκτείνοντας ἔτσι τὴ φωτιά;

II. «Οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας...»

Ποιοὶ κρυφὰ καὶ ὑπουλα ἔσκαβαν τὸν λάκκο τοῦ Νέρωνα; Πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ ἴδιος ὁ δάσκαλος καὶ παιδαγωγός του, ὁ Σενέκας, ὁ μεγάλος στωικός φιλόσοφος, ὁ ὁμοϊδεάτης του Πείσων, ὁ Γάλδας καὶ πολλοὶ «οἱ ἐκ τῆς τοῦ καίσαρος οἰκίας» (Φιλιππισίους 4,22). Ποιόν εἶχε ἀδελφὸ ὁ Σενέκας; Τὸν Γαλλίωνα, τὸν ἀνθύπατο τῆς Ἀχαΐας. Δὲν εἶναι περίεργο πού, ἐνῶ ὁ Παῦλος συλλαμβάνεται στὴν Κόρινθο, ἀπελευθερώνεται ἀπὸ τὸν Γαλλίωνα (Πράξεις 18, 12-17), δίχως μάλιστα ν' ἀπολογηθῇ; Δὲν εἶναι ἀκόμα παράξενο, ὅτι ὁ Παῦλος ἀλληλογραφοῦσε μὲ τὸν Σενέκα; Μᾶς τὸ πληροφοροῦν ὁ Ἰερώνυμος καὶ ὁ Αὐγουστίνος. Ἀλήθεια δὲν μπαίνει κανεὶς στὴν ὑποψία, ὅτι ὁ Παῦλος ταξιδεύει μέχρι τὴν Ἰσπανία (*ὥς ἐὰν πορεύωμαι εἰς Σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς*): Ρωμαίους 15, 24), ἀφοῦ ἐκεῖ διοικεῖ ὁ Γάλδας, ὁ συνωμότης κατὰ τοῦ Νέρωνα καὶ συσυνωμότης μὲ τὸν Πείσωνα καὶ τὸν Σενέκα, πού ὁ τελευταῖος ἔχει ἀδελφὸ τὸν Γαλλίωνα τὸν ἀνθύπατο τῆς Ἀχαΐας, πού ἀπελευθερώνει τὸν Παῦλο, χωρὶς ν' ἀπολογηθῇ στὴν Κόρινθο; Τελικὰ ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ «οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας», πού ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Ρώμης στέλνουν τοὺς ἀδελφικούς των ἀσπασμούς στοὺς ἀδελφούς τῶν Φιλιππῶν; Εἶναι δηλαδὴ ὁ Σενέκας, ὁ Πείσων ἢ ὁ Βοῦρος; Μὰ αὐτὸς πάλι ὁ Ἐπαφρόδιτος; Δὲν εἶναι περίεργο πὼς αὐτὸς ὁ συνεργάτης καὶ συστρατιώτης τοῦ Παύλου (Φιλιππισίους 2, 25 καὶ 4, 18) εἶναι αὐτὸς πού ἔμπηξε τὸ μαχαίρι στὸν λαιμὸ τοῦ Νέρωνα, γιατί ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὸ κουράγιο ν' αὐτοκτονήσῃ; Μὰ ἐκεῖνο πάλι τὸ περίεργο τῆς «Ἀποκάλυψης» τοῦ Ἰωάννη; Διαβάστε: *«Ἡ γυναῖκα πού εἶδες εἶναι ἡ πόλις ἡ μεγάλη (Ρώμη) πού ἔχει τὴν ἐξουσία τῆς σ' ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς... σὲ μία μέρα θὰ γεμίσῃ πληγές καὶ μὲ φωτιά θὰ κατακαῇ... κάθε κυδερνήτης, οἱ ναῦτες καὶ ὅσοι στὴ θάλασσα ἐργάζονται ἀπὸ μακριὰ θὰ βλέπουν τὸν καπνὸ τῆς, ὅταν θὰ καίεται»* (κεφ. 17 καὶ 18). Δὲν μοιάζει στ' ἀλήθεια σὰν ἓνα σχέδιο δράσης; Ἄς μὴ ξεχνᾶμε πὼς ἡ «Ἀποκάλυψη» εἶν' ἓνα διδλίο μὲ πολὺ καμουφλάζ. Διαβάστε ὡστόσο τὴν ἀρχὴ τοῦ 13ου κεφαλαίου τῶν «Πράξεων», γιὰ νὰ βρεθῇτε μπροστὰ σ' ἓνα ἄλλο περίεργο. *«Στὴν ἐκκλησία τῆς Ἀντιόχειας ἦταν μερικοὶ προφῆτες, δηλαδὴ ὁ Βαρνάβας, ὁ Συμεὼν, πού λεγόταν καὶ Νίγερ, ὁ Λούκιος ἀπὸ τὴν Κυρήνη, ὁ Μαναὴν ὁ συμμαθητὴς τοῦ Ἡρώδη τοῦ τρετράρχη (Ἀγρίππα) καὶ ὁ Σαῦλος»*. Πὼς ἔλαχε ὅμως αὐτὸς ὁ προφῆτης καὶ συνεργάτης τοῦ Παύλου, ὁ Μαναὴν, νὰ εἶναι αὐτὸς πού στίς μέρες τῆς πυρκαγιᾶς τῆς Ρώμης, τὸ 64, σήκωσε σὲ ἐπανάσταση τοὺς ἐθνικιστὲς Ἰουδαίους τῆς Παλαιστίνης; Συνδέοντας ὅλ' αὐτὰ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ γεγονότα μεταξὺ τους καταλήγει κανεὶς στὸ παράξενο συμπέρασμα, πὼς τοῦ Παύλου ἡ σύλληψη καὶ ἡ μετάδασή του στὴ Ρώμη ἦταν ἐσκεμμένη καὶ καλὰ μελετημένη ἀπὸ ἓνα συνωμοτικὸ σχέδιο, πού στόχευε στὴν ταυτόχρονη ἀνατροπὴ τοῦ Νέρωνα μὲ τὴν πυρπόληση τῆς Ρώμης καὶ τὸν ξεσηκωμὸ τῶν Ἑβραίων στὰ Ἱεροσόλυμα. Τὰ γεγονότα μιλοῦν μόνον τους. Ἐνῶ συλλαμβά-

νεται στο Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τὴν ὥρα ποὺ παίζεται ἡ ζωὴ του (Πράξεις 21, 22-23), ὁ Ρωμαῖος χιλιάρχος Κλαύδιος Λυσίας μὲ ὅλη τὴν στρατιωτική του δύναμη τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἑβραίων. Τώρα στὸ «κρατητήριον» εἶναι ἐλεύθερος. Μάλιστα, ἐνῶ ἔξω οἱ Ἑβραῖοι οὐρλιάζουν, ὁ Λυσίας τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μιλήσῃ, προστατεύοντάς τον στρατιωτικά. Ἄνετος λοιπὸν ὁ Παῦλος, κι ἂς εἶναι «κρατούμενος». Ὡς καὶ ὁ ἀνεψιὸς του, τῆς ἀδελφῆς του ὁ γιός, μπαίνει ἀνενόχλητα στὸ «κρατητήριον», γιὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν θεῖο του, πὼς οἱ Ἑβραῖοι τοῦ ἐτοιμάζουν ἐνέδρα. Καὶ ὁ Παῦλος, «προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν ἐκατοντάρχων ἔφη: τὸν νεανίαν τοῦτον ἄπαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον, ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ». Καὶ νὰ ἡ ἐνέργεια τοῦ χιλιάρχου: Φωνάζει δύο ἐκατόνταρχους καὶ τοὺς διατάζει νὰ συγκεντρώσουν δύναμη διακοσίων στρατιωτῶν, ἑβδομήντα ἱππέων καὶ διακοσίων λογχοφόρων, καὶ τὸ βράδυ στὶς ἐννιά νὰ μεταφερθῇ ὁ Παῦλος ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης – μία ἀπόσταση κοντὰ στὰ ἑκατὸ χιλιόμετρα – κι αὐτὸ γιὰ νὰ μὴ κινδυνέψῃ στὸν δρόμο, γιὰ νὰ δικαστῇ ἀπὸ τὸν Φήλικα τὸν ἡγεμόνα. Καὶ δὲν εἶναι καὶ πάλι περίεργο, ποὺ, ἐνῶ ὁ Παῦλος εἶναι κρατούμενος, γνωρίζει τὸ περιεχόμενο τοῦ δικόγραφου ποὺ ὁ Λυσίας στέλνει συνοδευτικά στὸν ἡγεμόνα τῆς Ἰουδαίας;

III. Οἱ ἀνέσεις τῆς φυλακῆς καὶ τὸ ταξίδι στὴ Ρώμη

Ὡστόσο σὲ λίγες μέρες οἱ προύχοντες Ἑβραῖοι καταφθάνουν στὴν Καισάρεια καὶ καταθέτουν στὸν ἡγεμόνα μήνυση ἐναντίον τοῦ Παύλου, ποὺ ἔλεγε: «Εὐρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν (πληγὴ κοινωνική) καὶ κινοῦντα στάσεις πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἰρέσεως... ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν...» (Πράξεις 24, 5). Στὴν ἀπολογία του ὁ Παῦλος δὲν ἀνέπτυξε θέμα τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ, παρὰ εἶπε: «Γιὰ τὴν θρησκεία ποὺ μοῦ λένε ὅτι ἀνήκω καὶ ποὺ οἱ κατήγοροί μου τὴν λένε αἵρεση, σᾶς λέω ὅτι πιστεύω στὸν Θεὸ τῶν πατέρων μας, πιστεύω σ' ὅσα διδάσκει ὁ Νόμος καὶ οἱ προφῆτες. Τὴν ἐλπίδα μου τὴν ἔχω στὸ Θεό, ὅπως τὸ παραδέχονται καὶ οἱ κατήγοροί μου, δηλαδὴ ἐλπίζω στὴν ἀνάσταση νεκρῶν δικαίων καὶ ἀδίκων» (Πράξεις 24, 14-15). Ὁ Φήλιξ δὲν πῆρε ἀμέσως ἀπόφαση, γιὰ νὰ μάθῃ, λέει, περισσότερα γι' αὐτὴ τὴν θρησκεία, ὅταν κατεβῇ στὴν Καισάρεια ὁ χιλιάρχος. Δίνει ὅμως διαταγὴ στὸν ἐκατόνταρχο, «τηρεῖσθαι αὐτὸν ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ» (Πράξεις 24, 23-24). Τὸ παρὰ ξενο ὅμως εἶναι ποὺ τὸν ἐπισκεπτότανε συχνὰ ὁ Φήλιξ μαζί μὲ τὴν γυναῖκα του. Δύο χρόνια τὸν κράτησε ἐλπίζοντας, λέει, νὰ ἀποσπάσῃ χρήματα ἀπ' αὐτὸν. Περίεργο δὲν εἶναι; Ποῦ θὰ εὗρισκε ὁ Παῦλος τὰ χρήματα; Τοῦ εἶχαν περισσέψει ἀπὸ τὴν ἐμπορία σκηνῶν; Γεννιέται ὅμως ἡ ἀπορία: Ποιοὶ τὸν «ὑπηρετοῦσαν», πῶς τοὺς πλήρωνε καὶ πῶς τὰ «ἔδγαζε πέρα» δύο χρόνια «ἀνεργος»; Στὸ μεταξὺ φεύγει ὁ Φήλιξ καὶ τὸν ἀντικαθιστᾷ ὁ Πόρκιος Φῆστος. Ὡστόσο οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ξε-

χάσανε τὸν Παῦλο. Φαίνεται, δὲν «*ίκανοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀπολογία του*». Μὲ σκοπὸ νὰ τοῦ στήσουν «*ἐνέδρα*» παρουσιάζονται στὸ νέο ἡγεμόνα καὶ τοῦ ζητοῦν νὰ τὸν στείλῃ νὰ δικαστῇ στὰ Ἱεροσόλυμα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐδῶ εἶναι οἱ ἄρχοντες. Naί, μὰ μέχρι χθὲς ὁ Παῦλος ἦταν ὄργανό τους. Ὡς ἂν ἡ σύλληψή του εἶναι σκηνοθετημένη. Ὁ Παῦλος εἶναι πιὸνι τῆς ἄρχουσας τάξης.

Λίγη ὑπομονὴ ὅμως. Ὁ νέος ἡγεμόνας, πὺν ἐνημερώθηκε καλὰ ἀπὸ τὸν προκάτοχό του, ἀπορρίπτει τὴν πρότασή τους. Τοῦ ἐπιτρέπει ὅμως νὰ κουβεντιάσῃ μαζί τους ἐλεύθερα. Ὅμως τὸ παράξενο ἀποκορυφώνεται μὲ τὴν τιμητικὴ παρουσία τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους Ἡρώδης Ἀγρίππα καὶ Βερενίκης στὴν δίκη τοῦ Παύλου. «*Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερενίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως*» (Πράξεις 25, 23). Γιατὶ δηλαδὴ τόση ἐπισημότητα καὶ τιμὴ γιὰ ἓνα «*κινοῦντα στάσεις πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην*»; Δὲν εἶναι περίεργο; Μήπως ὁ Σενέκας ἔχωσε καλὰ τὴν «οὐρά» του; Εἶναι παράξενη ὅλη ἡ διαδικασία μὲ τὸ νὰ κουβεντιάσῃ ἓνας βασιλιάς μὲ ἓνα «οἰκουμενικὸ ταραξία» καὶ στὸ τέλος νὰ τοῦ πετᾷ κι ἓνα εὐτράπελο: «*ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι*» (Πράξεις 26, 28). Κι ἐνῶ ὅλη ἡ «δικαστικὴ ἀτμόσφαιρα» εἶναι μὲ τὸ μέρος του, ὁ Παῦλος ρίχνει τὸ «γάντι»: Ζητᾷ νὰ δικαστῇ ἀπὸ τὸ αὐτοκρατορικὸ δικαστήριον στὴ Ρώμη. Τὴν ὥρα ἀκριβῶς ἐκεῖνη πὺν κατάλαβε πὺς θὰ ἀφηνόταν ἐλεύθερος. «*Ἀγρίππας δὲ τῷ Φίλω φησὶ, ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα*» (Πράξεις 26, 32). Δηλαδὴ ἡ ἐπίκληση τοῦ αὐτοκράτορα ἦταν σὲ ὥρα κινδύνου ἢ σὲ ὥρα κατάλληλη γιὰ κάποιον συγκεκριμένο σχέδιο; Στὴν Ρώμη δὲν ξέρει μόνον τὸν Σενέκα, τὸν Πείσωνα, τὸν Βούρο, τὸν Γάλβα, τὸν Ἐπαφρόδιτο καὶ τόσους ἄλλους «*ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας*», συνδέεται καὶ μὲ ἄλλα ὑψηλὰ ἱστάμενα πρόσωπα, πὺν τοὺς θυμᾶται στὶς ἐπιστολές του: «*Ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου, ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῇ μου, ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου*» (πρὸς Ρωμαίους 16, 10-12). Ὡς ἂν ὁ Παῦλος ὀδηγεῖται κρατούμενος στὴ Ρώμη. Ὡς ἂν ἦταν ὅμως ἓνα ταξίδι γεμᾶτο ναυάγια καὶ τालαιπωρίες (Πράξεις 27, 28).

Σὲ μία στιγμὴ ὅμως τὸ πλοῖο κόλλησε στὴν ξέρα καὶ νὰ πάλι τὸ παράξενο: Ὡς ἂν οἱ φρουροὶ στρατιῶτες μὲ τὸ κόλλημα τοῦ πλοίου φοβήθηκαν μήπως οἱ κρατούμενοι πέσουν στὴ θάλασσα καὶ δραπετεύσουν, σκέφτηκαν νὰ τοὺς σκοτώσουν ὅλους. Ὅμως, ἐπειδὴ ὁ ἐπικεφαλὴς ἐκατόνταρχος ἤθελε ζωντανὸν τὸν Παῦλο, δὲν τὸ ἔπραξαν (Πράξεις 27, 42). Εἶχε δηλαδὴ ρητὴ διαταγὴ γιὰ τὸν Παῦλο ὁ ἐκατόνταρχος; Ὡς ἂν «μιλημένος»; Ὡς ἂν τὸ ναυάγιο τοὺς πέταξε στὴν Μάλτα καὶ μετὰ τρεῖς μῆνες ὁ Παῦλος ἔφθασε στὴ Ρώμη.

IV. Ἡ περίεργη ἐλευθερία ἐπικοινωνίας στὴ Ρώμη

Τὸ παράξενο κι ἐδῶ εἶναι ὅτι ὁ κρατούμενος καὶ ὑπόδικος Παῦλος «ἔμει-

νε διετίαν ὄλην ἐν ιδίῳ μισθώματι καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν ἀκωλύτως» (Πράξεις 28, 30). Ἡ ἀλήθεια, ποιὸς τοῦ πλήρωνε τὸ νοῖκι; Μὲ τὴν ἄνεσή του λοιπὸν καλεῖ ὅλους τοὺς πρόκριτους Ἰουδαίους τῆς Ρώμης στὸ «σπίτι» του (Πράξεις 28, 17-20). Ὑπῆρχαν στὴ Ρώμῃ Ἰουδαῖοι, ἀφοῦ τοὺς εἶχαν ἐκτοπίσει ὅλους ἀπὸ ἐκεῖ; Μήπως ἦταν δοῦλοι στὴν ὑπηρεσία τοῦ καίσαρα; Ποιὸν ἔστειλε καὶ τί τοὺς εἶπε; Ὅτι τοὺς θέλει ἕνας ὑπόδικος νὰ τοὺς μιλήσῃ; Στοὺς καλεσμένους του εἶπε, λένε οἱ «Πράξεις», πὼς εἶναι αὐτὴ τῇ στιγμῇ ἄλυσσοδεμένος, «ἐνεκεν τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραήλ». Δηλαδή γιὰ τοὺς ἀκροατὲς του ποιά ἦταν αὐτὴ ἡ ἐλπίδα τοῦ Ἰσραήλ; Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν; Ἡ μήπως ἡ ἀνάστασις τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πατρίδος τους ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ ὑποδούλωσις; Ὅταν δηλαδή οἱ ὁδοιπόροι πρὸς Ἑμμαοὺς λένε γιὰ τὸν Ἰησοῦ πὼς «αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτρωθῆναι τὸν Ἰσραήλ», ἐννοοῦν πὼς θὰ τοὺς κληροδοτήσῃ τὸν Παράδεισο; Ὅταν ὁ Παῦλος ἀπευθύνεται σὲ Ἰουδαίους, πού τοὺς λέει πὼς πάει νὰ δικαστῇ γιὰ χάριν τῆς «ἐλπίδος τοῦ Ἰσραήλ», δὲν εἶναι σὰ νὰ τοὺς λέῃ, εἶμαι ἕνας «Ζηλωτὴς», κρατούμενος; Καὶ νὰ πάλι ἄλλο παράξενο: Ἐνῶ οἱ πρόκριτοι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐξωργίσθηκαν ἀπὸ τὰ λεγόμενά του, θεωρώντας τὸν ἔνοχο θανάτου, πὼς δὲν τὸν λιθοδόλησαν σὰν τὸν Στέφανο; Λένε οἱ «Πράξεις», πὼς οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ρώμης δὲν ξέρουν τίποτα (28, 21), ξεχνώντας πὼς πιὸ πάνω εἶπαν πὼς τὸν περιέμεναν στὴν εἴσοδο τῆς πόλης (Πράξεις 28, 15). Δύο χρόνια, μᾶς λένε οἱ «Πράξεις», ὁ Παῦλος ἔμεινε κρατούμενος. Γιατί; Τόσο ἀργοῦσε τὸ αὐτοκρατορικὸ δικαστήριον; Γιατί κόβουν τὴν διήγησιν ἔτσι ἀπότομα; Ὁ «κράτιστος Θεόφιλος» δὲν θὰ εἶχε τὴν περιέργεια, ἂν μὴ τὴν ἀγωνία, νὰ μάθῃ τί ἀπέγινε ὁ Παῦλος; Ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ παράξενα μᾶς ὁδηγοῦν στὴν «ἀμαρτωλὴ» σκέψιν, πὼς ὁ Παῦλος ἔχει σχέση μετὰ τὴ πυρκαγιά τῆς Ρώμης. Γι' αὐτὸ καὶ ἦρθε στὴ Ρώμῃ. Ἡ κράτησί του ἦταν τὸ «ἄλλοθι» του. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς οἱ δικοὶ του στὴ Ρώμῃ τὸν «ἀπελευθέρωσαν». Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦταν στὸ σχέδιον δράσης, ἀλλὰ καὶ μέσα σ' ἐκεῖνο τὸν πανικό, ἦταν εὐκολο νὰ σχεδιαστῇ μία «ἀπόδρασις». Ὅταν τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχουν ἀλλοιωθῇ κατὰ τὸ «δοκοῦν», τότε οἱ ἀλήθειες θγαίνουν μετὰ τὸ σταγονόμετρο. Ὁ Παῦλος λοιπὸν ἀπελευθερώθηκε καὶ κρύφτηκε στὴν Τροία. Ἐκεῖ τὸν συνέλαβαν σὰν συνυπεύθυνο τῆς πυρπόλησις τῆς Ρώμης.

V. Ἀποσιώπησις, καὶ «μὴ ἐπαισχυνθῆς ἐμέ...»

Ἡ ἀποσιώπησις αὐτοῦ τοῦ τραγικοῦ γεγονότος ἀπὸ μέρους τῶν «Πράξεων», ἀφοῦ ἡ χρονολογία του συμπίπτει μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Παύλου στὴ Ρώμῃ, εἶναι χαρακτηριστική. Ἄς διαβάσουμε ἕνα κομμάτι τῆς τελευταίας του ἐπιστολῆς, ἀπὸ τὴ Ρώμῃ στὸν φίλον του Τιμόθεον ποὺ βρίσκεται στὴν Ἐφεσο (Β' Τιμόθεον I, 3-8): «Χάριν ἔχω τῷ θεῷ ἀπὸ προγόνων... μὴ οὖν ἐπαισχυνθῆς τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ». Δηλώνει δηλαδή πὼς ἡ πίστις του στὸν Θεὸ παραμένει ὅπως τοῦ τὴν δίδαξαν οἱ

πρόγονοί του, πού είναι Θεός προστάτης και λυτρωτής του Ἑβραϊκοῦ λαοῦ. Προτρέπει τὸν Τιμόθεο νὰ μὴ ντρέπεται γιὰ τὸν Ἰησοῦ, πού δικάστηκε ὡς πολιτικὸς ἐγκληματίας, καὶ νὰ μὴ νοιώθῃ ντροπὴ γιὰ τὰ δεσμά του στὴ Ρώμη. Θὰ μποροῦσε δηλαδή ὁ Τιμόθεος νὰ νοιώθῃ ντροπὴ γιὰ τὸν κρατούμενο μεγάλο δάσκαλό του; Σὰν ποιά κατηγορία τοῦ προσήψαν τοῦ Παύλου στὴ δευτέρῃ του σύλληψη στὴ Ρώμη, πού μπορεῖ νὰ νοιώθουν ντροπὴ οἱ φίλοι καὶ συνεργάτες του; Λακωνικὰ μᾶς τὰ λέει. Μήπως γι' αὐτὸ τὸν ἐγκατέλειψαν ὁ Φύγελος, ὁ Ἑρμογένης, ὁ Δημᾶς, ὁ Κρήσκης καὶ τόσοι ἄλλοι, ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος ὁ χαλκωματᾶς τοῦ προξένησε πολλὰ κακὰ; (1, 15 & 4, 9-16). Ποιά ὁμως κακὰ; Τὸν ἐγκατέλειψαν, λέει στὴν πρώτη του ἀπολογία. Δηλαδή αὐτὰ τὰ ὀνόματα πού τὸν ἐγκατέλειψαν ἦταν μάρτυρες ὑπεράσπισής του, πού τοὺς ἔφερνε μαζί του ἀπὸ τὴν Καισάρεια στὴ Ρώμη; Καὶ πῶς δὲν ἀναφέρονται στίς «Πράξεις» στὴ διήγηση τοῦ ναυαγίου; Μήπως ἡ φράση «*πρώτη μου ἀπολογία*» εἶναι ἐμβόλιμη κάποιου ἀντιγραφέα; Ἀφοῦ ὅλα στὸν Παῦλο πηγαιναν τόσο καλὰ; Σπίτι νὰ νοικιάζῃ τοῦ ἐπιτρέψανε, τοὺς πάντες ἀκώλυτα νὰ δέχεται δὲν τοῦ τὸ ἀπαγορεύσανε, πῶς ξαφνικὰ ἀλλάξανε τὰ πράγματα, καὶ μάλιστα μόλις πού γλύτωσε ἀπὸ τὸ στόμα λεονταριοῦ (Β' Τιμόθεον 4, 17); Ὅμως, ἀφοῦ ἓνας Ρωμαῖος πολίτης δὲν τιμωρεῖται ποτὲ νὰ πεθάνῃ ὡς τροφὴ λεονταριῶν, γιατί ἀναφέρει μιὰ τόσο μεγάλη ἀναλήθεια; Ἐνῶ ὁ συγγραφέας τῶν «Πράξεων» εἶναι λαλίστατος γιὰ ὅλες τίς συλλήψεις τοῦ Παύλου, γιατί ἀποσιωπᾷ τὴν τελευταία; Γιατί παράτησε ἔτσι ἀπότομα τὴν γλαφυρὴ λεπτολογία του; Ὁ Παῦλος λοιπὸν ἦρθε στὴ Ρώμη μὲ στόχο τὴν πυρπόλησίν της. Μετὰ τὴν καταστροφὴ διέφυγε στὴν Τροία καὶ κρυβόταν στὸ σπίτι τοῦ Κάρπου. Ἡ φήμῃ ὅτι τὴν πυρκαγιὰ τὴν ἔβαλαν οἱ Χριστιανοὶ ἦταν αἰτία νὰ ὑποψιαστοῦν τὸν ἀρχηγέτη τους.

Ἔτσι ὁ Παῦλος συλλαμβάνεται δίαια κι ἀστραπιαῖα κι ὁδηγεῖται στὴν Ρώμη. Νὰ γιατί τὸν ἐγκατέλειψαν οἱ φίλοι του. Ἀπὸ τὴ Ρώμη τώρα ὁ Παῦλος παρακαλεῖ τὸν Τιμόθεο νὰ περάσῃ νὰ τοῦ φέρῃ τὸ ἐπανωφόρι του, «*τὸν φελόνην*» (Β' Τιμόθεον 4, 13). Σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενα τῶν «Πράξεων» καὶ τῶν ἐπιστολῶν του ἀπὸ τὴν Τροία πέρασε πρὶν δέκα τουλάχιστον χρόνια. Ἐέχασε δηλαδή τότε τὸ παλτό του καὶ μετὰ τόσον καιρὸ τὸ θυμήθηκε;

Ἀλλὰ ἂς θυμηθοῦμε γιὰ λίγο τὸν Σουετόνιο, πού λέει πῶς πολλοὶ νοικοκυραῖοι εἶδαν ἀνθρώπους πού κρατοῦσαν ἀναμμένους δαυλοὺς, μὰ δὲν τοὺς ἔλεγαν τίποτα, γιατί ἦσαν δοῦλοι τοῦ αὐτοκράτορα. Ἦταν δηλαδή οἱ «*ἄγιοι τῆς τοῦ καίσαρος οἰκίας*»; (Φιλιππισίους 4, 22). Ὅμως κατάφεραν νὰ πείσουν μέχρι σήμερα πῶς τὴν ἔβαλε ὁ Νέρων τὴ φωτιά, γιατί εἶχε «*ψώνιο*» μὲ τὴν ποίησιν! Εἶπαν πῶς ἤθελε νὰ δῇ τὴν Ρώμη νὰ καίγεται, ὅπως κάποτε ἡ Τροία, γιὰ νὰ ἐμπνευστῇ καὶ γράψῃ τὸ ποίημα «*τῆς ζωῆς του*». Μὰ οἱ πρῶτοι πού ἔσκαβαν τὸν λάκκο του ἦταν ἡ ἴδια ἡ μάνα του καὶ ὁ δάσκαλός του. Οἱ χριστιανοί, θυμίζω, κάπανε δύο φορὲς τὴν Ἀγία Σοφία τῆς Κωνσταντινούπολης, κάπανε τὴν βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξάνδρειας, πού ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη

στών κόσμο, σκότωσαν τὴν Ἀλεξανδρινὴ μεγάλη φιλόσοφο καὶ μαθηματικὸ Ὑπατία μὲ πάσσαλο στὴν κοιλία. Κι ἦσαν κυρίως οἱ ἐξ Ἑβραίων χριστιανοί, γιατί αὐτοὶ διατηροῦσαν ἄσβεστο μῖσος κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων. Ὁ Ρωμαῖος ἱστορικὸς Τάκιτος λέει πὼς ἡ πυρκαγιά ξέσπασε τὸν Ἰούλιο τοῦ 64 καὶ πὼς ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ Νέρων ἦταν στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὸ Ἀντιουμ. Ἀπὸ τίς ἀπόκρυφες ὥστόσο ἐπιστολές του Σενέκα μαθαίνουμε, πὼς ἡ πυρκαγιά ξέσπασε τὸν Μάρτιο τοῦ 64. Ποιὸς λέει τὴν ἀλήθεια; Θυμίζουμε ὅμως πὼς τὸν Μάρτιο τοῦ 64 ὁ συνεργάτης τοῦ Παύλου Μαναήν (Πράξεις 13, 1-2) κήρυξε ἐπανάσταση κατὰ τῶν Ρωμαίων. Τί λοιπὸν συμβαίνει; Πότε τελικὰ μπήκε ἡ φωτιά στὴ Ρώμη; Καὶ δέβαια τὸν Μάρτη τοῦ 64. Λέει δηλαδὴ ψέματα ὁ Τάκιτος; Ὁχι. Ἀλλὰ κάποιος χέρι διώρθωσε τὸ κείμενο τοῦ Τάκιτου, γιὰ νὰ μὴ συμπίπτῃ ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐπανάστασης μὲ τὴν πυρκαγιά, ἀφοῦ ὁ ἀρχιεπαναστάτης ἦταν συνεργάτης τοῦ Παύλου. Γιατί, ὅταν ὁ Τάκιτος «διωρθώνετο», ὁ διορθωτὴς δὲν εἶχε ὑπόψη του τὸν Σουετόνιο, ποὺ ἀναφέρει πὼς ὁ Νέρων τὴν χρονιά τοῦ 64 πῆρε μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες στὴν Ἑλλάδα, ποὺ γίνονταν πάντα Ἰούλιο καὶ κάθε τέσσερα χρόνια.

VI. Ἐπίλογος

Καταλήγουμε λοιπὸν στὸ συμπέρασμα πὼς ὁ Παῦλος εἶναι ὁ μορφωμένος τοῦ «Μεσσιανικοῦ Κινήματος». Ὅ,τι δὲν ἔκαναν οἱ Σικαριοὶ θὰ τὸ καταφέρει ὁ Παῦλος μὲ φιλοσοφικὴ μέθοδο καὶ μὲ τὴν ἀλληγορικὴ δεξιολογία, μπολιάζοντας τὸν Ἑβραϊκὸ ὄραματισμὸ στὴν Ἑλληνορωμαϊκὴ πραγματικότητα. Ὁ Παῦλος εἶναι ὁ φανατικὸς Ζηλωτὴς μεσσιανιστῆς, ποὺ παλεύει γιὰ τὸ ὄραμα τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, ποὺ εἶναι ἡ λύτρωση τοῦ γένους του ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους τούτῃ τῇ στιγμῇ καὶ ἡ ὑποταγὴ σ'αὐτὸ μέσῳ τοῦ Γιαχβέ ὅλης τῆς οἰκουμένης. Ὁ Παῦλος εἶναι τὸ σκεῦος ἐκλογῆς τοῦ γνήσιου Ἑβραϊσμοῦ. Ὁ Ἑβραϊσμός ἐκδικεῖται μέσῳ τοῦ Παύλου τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Ὁ Ἑβραϊσμός μεγαλύτερό του ἐχθρὸ θεωροῦσε ἀνέκαθεν τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό, γιατί ἔχει δύναμη στὴ γνώση, στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ἐλευθερία τῆς συνείδησης. Ὅταν ὁ Ἑβραῖος μιᾶ γιὰ εἰδωολάτρη, ὅταν μιᾶ γιὰ ἐθνικὸ, ἐννοεῖ τὸν Ἕλληνα καὶ τὸν πολιτισμὸ του. Ὁ Παυλισμός δὲν εἶναι χριστιανισμός, ὁ Παῦλος πρόδωσε καὶ πλαστογράφησε τὸν Χριστό – δὲν θὰ κατακοῦσε τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἡ Ἑλλάδα δὲν ἦταν κατακτημένη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.

Τὸ Ἑβραϊκὸ κατεστημένο εἶναι τὸ «τηλεκοντρόλ» καὶ ὁ Παῦλος ἡ ὥρολογιακὴ δόμδα στὰ θεμέλια τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Αὐτὸν τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ ποὺ τὸ ἀδούλωτο καὶ καθαρὸ μυαλὸ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἐθαύμασε, ὁ Παῦλος τὸν ἀμαύρωσε. Χριστὸς καὶ Παυλικὸς Χριστιανισμός μπορεῖ νὰ εἶναι λέξεις ὁμόχες, μὰ δὲν εἶναι ὁμοούσιες.

Ἄτταβύριος

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Τὸ δίλημμα, ἂν ἡ τηλεόρασις παράγῃ τέχνη, εἶναι ψευδές· ὅπως ψευδῶς εἶχε τεθῇ στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνος μας γιὰ τὸν κινηματογράφο. Ἡ τηλεόρασις ὄχι μόνο παράγει καὶ ἀναπαράγει ἄλλες μορφὲς τέχνης (μετάδοσις κινηματογραφικῶν ἔργων, θεατρικῶν καὶ χορευτικῶν παραστάσεων, ἐκθέσεων εἰκαστικῶν ἔργων), ἀλλὰ ἡ τηλεόρασις ἔχει καὶ τὴν δύναμι νὰ μετατρέπῃ τὴν εἰδησεογραφία σὲ θέαμα, ὅπως ἐσημειώθη σὲ προηγούμενο ἄρθρο («Δαυλός», τ 205, Ἰανουάριος 1999). Ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὕτῃ ἡ τηλεόρασις ἔχει βαθμὸ συγγενείας μὲ τὸ θέαμα τὸν ἴδιο ποὺ ἔχει ἡ ἐντυπὴ δημοσιογραφία μὲ τὴν λογοτεχνία. Βεβαίως ἡ παραγωγὴ ἔργου τέχνης ἀπὸ τὴν τηλεόρασιν ὑπακούει στὶς ἴδιες προϋποθέσεις μὲ τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν τῶν ὁμοειδῶν τεχνῶν (θεάτρου καὶ κινηματογράφου). Καὶ σημεῖο κρίσεως γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸν ὀρισμὸ τῆς τραγωδίας ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, ποὺ σίγουρα ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ σύγχρονο θέατρο καὶ γιὰ τὸν κινηματογράφο καὶ γιὰ τὴν τηλεόρασιν. Οἱ ἰδιαιτέρες αἰσθητικὲς διαφορὲς στὴν μορφὴ τῆς κάθε τέχνης δὲν ἀλλάζουν τὸν γενικώτερο κανόνα ποὺ πρέπει νὰ τὶς διέπῃ. Πρὶν ὅμως δοῦμε τὴν ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ γενικώτερου κανόνα στὴν τηλεόρασιν, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἐξετάσουμε τὶς συνθῆκες ποὺ ἐγέννησαν τὴν τηλεόρασιν. Γιατὶ τὴν τηλεόρασιν δὲν τὴν ἐγέννησε ἡ σύγχρονη τεχνολογία, ἀλλὰ ἐσωτερικὲς ἀνθρώπινες ἀνάγκες, ποὺ ἐξεμεταλλεύθησαν ἀπλῶς τὴν ὑπάρχουσα προηγμένη τεχνολογία.

Ἡ τραγωδὸς κ. Ἀσπασία Παπαθανασίου στὴ συνέντευξιν ποὺ παρεχώρησε στὸν «Δαυλὸ» (τ. 204, Δεκέμβριος 1998) παρετήρησε σωστά, ὅτι ἡ τραγωδία ἀπέθανε μαζὶ μὲ τὴν Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία στὸ τέλος τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος. Θὰ ἦταν ἄδικο γιὰ τὴν τότε κοινωνία νὰ ἰσχυρισθῇ κάποιος, ὅτι μὲ τὸν θάνατο τοῦ Εὐριπίδου ἐχάθησαν οἱ ἄξιοι ἄνθρωποι νὰ γράψουν τραγωδίες καὶ νὰ τὶς παραστήσουν. Ἡ τραγωδία ἐξέφρασε τὴν ἄμεση Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία, ποὺ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς τὸ 404 (τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου) δὲν ἀνεβίωσε ἀκριδῶς ἡ ἴδια μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν τῆς. Ἡ τραγωδία ἡ κλασσικὴ, ὅχι ἡ ὕστερη, ἦταν κυριολεκτικὰ δημιουργημὰ τῆς πόλεως μέσα στὰ στενὰ γεωγραφικά τῆς ὅρια. Γιὰ τὸν λόγον αὐτό, παρ' ὅλο ποὺ θέατρα ὑπάρχουν σὲ ὅλο τὸν ἐλλαδικὸ χῶρο, δὲν ἔχουμε παραγωγὴ κλασσικῶν θεατρικῶν ἔργων. Ἄν ὑπῆρχε τέτοια μεγάλη παραγωγὴ, κατὰ θὰ εἶχε διασωθῇ. Ἐξ ἄλλου κανεὶς δὲν ἐτόλμησε μέχρι σήμερα νὰ ὁμιλήσῃ περὶ Μακεδονικοῦ θεάτρου, ἐπειδὴ ὁ Εὐριπίδης ἔζησε στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀρχελαοῦ καὶ ἔγραψε ἔργα ἐκεῖ· ἢ γιὰ Συρακούσιο, ἐπειδὴ ὁ Αἰσχύλος ἔζησε καὶ ἔγραψε ἔργα στὴν αὐλὴ τοῦ Ἰέρωνος. Ἡ κλασσικὴ τραγωδία εἶναι ἄρρηκτα συνυφασμένη μὲ τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος καὶ μὲ τὸν 5ον αἰῶνα.

Ὁ φορικτὸς ἐμφύλιος Πελοποννησιακὸς πόλεμος καθὼς καὶ ὁ Θηβαϊκὸς διέγραψαν τὴν ἀνάγκη συνενώσεως τῶν ἐλληνικῶν φύλων κάτω ἀπὸ ἐνιαίᾳ διοί-

κησιν. Ἡ ὑποταγὴ τῶν ὑπολοίπων Ἑλλήνων στοὺς Μακεδόνες τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχε καταλυτικά γιὰ τὸ θέατρο ἀποτελέσματα. Ἡ τραγωδία ἤκμασε, ὅταν οἱ πολιτικο-κοινωνικὲς συνθήκες ἐπαγιώθησαν μὲ τὴν Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία καὶ οἱ πολῖτες τῆς ἀπεγειώθηκαν ἀναζητώντας τὴν ἀνθρώπινη μοῖρα. Γιὰ τοῦτο ἡ Ἀθήνα μετετράπη σὲ πόλο ἔλξεως ὅλων τῶν πνευματικῶν Ἑλλήνων. Ὅμως ἡ μακεδονικὴ κυριαρχία στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀλέξανδρου στὴν Ἀσία ἥλλαξαν τὸ πολιτικο-κοινωνικὸ καθεστῶς. Ὅχι δὲ λιγώτερο τὸ πολιτιστικό, ἀφοῦ πλέον εἶχαμε μία πολυφυλετικὴ ἐπικράτεια. Τὸ θέατρο ὅμως (ὁ Διόνυσος) εἶναι ἓνα μέσον ἐπικοινωνίας τῶν πολιτῶν (ψυχολογία τοῦ πλήθους), ποὺ ἔχουν κατασταλάξει σὲ μία ἀντικειμενικὴ πολιτεία. Ὅσο καὶ νὰ διετήρησαν οἱ πόλεις τὴν αὐτονομίαν τους εἴτε στὴν μακεδονικὴ ἐπικράτεια (καὶ στὰ κράτη τῶν ἐπιγόνων) εἴτε στὴν ρωμαϊκὴ, ἔχασαν τὴν πολιτικο-κοινωνικὴ τους γαλήνη. Ἡ βαρύτερη ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων γιὰ ἐπικοινωνία (Διόνυσος) ἐξεδηλώθη μὲ ἐπαναλήψεις τῶν ὑπαρχουσῶν τραγωδιῶν, ἀφοῦ οἱ συνθήκες δὲν ἐπέτρεπαν τὴ δημιουργία νέων ἔργων. Θεάτρα ἐκτίσθησαν καὶ ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους στὰ πέρατα τῶν ἐπικρατειῶν τους· ἀλλὰ δὲν εἶχαμε πρωτότυπες παραστάσεις.

Τὴν ἀνάγκη ἐπικοινωνίας τὴν ἀντικατέστησαν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ τραγούδι. Ἐνα τραγούδι μικρὸ σὲ μέγεθος εὐκόλα διεδίδετο ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καὶ καθίστατο παλλαϊκόν, ἀφοῦ πλέον ἡ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων καθιστᾷ ἀδύνατη τὴν παλλαϊκότητα τοῦ θεάτρου. Ἀποτέλεσμα ἦταν τὰ συμπόσια νὰ χάσουν τὸν φιλοσοφικὸ τους χαρακτήρα, νὰ μετατραποῦν σὲ διασκεδάσεις καὶ νὰ τοὺς δοθῇ κύρια θέσις στὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Ἐκεῖ ὠδήγησε ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἐπικοινωνία μὲ τὸν συνάνθρωπόν του μέσῳ τῆς τέχνης. Γιατί ἡ κάθαρσις, ὅσο καὶ νὰ εἶναι ἀτομικὴ ὑπόθεσις τοῦ καθενός, χρειάζεται μαζικὴ συμμετοχή. Αὐτὸ εὐκόλα θὰ τὸ διαπιστώσουμε, ἂν ἀναλογισθοῦμε τὴν παγερὴ ἀτμόσφαιρα ἐνὸς θεάτρου ἢ κινηματογράφου μὲ λίγους θεατὲς, ἔστω καὶ ἂν ἡ παράστασις εἶναι τέλεια. Ἡ τὴν παρακολούθησιν μᾶς ἐκπομπῆς στὴν τηλεόρασιν ἀπὸ ὅλην τὴν οἰκογένεια ἢ καὶ τὴν πρὸσκλησιν φίλων, προκειμένου ἢ παρακολούθησις νὰ λάβῃ μεγαλύτερη μαζικότητα.

Ἡ τηλεόρασις ὅμως ὑποκρύπτει μία ἄλλη παράμετρο. Ξαφνικὰ τὸ ἄτομο χάνει τὸν στενὸ γεωγραφικὸ του χῶρο καὶ γίνεται πολίτης τοῦ κόσμου. Ἡ τηλεόρασις κρημνίζει τοὺς τοίχους τοῦ σπιτιοῦ του· διαλύει τὰ ὅρια τῆς πόλεως ὅπου ζῇ, τοῦ κράτους ὅπου εὐρίσκεται ἡ πόλις, τῆς ἡπείρου ὅπου εὐρίσκεται τὸ κράτος· ἀφοῦ μέσῳ δορυφόρων ἓνα τηλεοπτικὸ πρόγραμμα εἶναι δυνατὸν νὰ προβάλλεται ταυτόχρονα σὲ ὅλο τὸν πλανήτη καὶ νὰ ἔχῃ δισεκατομμύρια θεατὲς. Οἱ ὑπότιτλοι δὲ ἢ ἡ μεταγλώττισις ὑπερπηδοῦν τὸ ἐμπόδιο τῶν διαφορετικῶν γλωσσῶν. Αὐτὸ γίνεται φανερόν, ὅταν ὑπολογίσουμε τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν ποὺ εἶχε τὸ Παγκόσμιον Κύπελλο Ποδοσφαίρου στὴν Γαλλία ἢ ἡ κηδεία τῆς πρὶν γκηπίσεως Νταϊάνας στὴν Βρεταννία. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ μεμονωμένο ἄτομο ἀποκτᾷ τὴν συνείδησιν, ὅτι μαζὶ του ὑπάρχουν δισεκατομμύρια συνθεατὲς. Καὶ αὕτη ἡ ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσῃ συνθεατὲς, νὰ συγκαταρθῇ μαζὶ τους, ὥθησε τὸν ἐφευ-

ρέτη νά τήν ἀνακαλύψῃ. Ἀσχέτως ἂν ὁ διεθνὴς ἐξουσιασμός χρησιμοποιῇ τὴν τηλεόρασι σὰν μέσον προπαγάνδας καὶ στερεώσεως τῆς ἐξουσίας του, ὁ ἐφευρέτης κάθε ἄλλο παρὰ γι' αὐτὸ τὴν ἐφηῦρε. Ἡ δική του ἀνάγκη γιὰ ἐπικοινωνία ἦταν ἡ αἰτία, ἀφοῦ οἱ ἄλλες τέχνες, ἀτελέστερες τεχνικὰ (ραδιόφωνο, θέατρο, κινηματογράφος), δὲν τοῦ παρείχαν αὐτὴ τὴ δυνατότητα. Συνέβη κάτι ἀνάλογο μὲ τὴ διάσπασιν τοῦ ἀτόμου, πού πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους ἀτομικοὺς ἐπιστήμονες ἐδήλωσαν, ὅτι, ἐὰν ἐγνώριζαν ποῦ θὰ κατέληγε ἡ ἀνακάλυψίς τους (στὴν κατασκευὴ τῆς ἀτομικῆς βόμβας), δὲν θὰ τὴν εἶχαν ἀνακοινώσει.

Σὲ πολλὰ ἢ σημερινὴ ἐποχὴ ὁμοιάζει μὲ τὴν ἑλληνιστικὴ περίοδο. Ὅπως σήμερα ἔτσι καὶ τότε ἀνεξήτει ὁ ἄνθρωπος διαύλους ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Δὲν γνωρίζουμε τὸ ποῦ θὰ κατέληγε αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἐπικοινωνίας, ἀφοῦ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνέκοιπε τὴν ροὴ τῆς ἐξελίξεως καὶ ὠδήγησε στὸν μεσαίωνα. Πολλὰ ἐγράφησαν (καὶ θὰ γραφοῦν) γιὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν τεχνῶν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ἐκκλησίαν· δὲν ἔχει γίνῃ ὅμως καμμία ἐπισήμανσις στὰ βαθέστερα αἰτία πού προεκάλεσαν τοὺς διωγμοὺς τῶν τεχνῶν. Ὁ χριστιανισμός εἶναι ἡ θρησκεία τῆς μοναξιᾶς. Ὁ πιστὸς στέκεται μόνος, γυμνὸς ἀπέναντι σ' ἓνα ἐξωσυμπαντικὸ θεὸ καὶ καθορίζει τίς σχέσεις του μαζί του σὲ προσωπικὸ ἐπίπεδο. Ἡ κοινωνικὴ του ζωὴ εἶναι καθωρισμένη ἐξ ἀποκαλύψεως καὶ δὲν τίθεται ὡς σημεῖο διαπραγματεύσεως μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Πρέπει μόνος νὰ κινηθῇ, ν' ἀδιαφορήσῃ γιὰ τὸ τί συμβαίνει γύρω του. «*Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε*», εἶναι ἡ ἱερὴ ἐπιταγή. Ἡ συμπεριφορὰ του δὲν καθορίζεται ἀπὸ τίς σχέσεις του μὲ τοὺς συνανθρώπους του ἀλλὰ ἀπὸ τίς σχέσεις του μὲ τὸν Θεό. Τὸ τραγούδι του δὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν συνάνθρωπό του, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεὸ σὰν ψαλμωδία. Ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν τοῦ ἀνήκει· κανεὶς δὲν ἀνήκει στὸν κόσμον αὐτόν· τελικὸς προορισμός εἶναι ἓνας νεφελώδης ἐξωσυμπαντικὸς παράδεισος. Τέλος ἡ ζωὴ σ' αὐτόν τὸν κόσμον εἶναι ἓνα πέρασμα γεμάτο ἁμαρτίες, γιατί ἡ γήινη ζωὴ εἶναι ἁμαρτία. Ὁ ἔρωτας, ἡ φιλία, ἡ διασκέδασις, ἡ κάθαρσις εἶναι ἁμαρτία. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρὰ ἐνοχὴ καὶ μετάνοια. Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό ἡ ψυχὴ νὰ καθαίρεται, νὰ ἐλευθερώνεται, γιατί πᾶσα ψυχὴ ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ στὴν ἐξουσία κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, γιατί ἡ ἐξουσία εἶναι ἐκ Θεοῦ καὶ πρέπει νὰ τὴν ὑπηρετοῦμε. Ἐ λοιπόν, αὐτὴ ἡ κατάστασις δουλείας (γεννᾶται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, νυμφεύεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, πεθαίνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ Θεοῦ ὁ δοῦλος τῆς γήινης ἐξουσίας) εἶναι ἡ κατάστασις τῆς πιὸ σκληρῆς μοναξιᾶς. Νὰ γιατί ἀπηγορεύθη ἡ καλλιέργεια τῶν τεχνῶν ἀπὸ τὸν χριστιανισμό. Γιατί ἡ τέχνη εἶναι τὸ μέσον ν' ἀπελευθερωθῇ ἡ ψυχὴ, νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸ ἄτομο τὴν κοινωνικὴν του θέσιν καὶ τὴν θέσιν του στὸ σύμπαν. Γιατί τὸ ἄτομο συνειδητοποιεῖ τὴν ὑπαρξίν των συνανθρώπων του καὶ γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι ἡ σωτηρία του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀγαστὴ συνεργασία μαζί τους.

Πλανῶνται οἱ κάθε εἶδους ἐξουσιαστές, πού πιστεύουν ὅτι μόνον μὲ τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐπιστήμης στοὺς σκοποὺς τους θὰ κυβερνήσουν τὸν κόσμον. Γιατί ἡ ἐπιστήμη, ἡ λογικὴ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προχωρήσῃ, ἂν ἡ τέχνη δὲν τὴν ἀπελευθερώσῃ. Ὁ Ἀπόλλων πρέπει νὰ κἀνῃ τὸ ἐννεάμηνο ταξίδι του στοὺς Ὑπερ-

δορείους, για να τιμηθῇ ὁ Διόνυσος ἐπὶ τρεῖς μῆνες στοὺς Δελφούς. Καὶ ὅταν τιμᾶται ὁ Διόνυσος, ὁ ἄνθρωπος ἐρχεται ἀντιμέτωπος μὲ τὴν ψυχὴν του καὶ ἀναιρεῖ τὴν πραγματικότητα. Ὅταν δὲ συνέρχεται, ἡ πραγματικότητα δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ· θέλει νὰ τὴν ἀλλάξῃ· νὰ διώξῃ τίς αἰτίες ποὺ τοῦ εἶχαν φορτίσει ἀρνητικὰ τὴν ψυχὴν. Αὐτὸ τὸ μεγάλο αἶτημα γιὰ ἀλλαγὴ, ποὺ τόσο ἔχει κακοπάθει ἀπὸ τὴν μικροπολιτικὴ τοῦ ἐξουσιασμοῦ, εἶναι συνυφασμένο μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς μὴν ἐπιχαίρουν οἱ σύγχρονοι ἐξουσιαστές, ὅτι μὲ τὴν δύναμιν προπαγάνδας ποὺ τοὺς δίνει ἡ τηλεόρασις, θὰ ἐπιβάλουν τὴν ἀντικειμενικότητα ποὺ ποθοῦν. Γιατὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς σὰν θέαμα ἡ τηλεόρασις φέρει τὸν ἄνθρωπο ἀντιμέτωπο μὲ τὴν ψυχὴν του, καὶ κάθε στιγμὴ θὰ ἀναιρῇ τὴν ὑπάρχουσα πραγματικότητα. Ἄς μὴν ὁραματίζονται τὴν ἐπιβολὴν ἑνὸς πολιτιστικοῦ ἢ πολυπολιτιστικοῦ προτύπου. Ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ κοινὴ γιὰ ὅλους στὸν πλανήτη. Ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἀνθρώπινος καὶ κοινός· καὶ ὅλοι γνωρίζουμε, ποιὸς εἶναι ὁ πολιτισμὸς ποὺ ὑπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς μὲ τὴν πληροφορικὴ ἔγινε παγκόσμιος.

Πασχίζουν οἱ κατηχητές νὰ μάθουν, ἂν οἱ πιστοὶ ἔχουν ὑποπέσει στὸ ἀμάρτημα τῆς παρακολουθήσεως «αἰσχυρῶν» προγραμμάτων στὴν τηλεόρασις, ὥστε νὰ γεμίσουν μ' ἐνοχές τὴν ψυχὴν τους. Ὅμως εἶναι σίγουρο ὅτι οἱ πιστοὶ ἐνθυμοῦνται πολὺ καλύτερα τὰ ἐπεισόδια τῆς σειρᾶς «*Ἀγγιγμα ψυχῆς*», παρὰ τίς πολλαπλές δηλώσεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χριστόδουλου. Ἐνδιαφέρονται πολὺ περισσότερο, ἂν ὁ ἱερωμένος τῆς σειρᾶς θὰ ὑποκύψῃ στὸν ἔρωτα (στὴν φυσικὴ λειτουργία), παρὰ γιὰ τίς ἀπειλές περὶ ραβδισμῶν. Κανεῖς δὲν ἐνθυμεῖται τὰ ἐφετινὰ πρωτοχρονιάτικα μηνύματα τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἐνθυμοῦνται ὅμως μὲ ἀρκετὲς λεπτομέρειες τὸ τί συνέβη στὴ σειρὰ «*Βαμμένα κόκκινα μαλλιά*», καὶ ἃς προεβλήθη πρὶν ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια. Ἐνθυμοῦνται, ὅτι πρὶν 20 χρόνια τὸν ρόλο τῆς Λωξάνδρας στὴν ὁμώνυμη σειρὰ ὑπέδύθη ἡ κ. Μπέττυ Βαλάση, ἀλλ' ἀγνοοῦν τὸ ποιὸς ἦταν ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν πρὶν ἀπὸ 5 χρόνια (γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθῶμε σὲ ἡσσοнос σημασίας ὑπουργεῖα). Κανεῖς βεβαίως δὲν ἔχει ἀναρρωτηθῇ, γιατί ἡ κηδεὶα τῆς Ἀλίκης Βουγιουκλάκη ἀπέσπασε τόσο μεγάλα ποσοστὰ τηλεθεάσεως· γιατί οἱ ἐπαναλαμβάνόμενες ἀπὸ τὴν τηλεόρασις ταινίες «μελὸ» προκαλοῦν ὑψηλὸ ἐνδιαφέρον παρὰ τίς συχνές ἐπαναλήψεις τους. Ὁ λόγος εἶναι ἀπλός· ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ δῇ μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, ὅπως λέει καὶ ὁ ποιητής. Θέλει νὰ κλάψῃ, νὰ γελάσῃ, νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν ψυχὴν του, νὰ τὴν καθάρῃ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ οἱ μεταδόσεις τῶν συνεδριάσεων τῶν Βουλῆς θὰ ἐπιτυγχάνουν μηδενικά ποσοστὰ τηλεθεάσεως, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται γιὰ τὸ πράγματι κεφαλαῖωδες ζήτημα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ὅπως ἔλεγε ὁ Ἐπίκτητος: «*Νόμος βιοτικός τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει πράττειν*». Καὶ ὁ ἄνθρωπος σὰν ἔμβιο ὄν θὰ ἀναζητᾷ πάντα ἐξ ἐνστίκτου τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει, τὸν Διόνυσον.

Ἀθανάσιος Κουκοβίστας

Ποιά μουσική είναι ελληνική;

"Αν υπάρχει βυζαντινή μουσική, αυτή στηρίχτηκε στην αρχαία ελληνική μουσική των αρχαίων Έλλήνων μαθηματικών, μουσικών, φιλοσόφων, επιστημόνων κ.λπ., διότι οι προπάτορές μας ήταν παντογνώστες. Όλοι γνώριζαν μουσική, διότι αυτή ήταν συνυφασμένη με τη γλώσσα. Πόσο μάλλον πού σήμερα αυτός ο λαός δεν έχει ενημερωθεί για τη μουσική του κληρονομιά. Δέχεται την πίστη του με τους ψαλμούς, χορεύει και τραγουδάει στα γλέντια του τη δημοτική μουσική του, χωρίς να ξέρει την άλυσιδωτή συνέχεια της μουσικής του κληρονομιάς.

Φίλε κύριε Βασδέκη («Δαυλός», τ. 203), θέλετε τη γνώμη μου; Καμμία από τις δύο μουσικές δεν μπορεί να αντιπροσωπεύσει τον άνθρωπο του 2000 με τις τόσες ανακαλύψεις και την τεράστια ανάπτυξη της τεχνολογίας. "Αν όντως μάς ενδιαφέρει ή μουσική στην ανώτερη εκδήλωσή της, θα έπρεπε όλοι όσοι ήγούνται είτε της χριστιανικής πίστεως είτε της παραδοσιακής μουσικής είτε των αρχαίων Έλλήνων να ανοίξουν τα συγγράμματα των αρχαίων Έλλήνων φιλοσόφων. Και όλοι όσοι φωνασκούν, να διαβάσουν, να εντρυφήσουν στα συγγράμματα που αναφέρονται στην μουσική τέχνη των Έλλήνων, να αντλήσουμε γνώσεις και πνευματικές δυνάμεις, για να σκεφτούμε χωρίς προκαταλήψεις τί μάς χρειάζεται για να επιδιώσουμε. Και με τις ήθικες διδασκαλίες των προγόνων μας, μαζί με σύγχρονη Έλληνική μουσική ένενδυση, από Έλληνες μουσικούς που θα έμβοθύνουν στο θέμα της Έλληνικής αρμονικής έπεξεργασίας (είναι γνωστή ή δύναμη της μουσικής και πόσο επιδρά στην ψυχή των ανθρώπων), να μπορέσουμε να δοῦμε από το άδιέξοδο. Με στόχο να ανυψώσουμε τον σημερινό άνθρωπο, να τον δοθηήσουμε να δοῦν το δρόμο της άρετης, να ήρεμήσει, να δοῦν τη γαλήνη στην ψυχή του φιλοσοφώντας, χωρίς δόγματα και δεισιδαιμονίες. Με την ενημέρωση και το παράδειγμα, με την μελέτη αυτών που μπορούν να ονομασθούν πνευματικοί άνθρωποι να δοθηήθῃ ο σημερινός Έλληνας να δοῦν από το άδιέξοδο πού τον έχουν όδηγήσει κατά καιρούς τα γεγονότα της ιστορίας.

Μαρία Σ. Στούπη

Καθηγήτρια Μουσικής -συγγραφέας, Αθήνα

Αντί προσπάθειας βελτιώσεως του όλως άπαραδέκτου επιπέδου μεταδόσεως των εκπομπών του Γ Προγράμματος της Έλληνικής Κρατικής Ραδιοφωνίας ή νῦν διεύθυνσής του έμερίμνησε μόνον να έντάξει προκλητικῶ τῷ τρόπῳ, κατά την ένναρξιν του καθημερινού του προγράμματος «βυζαντινάς» ρινοφωνίας και ύμνολογίας πρὸς άλλοτρίους «θεοὺς» τε και «άγίους», οί όποιοι διά τὸ μόνον εἰς τὸ όποῖον διεκρίθησαν ήτο ὁ άκρατος μισελληνισμός των εἰς τὰ πλάισια του έδραιοχριστιανισμού!

Αγε, άφέτωσαν τὰς «χριστολογίας» οί κύριοι και αί κυρίαι του διεθυντηρίου του Γ Προγράμματος της Έλληνικής Ραδιοφωνίας. Δέν χρειαζόμεθα αυτούς, ίνα κοινωνοῦμεν πρὸς τὰ της... «μεταφυσικής». Και έπιτελέτωσαν τὸ καθήκον των, ήτοι του της τακτοποιήσεως των κεραιών μεταδόσεως (και δὴ έν Θεσσαλονίκη) των εκπομπών του επί του όποῖου διωρίσθησαν ραδιοφωνικοῦ έθνικοῦ τομέως, από τον όποῖον βεδαίως έλλείπουν αί μεταδόσεις Έλληνικής Κλασσικής Μουσικής (Χαλκιόπουλος, Καρέρης, Σαμάρας, Λαυράγκας, Σκαλκώτας, Ριάδης κ.ά.π.) και δὴ κατά τὰς προινάς ώρας. Η έν Έλλάδι επιδληθείσα διά του φασγάνου και του κράτους θρησκεία άρμόττει μόνον εἰς άνδράποδα. Και ὁ Έλλην δέν θά καταστή ποτέ δοῦλος του Ίεχωδά, του «θεοῦ» και... συμπάλαιστοῦ του Ίακώβ του Ίουδαίου!

(Πάν ὃ,τι άνωτέρω έγράφη μετεφέρθη και προφορικῶς πρὸς τοὺς ιθύνοντας του Γ Προγράμματος).

Βασίλειος Πελασγός - Γούσιος

Δημοσιογράφος, Θεσσαλονίκη

Ἡ ἄγνωστη ὑψηλὴ κοσμολογικὴ γνώσι τῶν Ἑλευσινίων Μυστηρίων

ΑΝΙΧΝΕΥΣΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΥΣΤΙΚΟΥ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στὴν Ἑλευσίνα, στὸν ἱερὸ καὶ πλουτοφόρο τοῦτο τόπο σύμφωνα μὲ τὸν Ὁρφικὸ ὕμνο «Δήμητρος Ἑλευσινίας Θυμίαμα» (40 XL) ἐρωτάζοντο ἐνώπιον χιλιάδων μυημένων τὰ περίφημα μυστήρια τῆς θεᾶς Δήμητρος καὶ τῆς κόρης τῆς Περσεφόνης. Ἐνῶ ὅμως γνωρίζομε τίς λεπτομέρειες τελετουργίας τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων, ἐλάχιστα εἶναι γνωστὸ τὸ πλήρες περιεχόμενο καὶ νόημά τους. Οἱ σύγχρονοι ἐρευνητές, βασιζόμενοι σὲ νύξεις ἀρχαίων συγγραφέων, προσπαθοῦν νὰ ὑποθέσουν τί ἀκριβῶς ἐγένετο κατὰ τίς δύο τελευταῖες ἡμέρες τῆς μνήσεως. Τὰ συμπεράσματα ὅμως τῶν περισσοτέρων εἶναι ἐν πολλοῖς ἄστοχα. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ Pluche ὑπεστήριξε, ὅτι ἐκεῖ ἐδιδάσκοντο μαθήματα ὑγιεινῆς, ὁ Larcher ἐπίσπεψε, ὅτι ἐκεῖ ἐκηρύσσετο ὁ ἀθεϊσμός, ἄλλοι μελετητές ὑπεστήριξαν, ὅτι ἐκεῖ ἐδιδάσκοντο τεχνικὲς καλλιέργειας τῆς γῆς κ.λπ.

Ὁ Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ ἔλεγε ὅτι «ἡ Ἑλευσίς εἶναι ἓνα τέμενος γνωστὸ σ' ὁλόκληρη τὴ γῇ... εἶναι τὸ πιὸ ἀπόκοσμο καὶ τὸ πιὸ λαμπερό. Σὲ ποῖο μέρος τοῦ κόσμου ἀκούσθηκαν πιὸ θαυμαστὰ νέα καὶ ποῦ τὰ δρώμενα προκάλεσαν ἐντονώτερα συναισθήματα, ποῦ ὑπῆρξε μεγαλύτερος ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στὴν ὄρασι καὶ στὴν ἀκοή;» (Orationes 22, «Ἑλευσίνιος Λόγος τοῦ Ἀριστείδου»). Ὁ Κικέρων ἔλεγε, ὅτι «ἡ Ἀθήνα δὲν ἔχει δώσει τίποτα πιὸ τέλειο ἢ θεῖο στὸν κόσμον ἀπ' τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια». Ὁ Πίνδαρος ἔλεγε: «Μακάριος ὁ διὰ τῶν μυστηρίων διελθὼν». Ποιὸς λοιπὸν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὰ μυστήρια ἦσαν «ἀθέων ἀπάτη» ἢ ὅτι «ἔγερμον ἀνηθικότητος», ὅπως ἔγραφε ὁ χριστιανὸς Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὅταν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς παραδίδουν «καὶ δικαιωτέρους καὶ εὐσεβεστέρους γίνεσθαι τοὺς τῶν Μυστηρίων κοινωνήσαντας»; Ποιὸ ἦτο τὸ περίφημο μυστικὸ τῶν μυστηρίων, ποὺ κανεῖς ἐπὶ ποινῇ θανάτου δὲν ἔπρεπε ν' ἀποκαλύψῃ;

II. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟ

Πράγματι τὸ μυστικὸ τῶν μυστηρίων ἦτο πολὺ σημαντικό, γι' αὐτὸ, ὅπως ἔλεγε ὁ βυζαντινὸς ἱστορικὸς Εὐνάπιος, ἡ διάλυσι τῶν ἱεροφαντικῶν θεσμῶν ἦτο ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς κύριους σκοποὺς τῆς προελάσεως τῶν χριστιανῶν Γότθων τοῦ Ἀλαρίχου καὶ τῆς κατ' ἐντολὴν τῆς πολιτικοθησκευτικῆς ἀνθελληνικῆς ἡγεσίας τοῦ Βυζαντίου καταστροφῆς τῶν ἱερῶν τῆς Ἑλευσίνος. Μετὰ τὸν Ἰουλιανὸ ὁ Βαλεντινιανὸς ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὰ μυστήρια. Ὁ Ζώσιμος μᾶς πληροφορεῖ: «Ὁ Βαλεντινιανὸς ἤθελε ν' ἀρχίσῃ τὴ μεταρρυθμίσι ἀπ' τοὺς βωμοὺς καὶ ἀπαγόρευσε τίς νυχτερινὰς θυσίας. Ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ ἐξέθεσε, ὅτι θὰ ἦτο σὰ νὰ ἔκανε ἀνυπόφορη τὴν ζωὴ τῶν Ἑλλήνων, ἀν τοὺς ἐμπόδιζε νὰ τελοῦν τὰ ἱερὰ Μυστήρια, ποὺ κρατοῦν σὲ συνοχὴ τὸ ἀνθρώπινο γένος» (IV, 3, 2). Βλέπουμε πόσο μεγάλη σημασία εἶχαν τὰ μυστήρια γιὰ τοὺς Ἕλληνες. Οἱ ὁρδὲς τοῦ Ἀλαρίχου – ὑποκινούμενες, ὡς γνωστόν, ἀπὸ φανατικούς μοναχοὺς – περικύκλωσαν τὸ ἱερὸ τῆς Ἑλευσίνος καὶ ἐξήτησαν νὰ παραδοθῶν οἱ ἱερεῖς. Ὁ τελευταῖος ὅμως ἱεροφάντης Ἰλάριος ἀρνήθηκε νὰ παραδοθῇ. Τότε τὸ ἱερὸ ἐγίνε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ ἰσοπεδώθηκε. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶχε προδῆλψαι ὁ προτελευταῖος ἱεροφάντης Νεστόριος, ὁ ὁποῖος εἶχε πεῖ, ὅτι ὁ ἐπόμενος ἱεροφάντης θὰ ἦτο ὁ τελευταῖος (Εὐνάπιος). Ἀξιοσημείωτο εἶναι, ὅτι κατὰ τίς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς ποὺ ἐγέναν στὸν ἀρχαιολογικὸ χώρῳ τῆς Ἑλευσίνος εὐρέθησαν στὰ προπύλαια πτώματα Γότθων, ποὺ εἶχαν κι αὐτοὶ καταπλακωθῇ κάτω ἀπ' τὰ ἐρείπια. Ἔτσι μὲ τὸν θάνατο τοῦ τελευταίου ἱεροφάντη ἐχάθηκε τὸ περίφημο μυστικὸ τῶν μυστηρίων.

III. Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ (ΠΡΟΕΛΕΥΣΙ) ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Σχετικά με την καταγωγή και προέλευσι των Ἐλευσινίων μυστηρίων ἔχουν ὑποστηριχθῇ πολλές αὐθαίρετες ἐκδοχές. Ἐτσι κυκλοφοροῦν στο ἐμπόριο διδλία, ὅπως τοῦ Sergei Ounarov, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει ὅτι τὰ Ἐλευσίνια – ὅπως κι ὅλος ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς – προέρχονται ἀπ' τὸν Αἰγυπτιακὸ ἢ τοῦ Θ.Ι. Λεφάκη καὶ τῆς H.P. Blavatsky, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τὴν ἰνδικὴ προέλευσι τῶν Ἐλευσινίων. Ὅμως ἰδρυτὴς τῶν Μυστηρίων στὴν Αἴγυπτο, σύμφωνα με τὸν Διόδωρο Σικελιώτη, ἦτο ὁ Ρόδιος Ἕλληνας Ἀκτίς. Σκοπὸς τῶν συγγραφέων αὐτῶν εἶναι νὰ συνδέσουν τὰ Ἐλευσίνια καὶ τὸ περίφημο μυστικὸ τους με ἀνατολίτικες μεταφυσικὲς ἀντιλήψεις. Ὡστόσο, σύμφωνα με τὸν Ὀμηρικὸ Ὕμνο τὸν ἀφιερωμένο στὴ Δήμητρα με δᾶδες ἔψαχνε ἐπὶ 9 ἡμέρες τὴν κόρη τῆς Περσεφόνης, τὴν ὁποία εἶχε κλέψει ὁ Πλούτων, ἐνῶ πρὶν εἶχε πέσει λιμὸς στοὺς ἀνθρώπους ἐξ αἰτίας τῆς ὀργῆς τῆς θεᾶς. Στὴν Ἐλευσίνα ἡ θεὰ με μορφὴ γριᾶς ἐστάθηκε στὸ πηγάδι, στὸ Καλλίχορον Φρέαρ. Ἐκεῖ τὴν βρῆκαν οἱ κόρες τοῦ βασιλιᾶ Κελεοῦ καὶ τὴν πῆραν στὸ ἀνάκτορο σὰν παραδουλεύτρια καὶ παραμάνα τοῦ γιοῦ τῆς βασίλισσας Δημοφῶντος. Κάθε νύχτα ἡ θεὰ ἔκαιγε τὸ μωρὸ στὴ φωτιά. Ὅταν τὸ ἀνεκάλυψε ἡ μητέρα τοῦ Μετάνειρα, ἡ Δήμητρα τῆς ἀπεκαλύφθη καὶ ὥρισε στοὺς Ἐλευσίνιους τὴν τελετὴ τῶν Ἐλευσινίων. Ἐπειτα ὑπῆρξε συμβιβασμὸς μεταξὺ Δήμητρας καὶ Πλούτωνος σχετικὰ με τὴ διαμονὴ τῆς Περσεφόνης. Ἡ Περσεφὸνὴ τὸ 1/3 τοῦ χρόνου θὰ εὐρίσκετο με τὸν Πλούτωνα στὸν Ἄδη καὶ τὰ 2/3 θὰ εὐρίσκετο με τὴν Δήμητρα στὴ Γῆ.

Ὡστόσο εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ὁ πραγματικὸς ἰδρυτὴς τῶν Ἐλευσινίων ἦτο ὁ ἰδρυτὴς τῶν Ὀρφικῶν μυστηρίων, ὁ Ὀρφεύς. Στὸ λεξικὸ Σουΐδα (τόμ. Α', μέρος Β', σελ. 1029) ἀναφέρεται, ὅτι «πρῶτος Ὀρφεὺς Θοῤ᾽ ἐτεχνολόγησε τὰ Ἑλλήνων μυστήρια». Στὰ *Ophicorum Fragmenta* ἀναφέρεται: «Ὀρφεὺς τὴν ἑαυτοῦ ποίησιν ἐξέθηκε Κόρης τε ἀρπαγὴν καὶ Δήμητρος ζήτησιν (= ἀναζήτησιν)». Στὰ «Ἀργοναυτικά» τοῦ Ὀρέως ἀναφέρεται: «Δήμητρος τε πλάνην (= περιπλάνησι) καὶ Φερσεφόνης πένθος μέγα, θεσμοφόρος θ' ὥς ἦν». Ὁ Ψελλὸς μᾶς πληροφορεῖ: «Ἐνεσι γὰρ πον τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπεισι Βαδῶ (δούλα ποὺ ἔκανε τὴν Δήμητρα νὰ γελάσῃ) τις ὀνομαζομένη» («Πρὸς Ἀλλὰτ.» 139). Ὁ νεοπλατωνικὸς Πρόκλος στὰ σχόλια τοῦ στὸν Πλάτωνα γράφει: «Καὶ γὰρ ἡ τῶν **θεολόγων** φήμη, τῶν τὰς ἀγιοτάτας ὑμῖν ἐν Ἐλευσίνι τελετὰς παραδεδοκῶτων... Καὶ γὰρ ὁ **Θεολόγος** (ὁ Ὀρφεύς) τὴν κόρη μονογενεῖαν εἶωθε προσαγορεύειν». Σύμφωνα δὲ με τὸν Πανσανία (Α37) ὑπῆρχε συσχετισμὸς Ἐλευσινίων καὶ Ὀρφικῶν μυστηρίων: «Ὅστις δὲ ἤδη τελετὴν Ἐλευσίνι εἶδεν ἢ τὰ καλούμενα Ὀρφικά ἐπελέξατο, εἶδεν ὁ λέγω». Ἡ σχέσι αὐτὴ τῶν Ἐλευσινίων με τὰ Ὀρφικά μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ στὴν ἐξακριβώσει τοῦ μυστικοῦ τῶν Ἐλευσινίων.

Ὁ Ὀρφεύς δὲν ἰδρυσεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὰ μυστήρια οὔτε ἔγραψε, ἀλλὰ διέσωσε – καὶ ἴσως συμπλήρωσε – τὰ Ὀρφικά κείμενα καὶ ὕμνους. Πόθεν ὁμως ἐπηρεάσθηκε ὁ Ὀρφεύς; Ἀντὶ ν' ἀναζητοῦμε ἀνατολίτικες ἐπιδράσεις στὰ ἑλληνικὰ μυστήρια, πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε τίς ἐπιρροὲς ἀπ' τὴν πανάρχαια προκατακλυσμαία καὶ μετακατακλυσμαία ἑλληνικὴ παράδοσι, τὴν παράδοσι τῆς «Χρυσῆς ἐποχῆς» (Ἡσίοδος) τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ Μυστήρια, αὐτὰ ἔχουν κρητικὴ προέλευσι. Μὴ λησμονοῦμε ὅτι ὁ Ὀρφεύς εἶχε μνηθῇ στὴν Κρήτη ἀπ' τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους. Ὁ Διόδωρος Σικελιώτης ἐπιβεβαιώνει τὴν θέσι αὐτὴ: «Τὰς δὲ τιμὰς καὶ θυσίας καὶ τὰς περὶ τὰ μυστήρια τελετὰς οἱ Κρήτες ἐκ Κρήτης εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους παραδεδοσθαι λέγοντες» (διβλ. Ε, κεφ. 62). Ἐξ ἄλλου σύμφωνα με τὸν Διόδωρο καὶ οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν κρητικῆς προελεύσεως. Τῆς ἰδίας συνεπῶς προελεύσεως ἦτο καὶ ἡ λατρεία τῆς Δήμητρας. Ἡ σχέσι τῶν Ἐλευσινίων με τὰ κρητικὰ μυστήρια ἀποδεικνύεται ἀπ' τὰ κάτωθι: Ἡ θεότητα πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ἐγίνοντο τὰ κρητικὰ μυστήρια ἦτο ἡ Μεγάλῃ Μητέρα (Ρέα - Γῆ ἢ Μᾶ). Αὐτὴ

Γύψινο αντίγραφο του έρυθρόμορφου πίνακα της Νιννίου. 'Απεικονίζονται δύο πομπές μυστών, με επικεφαλής την κόρη (έπάνω) και τον 'Ιακχο (κάτω), ενώ βαδίζουν προς την καθιστή Δήμητρα. 'Αποτελεί ένα από τα ελάχιστα μνημεία έλευσινιακού κύκλου, που αποκαλύπτουν λεπτομέρειες απ' τα διάφορα στάδια της μυήσεως. (Από διδβλίο της κ. Κατερίνας Καντά, «Έλευσίνα», έκδ. Καρδαμίτσα).

συμβολίζει την **παραγωγική** φροντίδα της Μητέρας -Φύσεως (**θῆλυ**). Εἶχε τὸ ἐπίθετο Ἀμμάς, ποὺ ἦτο ἐπίθετο τῆς Δήμητρας. Τὰ μυστήριά της διεκρίνοντο σὲ Μικρὰ καὶ Μεγάλα, ὅπως καὶ τῆς Ἑλευσίνος. Μυστήρια ἐγίνοντο ἐπίσης πρὸς τιμὴν τοῦ Κρηταγενοῦς Διός, ὁ ὁποῖος συμβολίζει τὴν **γονιμοποιητική** δύναμι τῆς φύσεως (**ἄρρεν**). Στὰ Μυστήρια τῆς Ἑλευσίνος εἶχε παραμείνει ἀπ' τὰ Κρητικά μυστικὴ ρήτρα, ποὺ τὴν ἔλεγαν οἱ μῦστες: «*Ταῦρος δράκοντος καὶ δράκων ταύρου πατήρ*». Ὁ ταῦρος στὴν Κρήτη ἐταντίζετο μὲ τὸν οὐρανὸ καὶ ἥλιο, ποὺ γονιμοποιοῦν τὴ γῆ μὲ τὴ ζέση καὶ τὶς βροχές. Ὁ ταῦρος ἦτο σύμβολο τοῦ Διονύσου, τοῦ θεοῦ τῆς ψυχῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε σημαντικὴ θέσι στὰ Ἑλευσίνια. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως μυθο-λόγοι καὶ μυσταγωγοὶ συμβολίζουν μὲσω τῶν λειτουργιῶν τῆς φύσεως τὴν πορεία τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποία, ὅπως δέχονται οἱ περισσότεροι μελετητές, εἶχαν σχέσι τὰ Ἑλευσίνια.

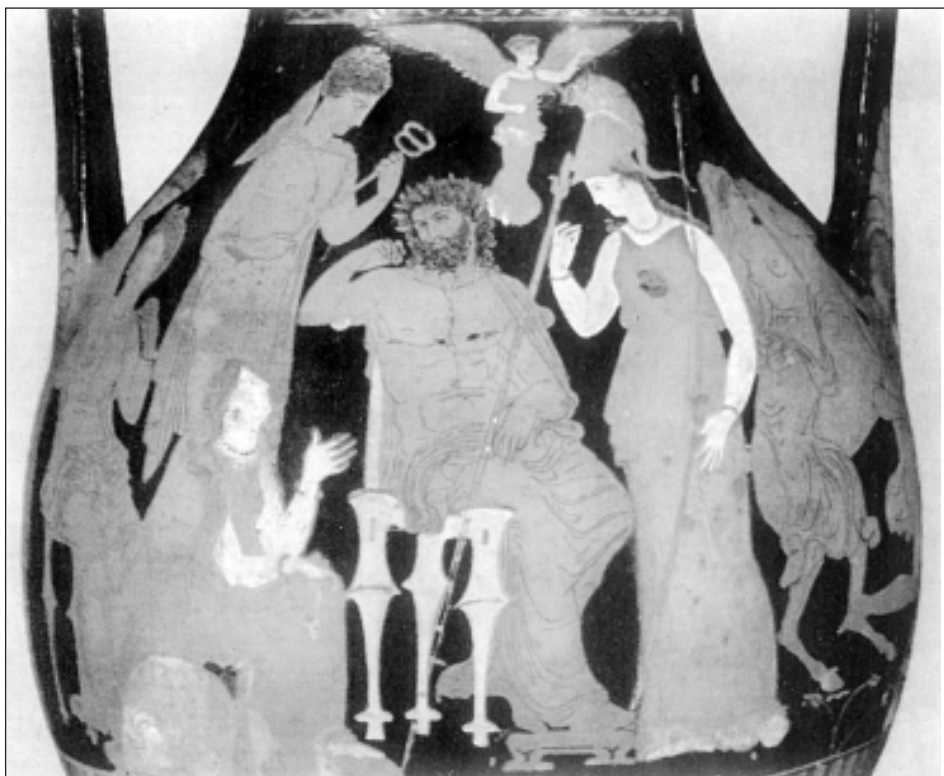
Ἐνὰ ἀπ' τὰ κυριώτερα ἐπιχειρήματα τῶν ἀνατολιστῶν εἶναι ὅτι ἡ φράσι «*Κόνξ-ὀμπάξ*», μὲ τὴν ὁποία τελείωναν τὰ Ἑλευσίνια, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἰνδικὰς λέξεις. Ὅμως οἱ λέξεις τῆς φράσεως αὐτῆς εἶναι καθαρὰ ἑλληνικές. Ἡ λέξι «*κόνξ*» προέρχεται ἀπ' τὸ ρῆμα «*κοννέω-ῶ*» (ποὺ σημαίνει ἀκούω, γνωρίζω), ἡ λέξι «*ὀμ*» ἀπ' τὴ λέξι «*ὄμμα*» (=ὀφθαλμός), ἐνῶ τὸ «*πάξ*» σημαίνει σιωπῇ. Συνεπῶς ἡ μυστηριώδης αὐτὴ φράσι σημαίνει «ἀκούε - δέλεπε - σιώπα», κάτι ποὺ συνάδει μὲ τὴν ἱστορία τῶν Ἑλευσινίων καὶ θυμίζει τὴν Πυθαγόρεια ἐντολὴ «ἀκούε, ὄρα, σίγα». Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ φράσι αὐτὴ εὐρίσκεται αὐτοῦσια στὶς μυστηριακὰς τελετὰς τῶν Προκολομβιανῶν Λαῶν τῆς Ἀμερικῆς (C. Berlitz) καί, ὡς γνωστὸν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ὄχι οἱ Ἰνδοὶ ἦσαν αὐτοὶ ποὺ ἐταξίδεψαν ὡς τὴν Ἀμερικὴ. Συνεπῶς τὰ Ἑλευσίνια κατὰγονται ἀπ' τὰ Κρητικά μυστήρια, τὰ ὁποία κατὰγονται ἀπὸ ἄλλα πανάρχαια ἑλληνικὰ μυστήρια ποὺ διέσωσαν τὴν μυστικὴν διδασκαλίαν τῆς προκατακλυσμαίας «Χρυσῆς Ἐποχῆς» τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποία ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ ἐπιστήμη εἶχαν φθάσει σὲ ἐπίπεδα ἀνώτερα καὶ ἀπ' τὰ σημερινὰ (ἰδὲ «*Δαυλὸν*» τ. 151, «Ὁ προκατακλυσμαῖος οἰκουμενικὸς πολιτισμὸς τῶν Διογενῶν Ἑλλήνων»). Μὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴ – ἐκτὸς τῶν ἄλλων – σχετίζονται καὶ τὰ Ἑλευσίνια, ὅπως θ' ἀποδειχθῇ κατωτέρω.

IV. ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὰ Ἑλευσίνια Μυστήρια διεκρίνοντο σὲ Μικρὰ καὶ Μεγάλα. Τὰ Μικρὰ ἐτελοῦντο τὸ μῆνα Ἀνθεστηριῶνα (Φεβρουάριος) στὸ ἐν Ἀγρᾷ προάστειο τῶν Ἀθηνῶν, κοντὰ στὸν Ἴλισσό, στὸ ἱερὸ τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Κόρης. Καθιερώθησαν χάριν τοῦ Ἡρακλέους (Ἀριστοφάνης). Τὰ Μικρὰ ἦσαν ἡ προπαρασκευὴ γιὰ τὰ Μεγάλα Μυστήρια. Ἄν δὲν ἐμνεῖτο κάποιος στὰ Μικρὰ, δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ μνηθῇ στὰ Μεγάλα.

Οἱ ὑποψήφιοι γιὰ μῆσι ἦσαν συναθροισμένοι στὴν εἴσοδο τοῦ περιδόλου, κλεισμένη ἀπὸ τὸν ἱεροκήρυκα, ὁ ὁποῖος ἔμοιαζε μὲ τὸν Ἑρμῇ, ἀφοῦ κρατοῦσε κηρύκειον. Μὴ λησμονοῦμε, ὅτι ὁ Ἑρμῆς εἶναι ὁ θεὸς ποὺ μεταφέρει τὶς ψυχὰς στὸν Ἄδη. Ὁ μύστης ὑπεβάλλετο σὲ καθάρσεις καὶ ἀγνισμοὺς λουόμενος στὸν Ἴλισσό, καθὼς καὶ σὲ θυσιὰς καὶ νηστεία. Ὁ μυσταγωγὸς μνοῦσε ἕκαστον κατ' ἰδίαν καὶ ἐδίδασκε τὸν μύστη τί ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ γιὰ νὰ γίνῃ δεκτὸς στὰ Μεγάλα Μυστήρια καὶ νὰ κατανοήσῃ τὰ ἐκεῖ τελούμενα. Τὸ ὅτι ἐκεῖ παρείχοντο στοὺς μῖστες κάποια μυστικὴ διδασκαλία τὸ πιστοποιεῖ ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς: «*Τὰ μικρὰ μυστήρια διδασκαλίας τινὰ ὑπόθεσιν ἔχοντα*». Πάντως στὰ Μικρὰ Μυστήρια ἐτελοῦντο καὶ θεατρικὰς παραστάσεις σχετικὰ μὲ τὸν Διόνυσον (Στέφανος Βυζάντιος).

Πῶς ὅμως ἐγίνετο ἡ μῆσι; Αὐτὸ τὸ γνωρίζουμε ἀπ' τὴν τεφροδόχο Lovaletti (Μουσεῖο Ρώμης). Ὁ μύστης ἔχει καλυμμένο τὸ πρόσωπό του καὶ πίσω του ἡ ἱερεία ὑποδύομενη τὴν Περσεφόνην κρατεῖ λίκνο ἢ ράβδο μὲ πῦρ. Τὸ λίκνο ἦτο κάλαθος γιὰ τὴν μεταφορὰ τῶν καρπῶν ἀλλὰ καὶ κλίνη τῶν βρεφῶν καὶ συμβόλιζε τὴν γονιμότητα καὶ τὴν ἀφθονία. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Διόνυσος ἐκαλεῖτο «*Λικνίτης*». Τὸ πῦρ, ὅπως θ' ἀποδειχθῇ παρακάτω,

**‘Ο Ζεύς, ή Θέτις, ή ‘Αθηνά και ό ‘Ερμής σέ τελετή τών ‘Ελευσινίων Μυστηρίων.
(Παράστασι σέ αρχαιοελληνικό άγγείο, πού άπόκειται στό Μουσείο ‘Ερμιτάζ της
Πετροπόλεως).**

συμβόλιζε την άθανασία της ψυχής.

V. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τά Μεγάλα Μυστήρια έτελοῦντο τόν μήνα Βοηδρομιῶνα (Σεπτέμβριος) καί διακοῦσαν 9 ήμέρες, ὅσες ἦσαν καί οἱ ήμέρες τῆς περιπλανήσεως τῆς Δήμητρας, γιά νά βρῇ τήν κόρη της. Τότε μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἐγένετο δίμηνη ἐκεχειρία. Τήν πρώτη μέρα οἱ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἠκολουθοῦντο ἀπ’ τοὺς μῦστες, ἔφερναν μέσῳ τῆς ‘Ιερᾶς ‘Οδοῦ ἀπ’ τήν ‘Ελευσίνα στήν ‘Αθήνα τὰ ἱερά πού ἦσαν φυλαγμένα στήν ἱερά κίστη. Τήν τρίτη μέρα οἱ μῦστες ἔκαμαν καθαρτήριο δάπτισμα στό Φάληρο. Τήν 6η μέρα μέ μεγάλη πομπή τὰ ἱερά ξαναγύριζαν δια τῆς ‘Ιερᾶς ‘Οδοῦ στήν ‘Ελευσίνα. Τήν νύχτα οἱ μῦστες ἐχώρευαν καί ἔψαλλαν ὕμνους γύρω ἀπ’ τὸ Καλλίχορον Φρέαρ, ἐκεῖ πού εἶχε σταθῇ ἡ Δήμητρα. Τήν 7η μέρα οἱ μῦστες νήστευαν καί ἀνεπαύοντο πρὸς ἀνάμνησι τῆς ἀποχῆς τῆς Δήμητρας ἀπὸ κάθε τροφῆ, μέχρι νά βρῇ τήν κόρη της. Τὸ βράδυ, λέγεται, πρὶν μποῦν στό Τελεστήριο, ἔπιναν ἓνα εἰδικὸ ποτό, τὸν κυκεῶνα.

Τήν νύχτα τῆς 7ης ἡμέρας στό Τελεστήριο, ὅπως δέχονται οἱ περισσότεροί μελετητές, ἐτελοῦντο θεατρικά δρώμενα σχετικά μέ τήν ἀρπαγή τῆς Περσεφόνης καί τήν περιπλάνησι τῆς Δήμητρας. ‘Ο ‘Απολλόδωρος (Περὶ θεῶν, ἀπ. 110) ἱστορεῖ ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο ἡγεῖον (τύμπανο), τὸ ὁποῖο χτύπαγε ὁ ἱεροφάντης, ὅταν ἡ ἀπαχθεῖσα κόρη ζητοῦσε τὴ βοή-

θεια τῆς μητέρας. Ὁ Πρόκλος ὁμιλεῖ γιὰ θρήνο τῶν δύο θεοτήτων κατὰ τὴν τελετὴ («Εἰς Πλάτ. Πολ.» 1, σ. 125, 20 Kroll). Ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς λέγει: «*Δηὼ (= Δήμητρα) δὲ καὶ κόρη δρᾶμα ἤδη ἐγενέσθην μυστικὸν καὶ τὴν ἀρπαγὴν*» («Προτρεπτικός», 12, 2). Ὁ Πορφύριος λέγει ὅτι ὁ ἱεροφάντης, ὁ δαδοῦχος καὶ ἄλλοι ὑπεδύνοντο θεῖα πρόσωπα.

Καὶ κατὰ τὴν δευτέρη νύχτα, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο Ἐποπτεία, ἐτελοῦντο δρώμενα: ὁ ἱερός γάμος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρας, ὅπου ὁ μὲν ἱεροφάντης ὑπεδύετο τὸν Δία, ἡ δὲ ἱέρεια τῆς Δήμητρας τὴν θεά. Τοῦτο μαρτυροῦν μόνο χριστιανοὶ συγγραφεῖς. Ὁ Κλήμης ἀναφέρει: «*Δηοῦς δὲ μυστήρια Διὸς πρὸς μητέρα Δήμητρα ἀφροδίσιον συμπλοκαί*» («Προτρ.» 2, 15).

Ὁ Ἀστέριος, ἐπίσκοπος Ἀμασειάς, μᾶς δίδει λεπτομέρειες γιὰ τὰ δρώμενα. Ὁ ἱερός γάμος τῶν δύο θεοτήτων τελεῖται σὲ σκοτεινὸ χωρὸς ἀπὸ τὸν ἱεροφάντη καὶ τὴν ἱέρεια. Οἱ δᾶδες σὴνουν («Ὁμιλία Χ. Ἐγκώμ. μαρτ.», σ. 113, 13, Migne 40, 324b). Ὁ Ἰππόλυτος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ ἱεροφάντης ἔκραζε: «*Ιερὸν ἔτεκε πότνια κοῦρον, Βοριῶ (= Δήμητρα) Βοριμόν, τοῦτέστιν ἰσχυρὰ ἰσχυρόν*» («Ἐλεγχ.» 5, 8). Ὁ ἴδιος συγγραφέας μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἱεροφάντης ἐδείκνυε στὸ τέλος τῶν δρωμένων τὸ μέγα ἐποπτικὸ μυστήριον, «*ἐν σιωπῇ τεθερισμένον στάχυν*». Τὸ στάχυν εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ ἱεροῦ γάμου τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρας, ὁ Πλοῦτος. Στὸ τέλος τῆς μνήσεως οἱ μῦστες, κατὰ τὸν Πρόκλο, «*εἰς μὲν τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψαντες ἐβόων ὕε (= ὁρέξε), καταβλέψαντες δὲ εἰς τὴν γῆν τὸ κύε (γονιμοποίησε)*» («Εἰς Πλάτ. Τιμ.» 293 C), ἐνῶ κατὰ τὸν Ἰππόλυτο «*τοῦτό ἐστι τὸ μέγα καὶ ἄρρητον Ἐλευσινίων μυστήριον ὕε, κύε*».

VI. ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΗ -ΘΕΟΓΟΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Εἶναι ὅμως δυνατόν στὸ Τελεστήριον νὰ ἐτελοῦντο ἀπλῶς θεατρικὰ δρώμενα; Καὶ γιατί ἡ παράστασις ἦτο κρυφὴ, ἀφοῦ ὁ μῦθος ἦτο γνωστός; Εἶναι δυνατόν τὸ μέγα μυστικὸ τῶν Ἐλευσινίων, τὸ ὁποῖο ἀπηγορεύετο κανεὶς ν' ἀποκαλύψῃ ἐπὶ ποινῇ θανάτου, νὰ ἦτο θεατρικὴ παράστασις ἢ θρησκευτικὸς σταχῶν κατὰ τὸν Ἰππόλυτο; Σίγουρα ὄχι. Τί ἄλλο ὅμως θὰ μπορούσε νὰ γίνηται στὸ Τελεστήριον; Σίγουρα οἱ μῦστες ἐδιδάσκοντο κάποια μυστικὴ διδασκαλία. Αὐτὸ τεκμαίρεται ἀπὸ πλείστα χωρία ἀρχαίων συγγραφέων. Στὰ Ὁρφικά λέγει ὁ Ὁρφεύς: «*Θὰ ἀπεινυνθῶ πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους εἶναι ὀρθὸν νὰ ὁμιλήσω· ἀλλὰ τοὺς ἀμνήτους ὅλους κλεῖστε τίς θύρας*» («Ὁρφ.» ἀπ. 1). Ὁ Ἰουλιανός, ὁ ὁποῖος ἦτο μεμνημένος, λέγει: «*Εἶναι ἄραγε σωστὸ νὰ ὁμιλοῦμε περὶ αὐτῶν; Νὰ γράφουμε γιὰ τὰ μυστικά καὶ τὰ ἀπόρρητα καὶ νὰ ὁμιλοῦμε δημοσίᾳ γι' αὐτὰ ποὺ κανεὶς δὲν πρέπει νὰ ὁμιλῇ*». Μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ δίλημμα ὁ Σαλλούστιος, γιὰ ν' ἀπαντήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, συγγράφει τὸ «Περὶ θεῶν καὶ κόσμου». Ὁ Πορφύριος δίδει τὴν ἐξῆς συγκλονιστικὴ πληροφορία: «*Στεφανώμενοι μὲ μύρτα εἰσερχόμεθα μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους μῦστες στὸν προθάλαμον τοῦ ναοῦ. Ἀφοῦ ὠδηγηθῇκαμε ἐνώπιον τοῦ ἱεροφάντου, μᾶς ἀναγινώσκει σ' ἓνα βιβλίον λίθινον πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει ἐπὶ ποινῇ θανάτου ν' ἀνακινώσουμε σὲ κανένα*». Ὁ πρόεδρος τῆς Ρωσικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν Sergei Ounaroφ στὸ βιβλίον του «Ἐλευσίνια Μυστήρια» παραπέμποντας στὸ ἔργο τοῦ Γαληνοῦ «Περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμάκων δυνάμεως» μᾶς πληροφορεῖ: «*Ξέρουμε πραγματικά, ὅτι ὁ ἱεροφάντης διάβαζε τοὺς ἐπὶ τῆς ἱερᾶς βιβλίας, ποὺ μόνον οἱ μυστικοὶ εἶχαν δικαίωμα νὰ διαβάσουν*». Ὁ Πανσανίας μᾶς δίδει ἀνάλογη πληροφορία: «*Οἱ Φεναῖτες ἔχον καὶ τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρας ἓνα ἱερὸ μὲ μυστικὴν τελετὴν γιὰ τὴν θεά, ἰσχυρίζομενοι πὺς γίνονται καὶ ἐδῶ οἱ ἴδιες ἱεροπραξίαι τῆς Ἐλευσίνος. Στους Φεναῖτες εἶχε ἔλθει κατόπιν δελφικοῦ χρησμοῦ ὁ τρίτος ἀπόγονος τοῦ Εὐμόλπου. Κοντὰ στὸ ἱερὸ τῆς Ἐλευσινίας ἔχει γίνεαι τὸ λεγόμενον Πέτρωμα, δηλ. δύο μεγάλοι θράχοι ποὺ προσαρμύζονται ὁ ἓνας στὸν ἄλλο. Ὅταν κάνουν κάθε δεύτερο χρόνον τὴν μυστικὴν τελετὴν, ποὺ τὴν ὀνομάζουν «μεῖζονα», ἀνοίγουν τοὺς θράχους αὐτοὺς καὶ θγάζουν ἔξω γραπτὰ κείμενα σχετικὰ μὲ τὴν μυστικὴν ἱεροπραξίαν, τὰ ὁποῖα διαβάζουν, γιὰ νὰ τ' ἀκούσουν οἱ μῦστες καὶ πά-*

λι τ' ἀφήνουν ἐκεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύκτας» (VIII, 15, 1). Συνεπῶς, σύμφωνα μὲ τοὺς Πορφύριο, Γαληνό, Πανσανία ὁ ἱεροφάντης ἀπεκάλυπτε στοὺς ἐπόπτες κάποια διδασκαλία ἀπὸ κάποια «ἱερὰ βιβλία». Τὸ ὅτι στὰ Μεγάλα Μυστήρια ἐδίδετο κάποια διδασκαλία τὸ πιστοποιεῖ καὶ ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς: «Ἐδῶ τελειώνει κάθε διδασκαλία· βλέπει κανεῖς τὴν φύσιν καὶ τὰ πράγματα» («Στρωματεῖς» V, 2).

Ἡ διδασκαλία ὅμως αὐτὴ παρείχετο σ' ὅλους; Ὁχι. Ὁ Πρόκλος μᾶς πληροφορεῖ: «Ὁ μὲν πολὺς ὄχλος τὰ δρώμενα θεωρεῖ (=βλέπει), ὁ δὲ ἱεροφάντης τὸν λόγον οἷς ἂν δοκιμάσῃ καταμηνύει (= φανερῶναι τὸν λόγο σ' ὅσους δοκιμάσῃ). Τοὺς περὶ τῶν θείων λόγους ἀπορρήτους εἶχον καὶ οὐ πρὸς πάντας διελέγοντο περὶ αὐτῶν» (Εἰς Πλάτ. Τιμ. II, 92). Ὁ Πλούταρχος ἔλεγε, ὅτι στὰ Μυστήρια ἐδίδαν «τίς μεγαλύτερες ἀποκαλύψεις περὶ τῆς φύσεως τῶν δαιμόνων (= θεῶν)» («Περὶ Παρακμ. χρησμ.»), ὁ δὲ Κικέρων παρατηρεῖ ὅτι στὰ Μυστήρια, «ὅταν αὐτὰ ἐξηγοῦνται καὶ ἐρμηνεύεται ἡ ἔννοιά τους, ἀναγνωρίζει ὁ καθένας τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἢ τῶν θεῶν» («De nat. Deorum»).

Ἀπ' ὅλ' αὐτὰ συνάγεται, ὅτι κάποια μεγίστης σημασίας κοσμολογικὴ - θεολογικὴ διδασκαλία ἐδιδάσκοντο οἱ μῦστες. Ἀπ' τὰ λεγόμενα δὲ τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Κικέρων ἀπομαζόμεθα ὅτι ἴσως ἐγίνετο ἀποσυμβολισμὸς καὶ ἐρμηνεία γνώσεων κοσμολογικῶν. Ὁ Στέφανος Κομνητᾶς στὸ περίφημο σύγγραμμά του, τὸ ὁποῖο ἐξεδόθη τὸ 1827, «Ἑλληνικὴ Μυθολογία», χωρὶς ν' ἀποκαλύπτῃ τίς ἀρχαῖες πηγές ποῦ ἐχρησιμοποίησε, γράφει: «Ἐπειτα δὲ ἀνεγίνωσκον τὴν ἀλληγορικὴν ἱστορίαν τῆς θεογονίας· ἥ τις ἦτον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Ὑστερον δὲ ἔλεγον εἰς τοὺς μνουνέμους τὰ σύμβολα τῶν πλανητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων· καὶ ὅσα συνετέλουν εἰς τὸ νὰ γνωρίζωσι, ποῦ ἀνεφέρετο ἡ λατρεία καὶ διὰ τί ἐγίνετο».

Ἀλλὰ ποῖο ἦτο τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας αὐτῆς; Ὁ Πανσανίας μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι «ὅστις ἤδη τελετὴν Ἐλευσίνι εἶδεν ἢ τὰ καλούμενα Ὀρφικά ἐπέλεξάτο, εἶδεν ὃ λεγῶ» (Α', 37). Δηλαδή συσχετίζει τὰ Ἐλευσίνια μὲ τὰ Ὀρφικά Μυστήρια. Στὸ ἔργο δὲ «Βοιωτικά» (27, 31) μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι οἱ ὕμνοι τοῦ Ὀρφέως ἐψάλλοντο στὰ Μυστήρια. Ὑπάρχει λοιπὸν ἰσχυρὴ πιθανότητα ἡ διδασκαλία τῶν Ἐλευσινίων νὰ ἔχῃ σχέση μετὰ τὴν ὀρφικὴ κοσμολογία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ θέσι γιὰ τὸ σύμπαν καὶ τὸν ἄνθρωπο τῆς προκατακλυσμαίας περιόδου (ιδὲ Μ. Δημόπουλου - Ἀπολλωνίου, «Τὸ Ὄν στὴν κοσμολογία τοῦ Ὀρφέως», «Δαυλός», τ. 181.) Τὸ ὅτι σίγουρα εἶχε σχέση ἡ διδασκαλία τῶν Ἐλευσινίων μὲ κοσμολογικὰ θέματα φαίνεται καὶ ἀπ' τὸ γεγονός, ὅτι ὁ δαδοῦχος μετὰ τὴν ἐνδυμασία του εἰκόνιζε τὸν ἥλιο, ὁ ἐπιδῶμος τὴν Σελήνη καὶ ὁ ἱεροφάντης ὅλη τὴ φύσιν (Στ. Κομνητᾶς). Ἄν δὲ σκεφθοῦμε, ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι δημιουργοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, Πυθαγόρας, Θαλῆς, Δημόκριτος, Παρμενίδης, Ἡράκλειτος, Ἐμπεδοκλῆς, Πλάτων κ.ἄ., εἶχαν μνηθῇ στὰ Μυστήρια, τότε μπορούμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι τὰ συστήματα τὰ ὁποῖα διετύπωσαν εἶχαν ὡς κοινὴ βάση τὴν διδασκαλία τῶν Μυστηρίων. Δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι ὁ Πλάτων συνδέει τὰ Μυστήρια μὲ τὴν φιλοσοφία καὶ ὅτι ἀποκαλεῖ τοὺς ἰδρυτὲς τῶν Μυστηρίων «ὁρθῶς περιφιλοσοφηκότες». Ὀρθῶς λοιπὸν ὁ Steiner παρατηρεῖ: «Εἶναι λοιπὸν ἀναμφίβολο, ὅτι οἱ λόγοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων ἀποδίδουν ὁλόκληρο τὸ νόημά τους μόνο ὑπὸ τὸ φῶς τῶν Μυστηρίων. Ὁ Πλάτων συνδέεται μὲ τὴν φιλοσοφία τῶν Μυστηρίων καὶ ὁμιλεῖ μὲ σέβας περὶ τῶν μυστικῶν διδασκαλιῶν».

Ὁ Πλάτων στὸ 35α τοῦ «Τιμαίου» παρουσιάζει τὴν μυστικὴ γνῶσι τῶν Μυστηρίων, λέγοντας ὅτι ἡ ψυχὴ δημιουργεῖται ἀπ' τὸ «ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον», ἀπ' τίς δύο δηλαδὴ πρωταρχικὲς οὐσίες. Οἱ Πυθαγόρειοι ἔλεγαν ὅτι, γιὰ νὰ γνωρίσῃ κάποιος τὸν ἑαυτό του, πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὴν φύσιν τῆς οὐσίας τοῦ παντός, τοὺς νόμους μετὰ τοὺς ὁποίους λειτουργεῖ. Ἡ γνῶσι αὐτὴ συνεπάγεται τὴ γνῶσι τῆς φύσεως τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ἀφοῦ αὐτὴ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὅλης φύσεως. Τὰ Μυστήρια συνεπῶς ἀφωροῦσαν, ὅπως ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ φιλόσοφος Ἀνδριανόπουλος, στὴν μετάδοσι τῶν ἀληθειῶν περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς οὐσίας

καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Σύμπαντος καὶ τῆς τροχιάς πὺν διαγράφει τὸ ψυχικὸ ὄν. Ὁ δὲ Steiner ὁρθῶς γράφει, ὅτι «οἱ γεννηθέντες θεοὶ ἦσαν τὸ ἀντικείμενο τῆς λατρείας τῆς λαϊκῆς θρησκείας, ἐνῶ ἡ ἱστορία τῆς γεννήσεώς τους ἦτο τὸ ἀπόρητον τῶν Μυστηρίων». Οἱ Ὀρφικοὶ ἐπίσης ἐδέχοντο τὴν ἀθανασία καὶ τὴν παλιγγενεσία τῆς ψυχῆς. Αὐτὰ μποροῦν ν' ἀνιχνευθοῦν καὶ στὰ Ἐλευσίνια.

VII. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στὰ Ἐλευσίνια λοιπὸν παρεδίδετο ἡ πανάρχαια γνῶσι τοῦ χαμένου μεγάλου πολιτισμοῦ τῆς προκατακλυσμαίας ἐποχῆς, πὺν ἀφωροῦσε στὴν ἐκδήλωσι συστολή - διαστολή καὶ ἐπαναδημιουργία τοῦ σύμπαντος (πρὸβλ. πῦρ Ἡρακλείτου) στὴν ψυχὴ (Διόνυσος) καὶ στὴν πορεία τῆς. Στὰ Ἐλευσίνια ἐδιδάσκοντο ἀστρονομικὲς θεωρίες, πὺν μόλις πρόσφατα ἡ ἐπιστὴμὴ ἐπανανακαλύπτει (ιδεὲ Karle Velan, «The Multi - Universe Cosmos», ἔκδ. 1992). Ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν Ἐλευσίνια διδασκαλία εἶναι δημιούργημα τῶν δύο οὐσιῶν. Ἡ ψυχὴ γεννᾶται ἀπ' τὴν μεριστὴ οὐσία – γιὰ τὸν Διόνυσον ἡ Σεμέλη – διὰ τῆς γονιμοποιήσεώς τῆς ὑπὸ τοῦ Διὸς. (Νὰ θυμίσουμε ὅτι στὸ Τελεστήριο ἐτελεῖτο δραματικὴ παράστασι σχετικὰ μὲ τὸν ἱερὸ γάμο Διὸς -Δήμητρας).

Ὡστόσο ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη ὑπόψια σχετικὰ μὲ τὸ τί ἐγίνετο στὸ Τελεστήριο, δεδομένου ὅτι ἡ θεωρία περὶ παλιγγενεσίας δὲν ἦτο κοινὸ μυστικόν. Ὁ Πίνδαρος ἔλεγε: «Εὐτυχισμένος ἐκεῖνος πὺν πηγαίνει κάτω ἀπ' τὴ γῆ ἔχοντας προηγουμένως δῆ τίς τελετές. Γιατὶ γνωρίζει τὸ τέλος τῆς ζωῆς καὶ ξέρει πὺς εἶναι μία ἀρχὴ θεόσταλτη» (Fr121). Ὁ Πλούταρχος περιγράφει τὴν διαδικασίαν τῆς μνήσεως μέσα στὴ νυχτερινὴ φωτιά «ὡς τὴν ἐμπειρία τῆς ψυχῆς τὴν στιγμὴ τοῦ θανάτου» (Fragm. 168, Sanbach, Στοβ. 4, 52, 49). Ὁ ρήτωρ Ἀριστείδης ἀποκαλύπτει τὴν δικὴ του ἐμπειρία: «Νόμιζα ὅτι ἄγγιζα τὸ θεῖο, ὅτι αἰσθανόμουν τὴν προσέγγισί του. Εὐρισκόμουν μεταξὺ ἐρηγόρσεως καὶ ὕπνου καὶ αἰσθανόμουν ὅτι τὸ σῶμα μου ἦτο ἐντελῶς ἐλαφρό. Οὐδεὶς θνητὸς θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ περιγράψῃ καὶ νὰ τὸ κατανοήσῃ, ἀν δὲν εἶναι μύστης. Ἡ νέα αὐτὴ ζωὴ δὲν ὑπόκειται στοὺς νόμους τῆς κατώτερης ζωῆς. Ἡ γέννησι καὶ ὁ θάνατος δὲν τὴν ἐπηρεάζουν πλέον. Μπορεῖ κανεὶς ἐπὶ μακρὸν νὰ ὁμιλῇ γιὰ τὸ Αἰώνιον, ἀλλ' ὁ ὁμιλῶν περὶ αὐτοῦ, χωρὶς προηγουμένως νὰ κατέλθῃ στὸν Ἀδὴν, δὲν γνωρίζει τί λέγει».

• Τὰ Ἐλευσίνια λοιπὸν Μυστήρια διετήρησαν τὴν γνῶσι τῆς προκατακλυσμαίας ἐποχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἀφθιτο μῖσος τῶν φανατικῶν ἐναντίον τους. Καὶ ἀπ' τὰ μυστήρια αὐτὰ ἐπέρασαν καὶ διδάχθηκαν οἱ μεγαλύτερες προσωπικότητες τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Βιβλιογραφία

1. Γουδῆς Δ.Ν., «Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐλευσίνος», 1990.
2. Eyer Shawn, «Ψυχοδηλωτικὰ καὶ Ἱεροφάντεια στὰ Ἀττικὰ Ἀρχαῖα Μυστήρια», 1995.
3. Καλλέργης Δ., «Τὰ Ἀρχαῖα Μυστήρια».
4. Κομμητᾶς Στ., «Ἑλληνικὴ Μυθολογία», ἔκδ. 1827.
5. Κουρτίδης Κ., «Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ Μυστήρια», ἐπανέκδ. 1998.
6. Mylonas George, «Eleusin and the Eleusinian Mysteries», 1961.
7. Ounarov Sergei, «Ἐλευσίνια Μυστήρια», ἐπανέκδ. 1991.
8. Ρασσιάς Βλάσης, «Υπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων Νόσου», τόμος Α: «Περὶ τῶν Πατρῶν Θεῶν», ἔκδ. 1997.
9. Ταῖνλορ Τόμας, «Ἐλευσίνια καὶ Βακχικὰ Μυστήρια», ἔκδ. 1998.
10. Wasson G., Hofmann A., Ruch C., «Ὁ Δρόμος γιὰ τὴν Ἐλευσίναν. Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Μυστικοῦ τῶν Μυστικῶν».
11. Ἀρχαῖες πηγὲς πὺν ἀναφέρονται στὸ κείμενο.

Μάριος Δημόπουλος - Ἀπολλώνιος

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Ἡ ἀπάντηση τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. **Κων. Καρμιράντζου**

Ἡ ἀπάντησή μου στίς ἐπιστολές πού ἐστάλησαν στόν «Δ», τ. 203, γιά τὸ ἄρθρο μου «*Ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου...*» («Δ», τ. 200) μοῦ δίνει μία εὐκαιρία νὰ ἐκφέρω ἀπόψεις μου γιά τὰ μαθηματικά καὶ τὸν ἀρχαιοελληνικὸ τρόπο ζωῆς. Ἀς προχωρήσουμε ἀπὸ τὸ μερικὸ στοὺς γενικό.

Εὐχαριστῶ καὶ τοὺς τρεῖς ἐπιστολογράφους (ὡς καὶ πολλοὺς πού τηλεφώνησαν) γιά τὸ ἐνδιαφέρον τους, ἰδίως τὸν Π. Ἀναλυτή, πού τοῦ δίνω ἐρέθισμα γιά ἄλλους «ἀριθμο-συνδέσμους». Στέκομαι ἰδιαιτέρως στόν καλὸ συνάδελφο δρ Ἰ. Καντεράκη καὶ ἀπαντῶ: Α. Ἡ ἔκφραση «*μὲ κανόνα καὶ διαθήτη*» δὲν σήμαινε τίποτα τὸ ὑπερβατικό, ἀπλῶς ἦταν ὁ ἀπλούστερος καὶ κομψότερος τρόπος ἐπίλυσης προβλημάτων. Ἀλλὰ θὰ ἐπανέλθω. Β. Ὅτι τὸ π ἰσοῦται **ἀκριδῶς**, «σὺ

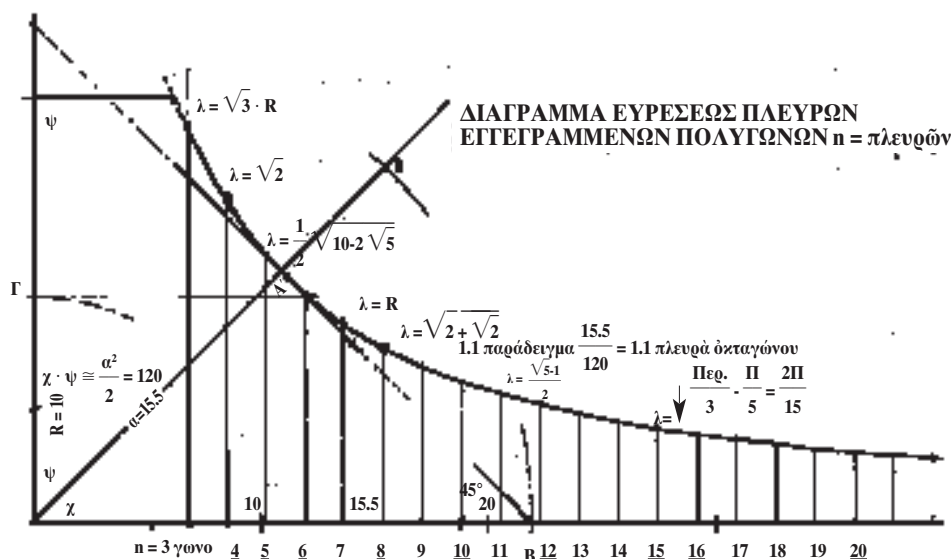
εἶπας». Ἀντιθέτως γράφω: « $\frac{\sigma\phi 2}{5} = \dots = 3,1416 \approx 3.14159 = \pi$ (τὸ *σύμβολο* $\approx$ σημαίνει, ὡς γνωστὸν τὸ *περίπου*), δηλαδὴ διαφορὰ μὲ τὴ σημερινή τιμὴ τοῦ π ... *λάθος* (;) 3 λσμ». Ἀν αὐτὸ δὲν εἶναι δήλωση προσεγγιστικῆς λύσης, τότε τί εἶναι; Γ. Στὰ μαθηματικά δὲν ὑπάρχουν «*τρεῖς*» (μόνο οἱ ταχυδακτυλουργοὶ τὰ χρησιμοποιοῦν). Δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο δύσκολο γιά μαθητὴ γυμνασίου νὰ κατασκευάσῃ τὸ Φ καὶ τὰ 6:5 αὐτοῦ. Ἡ κατασκευὴ πού ἀντιπροτείνει ὁ Ι.Κ. (καὶ ὄχι ἄλλη λύση – ἰδου ἡ Ρόδος...) εἶναι μία ἀπὸ τίς τοῦλάχιστον 12, πού μπορεῖ νὰ σκεφθῇ κανεὶς, ἐφ' ὅσον γνωρίζουμε τρεῖς τοῦλάχιστον τρόπους κατασκευῆς τοῦ Φ.

Σὲ αὐτὸ πού θὰ συμφωνήσω εἶναι τὸ ἄπιαστο ὅχι τοῦ «τετραγωνισμού» (ἔτσι σὲ εἰσαγωγικά τὸ ἔγραψα), ἀλλὰ τοῦ ἰδίου τοῦ π ! Ἀπλῶς παραθέτω μερικὲς ἀπὸ τίς δεκάδες φθίνουσες σειρές, μὲ τίς ὁποῖες προτείνουν νὰ ὑπολογισθῇ (;).

$$\pi = 3 \left[1 + \frac{1^2}{4 \cdot 6} + \frac{1^2 \cdot 3^3}{4 \cdot 6 \cdot 8} + \dots \right], 2\sqrt{3} \left[1 - \frac{1}{3^2} + \frac{1}{3^2 \cdot 5} - \dots \right], \sum_0^\infty \left(\frac{4}{8^{n+1}} + \frac{2}{8^{n+4}} + \dots \right)$$

καί... καί... Παρ' ὅλη τὴ μὴ δυνατότητα εὐρέσεως ἀκριδοῦς τιμῆς, πήγαμε στοὺς διάστημα μὲ τροχιὰς περιέχουσες τὸ π . Ὑπολογίζουμε τίς πτώσεις τῶν σωμάτων μὲ g (ἀτέρμονα ἀριθμὸ), κάνουμε πράξεις χρησιμοποιώντας τοὺς Νεπέρειους λογάριθμους (βασισμένους στο $e = \text{ορ} \left[1 + \frac{1}{\mu} \right]^\mu$ καὶ ζοῦμε μέσα σὲ δεκάδες ἄρρητες φυσικὲς σταθερές.

Ἀς μοῦ ἐπιτραπῇ ἓνα παράδειγμα καμπύλης γιά τὴν εὕρεση ὅλης (;) τῆς σειρᾶς τῶν πλευρῶν πολυγώνων ἐγγεγραμμένων σὲ δεδομένο κύκλο ($R = 10$) [ῥα

σχήμα]. Τοποθετώ επί του άξονος χ σέ ίσα διαστήματα τὰ ψ ίσα με πλευρές γνωστών πολυγώνων 3, 4, 5, 6, 8, 10... 15... 20 γωνιών. Ένώνω τὰ σημεία σέ καμπύλη (που είναι υπερβολή λόγω του ασυμπτώτου της X με την καμπύλη). Βρίσκω γραφικά την BA εφαπτομένη 45° της καμπύλης στο A και παίρνω $OA = AG$ κάθετη στο A , ύψώνω δὲ τὸν άξονα $O\Psi$. Ἡ καμπύλη ἔχει ἐξίσωση $\chi \cdot \psi = \frac{\alpha^2}{2} \approx 120$. Μὲ μέτρο τὸ $OG = R = 10$ μπορούμε νὰ βροῦμε ὅλες τὶς μὴ ὑπολογίσιμες πλευρὲς πολυγώνων 7, 9, 11, 13... γωνιών μὲ μεγάλη ἀκρίβεια καὶ ταχύτητα (γραφικὰ ἢ ὑπολογιστικά). Τέτοια διαγράμματα (ὄχι τρὺκ) τοὺς βοήθοῦσαν νὰ παρακάμπτουν «άλυστα» προβλήματα καὶ νὰ δημιουργοῦν μεγαλουργήματα.

Ὅσο γιὰ τὴν σχέσηὴ πολίτη - θείου (θεῶν), ἐστηρίζετο στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὄχι στὴν ὑπακοή ἢ φόβον ἀλλὰ στὸ *σέβας*, ἄγνωστη πιά ἔννοια γιὰ μᾶς. Καὶ ὁ θεὸς τῶν ἀρχαίων «μεγαλοδύναμος ὄχι παντοδύναμος», ὅπως τόλμησε νὰ δηλώσῃ ὁ Καζαντζάκης στὴν «*Ασκητική*». Ὁ πολίτης ἔκανε «δῶρο» στοὺς θεοὺς τὴν Ἀνάγκη, ὥστε «*Ἀνάγκη καὶ οἱ θεοὶ πείθονται*» (= στὴν Ἀνάγκη ὑπακούουν καὶ οἱ θεοί)! Ἡ δὲ προσέγγιση στὴν ἔννοια τοῦ θείου δὲν γινόταν «μὲ κανόνα καὶ διαθήκη» ἀλλὰ μὲ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἀληθοῦς.

Κ. Καρμιράντζος

Ἀρχιτέκτων

Γιατί δὲν ἀπέδρασε ὁ Ἄλ. Ὑψηλάντης ἀπὸ τὸ αὐστριακὸ κάτεργο Μούνκατς

Μετά τὴ διάλυση (Ἰούνιος 1821) τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πὺν τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1821 ἄρχισε τὴν ἐπανάσταση στὴ Μολδοβλαχία, οἱ δυνάμεις πὺν εἶχαν ἐμπλακῇ στὴν τροπὴ τῶν γεγονότων θέλησαν νὰ ἀπαλλαγοῦν μὲ κάθε τρόπο ἀπὸ τὸν ἐθνεγέρτη Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη (1792-1828). Ἡ Ρωσία ἤθελε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν πρίγκιπα, πὺν τῆς θύμιζε τὶς κατηγορίες πὺν τὴν δάρυναν γιὰ τὴ στάση πὺν κράτησε στὰ γεγονότα τῆς Μολδοβλαχίας. Ἡ Τουρκία ἤθελε τὸν ἥρωα τῆς Ἑλλήν. Ἐπανάστασης, γιὰ νὰ κάμψῃ τὸ ἐπαναστατικὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ θέλησὴ τῆς ὅμως σκόνταψε στὴ Ρωσία, πὺν δὲν ἐπέτρεπε τὴ διαπόμευση ἐνὸς ἔστω καὶ ἀποκηρυγμένου ἀξιωματικοῦ τῆς. Ἡ Αὐστρία λόγῳ Μέντερνιχ (1773-1859) καὶ συνοριακῆς γειτνίασης μὲ τὰ γεγονότα ἀνέλαβε νὰ τὸν παγιδεύσῃ. Γιὰ νὰ περάσῃ τὰ αὐστριακὰ σύνορα ὁ Ἄλ. Ὑψηλάντης, δόθηκε ἡ ὑπόσχεση – ἡ ὁποία δὲν τηρήθηκε – ὅτι μέσῳ Ἀμβούργου θὰ πῆγαινε στὴν Ἀμερικὴ. Ἡ ἐπιτυχία στηριζόταν στὸν πόθο τοῦ Ἄλ. Ὑψηλάντη ἔστω καὶ μέσῳ Ἀμερικῆς νὰ γύριζε στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα. Ἐκ τῶν ὑστέρων – 1822 – καὶ ἐντελῶς κυνικά ὁ ὑπουργὸς στρατιωτικῶν τῆς Αὐστρίας Bellegarde ἔγραφε πρὸς τὸν φυλακισμένο πρίγκιπα: «*Ἐπλανᾶσθε, λοιπόν, ἐντελῶς, πρίγκιψ, καὶ ἀγνοῶ διατὶ ἐπιστεύσατε ὅτι ἦτο δυνατόν κατόπιν τῶν ὅσων συνέδθησαν νὰ εἰσέλθῃτε καὶ νὰ διαδῆτε τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν ἐλευθέρως, μεταβαίνοντες κατὰ τὸ συμφέρον ὑμῶν εἰς Ἀμβούργον ἢ ἀλλαχοῦ*».

Ἡ πρόθεση τῶν Αὐστριακῶν ἦταν νὰ ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος μόνον στὸν Ἀλέξανδρο, ὅμως κατόπιν ἐπιμονῆς του καὶ γιὰ εὐνόητους λόγους – ὁ Μέντερνιχ θεωροῦσε τὸν ἐπαναστάτη πρίγκιπα «ἐπικίνδυνον ἄνδρα» καὶ τὴ στιγμὴ τῆς σύλληψῆς του «ποθητὴν ἐνκαιρίαν» – πέρασαν τὰ σύνορα οἱ ἀδελφοὶ του Γεώργιος καὶ Νικόλαος καὶ ἡ μικρὴ συνοδεία του, ὁ ὑπασπιστὴς Γεώργιος Λασσάνης, ὁ συμπολεμιστὴς Γεράσιμος Ὁρφανὸς καὶ οἱ ὑπηρετὲς Κωνσταντῖνος Καβαλερόπουλος καὶ ὁ Πολωνὸς Βέντσελ Χορνόφσκυ. Τὸ ἀπομακρυσμένο φρούριο Μούνκατς ἀπέτελεσε τὴν εἰρκτὴ τῶν Ὑψηλάντων γιὰ δύο χρόνια (1821-1823). Ἐπελέχθη ἀπὸ τὸν Μέντερνιχ, γιὰτὶ ἀποτελοῦσε ἐγγύηση πολλῶν δεινῶν, μὰ καὶ γιὰτὶ ἦταν ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος γιὰ νὰ «ταφοῦν» ζωντανοὶ οἱ Ὑψηλάντες. Ἐξ αἰτίας τῶν ἀπάνθρωπων συνθηκῶν κράτησης, τῆς μεγάλῃς αὐστηρότητος, τῶν ὑγρῶν κελιῶν καὶ τῆς ἔλλειψης ἡλίου ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται ἐπικίνδυνες ψυχολογικὲς ἀσθένειες. Ἰδίως ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης ἐταλαιπωρεῖτο ἀπὸ μεγάλῃ αἱμορραγία, σφοδροὺς πόνους καὶ παράλυση στὸ χέρι πὺν ἔχασε κατὰ τὴ μάχη τοῦ Κούλμ (1813), πολεμῶντας ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ τὸν Ναπολέοντα. Αὐτὲς τὶς παθήσεις ἐπέτεινε ὁ ἀλκοολισμὸς του, τὸν ὁποῖο εὑρίσκε ὡς διέξοδο τῶν ψυχολογικῶν του ταλαιπωριῶν. Ἐξαιτίας τῆς κλονισμένης του ὑγείας μεταφέρθηκαν στὸ φρούριο Τερέζιενστατ (1823-1827). Ἄν καὶ σὲ ὅλες τὶς μετακινήσεις τοῦ μονόχειρα δημοκράτη πρίγκιπα ἐτηρεῖτο ἐχεμύθεια, παντοῦ ἀνεγνώριζαν τὸν ἐθνεγέρτη Ἄλ. Ὑψηλάντη παρὰ τὸ πλαστὸ διαβατήριό μὲ τὸ ὄνομα Παλαιογενίδης, τὸ γερμανικὸ ἀργότερα ὄνομα «βαρῶνος φὸν Schönwarth» καὶ τὰ τεχνάσματα τοῦ Μέντερνιχ γιὰ ἀπόλυτὴ ἐλευθερία.

Ἀρνεῖται τρεῖς φορές νὰ ἀποδράσῃ

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπτάχρονης φυλάκισης ἔγιναν στὸν Ἀλέξ. Ὑψηλάντη τρεῖς προτάσεις ἀπόδρασης. Ἡ ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία, πὺν στάθηκε περισσότερο στὰ γεγονότα τῆς Μολδοβλαχίας καὶ ὄχι στὴ φυλάκιση του ἐθνεγέρτη, δὲν φώτισε τὸ θέμα τῶν προτάσεων ἀπόδρασης. Τὸ προσέφερε ἐπιγραμματικὰ ἡ τὸ τίλιξε μὲ τὸν μανδῦα τοῦ μύθου. Ἀπὸ τὸ πῶς ἀντιλαμβά-

νόταν ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης τὴν ἀπελευθέρωσή του ἀναδύεται μία ἄλλη πτυχή τῆς προσωπικότητάς του. Στὰ κάτεργα τῆς Αὐστρίας ἐγινε κατάδηλο στὸν Ἀλέξανδρο πὺς προδόθηκε ἀπ' ὅλους καὶ πὺς ὅλοι συνηγοροῦσαν γιὰ διαφορετικούς λόγους στὴν ἐξαφάνισή του. Ὁ Γάλλος εὐγενὴς σημειώνει: «Ὁ Ὑψηλάντης ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ θύματά της (συγκοφαντίας). Αὐτὴ παρεμόρφωσε τοὺς σκοποὺς του καὶ ἔθεσε ἐν ἀμφιδόλῳ τὸ θάρρος καὶ τὸν πατριωτισμὸν του. Ὑπὸ τὸ πάθος της δὲν ἐδίστασαν τὰ κόμματα νὰ γελοιοποιήσουν τὸν ἄνδρα ἐν τῇ δυστυχίᾳ του, ἂν καὶ ἡ ἀντοχὴ ὅλων αὐτῶν ἐκ μέρους του προσέδωσαν περισσότερὰν λάμπιν εἰς τὸν εὐγενὴ καὶ ὑψηλὸν σκοπὸν». Μὲ περισσότερο κουράγιο ἄρχισε ἓναν ἀγῶνα ποὺ δὲν ἔμοιαζε μὲ τὶς ἥρωικες στιγμὲς στὴ Μολδοβλαχία. Ἦταν ἓνας ἀγῶνας τραγικός, καθὼς ἀπεικόνιζε τὴν ἀπέλπιδα προσπάθεια ἐνὸς ἀγέρωχου ἀνθρώπου νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὸν ἀφανισμό, στὸν ὁποῖο τὸν εἶχαν καταδικάσει, γιὰ νὰ ὑπερασπιστῇ τὶς πράξεις του, τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὴν ἀλήθεια. Στὴ διαδρομὴ του μέσα ἀπὸ τὰ κάτεργα συνειδητοποίησε ὅτι ἡ ἀπελευθέρωση μποροῦσε νὰ ἐρθῇ μονάχα ἀπ' τὶς δικές του ἐνέργειες. Ἦδη μετὰ τὴ διάλυση τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ στὴν Μολδοβλαχίᾳ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία δὲν προστάτευε τὸν ἀρχηγό της, ὅπως εἶχε χρέος. Ἀπευθύνθηκε – 1822 – στὸν τσάρο Ἀλέξανδρο Α' (1777-1825), καθ' ὅσον ὑπῆρξε ἀνώτατος ἀξιωματικός τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς τοῦ τσάρου καὶ εἶχαν ἐπανειλημμένα μιλήσει γιὰ τὴν ἀνάγκη ἀπελευθέρωσης τῆς Ἑλλάδας. Δὲν ζήτησε ἀπλῶς τὴν ἀπελευθέρωσή του, ἀλλὰ τὴν ἀπελευθέρωση ποὺ θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ μεταβῇ στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ αἴτησή του ἀπορρίφθηκε, καθὼς μονάχα ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀποξένωση ἀπὸ τὸν Ἑλληνικό ἀγῶνα συνιστοῦσαν αἰτία ἀπελευθέρωσης. Ἦταν τὰ μόνα πειστήρια ποὺ εὐπροσδεκτὰ δεχόταν ὁ Μέττερνιχ. «Δὲν ἦτο δυνατόν – γράφει στὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκο Α' (1768-1835) ὁ «ἀμαξηλάτης τῆς Εὐρώπης» – νὰ ἀρκεσθῇ τις ἀπλῶς εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν πριγκίπων Ὑψηλάντη ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ κατὰ τὰ ἄλλα ἐλευθέρους, διότι δὲν ὑπῆρχε ἐγγύησις ὅτι δὲν θὰ συνέχιζαν τὴν ἀνατρεπτικὴν των δοῶσιν. Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο φυσικὰ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Αὐστρίας νὰ καθυστερήσῃ τὴν Πύλιν πλῆρως καὶ νὰ προβάλλῃ τὰς δικαιολογημένας μομφάς της, καθ' ἣν περίπτωσιν θὰ κατώρθωνον οἱ Ὑψηλάνται νὰ ἐμφανίσουν καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖο τὴν Ἑλλην. Ἐπανάστασιν».

Τὴν ἀπελευθέρωσή του μὲ ταυτόχρονη ἀποξένωση ἀπὸ τὸν Ἑλληνικό ἀγῶνα ἀναφανδὸν ἀπέριπτε ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης καὶ θεωροῦσε τὴν ἀγέρωχη στάση στὴν φυλάκισή του ὡς μέσον ὑπεράσπισης τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἐναντία στοὺς κακόβουλους ποὺ λασπολογοῦσαν ἀνεξέλεγκτα ἐναντίον του. Γι' αὐτὸ κράτησε τὸ λόγο τῆς τιμῆς του ἐναντι τῶν Αὐστριακῶν νὰ μὴν ἀποδράσῃ, μὴ διστάζοντας νὰ ἐρθῇ σὲ μακροχρόνια καὶ ἐπώδυνη ρῆξι μὲ τὰ ἀδελφία του στὴ φυλακὴ. Κατὰ τὴν διάρκειά της φυλάκισής του στὸ φρούριο Μούνκατς ἔγιναν δύο προτάσεις ἀπόδρασης, γιὰ τὶς ὁποῖες τὰ ἀρχεῖα τῆς Βιέννης δὲν ἀναφέρουν τίποτα. Ἡ μία τὴν Ἀνοιξὴ τοῦ 1822 ἀπὸ ἓναν Οὐγγρὸ εὐγενὴ ὀνόματι Τσακόφσκυ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐπιρροὴ σὲ ἀξιωματικούς τοῦ φρουρίου. Ἡ πρόταση ἀφωροῦσε μονάχα στὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη καὶ δὲν ἐγινε δεκτή. Χωρὶς ἐπίσημα ντοκουμέντα ἡ πρόταση αὐτὴ ἀγγίζει τὸν μῦθο.

Στὰ μέσα τοῦ Φθινοπώρου 1822 ἔφτασε στὸ Μούνκατς ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος, γιὰ νὰ μάθῃ γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ προτείνῃ ἀπόδραση, ἡ ὁποία ἐπίσης δὲν ἐγινε δεκτή. Τὴν ἐμπνευσθεῖκε ὁ Δημ. Ὑψηλάντης, ὅταν ἔμαθε τὰ ἀσχημα νέα τῆς ὑγείας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Δὲν ἦταν δηλαδὴ μία συνολικὴ ἀπόφαση τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἡγετῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, στὴν ὁποία ὁ Ἀλέξανδρος θὰ ἔδινε ἰδιαίτερη βαρύτητα. Μία ἐπίσημη πρόταση θὰ δικαιῶνε τὸν ἀγῶνα τοῦ Ὑψηλάντη στὴ Μολδοβλαχία, θὰ τὸν λύτρωνε ἀπὸ τοὺς λασπολόγους καὶ κατὰ πᾶσα πιθανότητα θὰ τὴν δεχόταν ὁ ἐθνεγέρτης μὲ τὴν ἴδια θερμὴ ποὺ δέχτηκε τὴν ἀρχηγία τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Μὰ ἂν οἱ κινῶντες τὰ νήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 ἠθελαν τὸν Ἀλέξ. Ὑψηλάντη, πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ συμπεριφέρο-

Στις 21 Φεβρουαρίου 1821 ο Άλ. Ύψηλάντης μαζί με τούς λίγους συντρόφους του πέρασε σαν τα πουλιά του Προύθου τόν παγωμένο ποταμό και κήρυξε την επανάσταση στην Μολδοβλαχία. (Λαϊκή λιθογραφία τών μέσων του παρελθόντος αιώνας.)

νταν καλύτερα στὸν πληρεξούσιό του στὴν Πελοπόννησο ἀδελφό του Δημήτριο. Οἱ προτάσεις ἀπόδρασης κατέδειξαν σημεῖα τῆς ἀπολογητικῆς τοῦ Ἀλέξ. Ὑψηλάντη:

- Τὸ ἥθος του δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς συγκατατούμενούς του.
- Τὴν ἀνάγκη ἢ τυχὸν ἀπόδρασή του νὰ εἶναι συνολικὴ ἀπόφαση τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης.
- Τὴν πρόθεσή του νὰ φωτιστοῦν τὰ αἷτια ποὺ δρομολόγησαν τὶς ἐξελίξεις τῆς ἐπανάστασης στὴ Μολδοβλαχία.
- Νὰ μὴν προδώσῃ τὸν ἐλληνικὸ λαό, ποὺ τὸν περίμενε νὰ κατεβῇ στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀγωνιστῇ γιὰ τὴν ἐλευθερία της.

Στὶς αἰτήσεις χάριτος ποὺ κατέθεσε ἡ συνοδεία του φαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντη νὰ πιέσῃ τὶς ἀρχές τῆς Αὐστρίας καὶ νὰ πετύχῃ τὴν συνολικὴ ἀπελευθέρωσή τους. Ὅλες στηρίχθηκαν σὲ σοβαρὰ προβλήματα υἱείας καὶ ἀκολουθήθηκε μία σειρὰ, ἡ ὁποία στόχευε νὰ ἐγκλωβίσῃ τοὺς δεσμῶτες του στὴν «ἀρχὴ τοῦ δεδικασμένου».

Οἱ αἰτήσεις χάριτος καὶ ὁ Φρειδερίκος τῆς Πρωσίας

Πρῶτος ἔκανε αἴτηση (1825), καὶ ἔγινε δεκτὴ, ὁ Ρῶσος πολωνικῆς καταγωγῆς Βέντσελ Χορνόφσκυ. Στὴν αἴτησή του δήλωσε «*ξένος πρὸς τὰ ἐλληνικὰ πράγματα*». Ζήτησε νὰ τοῦ δοθῇ διαβατήριο γιὰ τὴν πόλη Ράτσιβιλ, ἐκεῖθεν τοῦ Μπρόντνυ. Ἀργότερα ἔγινε δεκτὴ ἡ αἴτηση χάριτος (1826) τοῦ Γεράσιμου Ὁρφανοῦ, καθὼς δήλωνε ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ «Ἰονίου Πολιτείας τῆς Ἐπτανήσου». Τὸ θέμα ἀφωροῦσε στὴν Ἀγγλία, τῆς ὁποίας ἡ πολιτικὴ πρὸς τὰ ἐλληνικὰ ζητήματα εἶχε ἀλλάξει. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1826 ἤρθε ἡ σειρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Καβαλερόπουλου. Ὡς αἰτία ποὺ προσηγήθηκε ἡ αἴτηση Χορνόφσκυ ἀναφέρεται ἡ πατροπαράδοτη πρὸς τοὺς ξένους συμπεριφορὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιτάσσει προτεραιότητα στὸ γεροντότερο, ποὺ ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος Καβαλερόπουλος, ὅμως πιθανότητες συγκατάνευσης εἶχε ὁ Χορνόφσκυ. Ὁ Καβαλερόπουλος στὴν αἴτησή του οὔτε ξένος στὴν ἐπανάσταση δήλωσε οὔτε ἀρνητὴς τῶν Ὑψηλάντων. Προσπάθησε ὅμως νὰ ἐκμεταλλεῖται τὸ δεδικασμένο, καθὼς δὲν πρότεινε ὡς τόπο διαμονῆς τὸ Κισινόβιο, ὅπου ζοῦσε ἡ ἀρχόντισσα Ὑψηλάντη, ἀλλὰ τὸ Ράτσιβιλ, ποὺ εἶχε τύχει εὐνοϊκῆς ἀπάντησης στὴν αἴτηση Χορνόφσκυ. Ἡ αἴτηση δὲν ἔγινε δεκτὴ. Ἐπίσης τέλος τοῦ 1826 ἔκανε αἴτηση χάριτος ὁ γραμματέας τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντη Γεώργιος Λασσάνης. Ἡ αἴτησή του προκάλεσε τοὺς δεσμῶτες του, καθὼς δήλωσε εὐθαρσῶς ὅτι «*ἐγεννήθη Ἑλλήν*». Οἱ καιροὶ ἄλλωστε, ὅσον ἀφορᾷ στὸ ἐλληνικὸ ζήτημα, εἶχαν ἀλλάξει.

Ἡ μόνη χειροπιαστὴ ἐν εἶδει ἀποδράσεως πρόταση ἔγινε – ἀρχῆς τοῦ 1827 – ἀπὸ τὸν βασιλιά τῆς Πρωσίας Φρειδερίκο. Ζήτησε ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς ν' ἀναλάβῃ τὴ φυλάκιση τῶν Ὑψηλάντων καὶ τῆς συνοδείας τους. Σκοπὸς του ἦταν νὰ κἀνῃ τὴ φυλάκισή τους εἰκονικὴ. Πίσω ἀπ' τὴν πρόταση φωτογραφίζεται ὁ νέος τσάρος τῆς Ρωσίας Νικόλαος Α' (1796-1855), ὁ ὁποῖος ἦταν γαμπρὸς τοῦ βασιλέα τῆς Πρωσίας. Ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης ἀρνήθηκε βαθαίνοντας ἔτσι τὴ ρῆξή μετὰ τὰ ἀδελφία του. Οἱ ἱστορικοὶ ἀπέδωσαν τὴν ἀρνήσή του σὲ «*παιδικὴ ἀφέλεια*», «*ρομαντισμό*», «*ἔλλειψη λογικῆς*». Ἐμείνει στὰ κάτεργα τῆς Αὐστρίας χωρὶς, χάριν διευκολύνσεως, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ πιστεύω του. Ἡ στάση του ἀπετέλεσε ἀπάντηση σ' ὅσους διάστηκαν νὰ ἐξημερεύουν τὸ πέρασμά του στὰ αὐστριακὰ σύνορα ὡς ἐγκατάλειψη τῆς Ἑλλήν. Ἐπανάστασης. Συγχρόνως ἀπετέλεσε ἔναυσμα, ὥστε ἡ νεώτερη ἐλληνικὴ ἱστοριογραφία νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πολύτιμη συμβολή του, νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ σὸ πάνθεον τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλήν. Ἐπανάστασης καὶ νὰ ὑποκλιθῇ μπροστὰ σ' αὐτὸν ποὺ ἄδολα θυσιάσε τὰ πάντα γιὰ νὰ φέρῃ οὐριό ἄνεμο στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Ἡ ἀπελευθέρωσή του στίς 24 Νοεμβρίου 1827 ἦταν συνάρτηση τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης καὶ τῶν συμφωνιῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὑπὲρ αὐτῆς, ποὺ καθιστοῦσαν ἀντιδιπλωματικὴ τὴν παρουσία του στὴ φυλα-

κή. Όμως ήταν άργα. Στις 31 Ιανουαρίου 1828 απέβωσε εξ ύδρωπικίας του στήθους. (Η καρδιά του, όπως ήταν επιθυμία του, μεταφέρθηκε με φροντίδα του Λασσάνη στην ελεύθερη Ελλάδα, στο παρεκκλήσι του Ἀμαλίου Ὁρφανοτροφείου). Ἐπίσης ἔγινε μετὰ ἀπὸ 136 χρόνιᾳ ἡ μετακομιδὴ τῶν ὀστέων του.

Γυναῖκες στὴ ζωὴ τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη

Τὶς ἔνδοξες στιγμὲς τῆς ἐπανάστασης ποὺ ξέσπασε τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1821 στὴ Μολδοβλαχία, ἀντικατέστησε ἡ αἰχμαλωσία στὴν Αὐστρία (1821-1822). Ὁ ἀρχηγὸς Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ἡ μικρὴ τους συνοδεία ὠδηγήθηκαν στὸ φρούριο Μούνκατς. Στὸ ἀφιλόξενο κάτεργο ἡ ζωὴ τους ἦταν ἐφιαλτικὴ. Τοὺς ἀπαγορεύονταν τὰ πάντα, οἱ ἐφημερίδες, ἡ ἀλληλογραφία, οἱ περιπάτοι στὴν αὐλὴ τοῦ φρουρίου κ.ἄ. Ἐνα ἀσήμαντο πρόβλημα, ποὺ διώγκωσε ἡ γραφειοκρατία τῆς Αὐστρίας, ἦταν αἰτία νὰ τοὺς δοθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ἀλληλογραφίας: Ποίους θὰ πληρώνῃ τὰ ἔξοδα τῆς φυλάκισης τῶν Ὑψηλάντων; Ὁ Μέττερνιχ σκέφτηκε τὴ μητέρα τους, τὴ σεβάσμια γερόντισσα Ἐλισάβετ Ὑψηλάντη - Βαβαρέσκο, ποὺ ἔμενε στὸν Κισινιόφ τῆς Ρωσίας. Τὰ οἰκονομικά της μετὰ τὴ δέσμευση τῆς περιουσίας τῶν Ὑψηλάντων ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ Αὐτοκρατορία δὲν ἦταν ἀνθηρὰ, ὅμως ἡ Ἐλισάβετ Ὑψηλάντη θὰ ἔκανε ὅ,τι ἦταν δυνατὸ γιὰ νὰ δοθῇ οἰκονομικὰ τὰ αἰχμάλωτα παιδιὰ της. Οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἤθελε καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος στὴν Πελοπόννησο δευτερότοκος γιὸς τῆς Δημήτριος καὶ λίγο ἀργότερα ὁ μικρότερος, ὁ Γρηγοράκης (μετέπειτα πρέσβυς τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας στὴν Αὐστρία), γιὰ νὰ σπουδάσῃ στὴ Γαλλία. Τὸ φορτίο ἦταν βαρὺ, ὅμως τὸ μητρικὸ ἔνστικτο, τὸ ὄνομα Ὑψηλάντη καὶ ἡ ἀγάπη στὴν Ἑλλάδα ἦταν ἱκανὰ νὰ τὴν γεμίσουν δύναμη. Ἀπὸ τὴν στάση της στὰ χρόνια τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τοῦ ἀγῶνα ἀνάγεται ἡ ἀρχόντισσα τοῦ Κισινιόφ σὲ αὐθεντικὸ πρότυπο Ἑλληνίδας μάνας.

Μὲ τὴν ἐνδειξὴ *«ἀνευ τόπου»* ἐστάλη ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντη πρὸς τὴ μητέρα του. Τὶς ἐπιστολὲς πολλὰς φορὲς ἔγραφε κάποιος ἐκ τῶν ἀδελφῶν του λόγῳ τῆς κακῆς κατάστασης τῆς υγείας του. Οἱ ἐπιστολὲς ἔμεναν ἀσφράγιστες, ὥστε νὰ ἐνημερώνεται γιὰ τὸ περιεχόμενό τους ὁ Μέττερνιχ. Ἡ ἀλληλογραφία τῶν αἰχμαλώτων μὲ τὴν Ἐλισάβετ Ὑψηλάντη τοὺς γέμισε ἀποφασιστικότητᾳ καὶ κουράγιον νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ ἀδέχαιρον μέλλον. *«Παρ' ὅλα αὐτὰ – γράφει –, ἀγαπημένα μου παιδιὰ, σὲ τέτοιες σκληρὲς περιστάσεις φανερῶνται ἡ γενναιοφροσύνη τοῦ ἀνθρώπου».*

Οἱ ἐπιστολὲς ἀπετέλεσαν γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο ὅπλο, ἀφοῦ γινώριζε ὅτι ἀποδέκτης τῶν ἐπιστολῶν δὲν ἦταν μόνον ἡ μητέρα του ἀλλὰ καὶ ὁ Μέττερνιχ. Μοιάζει λοιπὸν νὰ ἀπευθύνεται στὸν Μέττερνιχ, ὅταν γράφῃ στὴ μητέρα του, *«ὅσονδ' ἂν ἀντίξοος καὶ νὰ μοῦ φανῇ ἡ μοῖρα, δὲν θὰ εἶναι ποτὲ ἱκανὴ νὰ μοῦ ἐμβάλῃ φόβον ἢ νὰ καταβάλῃ τὸ πνεῦμα μου».* Τὸ μήνυμα πρὸς τὸν Μέττερνιχ καὶ τὸ αὐστριακὸ ἀστυνομικὸ κράτος ἦταν σαφές. Τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ κάμψῃ τὸ φρόνημά τους. Κανένας σωφρονισμὸς δὲν μποροῦσε νὰ φανῇ ἰσχυρότερος ἀπὸ τὴ λαχτάρα νὰ πατήσουν τὰ ἱερὰ χῶματα τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδας. *«Οἱ ἡρώοι ἀγῶνες»*, σημειώνει, *«τῶν γενναίων συμπατριωτῶν μου μὲ ἐχαροποίησαν εἰς ὕψιστον θαυμάσιον. Διὰ τὸ ὅμως νὰ μὴν εἶμαι καὶ ἐγὼ κοντὰ τους; Μὲ γνωρίζετε ἀρετὰ, ἀγαπημένη μου μητέρα, διὰ νὰ αἰσθανθῇτε πόσον μὲ πικραίνει αὐτὴ ἡ σκέψις».* Στὰ γράμματα τῆς Ἐλισάβετ Ὑψηλάντη γίνεται φανερὸ πόσο τῆς ἔλειπαν τὰ παιδιὰ της. Ἡ σεβάσμια γερόντισσα, ὅταν ἔγραφε στὸν Ἀλέξανδρο *«...νὰ παρηγορῇς τὴν πονεμένη σου μητέρα, ποὺ ζῇ μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιά της τὰ ἀγαπημένα της παιδιὰ»*, δὲν μποροῦσε νὰ φανταστῇ πῶς δὲν θὰ τοὺς ξαναέβλεπε.

Οἱ ἀδελφές Τυρχάμι ἦταν δύο ἀκόμη γυναῖκες ποὺ ἔνωσαν τὴν μοῖρα τους μὲ τὸν Ἀλέξ. Ὑψηλάντη. Ἡ κόμισσα Κωνσταντῖνα Τυρχάμι ἦταν γυναῖκα τοῦ πρέσβους τῆς Ρωσίας Ραζουμόφσκυ καὶ ἡ σχέση της μὲ τὸν Ἀλέξανδρο συνεζητεῖτο ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς γνωριμίας τους

(1817) χαμηλόφωνα στα σαλόνια της Βιέννης. Γενικά ή παρέα του νεαρού 'Αλέξανδρου ήταν ευχάριστη στις γυναίκες τόσο της Αύλης του τσάρου όσο και της Βιέννης. Η παρουσία του στεφανωμένη με τα παράσημα ανδρείας από τις μάχες των Ρώσων ενάντια στον Ναπολέοντα (έχασε το δεξί του χέρι στη μάχη του Κούλμ) και το αξίωμα στο Ρωσικό στρατό δεν περνούσε απαρατήρητη από την κοσμοπολίτικη λουτρόπολη του Κάρολι - Βάρι, όπου συχνά έκανε τις διακοπές του πριν την έκρηξη της Έλλην. Έπανάστασης. Η άλλη, ή Λουλου, επίσης έρωτευμένη μαζί του, στα απομνημονεύματά της αναφέρεται στον 'Αλέξανδρο. Εκεί μαθαίνουμε ότι στο Τερέζιενστατ ό έθνεργότης έγγραψε ένα μυθιστόρημα, ποιήματα και προσπάθησε να γράψει τα απομνημονεύματά του. Τα έκανε όμως κάτω από την επιμονή των δεσμοτών του να τα διάσουν. Η ύπαρξη των απομνημονευμάτων θα έδωσε σ' άλλη δόση τις σχέσεις του και τον ρόλο που έπαιξαν πρόσωπα της προεπαναστατικής περιόδου. Τέλη του 1827 οι άδελφές Τυρχάιμ κατάφεραν, χρησιμοποιώντας υψηλές γνωριμίες, να εξασφαλίσουν άδεια να επισκεφτούν τον 'Αλέξ. Ύψηλάντη στο Τερέζιενστατ (ή Θηρεσιούπολη των Έλληνικών κειμένων).

Ήταν μία όμορφη και τραγική συγχρόνως παρένθεση. Είχαν να τον δουν από το 1820: «Ήταν αδύνατος», λέει η κόμισσα Λουλου Τυρχάιμ στα απομνημονεύματά της, «κίτρινος σαν τον θάνατο... Έκτός από τους φίλους του κανείς δεν θα μπορούσε πια ν' αναγνωρίσει στο πρόσωπο εκείνον τον Ύψηλάντη... Τον είχαμε αφήσει την τελευταία φορά νέον, όμορφο, εύτυχισμένο και σ' μία θαυμάσια θέση. Τώρα τον βλέπαμε κουρασμένο, τσακισμένο από τη μοίρα και τα δεινά του... μόνον τα μάτια του έμεναν ακόμα όμορφα και έδιναν ζωή στο ένγενικό του πρόσωπο, παρ' όλα τα δεινά που είχε υποφέρει». Με τη μεσολάβηση των υψηλών γνωριμιών των αδελφών Τυρχάιμ, των οποίων το φλογερό αίσθημα για τον 'Αλέξανδρο δεν επιδέχεται καμία άμφισβήτηση, του εξασφάλισαν επίσημα όλιγοήμερη άδεια για λουτροθεραπεία στα λουτρά Τέπλις. Ήταν οι όμορφότερες μέρες από τότε που τον φυλάκισαν οι Αυστριακοί.

Οι κόμισσες Τυρχάιμ δρεθήκαν κοντά του και στις τελευταίες μέρες του, όταν μετά την απελευθέρωσή του εγκαταστάθηκε στο πανδοχείο «Χρυσούν 'Απίδιον», διότι ή κατεστραμμένη υγεία του δεν επέτρεπε να συνεχιστεί το ταξίδι. Εκεί άφησε την τελευταία του πνοή. Ήταν μόλις 36 χρονών. Ο θάνατός του στάθηκε ή αίτια για να παραφρονήσει ή κόμισσα Κωνσταντίνα Τυρχάιμ.

Τον Φεβρουάριο του 1828 έδημοσιεύθη από την Λουλου Τυρχάιμ, με το ψευδώνυμο «Είς Έλλην» στην γερμανική έφημερίδα «Γενική Έφημερίς», νεκρολογία του 'Αλεξ. Ύψηλάντη. Εκεί ή κόμισσα Λουλου Τυρχάιμ επιχειρεί να συνηγορήσει υπέρ του ανθρώπου που θαύμαζε και ήταν πεπεισμένη πως όλοι είχαν άδικήσει. «...ή είδησις του θανάτου του 'Αλεξάνδρου Ύψηλάντου, όστις πρώτος υπεδαύλισε με τον πατριωτισμόν του τον δυναμισμόν της Ελλάδος, θά ζωντανεύσει εις όλόκληρον την Ευρώπην την ανάμνησιν ενός άνδρος τον όποιον προσεπάθησε να μιάνη ή συκοφαντία, καθ' ήν έποχην στερημένος της ελευθερίας του δεν ήτο εις θέσιν να διακηρύξη την δικαίωσίν του». Ο χρόνος απέδειξε πως δεν ήταν λόγια μονάχα θανμασμού μίς έρωτευμένης γυναίκας, αλλά και υπεράσπιση της αλήθειας.

Ένδεικτική διβλιογραφία

- Πολ. Κ. Ένεπεκίδης, «'Αλέξανδρος Ύψηλάντης», εκδόσεις «Βίτωρος Α. Παπαζήση», 'Αθήνα 1969.
- Έλευθ. Μωραϊτίνης - Πατριαρχάς, «'Αλέξανδρος Ύψηλάντης», εκδόσεις «Εξάντας», 'Αθήνα 1977.
- Γεώργ. Καμαράδος - Βυζάντις, «'Η αλήθεια για τον 'Αλ. Ύψηλάντη», 'Αθήνα 1984.
- Σπύρος Μελάς, «Φιλικοί», εκδόσεις «Μπίρης».
- Έταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, «Μνήμη 'Αλεξ. Ύψηλάντη. Διακόσια χρόνια από τη γέννησή του», 1955.
- Ίδρυμα Έλληνικού Πολιτισμού, «Μουσείο Φιλικής Έταιρείας 'Οδησσού», 1994.

Δημήτριος Γ. Παπαϊωάννου

Ἡ αἰμάσσουσα ἐκκλησιαστική δικαιοσύνη

❶ Χαρήκαμε καὶ συγκινηθήκαμε μὲ τὸ ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο τοῦ ἐλλογιμώτατου καθηγητῆ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Ἰωάν. Κοινιδάρη μὲ τὸν τίτλο «*Δίκαιες δίκες στὴν Ἐκκλησία*». Ὁ κ. καθηγητῆς, ἀρμόδιος ἐπὶ τοῦ θέματος, ἔθιξε μὲ εἰλικρίνεια, ποὺ ἴσως λίγοι τὴν παρουσιάζουν, τὴν πάσχουσα στὸ σύνολό της Ἐκκλησιαστικὴ Δικαιοσύνη. Τὸ γεγονός, ὅτι ἐξακολουθεῖ ἀκόμη καὶ σήμερα νὰ ἰσχύη ὁ νόμος 5383/1932, προϊὼν μᾶς νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 1914, καταδεικνύει ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ «λόγῳ καὶ ἔργῳ» σ' ἓνα πνεῦμα μᾶς ἐντελῶς παρωχημένης ἐποχῆς.

❷ Παίρνουμε ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ ἐλλογιμώτατου καθηγητῆ νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ ἐμεῖς ἀκόμη μία φορὰ, μὲ τὶς πικρὲς ἐμπειρίες μας, στὸ πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ νόμου, ποὺ ἐπιτρέπει πλεῖστες ὅσες σκληρόκαρδες αὐθαιρεσίες εἰς βάρος τιμίων ἐφημερίων, μάλιστα οἰκογενειαρχῶν, μὲ θλιθερὲς συνέπειες στὴν οἰκογενειακὴ τους ζωὴ.

Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τονίσουμε μὲ παρρησία, ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς ἐνισχύει ἀσυνεΐδητους ἱεράρχες νὰ καθίστανται ἀσύδοτοι. Καὶ ὁ μητροπολίτης, ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ζῇ καὶ ἐνεργεῖ «εἰς τύπον Χριστοῦ», ἀποβαίνει ἓνας φανατισμένος ἱεροεξεταστής. Γιατί; Ἐδῶ, ἴσως θὰ προκαλέσουμε τὴν ἔκπληξη τῶν ἀναγνωστῶν, ὅταν διαβάσουν πῶς, ὅταν ὁ παπᾶς βλέπῃ πάνω ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῆς Μητροπόλεως τὰ πνευματικὰ καὶ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῆς Ἐνορίας, μὲ τὴν ὁποία συνδέεται ἀμεσώτατα ὁ λαός, ὁ δυστυχῆς προκαλεῖ τὸ μῖσος καὶ τὸ φθόνον τοῦ δεσποτοκρατικῆς μητροπολίτη. Σχολιάζουμε τὸ νόμο 5383/32 καὶ ἐπισημαίνουμε:

❸ Ὁ νόμος 5383/32 εἶναι ἀντισυνταγματικός, γιατί:

α) Παραβιάζει τὰ ἄρθρα 87 καὶ 88 τοῦ Συντάγματος, ποὺ καθορίζουν, ὅτι τὰ Δικαστήρια συγκροτοῦνται ἀπὸ τακτικούς δικαστές, ποὺ ἀπολαύουν λειτουργικῆς καὶ προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ὅτι οἱ δικαστικοὶ λειτουργοὶ διορίζονται μὲ Π. Διάταγμα βάσει νόμου. Ἀντίθετα στὰ λεγόμενα «ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια» δὲν διορίζονται οἱ μητροπολίτες ὡς δικαστὲς μὲ Π. Διάταγμα, ὅπως ἐπιτάσσει τὸ ἰσχύον Σύνταγμα καὶ μποροῦν ἔτσι νὰ ὀνομάζονται δικαστήρια;

β) Παραβιάζει τὸ ἄρθρο 93 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖο ἐπιβάλλει νὰ εἶναι δημόσιες οἱ συνεδριάσεις τῶν δικαστηρίων. Ἀντίθετα τὸ ἄρθρο 118 τοῦ Ν. 5383/32 ὁρίζει, ὅτι οἱ συνεδριάσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν «δικαστηρίων» δὲν εἶναι δημόσιες καὶ οἱ ἀποφάσεις τους δὲν ἀναγινώσκονται σὲ δημόσιες συνεδριάσεις τοῦ «δικαστηρίου», ὅπως ἐπιτάσσει τὸ Σύνταγμα γιὰ τὶς λοιπὲς δικαστικὲς ἀποφάσεις. Ὁ νόμος 5383/32 κατασκευάζει σκόπιμα ἓνα «τέρας», ποὺ τινάζει στὸν ἀέρα κάθε ἀρχὴ δικαίου. Ὁ ἴδιος ὁ μητροπολίτης εἶναι ὁ κατήγορος, διώκτης καὶ ἀνακριτὴς ἢ ἀναθέτει τὴν ἀνάκριση σὲ ὄργανο πειθήνιό του. Μητροπολίτης ἀπέιλησε πρὶν ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπικὸ Δικαστήριο ἱερέα: «*Θὰ σέ ταπεινώσω, θὰ σέ ἐξευτελίσω, θὰ σέ καταδικάσω*».

❹ Ἀκόμη δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ κατηγορούμενος ἱερεὺς, δικαίωμα ποὺ ἔχει καὶ ὁ ἔσχατος ἐγκληματίας, νὰ ζητήσῃ νὰ ἐξετασθοῦν μέσα στὸ Ἐπισκοπικὸ Δικαστήριον μάρτυρες ὑπερασπίσεώς του ἢ νὰ ζητήσῃ νὰ ἐξετασθοῦν κατ' ἀντιπαράσταση μὲ αὐτὸν μάρτυρες κατηγορίας. Ὅλη δὲ ἡ διαδικασία τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου διενερ-

γείται «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν».

❾ Βέβαια γίνεται κουραστική και άνιαρή αναφορά στους ιερούς κανόνες. Έδω παρατηρείται ένα φοβερό μπέρδεμα τῶν ὄρων, πού ἀναφέρονται σέ δογματικά θέματα καί σέ κανόνες διοικητικοῦ περιεχομένου κάποιας παρωχημένης ἐποχῆς.

❿ Σύμφωνα μέ τὸ ἄρθρο 103 παρ. 4 καί 6 Π.Δ. (Κώδικας Δημοσίων Ὑπαλλήλων καί Προσωπικοῦ Ν.Π.Δ.Δ. ἄρθρο 257, παρ. 1) οἱ ἐργαζόμενοι στὸν Δημόσιο Τομέα καί σέ ὑπηρεσίες Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου μετὰ τὴ συνταξιοδότησή τους ἀπαλλάσσονται τῶν ὑπηρεσιακῶν τους καθηκόντων καί καθίστανται νόμιμα ἐλεύθεροι καί ἀνεξάρτητοι παντελῶς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τους. Οἱ διατάξεις τοῦ Συντάγματος περὶ συνταξιοδότησεως ἔχουν ἐφαρμογὴ καί ἐπὶ τῶν ἐφημερίων ὡς Ἑλλήνων πολιτῶν, μάλιστα μισθοδοτουμένων ἢ συνταξιοδοτουμένων ὑπὸ τοῦ Δημοσίου. Ὑπῶστε καί ὁ νόμος 590/77 (Καταστατικός Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) οὐδεμία νύξη κάνει γιὰ τοὺς συνταξιούχους κληρικούς, πού σημαίνει χωρὶς ἀμφιβολία ὅτι οἱ συνταξιούχοι κληρικοὶ δὲν ὑπάγονται στὴν διοικητικὴ ἐξουσία τοῦ μητροπολίτη, διότι δὲν ἔχουν ἐνοριακά καθήκοντα πλὴν τῆς ἱερωσύνης. Τί εἶπε ἓνα μέλος τῆς Συνδικτῆς Νομοκανονικῆς Ἐπιτροπῆς; «Δὲν προβλέπουν ἐπ' αὐτοῦ τίποτε οἱ ἱεροὶ κανόνες»! Μὰ ἀκριβῶς, ἐφόσον ἐπ' αὐτοῦ δὲν προβλέπουν τίποτε οἱ ἱεροὶ κανόνες, ἡ Νομοκανονικὴ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ συνταχθῇ μέ τὸ μῖσος ἑνὸς παραλόγου μητροπολίτη;

Δυστυχῶς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκηση, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ ἓνα ἐμπαθὴ μητροπολίτη, δέχεται ὅτι καί ὁ συνταξιούχος ἱερεὺς ὑπάγεται διοικητικὰ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπο τῆς Μητροπόλεως, πού συνταξιοδοτήθηκε, γιὰ νὰ μὴ θεωρῆται ὁ συνταξιούχος «ἀδέσποτος», χαρακτηρισμὸς προσβλητικὸς γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἱερέως. Ἐτσι παρέχεται τὸ ἀνεξέλεγκτο δικαίωμα στὸν οἰοδήποτε δεσποτοκράτη μητροπολίτη νὰ καταδιώκῃ τὸν ὑπ' αὐτοῦ μισούμενο ἱερέα, ἀκόμη καί συνταξιούχο ὄντα, χωρὶς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ μπορῇ νὰ ἐπεμβάλῃ, γιὰτὶ τὸ διοικητικὸ σύστημα τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι φεουδαρχικό.

⓫ Σήμερα στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Κράτους ἰσχύει τὸ σύστημα τῆς «νόμῳ κρατοῦσης πολιτείας». Οἱ δεσποτοκράτες μητροπολίτες τὸ θυμοῦνται αὐτό, ὅταν θέλουν νὰ προστατεύσουν τὰ δεσποτικά τους δικαιώματα, τὸ λησμονοῦν ὅμως, ὅταν θέλουν νὰ ἀνθαιρετήσουν, μάλιστα εἰς βάρος τῶν ἐφημερίων.

⓬ Γνωρίζω ὅτι τὸ ἄρθρο μου δὲν θὰ ἔχῃ καμμία ἀπήχηση οὔτε στὸν ἀρχιεπίσκοπο οὔτε στοὺς ἀρχιερεῖς, διότι φοβοῦνται νὰ μεταβάλουν τὰ κακῶς ἰσχύοντα. Ἀπευθύνομαι ὅμως πρὸς τοὺς πολιτικούς τῆς πατρίδος μου, πρὸς τοὺς δικαστικούς, πρὸς τοὺς νομικούς τῆς χώρας μας, μάλιστα στοὺς καθηγητὲς τῶν νομικῶν σχολῶν, πρὸς ὅλους τοὺς πνευματικούς παράγοντες τοῦ τόπου μας. Ὡς ταπεινὸς ἱερεὺς, πού ὑπηρέτησα τιμῶς ἐπὶ 40 χρόνια τὴν Ἐκκλησίαν, ζητῶ τὴν κατανόηση καί συμπαράσταση ὅλων τῶν κοινωνικῶν παραγόντων γιὰ μία Ἐκκλησίαν ἐλεύθερη.

Τὸ ἄρθρο τοῦ καθηγητῆ κ. Ἰωάννη Κονιδάρη, πού ἦταν μία ἡλιαχτίδα σ' ἓνα μεσαιωνικὸ σκοτάδι, μοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ διατυπώσω μέ πονεμένη ψυχὴ τίς σκέψεις μου πάνω στο θέμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Δικαιοσύνης, πού δυστυχῶς αἰμάσσει.

Πρωτοπρεσβύτερος **Εὐάγγελος Σκορδάς**

Γεν. Γραμματεὺς Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος

Φιλόλαος

Ὁ Φιλόλαος φέρεται μεταξὺ τῶν «λεγόμενων Πυθαγορείων», ὅπως παρατηρεῖ εἰρωνικά ὁ Ἀριστοτέλης. Οἱ ἔρηνες ὡστόσο ἀποδεικνύουν (Szabó, Kirk-Raven-Schofield, Βέικος), ὅτι ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ στέλεχος τῆς σχολῆς τοῦ μαθηματικοῦ Ἰππάσου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, δολοφονήθηκε ἀπὸ τὰ μέλη τῆς θρησκευτικοπολιτικῆς ἐκείνης αἰρέσεως. Διωκόμενος καὶ ὁ Φιλόλαος –ἀπὸ τὸν Κύλωνα ἢ τοὺς πυθαγορικούς, ἀδιάφορο– ἀναγκάσθηκε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Τάραντα καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὰς Θήβας, ὅπου παρέμεινε ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διδάσκοντας φιλοσοφίαν, ἀστρονομίαν, μαθηματικά καὶ μουσικὴν. Διδασκαλίες τὸν παρηκολούθησε καὶ ὁ Πλάτων, πὺν ἐπηρεάσθηκε αἰσθητὰ ἀπὸ τὶς ιδέες τοῦ ἀνδρός. Ἡ πληροφορία ὡστόσο τοῦ Ἑρμύππου, ὅτι ὁ Πλάτων ἠγόρασε καὶ πλαστογράφησε τὰ ἔργα τοῦ Ταραντίνου, θεωρεῖται ὑπερβολικὴ καὶ κακόδοβουλη (Diels - Kranz 44a1).

Ἀπὸ τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα τῶν ἔργων του (εἴκοσι τὸν ἀριθμό, ἐξ ὧν πλεῖστα ἀθετοῦνται) διαπιστώνουμε, ὅτι οἱ γνωσιολογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς ἀντιλήψεις του σχετίζονται μ' ἐκεῖνες τοῦ Ἀλκμαίωνος, τοῦ Ἡρακλείτου, τοῦ Ἀναξιμένους καὶ τοῦ Ξενοφάνους. Κατὰ τὸν Φιλόλαο ἡ γνῶσις μόνο στοὺς θεοὺς εἶναι δυνατὴ, διότι ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία τῶν ὄντων εἶναι θεϊκὴ καὶ αἰώνια. Οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ παρατηροῦν τὸ γίγνεσθαι καὶ νὰ ἐξάγουν τὰ συμπεράσματά τους, ἔχοντας ὡς γνώμονά τους τὸν ἀριθμό, πὺν ἀποτελεῖ γνωστικὸν ὄργανο τῆς νοήσεως καὶ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῶν ὄντων.

Ἡ φύσις καὶ τὰ ὄντα ἀποτελοῦν δημιούργημα τῶν μείξεων περαινόντων καὶ ἀπείρων, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν (χημικές;) ἐνώσεις χάριν τῆς ἁρμονίας (ἀπ. 6). Τὰ περαινόντα καὶ τὰ ἄπειρα ὡστόσο ἀποτελοῦν ιδιότητες τῶν ἀριθμῶν (ἀπ. 4). Οἱ ἀριθμοὶ διακρίνονται εἰς περιττοὺς καὶ ἀρτίους· καὶ οἱ μὲν περιττοὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ πεπερασμένα, οἱ δὲ ἄρτιοι πρὸς τὰ ἄπειρα (ἀπ. 5). Ἡ μονὰς δὲν εἶναι οὔτε περιττὴ οὔτε ἀρτία ἀλλὰ ἀρτιοπέριτος, διότι προστιθεμένη εἰς τοὺς περιττοὺς ἀριθμοὺς τοὺς καθιστᾷ ἀρτίους καὶ τἀνάπαλιν· ταυτίζεται δὲ μὲ τὴν δύναμιν ἢ τὸ «πρῶτον κινοῦν» τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὰ περιττὰ ἢ περαινόντα ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν μορφή, εἶδος ἢ ιδέα, ἐνῶ τὰ ἄρτια ἢ ἄπειρα πρὸς τὴν ἐστὶν ἢ οὐσία... Λέγοντας λοιπὸν ὁ Φιλόλαος ὅτι τὰ ὄντα καὶ ἡ φύσις εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἀριθμῶν, ἐννοεῖ ὅτι ἀποτελοῦν ἀναλογικὰ μίγματα ὕλης, μορφῆς καὶ ἐνεργείας. Ἡ ἀποψὶς του αὐτῇ, ὅτι τὰ ὄντα ἔχουν τὸν (εἰδικὸν) ἀριθμὸν τους (τὸν ἀτομικὸν ἀριθμό, θὰ λέγαμε σήμερα), δὲν ἀπέχει ἐκείνης τοῦ Ἀναξιμένους, ὅτι δηλαδὴ τὰ ὄντα εἶναι ἀποτέλεσμα πυκνώσεως καὶ ἀραιώσεως ἥτοι κάποιου εἰδικοῦ βαθμοῦ θερμοκρασίας.

Ὁ (εἰδικὸς) ἀριθμὸς τῶν ὄντων ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν γνῶσιν, ὑποδεικνύοντάς τους ν' ἀντιπαραθέτουν τὰ αἰσθητὰ πρὸς τὰ νοητὰ καὶ ν' ἀνακαλύπτουν τοὺς ἀμοιβαίους συσχετισμοὺς καὶ τὶς ἀναλογικὲς μίξεις πεπερασμένων καὶ ἀπείρων, ὀριστῶν καὶ ἀοριστῶν, τεταγμένων καὶ ἀτάκτων στοιχείων, κάτι πὺν ὁδηγεῖ στὴν ιδέα τῆς ταξιδετικῆς δυνάμεως τῶν ἀριθμῶν καὶ τῆς ἁρμονίας. «Ἔστι δὲ ἁρμονία πολυμυσιγένων ἔνωσις καὶ δίχα φρονεόντων συμφρόνησις», σύμφωνα μὲ τὸν Ταραντῖνο (D.-K. 44a10).

Ἡ κρυμμένη στὴν οὐσία τῶν ὄντων καὶ τῆς φύσεως ἁρμονία –«φύσις κρύπτεσθαι

φιλεῖ» καὶ «ἀρμονίῃ ἀφανῆς φανερῆς κρέσσων» (Ἡράκλειτος)– ἀπετέλεσαν γιὰ τὸν Πλάτωνα τὸ κλειδί γιὰ τὴν διατύπωση τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς μεθέξεως τῶν αἰσθητῶν ὄντων εἰς τὶς ἰδέες («Σοφιστής», «Φίλητος»). Τὰ ἀειμετάβλητα αἰσθητὰ ὄντα, τὸ ἡρακλειτικό ποτάμι, πὺν «ἐν τῷ αὐτῷ οὐκ ἔστιν ἐμδῆναι δίς», ἴστανται καὶ ἀκίνητοποιοῦνται ἐξαιτίας τῆς μεθέξεώς τους εἰς τὶς περαίνουσες, τεταγμένες καὶ ὀριστὲς ἰδέες, παρέχοντάς μας ἔτσι τὴν δυνατότητα τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐξαγωγῆς συμπερασμάτων («Θεαίτητος»). Στὴν ἀντίθετη περίπτωσιν, «ἂν δηλαδὴ τὰ ὄντα ἦσαν μόνον ἄπειρα καὶ ὄχι μίγματα ἀπείρων καὶ περαινόντων στοιχείων, τίποτε δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ μάθουμε γι' αὐτά», μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἐμπνευστὴς αὐτῆς τῆς θεωρίας Φιλόλαος (ἀπ. 3).

Τὰ φυσικὰ ὄντα κατὰ τὸν Φιλόλαο χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἀριθμητικὰ καὶ γεωμετρικὰς ιδιότητες, πρᾶγμα πὺν σημαίνει ὅτι ἡ φυσικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία κατ' αὐτὸν ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο τμήμα τῶν μαθηματικῶν, μὴ ἄποψις πὺν τὴν συμμερίζονται πλεῖστοι ἐκ τῶν συγχρόνων ἐπιστημόνων. Τὸ γεωμετρικὸ σημεῖο ὑπολαμβάνεται ὡς ἀπλοῦν ὄριο, τὰ δὲ πρωταρχικὰ στοιχεῖα πὺν συνθέτουν τὸ σύμπαν ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰ πέντε κανονικὰ στερεὰ ἥτοι τὸν κύβο (=γῆ), τὸ τετράεδρον-πυραμίδα (=πῦρ), τὸ ὀκτάεδρον (=ἀήρ), τὸ εἰκοσάεδρον (=ὔδωρ) καὶ τὸ δωδεκάεδρον (=σφαῖρα τοῦ παντός), ἀπόψεις πὺν ἔχουν περάσει σχεδὸν αὐτούσιες εἰς τὸν «Τίμαιον» (D.-K. 44a15).

Ἀξιοθαύμαστη εἶναι ἡ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος δοξασία τοῦ Ταραντίνου, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἀποτελοῦν «ἀρμονικὴν κρᾶσιν καὶ σύνθεσιν ἐναντίων». Ἡ δοξασία, ὅτι ἡ ψυχὴ συνεξέχθη τὸ σῶμα γιὰ τιμωρία καὶ «καθάπερ ἐν σήματι τούτῳ τέθεται» δέλεασε τὸν Πλάτωνα [(«Φαῖδων», «Κρατύλος») D.-K. 44a23].

Οἱ ἀπόψεις τοῦ Φιλόλαου περὶ μουσικῆς καὶ ἀναλογιῶν (ἀριθμητικὰς, γεωμετρικὰς καὶ ἀρμονικὰς) ἀνήκουν προφανῶς εἰς τὸν μαθηματικὸν Ἰππασσον (βλ. A. Szabó), εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν καὶ πολλὰ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν συμφωνιῶν (ὀκτάτονος, τετράτονος, πεντάτονος, ὑψίστη, μεσαία, κατωτάτη χορδή, νεάτη, μέσση, ὑπάτη, συλλαβὴ κ.ἄ.). Στὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα (D.-K. 44a32) διαβάζουμε, ὅτι «τὸ μέγεθος τοῦ ὀκτατόνου περιλαμβάνει μίαν τετράτονον καὶ μίαν πεντάτονον...»· ὅτι «μέγεθος ἀρμονίας ἐστὶ συλλαβὰ καὶ δι' ὀξεῖαν», διότι ἀπὸ τὴν ὑψίστην χορδὴν μέχρι τῆς μεσαίας μεσολαβεῖ ἓνα τετράτονον· ὅτι «ἔστιν ἀπὸ ὑπάτας ἐπὶ μέσσαν συλλαβὰ καὶ ἀπὸ τὴν μέσσαν μέχρι τῆς κατωτάτης ἓν πεντάτονον» ἐνῶ «ἀπὸ μέσσης ἐπὶ νεάταν δι' ὀξεῖαν».

Αὐτὸ ὥστόσο πὺν περιποιεῖται τὴν μεγαλυτέραν τιμὴν εἰς τὸν Φιλόλαο καὶ τὸν δικαίῳ ὡς γεννήτορα τοῦ πολιτισμοῦ μας εἶναι ἡ περὶ τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος θεωρία του, πὺν πρῶτος συνέλαβε καὶ ὠριοθέτησε ἔστω καὶ ἀτελῶς. Ὁ κόσμος λοιπόν, πὺν «εἷς ἐστὶ», εἶναι αὐτοδημιούργητος· ἄρχισε δὲ νὰ γίνεται ἀπὸ τὸ μέσον ἥτοι ἀπὸ κάποιο κεντρικὸν σημεῖο. Τὸ ἀρχικὸ ἓν, ἡ ἀπαρχὴ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, καλεῖται «ἐστία» καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀρτιοπέριπτον, ἐνῶ ἡ φύσις καὶ τὰ ὄντα σνηρημόσθησαν ἐκ περαινόντων καὶ ἀπείρων. «Ἐν μέσῳ, περὶ τὸ κέντρον, ἐστὶ τὸ πῦρ, περὶ δὲ τοῦτο δέκα σώματα θεῖα χορεύειν...» («Βάκχαι» καὶ D.-K. 44a16). Ἡ ἰδέα αὐτῇ, πὺν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τόλμην καὶ πρωτοτυπία, πέρασε στὸν Ἀρίσταρχο τῆς Σάμου, ὁ ὁποῖος συνέταξε τὴν θεωρία τοῦ συγχρόνου ἀστρονομικοῦ συστήματος, μὴ θεωρία πὺν τὴν ἐξέδωσε ὁ Κοπέρνικος μετὰ ἀπὸ δύο χιλιετίες περίπου.

Σαράντος Πὰν

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΝΤΖΙΒΗΣ, Ναρκωτικά: Τὸ βλέμμα τῆς Μέδουσας

«...Έκανε τὴν ἔννεση ἡρωίνης ὁ Μάκης μὲ τρεμάμενα χέρια. Ὑστερα περπάτησε λίγο. Βγήκε ἀπὸ τὸ ὑπόγειο τῆς ὁδοῦ Ἐπιδάουρον στὸν Κολωνό. Ἡ ναρκωτικὴ μέθη τοῦ προ-καλοῦσε ταχυκαρδία κι ἄφθονο ἰδρώτα. Σχεδὸν μούσκεψε. Ἐξω τὸ κρῦο ἦταν τσουχτερό. Ὅμως αὐτὸς εἶχε ἐξάψεις. Μερικὲς φορὲς καὶ ρίγη. Τὶς ἔχουν τέτοιες ἐναλλαγὲς οἱ ἡρωι-νομανεῖς. Καὶ πάνω σ' αὐτὰ εἶχε καὶ τὸ στομάχι του, πὺν τὸν πονοῦσε ἀφόρητα. Λὲς καὶ πάλευαν μέσα του χιλιάδες φίδια. Γιὰ μιὰ στιγμή ξαλίστηκε. Ἐνῶσε δίπλα του τὴν πα-ρουσία τοῦ θανάτου. Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ τσεπάκι του τὴ φωτογραφία τῆς μάνας του. Μιὰ σκουρόχρωμη ὁμίχλη τὴν σκέπαζε. Μόλις ξεχώρισε τὸ πρόσωπό της. Τὴν ἔσφιξε στὸ χέρι του. Ὑστερα λύγισαν τὰ πόδια του κι ἔπεσε στὸν ἀφιλόξενο δρόμο».

Τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸ δείγμα τῆς γλαφυρότητας τοῦ λό-γου τοῦ συγγραφέα, καθὼς προσεγγίζει τίς ψυχικὲς καταστάσεις καὶ τίς οἰκογενειακὲς συνθήκες τοῦ δυστυχοῦς κόσμου τῶν ναρκομανῶν. Μπορεῖ νὰ πῇ κανεῖς, ὅτι τὸ ἐν λόγω πόνημα ἀποτελεῖ πραγματικὰ μιὰ ἐργασία πὺν φωτίζει πολὺπλευρα κάθε πτυχὴ τῆς «ἄρρω-στης» αὐτῆς ὑπόθεσης. Καταγράφει τὰ διεθνῆ δίκτυα μεταφορᾶς τῶν ναρκωτικῶν, τοὺς τρόπους διακίνησής τους, τὴν κοινωνικὴ παθογένεια πὺν παράγουν (διάλυση οἰκογε-νιῶν, πορνεία, ἐγκληματικότητα). Ἐπίσης παραθέτει τὸ εἰδικὸ λεξιλόγιο τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν χρηστῶν, τὰ εἶδη τῶν ναρκωτικῶν οὐσιῶν καθὼς καὶ χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις τραγικῶν καταστάσεων, πὺν εἶδαν κατὰ καιροὺς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας.

Παν. Α. Κουβαλάκης

Ὁ Ἰουλιανὸς – καὶ μιὰ κινηματογραφικὴ ταινία

Μὲ ἀφορμὴ τὸ 39ο «Φεστιβάλ» Κινηματογράφου στὴ Θεσσαλονίκη (13-22 Νοεμβρίου 1998) θὰ ἀναφερθῶ στὸ 38ο (Νοέμβριος 1997), στὰ πλαίσια τοῦ ὁποῖου προβλήθηκε ἡ ταινία κινηματογραφικῆς ἀποτυπώσεως εἰκόνων (ντο-κυμανταίρ) μὲ σκηνοθέτιδα τὴν κ. Μυρτῶ Παράσχη, μὲ τίτλο «**Ἡ Ἐπανά-σταση τῆς Σιωπῆς**» καὶ θέμα τὴν ἐξάπλωσι τοῦ φαινομένου τοῦ χριστιανικοῦ ἀσκητισμοῦ στὴν Ἀνατολή. Ἐπισημαίνω σχετικῶς δύο σημεῖα: (α) Ἡ σκη-νοθέτιδα κάνει λόγο περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ «**Παραβάτη**». Χρησιμοποιεῖ τὸν χα-ρακτηρισμὸ «Παραβάτης», ὁ ὁποῖος δὲν εὐσταθεῖ, ἀφοῦ ὁ φιλόσοφος αὐτο-κράτωρ δὲν παρέδωκε συνθήκες οὔτε παρεδίασε συμφωνίες οὔτε κἄν ὑποκρί-θηκε ἢ ξεγέλασε· οἱ θέσεις του ἦταν γνωστὲς καὶ δεδομένες. (β) Ἡ σκηνοθέ-τιδα ἀναφέρεται στὴν φιλία μεταξὺ Ἰουλιανοῦ καὶ Βασιλείου.

Διευκρινίζω πὺς μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος περὶ φιλίας μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν προσωπικοτήτων. Ὑπόβαθρο αὐτῆς τῆς φιλίας ἀποτελεῖ τὸ γεγονός, πὺς καὶ οἱ δύο εἶναι μέτοχοι τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἔχοντας κοινὴ πνευματικὴ προ-

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΓΡΙΤΕΛΛΗΣ, *Θεαύγεια - Αϊολικό Δίπτυχο* (ποίηση)

Τὴν πνευματικὴ πανάρχαια παράδοση τῆς Λέσβου τῶν μεγάλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν συνεχίζουν οἱ Λέσδιοι μ' ἔργα τους καὶ σήμερα, ὅπως εἶναι οἱ ἄνω ποιητικὲς συλλογές τοῦ κ. Χρ. Ἀγριτέλλη. Παρ' ὅτι ὁ ἴδιος –πυρηνικὸς φυσικὸς, καθηγητὴς σὲ Πανεπιστήμιο τῶν ΗΠΑ καὶ στέλεχος τῆς NASA– ζῇ στὶς Η.Π.Α., οἱ σκέψεις του καὶ τὰ συναισθήματά του παραμένουν ῥιζωμένα στὸ ἡλιόλουστο Αἶγαῖο. Ὁ ποιητικὸς του λόγος, μεστός καὶ γλαφυρός, γέμει ἐλληνικότητας:

«... Ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἦταν ἀθάνατη
Κι ὅτι αὐτὴ μονάχη κράταγε στοὺς ὤμους της
Τοῦ κόσμου τὶς καταβολές».

Ὅσο καὶ ἡ λυρική ἐρωτικὴ Λεσβιακὴ παράδοση βρίσκει καὶ ἐδῶ τὴν σχεδὸν Σαπφικὴ ἐκφρασὴ της:

«Κοιμήθηκε ἡ νυχτιά. Μείναμε μόνοι, Βαθιά στὴ λαγκαδιὰ θρηνεῖ ἐν' ἀηδόνι
Μείναμε μόνοι τώρα ἐσὺ κι ἐγώ. Κι ἓνα φεγγάρι κλαίει στὸν οὐρανό».

Ἀλλὰ καὶ ὁ σύγχρονος διεθνὴς ἐξουσιασμός δὲν θὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὸν πολιτικὸ του προβληματισμό καὶ τὴν κριτικὴ του:

«Κάποτε μὲ φώναζαν παλαδὸ, Γιὰ Μπιλντεμπέργκ καὶ γιὰ συνωμοσίες,
Σὰν ἔλεγα γιὰ τέτοιες ἱστορίες, Ποὺ τὸν πλανήτῃ πάνε στὸν στανρό».

Πραγματικά, ὅταν διαπιστώνῃ κανεὶς τὴν ὑπαρξὴ ἀνθρώπων σὰν τὸν κ. Χρ. Ἀγριτέλλη μέσα στὴν ἀπέραντη σημερινὴ ξηρασία καὶ ἥττα τῆς εὐαισθησίας καὶ τῆς ψυχικῆς ὁμορφιάς, νοιώθει ἀνακούφιση καὶ καταπράννηση.

Παν. Α. Κουβαλάκης

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΓΓΕΛΑΚΑΣ, *Σάλια, μισόλογα καὶ τρύπιοι στίχοι*

Ἐκυκλοφόρησε εἰς ἐπ'ανέκδοσιν συλλογὴ κειμένων καὶ στίχων τοῦ Θεσσαλονικέως τραγουδιστοῦ Γ. Ἀγγελάκα, μέλους τοῦ γνωστοῦ... βραχῶδους (ρόκ) φωνητικοῦ συγκροτή-

ἐλευσι. Ὡστόσο διαφοροποιοῦνται ὡς πρὸς τὶς ἐπιλογές τους. Ἡ διορατικότητα τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ ὑπαγορεύει νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὶς ἀφετηριακὲς νοσηματοδοτήσεις τοῦ Πολιτισμοῦ στὰ πλαίσια τῆς Νέας Ρώμης, ἀλλὰ νὰ ἀγωνιστῇ γιὰ τὴν διατήρησι καὶ διαιώνισί τους. Ἀντιθέτως ἡ προσαρμοστικότητα τοῦ Βασιλείου τοῦ ὑποδεικνύει νὰ προσχωρήσῃ στὶς τάξεις τῆς ἀνερχόμενης «νέας πολιτικῆς» καὶ νὰ προσφέρῃ τὶς γνώσεις του γιὰ τὴν ἀναμενόμενη ἐπικράτησί της.

Ἀκολούθως ὁ Ἰουλιανὸς διακρίνεται γιὰ τὴν ἐλευθερόφρονα δραστηριοποίησί του ἀκολουθώντας τοὺς εὐρεῖς ἄξονες καλλιέργειας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν ὑπὸ τὴν σκέπη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐνῶ ὁ Βασίλειος ξεχωρίζει γιὰ τὴν φιλελεύθερη στάσι του ἀπέναντι στὰ περιοριστικὰ πλαίσια δράσεως καὶ σκέψεως, ποὺ ἐπιβάλλει ἐκτενῶς ὁ Χριστιανισμός.

Ἡ ἐν λόγω σκηνοθετίδα πραγματοποίησε σπουδές μὲ ἀντικείμενο τὴν Ἀρχαιολογία καὶ τὴν Τέχνη. Ἐμφανῶς ὅμως ἀπὸ τὶς σπουδές της ἀπεκόμισε τὴν ἐκμάθησι τοῦ τεχνικοῦ μεθοδολογικοῦ μέρους τῆς ἐπιστήμης, διότι τὸ

ματος της Θεσσαλονίκης «Τρύπες», υπό τὸν τίτλο «Σάλια, μισόλογα καὶ τρύπιοι στίχοι».

Πρόκειται περὶ στιχουργημάτων, τὰ ὁποῖα κινοῦνται εἰς τὸν χρόνον τῆς κοινωνικῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναζητήσεως. Προβάλλεται ἐν αὐτοῖς τὸ δίπτυχον τῆς συγχρόνου ἁξένου πολιτείας καὶ τῆς ἐν πολιτείᾳ ἀποξενώσεως (μοναξιάς) ἔνεκα τῆς ἀπὸ πλείστους ὅσους ἐκφυλιστικούς πολιτικοκοινωνικούς καὶ οἰκονομικούς παράγοντας φορτισμένης ἀστικῆς ζωῆς. Τοῦτο ὁμως δὲν ἐκτίθεται εἰς τοὺς στίχους δεόντως ὡς μία ἐναργὴς διαπίστωσις πρὸς τὸ ἀντιπαλαῖσαι ἡμᾶς κατὰ τοῦ ἀποφωλίου τέρατος τῆς ἀλλοτριώσεως ἢ τὸ ἐπιδιώξαι ἡμᾶς τὴν ἄλλως ἀναγκαίαν ἡρωϊκὴν ... ἔξοδον πρὸς τὴν ζωὴν διὰ τῆς θραύσεως τῶν δεσμῶν τῶν ὀλεθρίων συμβατικότητων, τὰς ὁποίας ἐπέβαλαν εἰς τὴν κοινωνίαν μας ξένοι παράγοντες προωθηταὶ τοῦ ἰσχύοντος παγκοσμίου ἐξουσιαστικοῦ καὶ κεφαλαιοκρατικοῦ κοινωνικοοικονομικοῦ προτύπου. (Λ.χ.: «...³ Ἦρθαν τὰ τριαντάφυλλα καὶ οἱ πρόσχαρες μέρες, / οἱ πόρτες δὲν τρίζουν καὶ ἀδίκως οἱ λεπίδες προσμένουν ἀκόνισμα. / Τὸ μαῦρο πλάι στὸ κόκκινο χωρὶς δεύτερες σκέψεις...» (ἀπιτοφόρητον). Οὕτε δεδαίως συνάδει πρὸς τὰς ἐθνικὰς μας ἀγωνιστικὰς καταβολὰς ἢ προσμονὴν ἐλεύσεως τῆς λυτρώσεως ἡμῶν δι' ἐνός... «σπερματικοῦ» ἰαχωδιστικοῦ καταϊονισμού! Τὸ ὅτι χρειάζομεθα ἓνα γερὸν κατὰδρεγμα, διὰ τοῦτο οὕτε λόγος! Αἶ, ὅχι ὁμως οὕτως καὶ διὰ ἀπὸ τὸν διαβολέα... σπερμολόγον ἀρχιμανδρίτην διαφεντευτὴν κάποτε τῶν... πηγαδιῶν τῆς ἐρήμου τῆς Παλαιστίνης κακόνουν, ζηλότυπον καὶ φθονερὸν Ἰαχβέ! («...Θεέ μου, λευτέρωσε τὸ σπέρμα σου ἐπὶ τέλους. / Ὡς πότε στοιχειωμένα πανηγύρια; / Ποιὰ προσευχὴ μπορεῖ νὰ σ' ἐκδιάσῃ; / Στείλε ἓνα σῆμα ἢ παραιτήσου...» (ποίημα «Ἀποχαιρετώντας ἓναν ἀκόμη ἄστοργο αἰῶνα»)).

Δὲν παραιτεῖται μὲ τίποτε, ἀγαπητὴ φίλε κ. Ἀγγελάκα, παρὰ τὰ... «ἐξώδικα» διὰ... ἔξωσιν, ἅτινα τοῦ ἀποστέλλομεν ἐδῶ καὶ μίαν 25ετίαν! «Κρατεῖται» γερά, ἐκεῖ ὅπου τὸν ἐστήλωσαν οἱ Γαλιλαῖοι καὶ οἱ Ἰδουμαῖοι ὑποτακτικοὶ του! Ἡ σκεπτομορφὴ του ῥίπτει βαρεῖαν τὴν σκιάν ἐδῶ καὶ 1600 περίπου χρόνους ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος τῶν κοινωνιῶν χριστιανῶν τε καὶ μουσουλμάνων. Καὶ δὲν «μασάει» τὰ λόγια του, παρὰ τὰ σαλιαρίσματα τῶν θεραπόντων του μὲ τὰ περὶ «ἀγαπητότητας» παραμύθια ἐνὸς μόνον μοχθηρίαν ἐκδύλλοντος θηρίου τῆς «ἀποκαλύψεως»! Θὰ μᾶς τρυποῦν τὰ αὐτιά (ἀφτιά) τὰ θέλει ὁ μὲ τὴν ψευ-

κινηματογραφικὸ τῆς ἔργο καθιστᾷ σαφὲς πὼς τὴν ἐξ ὀρισμοῦ οὐσίαν τῆς παρεχόμενης μορφώσεώς της οὕτε τὴν ἐγνώρισε οὕτε τὴν ἀντελήφθη.

Εἰδάλλως δὲν θὰ ἔμενε ἔκθαμβη μπροστὰ σὲ ἀκραῖες ἐκδηλώσεις ἐξανδραποδισμού, παραλογισμού, ἀπανθρωπιᾶς καὶ ὁμότητος εἰς βάρος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως ἐκεῖνες πού παρουσίασε ὁ ἀσκητισμὸς καὶ ὁ ἀναχωρητισμὸς ἀπὸ τὶς ἀπαρχὰς τῆς Χριστιανοσύνης καὶ ἔπειτα. Ἡ ἐξαθλίωσις καὶ ἡ ἀποπνευματοποίησις τῆς κοινωνίας, τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπινου στοιχείου τοῦ πολιτισμοῦ, ἢ ὁποία ἐπιχειρήθηκε νὰ ἐπιβληθῇ ἀπὸ τὴν ἀνερχόμενη θεοκρατικὴ πολιτικὴ μὲ τὴν προώθησιν τέτοιου εἶδους προτύπων, δὲν βρῖσκει ἱστορικὸ προηγούμενο.

Ἐν ἀγνοίᾳ τῆς δεδαίως ἢ κ. Παράσχη προβαίνει σὲ μιὰ ἀξιόλογη καταγραφή τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς μεθοδευμένης καὶ συστηματικῆς καταστροφῆς, στὴν ὁποία μανιωδῶς ἐπεδόθη ἡ «νέα πολιτικὴ», προκειμένου νὰ ἐξαφανίσῃ ὀριστικῶς τὰ ἔχνη τῆς πολιτισμικῆς δημιουργίας πού εἶχε ἤδη συντελεστή. Ὁ ἀσκητισμὸς στόχευε ἀκριδῶς στὴν αἰσθητικὴ γελοποίη-

τοδημοτικήν σαλιαρίζων «νεωτεριστής», ποτέ καθαρολόγος, κ. Μπαμπινιώτης!) ἢ τὰ ὅτια μας με τὰς ἀπαισίας ρινοφωνίας των οἱ ψάλλται τοῦ ὡς ἄνω Ἰουδαίου «ὑψίστου» διὰ καιρὸν ἀκόμη! Ἔως ὅτου ἀξιοθῶμεν νὰ σπᾶσωμεν τὰ βαρέα δεσμά τῆς μακρᾶς ἡμῶν πνευματικῆς δουλείας...

Τὰ ὡς ἄνω παρ' ἡμῶν παρατηρούμενα ἐπ' οὐδενὶ ἐπιδιώκουν νὰ ἀξιολογήσουν με αὐστηρότητα κυκλοθυμικοῦ Ἑλληνος παραδοσιακοῦ κριτικοῦ τέχνης τὰ εἰς τὴν σχολιαζομένην ποιητικὴν συλλογὴν διαλαμβανόμενα στιχουργήματα. Ἀντιθέτως συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας τὸν Μακεδόνα μουσικόν - στιχουργὸν διὰ τὴν τοιαύτην ποιητικὴν του ἐπίδοσιν (λέγομεν ποιητικὴν, διότι οἱ στίχοι του διαθέτουν στοιχεῖα ἐκ τῆς δυσευρέτου σήμερον ποιητικῆς οὐσίας), τὸν παροτρύνομεν δὲ νὰ συνεχίσῃ διατρίβων εἰς αὐτήν, με περισσότερα ἐφόδια... ἀρματωμένους καὶ σταθερούς... «ροκάς», παράγων ἄσματα ἀγγελ-τήρια κοινωνικῆς ἀναδράσεως (με αὐτενέργειαν τῶν κοινωνικῶν μελῶν, χωρὶς μισόλογα, ἄνευ τρυπημένων, δηλονότι «πυροβολημένων» στίχων, μετὰ λόγων οὐχὶ μα-σαλίων).

Βασίλειος Πελασγὸς -Γούσιος

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ:

• Σχετικὰ με τὸ ἄρθρο: «Τὸ κενὸν καὶ τὸ πλήρες Σύμπαν» τοῦ Παναγ. Ἀναλυτῆ, σελ. 12861 μέχρι 12867 τοῦ τεύχους Ἰανουαρίου 1999: 1. - Στὴ σελ. 12862, 32η γραμμὴ μεταξὺ τῶν λέξεων «... καὶ μαθηματικά» καὶ «καὶ ἀρρήκτως...» νὰ προστεθῇ ἡ φράσις «... πρότυπα ἐνῶ τὰ ἀνθρώπινα αἰσθητήρια ὄργανα παραμένουν προσηλωμένα...». 2. - Στὴ σελ. 12865 ἐντὸς τοῦ πλαισίου α) στὴν 2η Φιλοσοφικὴ Ἐξίσωσι ἀναφέρεται τὸ ξερόνιον $Mx = me/X \sim 4 \times 10^{-67}$ γραμ. (δηλ. ὁ λόγος μάζας ἡλεκτρονίου διὰ τοῦ λόγου $X \sim 2.3 \times 10^{-39}$). 6) στὸν ἀμέσως ἐπόμενο τύπο ὁ ἀριθμὸς 216 εἶναι ἐκθέτης τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ ϕ , δηλ.: $2Mx.c^2 \cong \frac{1}{\phi^{216}}$.

• Τὰ μὴ ἀναφερόμενα στὴν τελευταία σειρὰ τῆς σελ. 12834 τοῦ ἀριθμοῦ 205 τοῦ «Δαυλοῦ» τεύχη στὰ ὁποῖα δημοσιεύθηκαν οἱ πρωτοποριακὲς ἐρευνες γιὰ τὶς ἐλληνικὰς πυραμίδες, εἶναι τὰ ὑπ' ἀριθμοὺς 148, 149, 156, 159, 172 καὶ 179.

οι τοῦ πολιτισμοῦ μέσα ἀπὸ τὴν ριζικὴ ὑποβάθμισι, ἕως ἄρρησι, τῆς πολιτικῆς ὁργανώσεως καὶ τῆς ιδεολογικῆς ἐκφράσεως (καθὼς αὐτοὶ οἱ δύο παράγοντες δομοῦν τὸν πολιτισμό).

Ἐπομένως ὁ τίτλος τοῦ ἔργου «Ἐπανάστασι τῆς Σιωπῆς» ἀναλύεται ὡς ἐξῆς:

- Ἐπανάστασι δὲν πραγματοποιεῖται, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει καμμία προσπάθεια ἐπαναφορᾶς σὲ προηγούμενη στάσι. Μόνον ἀνατροπὴ τῆς προηγούμενης καταστάσεως σημειώνεται.

- Σιωπὴ πραγματικῶς ἀποτελεῖ ἡ ἀντιπρότασι πὺν παρατάσσει ἡ θεοκρατικὴ ἀντίληψι ἀπέναντι στὸν καταρρέοντα Πολιτισμό.

Ἀξιοσημείωτη πάντως ἡ λεπτομερὴς ἀπεικόνισι τῆς προαναφερθείσης καταστροφῆς ἀπὸ κάποιους «πὺν πυρπολήθηκαν ἀπὸ ἕναν ἔρωτα γιὰ τὸν Θεό», πὺν ἡ θεοκρατία διεμόρφωσε, καὶ τὸν ἐπέβαλαν «ξεπερνώντας τὸ μέτρο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς», καταπατώντας τὸ μάλιστα!

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου